

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Závěrečná zpráva o realizaci zakázky

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele

Veřejná zakázka malého rozsahu

VZ č. 46/11/30

Vypracoval: Akademické centrum studentských aktivit

Předal: Ing. Jaroslav Švec

V Brně dne 31. 5. 2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH

OBSAH	I
1 ÚVOD	5
OD DODAVATELE BYLO V RÁMCI REALIZACE ZAKÁZKY POŽADOVÁNO:	5
2 KVANTITATIVNÍ POPIS ZÁKLADNÍHO A STŘEDNÍHO ŠKOLSTVÍ I FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE	7
2.1 STRUKTURA PEDAGOGICKÝCH ZAMĚSTNANCŮ V ZÁKLADNÍM A STŘEDNÍM SYSTÉMU ŠKOLSTVÍ	8
2.1.1 GENDEROVÁ STRUKTURA	8
2.1.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA	9
2.1.3 VĚKOVÁ STRUKTURA	10
2.2 STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	12
2.2.1 GENDEROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	12
2.2.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	18
2.2.3 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	23
2.2.4 VĚKOVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	24
2.3 STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	27
2.3.1 GENDEROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	27
2.3.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	33
2.3.3 OBOROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	37
2.3.4 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	46
2.3.5 VĚKOVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	47
2.4 STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ	50
2.4.1 UČITELSKÉ OBORY V BAKALÁŘSKÉM, MAGISTERSKÉM A POSTGRADUÁLNÍM PROGRAMU	51
2.4.2 UČITELSKÉ OBORY NA JEDNOTLIVÝCH FAKULTÁCH	54
2.4.3 UČITELSKÉ OBORY PODLE ZAMĚŘENÍ NA VÝUKU V MŠ, ZŠ, SŠ	56
2.4.4 UČITELSKÉ OBORY PODLE ODBORNÉHO ZAMĚŘENÍ	59
2.4.5 POČET A GENDEROVÁ STRUKTURA STUDENTŮ/EK A ABSOLVENTŮ/EK UČITELSKÝCH OBORŮ	65
2.4.6 ÚSPĚŠNOST VE STUDIU A POČET STUDENTŮ V NAVAZUJÍCÍM MAGISTERSKÉM STUDIU NA PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH	77
2.4.7 POČTY STUDENTŮ A ABSOLVENTŮ V CELOŽIVOTNÍM VZDĚLÁVÁNÍ V PEDAGOGICKÉM OBORU	81
2.4.8 PROFIL PEDAGOGICKÝCH FAKULT	90
2.5 STÁVAJÍCÍ MOŽNOSTI ZÍSKÁVÁNÍ UČITELSKÉ KVALIFIKACE	92
2.5.1 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY	92
2.5.1.1 Aktuální stav	92
2.5.1.2 Dle plánované novely	93
2.5.2 UČITEL PRVNÍHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	94
2.5.2.1 Aktuální stav	94
2.5.2.2 Dle plánované novely	95
2.5.3 UČITEL DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	96

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.3.1	Aktuální stav	96
2.5.3.2	Dle plánované novely	97
2.5.4	UČITEL STŘEDNÍ ŠKOLY	98
2.5.4.1	Aktuální stav	98
2.5.4.2	Dle plánované novely	99
2.5.5	UČITEL UMĚLECKÝCH ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ V ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE, STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLE A KONZERVATOŘI	100
2.5.5.1	Aktuální stav	100
2.5.5.2	Dle plánované novely	101
2.5.6	UČITEL VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY	102
2.5.6.1	Aktuální stav	102
2.5.6.2	Dle plánované novely	102
3	PRŮZKUM NÁZORŮ NA POJETÍ PŘÍPRAVY UČITELŮ	103
3.1	ELEKTRONICKÝ DOTAZNÍK	103
3.1.1	TVORBA DOTAZNÍKU	103
3.1.2	OCHRANA ELEKTRONICKÉHO DOTAZNÍKU	103
3.1.3	DALŠÍ ZPRACOVÁNÍ DOTAZNÍKU	104
3.2	CÍLOVÉ SKUPINY	104
3.3	ZPŮSOB VÝBĚRU A OSLOVOVÁNÍ CÍLOVÝCH SKUPIN, VČETNĚ PRŮBĚHU CELÉHO ŠETŘENÍ	104
3.3.1	UCHAZEČI O STUDIUM	104
3.3.2	STUDENTI FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE	105
3.3.3	ABSOLVENTI FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE, VĚNUJÍCÍCH SE AKTIVNĚ UČITELSKÉ PRAXI	106
3.3.4	ODBORNÍCI PRO OBLAST VZDĚLÁVÁNÍ	107
3.3.4.1	Management univerzit, management fakult vzdělávajících učitele	107
3.3.4.2	Členové Akreditační komise, zástupci krajských úřadů, zástupci školní inspekce a experti projektů IPn – tým projektu Reforma terciálního vzdělávání	107
3.3.5	ŘEDITELÉ ZÁKLADNÍCH ŠKOL	109
3.3.6	ŘEDITELÉ STŘEDNÍCH A VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOL	110
3.3.7	VEDOUcí INSTITUCÍ, ZABÝVAJÍCÍ SE VÝCHOVOU A VZDĚLÁVÁNÍM MLÁDEŽE VE VOLNÉM ČASE	112
3.3.8	CELKOVÝ PŘEHLED VYPLNĚNÝCH DOTAZNÍKŮ	112
3.4	VÝSLEDKY DOTAZOVÁNÍ	117
3.4.1	JAK JSOU VNÍMÁNÍ UČITELÉ?	117
3.4.2	PŘIPRAVENOST NOVÝCH ABSOLVENTŮ NA UČITELSKÉ POVOLÁNÍ	121
3.4.3	STRUKTURA VZDĚLÁNÍ UČITELŮ?	123
3.4.4	MAJÍ UCHAZEČI O STUDIUM V PLÁNU BÝT UČITELI?	127
3.4.5	ABSOLVENTI UČITELSTVÍ	140
3.4.6	NÁZORY ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ, ODBORNÍKŮ NA VZDĚLÁVÁNÍ A ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ	142
3.4.7	KRAJ PŮVODU, KRAJ STUDIA A KRAJ VÝKONU UČITELSKÉ PRAXE	145
3.4.8	NA ZÁKLADĚ ČEHO SE ZAMĚSTNAVATELÉ ROZHODUJÍ PŘI PŘIJÍMÁNÍ NOVÝCH UČITELŮ?	147
3.4.9	EXISTUJE PŘEBYTEK ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ PODLE ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ?	151
3.4.10	EXISTUJE NEDOSTATEK ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ PODLE ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ?	154

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3.4.1.1	JE NABÍDKA PŘEDMĚTŮ NA FAKULTÁCH PŘIPRAVUJÍCÍCH UČITELE S POTŘEBAMI ŠKOL?	157

4	NÁZORY VYBRANÝCH ODBORNÍKŮ NA PROBLEMATIKU VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ	164

5	ZKUŠENOSTI ZÍSKANÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ STUDIE	167

5.1	MOŽNÁ SLABÁ MÍSTA STUDIE	167

5.2	CO SE OSVĚDČILO	167

6	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ	169

6.1	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ KVANTITATIVNÍHO POPISU ZÁKLADNÍHO A STŘEDNÍHO ŠKOLSTVÍ I FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE	169

6.1.1	GENDEROVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU	169

6.1.2	KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU	169

6.1.3	VĚKOVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU	170

6.1.4	OBOROVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU	171

6.1.5	MOŽNOSTI A STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V UČITELSKÝCH OBORECH	172

6.2	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ Z PRŮZKUMU NÁZORŮ	174

6.3	SHRNUTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ Z ODBORNÉ DISKUZE	176

7	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	177

7.1	ROLE VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ A JEDNOTLIVÝCH AKTÉRŮ V TÉTO OBLASTI	177

7.1.1	POPIS SCHÉMATU	179

7.2	VYBRANÉ PROBLÉMOVÉ OBLASTI	182

7.2.1	PROBLÉMY NA VYŠŠÍ ÚROVNI	182

7.2.1.1	Neexistence statistiky o struktuře učitelského sboru ve vztahu k vyučovaným předmětům	182

7.2.1.2	Pojmy aprobovanost a kvalifikovanost	183

7.2.1.3	Problematika definování studijních oborů připravujících na povolání učitele	184

7.2.1.4	Pedagogické obory a boloňský proces	186

7.2.1.5	Vliv transformačních kroků na chod MŠMT	186

7.2.1.6	Průzkumy mezi studenty vysokých škol	186

7.2.2	PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ	187

7.2.2.1	Zájem o studium učitelství	187

7.2.2.2	Kvalita výuky	187

7.2.2.3	Hodnocení kvality	188

7.2.2.4	Setkává se nabídka a poptávka?	189

7.2.3	JAK SE POZNÁ KVALITNÍ UČITEL	190

7.2.3.1	Chybějící standard	191

7.2.4	SOUČASNÁ SITUACE NA ZŠ, SŠ A VOŠ	192

7.2.4.1	Genderová nevyváženost	192

7.2.4.2	Pozitivní trend snižování nekvalifikovatelnosti učitelů	192

7.2.4.3	Stáří učitelského sboru	193

7.2.4.4	Motivace pro práci učitele	193

7.2.5	NEDOSTATČNÁ SPOLUPRÁCE INSTITUCÍ	195

7.3	NÁVRHY MOŽNÝCH ZMĚN	196

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8	PODĚKOVÁNÍ	198
9	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	198
10	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	201
11	AUTOŘI PUBLIKACE	206
12	PŘÍLOHY	207

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

I UVOD

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele (dále také Průzkum) byl realizován v rámci projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy IPN „Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání“ (IPN Kvalita), jehož cílem je zvýšení kvality studia na vysokých školách v celé České republice a nastavení systému hodnocení kvality. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky. Průzkum pro MŠMT zajistilo Akademické centrum studentských aktivit, které zvítězilo ve výběrovém řízení na tuto veřejnou zakázku.

Dle zadávací dokumentace k Průzkumu problematiky fakult vzdělávajících učitele bylo cílem provedení Průzkumu:

- zjistit strukturu stávajícího učitelského sboru základního a středního školství z různých hledisek.
- zjistit názory na pojetí přípravy učitelů a na zvolené modely strukturace studia

Od Dodavatele bylo v rámci realizace zakázky požadováno:

1. *Zpracování kvantitativního popisu základního a středního školství* – měla být popsána struktura stávajícího učitelského sboru základního a středního školství z hlediska počtu aprobovaných a neaprobovaných učitelů a jejich oborové struktury. Popis měl také obsahovat údaje o věkové struktuře stávajících učitelů, zastoupení mužů a žen a o regionální struktuře.
2. *Šetření z hlediska role přípravy učitelů a jejího naplňování, včetně dopadu strukturace studia* – průzkum názorů měl být realizován mezi min. 500 respondenty z následujících kategorií:
  - uchazeči o studium,
  - studenti, absolventi,
  - zaměstnavatelé,
  - management univerzit, management fakult vzdělávajících učitele,
  - Akreditační komise,
  - krajské úřady, školní inspekce,
  - experti projektů IPn – tým projektu Reforma terciárního vzdělávání,
  - další.

Finální výstup Průzkumu problematiky fakult vzdělávajících učitele bude zpracován expertním týmem IPN Kvalita.

Více informací o projektu IPN Kvalita naleznete zde: <http://kvalita.reformy-msmt.cz>.

V této závěrečné zprávě naleznete kvantitativní popis základního i středního školství, oborů připravujících na povolání učitele a dále názory zainteresovaných stran na problematiku fakult vzdělávajících učitele. Dále pak doporučení a možné směry, kterými by se tato část vysokého školství mohla ubírat.

Jako první je řazena kvantitativní studie, která popisuje strukturu učitelského sboru základního a středního školství z několika hledisek. Obsahuje také možnosti získání učitelské kvalifikace, včetně počtů studentů a absolventů těchto oborů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Po ní následuje popis průzkumu názorů na problematiku, který byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Je zde uvedeno, jakým způsobem celé dotazníkové šetření proběhlo a dále je provedena diskuze nad jeho závěry. Výsledky šetření byly doplněny odbornou debatou zástupců různých organizací v oblasti vzdělávání pedagogů. Debata se uskutečnila v závěrečné fázi celého průzkumu a závěry z ní naleznete v této zprávě.

Poslední kapitoly studie se věnují shrnutí hlavních zjištění celého průzkumu a dále jsou rozepsány směry dalšího možného vývoje a orientace výchovy budoucích pedagogů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**2 KVANTITATIVNÍ POPIS ZÁKLADNÍHO A STŘEDNÍHO ŠKOLSTVÍ
I FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE**

Práce si klade za cíl popsat strukturu učitelského sboru základního a středního školství. Kvantitativní zpráva zahrnuje popis struktury z hlediska genderu, kvalifikace a věku v rámci jednotlivých čtrnácti krajů České republiky. Dále tento rozbor popisuje stávající možnosti získávání učitelské kvalifikace, počty a oborovou strukturu osob, které přípravou na učitelské povolání procházejí.

Data použitá v této zprávě byla získána od zaměstnanců Ústavu pro informace ve vzdělávání (dále ÚIV) nebo přímo ze stránek ÚIV (www.uiv.cz), a to za pomoci webové aplikace Agregovaná data za příslušné roky 2008 až 2010. Některá data nebyla přístupná přes databázové zdroje ÚIV, proto jsme kontaktovali pracovníky ÚIV¹. Jednalo se především o získání dat týkajících se věkové struktury učitelů základních a středních škol a o odbornou pomoc při stanovení vhodných parametrů pro výběr fakult a studijních programů (popřípadě studijních oborů), které poskytují studentům potřebnou kvalifikaci pro učitelskou praxi.

Ve všech tabulkách vztahujících se k základnímu a střednímu školství jsme pracovali pouze s pedagogickými pracovníky (učiteli a učitelkami), nikoliv se všemi zaměstnanci regionálního školského systému (uklízeči/ky, údržbáři/ky atd.), jelikož jejich zkoumání nebylo předmětem této zakázky. Současně jsme pracovali pouze s počty učitelů a učitelek při přepočtu jejich úvazků na plné úvazky (tyto hodnoty poskytl ÚIV v rámci aplikace Agregovaná data).² Podíly kvalifikovaných a nekvalifikovaných učitelů a učitelek na jednotlivých úrovních vzdělávacího systému jsme počítali za pomoci hodnot z veřejně dostupné aplikace Agregovaná data, která uvádí počty plně zaměstnaných učitelů a učitelek bez kvalifikace.

Pro komparaci a doplnění těchto získaných dat jsme vyhledávali další zdroje informací o genderové, věkové a kvalifikační struktuře pedagogických pracovníků základního a středního školství. Kromě primárního zdroje dat ÚIV jsme se snažili získat další data od Českého statistického úřadu, avšak ten ve statistikách vztahujících se k pedagogickým pracovníkům neposkytuje podrobná data (a to ani v rámci genderových statistik). Teoretickou a datovou podporu pro tuto práci jsme našli na internetovém portálu Učitelských novin, které publikují analýzy vztahující se k relevantním tématům, v publikacích vydaných neziskovou organizací Otevřená společnost, o.p.s., a také v odborných publikacích již zmíněného Ústavu pro informace ve vzdělávání (např. Krajská ročenka školství, Školství pod lupou, Genderová ročenka školství aj.). Bohužel však docházelo k tomu, že mnohé zdroje pouze reprodukovaly informace, analýzy a data vydaná ÚIV.

¹ Touto cestou bychom chtěli poděkovat Ing. Janu Hrabovi z Ústavu pro informace ve vzdělávání (nyní MŠMT), který nám ve všech ohledech vyšel vstříc, snažil se nás nasměrovat a poukázat na problematické aspekty a zejména nám zajistil potřebná data pro analýzu. Zároveň děkujeme vedoucí samostatného oddělení metodiky a analýz K9 paní RNDr. Michaela Kleňhové za umožnění této spolupráce.

² Učitelé a učitelky jsou ve školském systému zaměstnání na různě velké úvazky podle počtu vyučovaných hodin. Při analýze tedy nepracujeme s absolutními počty učitelů a učitelek bez vztahu k jejich úvazku, ale s přepočtem učitelů a učitelek na celé úvazky. Přepočet učitelů a učitelek na plné úvazky budeme uvádět se zaokrouhlením na jedno desetinné místo.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.1 STRUKTURA PEDAGOGICKÝCH ZAMĚSTNANCŮ V ZÁKLADNÍM A STŘEDNÍM SYSTÉMU ŠKOLSTVÍ**2.1.1 GENDEROVÁ STRUKTURA**

Regionální školství je školstvím feminizovaným. Pokud se zaměříme na zkoumání míry feminizace v jednotlivých strukturách regionálního školství, zjistíme, že i tento sektor funguje podle genderového řádu. I zde fungují takové mechanismy, které reprodukuji současný stav. Feminizovanost školské profese je projevem, ale i příčinou nízké prestiže tohoto povolání a zhoršováním podmínek včetně finančního ohodnocení (Otevřená společnost 2006).

Genderová struktura učitelského sboru v rámci regionálního školství je v posledních letech diskutovaným tématem. Pokud analyzujeme podíly mužů a žen v populaci učitelů na jednotlivých stupních vzdělávacího systému, zjistíme výrazné difference. Základní školství je po mateřských školách druhou nejvíce feminizovanou sférou školství (Genderová ročenka školství 2009, Školství pod lupou 2011). Podle dat prezentovaných společností Otevřená společnost (2006: 8) je Česká republika z hlediska feminizace učitelství na základních školách značně nadprůměrná. Většinu učitelského sboru na úrovni základního systému školství tvoří ženy. Jedná se o více než čtyři pětiny učitelek k necelé pětině učitelů, pokud úvazky přepočítáme na plně zaměstnané. Tento poměr je bez výrazných odlišností shodný ve všech čtrnácti krajích České republiky. Na středních školách je již poměr učitelů a učitelek výrazně jiný. Zatímco na základních školách vyučuje pouze 15,9 % mužů, na středních školách (zde včetně konzervatoří a nižších stupních gymnázií) je již zaměstnáno 41,2 % učitelů.

Kromě zkoumání poměru zastoupení učitelů a učitelek na jednotlivých stupních a druzích škol, je zajímavé také sledovat podíly mužů a žen na pozicích ve školské hierarchii. Koncentrace mužů na vedoucích pozicích je proporcionálně vyšší než jejich zastoupení mezi všemi vyučujícími. Zatímco v učitelském sboru na základních i středních školách tvoří muži přibližně pětinu, mezi zástupci ředitelů je to již přibližně 30 % a mezi řediteli dokonce nepatrně více než třetina (Konrádová 2011a). V genderové struktuře školského systému platí, že čím vyšší stupeň školství, tím větší zastoupení mužů nalezneme na vyšších postech. Zatímco v mateřských školách je zastoupení mužů na postech ředitelů a jejich zástupců téměř zanedbatelné, na základních školách tvoří zástupci ředitelů 28 % a ředitelé 45 % (Pavlík, Smetáčková 2006). Pokud tato čísla porovnáme ještě se zhruba 16% podílem mužů v učitelském sboru na základních školách, můžeme jednoznačně mluvit o vertikální genderové segregaci.

Genderové rozdíly ve vertikální struktuře najdeme také na úrovni středních škol, konzervatoří a vyšších odborných škol. Ve vedení středních škol (zástupkyně ředitelů/ek a ředitelky) tvoří ženy 36 % oproti 55 % jejich zastoupení v učitelském sboru (Pavlík, Smetáčková 2006). Autoři poznamenávají, že nejnižší zastoupení žen na vedoucích pozicích je na středních odborných učilištích a učilištích (30 %), přičemž přes gymnázia (38 %) zastoupení stoupá až ke středním odborným školám (41 %).

Přestože školy poskytující všeobecné vzdělání mají výraznou převahu učitelek, jsou šance mužů obsadit vedoucí pozice relativně vysoké. Podle Pavlíka a Smetáčkové (2006) to svědčí o existenci vertikální genderové segregace a působení tzv. skleněného výtahu a skleněného stropu.³ Autoři konstatují, že situace na odborných školách a učilištích není z hlediska hierarchického zastoupení tak výrazně vyhrcoená, avšak je genderově podmíněná.

³ Renzetii a Curran (2003: 282) definují skleněný strop jako neviditelné bariéry, které omezují pracovní kariéru žen směrem nahoru. Skleněný výtah odkazuje podle nich na neviditelné, avšak již ne tak jemné tlaky na postup mužů ve své profesi. V netypických mužských zaměstnáních se dostává mužům při přijímání přednostního zacházení a místo toho, aby naráželi na skleněný strop, často se vyvezou skleněným výtahem celou hierarchií takovýchto profesí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Oborové zaměření vzdělání je úzce spojeno se sektorem trhu práce, ve kterém převažují ženy nebo muži, což způsobuje i převahu chlapců nebo dívek na těchto typech škol. Podle autorů platí, že čím více je dívek mezi studujícími, tím větší je zastoupení žen v učitelských sborech.

2.1.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA

Dostatečná kvalifikace by měla být jedním z faktorů ovlivňujících kvalitu vzdělávacího systému v České republice (Krajská ročenka školství 2008, 2009: 87). Kvalita učitelského sboru zásadně a přímo souvisí s výsledky žáků a studentů, jedná se o jeden z nejdůležitějších faktorů podílejících se na výkonu žáků a má významnější vliv než organizace školy, vedení nebo finanční podmínky (Analýza kvalifikovanosti učitelů a návrhy doporučení pro podpůrné projekty ESF 2010: 2). Problémem téměř všech zemí OECD je podle této publikace nedostatečné zastoupení kvalifikovaných učitelů a učitelek.

V publikaci zpracované MŠMT s názvem Analýza kvalifikovanosti učitelů a návrhy doporučení pro podpůrné projekty ESF se uvádí, že v regionálním školství pracuje průměrně 13 % učitelů bez potřebné odborné kvalifikace⁴, přičemž celková míra nekvalifikovanosti se během posledních let výrazně neměnila.

Míra kvalifikace je ve vzdělávacím systému diferencovaná jak podle typu školy, tak podle její velikosti, zřizovatele školy, lokality i podle demografických charakteristik učitelů a učitelek a zaměření vyučovaného předmětu.

Na 1. i 2. stupni základních škol se míra nekvalifikovanosti v roce 2010 pohybuje okolo 13 %. Výrazně odlišná je kvalifikovanost učitelského sboru ve speciálních základních školách. Na 1. stupni speciálních základních škol je nekvalifikovaná přibližně čtvrtina učitelů a učitelek, 2. stupeň již vykazuje téměř třetinovou míru nekvalifikovanosti (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). Na středních školách se míra nekvalifikovanosti pohybuje kolem stejných hodnot jako na I. a II. stupni základních škol. V rámci středních škol však nalezneme výrazné difference na jednotlivých typech škol. Zatímco na gymnáziích je nekvalifikovaných pouze 5 % učitelského sboru, u speciálních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je nekvalifikovaný téměř každý druhý vyučující (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). Vysokou míru kvalifikovanosti najdeme stejně jako na gymnáziích, také na konzervatořích. Na středních školách se míra kvalifikace liší podle zaměření předmětu, který učitelé a učitelky vyučují. Zatímco mezi učiteli a učitelkami všeobecně vzdělávacích předmětů bylo v roce 2010 pouze 7,8 % nekvalifikovaných, u vyučujících odborných předmětů se již jedná o dvojnásobek (14,2 %). Mezi učiteli a učitelkami vedoucími praktické vyučování je nejvýraznější podíl nekvalifikovaných – více než pětina vyučujících takto zaměřených předmětů.

Míra nekvalifikovanosti je diferencovaná také podle regionů. Jak na základních, tak na středních školách je nejvíce nekvalifikovaných učitelů a učitelek v Karlovarském, Středočeském a Ústeckém kraji. V Karlovarském kraji se nekvalifikovanost učitelů na obou stupních základních škol a na středních školách pohybuje přibližně mezi 30–35 %. To je zhruba dvakrát až třikrát více, než činí celorepublikový průměr.

Skutečnost, že školu zřizuje veřejný nebo neveřejný zřizovatel hraje roli zejména na 2. stupni základních škol a na středních školách. Zatímco na 1. stupni základních škol nebyly zaznamenány rozdíly v míře kvalifikovanosti učitelského sboru podle typu zřizovatele a na středních školách se jednalo pouze o nevýrazný rozdíl, 2. stupeň základních škol vykazoval o více než deset procentních bodů vyšší míru nekvalifikovanosti u neveřejného zřizovatele (27,4 %) než u zřizovatele veřejného (16,7 %) (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010).

⁴ Nekvalifikovaní pedagogičtí pracovníci a pracovníce nesplňují odborné požadavky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura pedagogických zaměstnanců v základním a středním systému školství

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ve vztahu kvalifikovanosti a velikosti školy platí v rámci základních škol přímá úměra – čím menší škola, tím menší podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek. Na I. stupni základních škol do 25 žáků je 35 % učitelského sboru nekvalifikovaného, zatímco na školách s vyšším počtem žáků než 200 je nekvalifikovaných pouze 13 % učitelů a učitelek (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). V této publikaci je současně konstatováno, že přímá úměra neplatí univerzálně i pro střední školy, jelikož například ve skupině největších středních škol je vidět mírný nárůst nekvalifikovanosti učitelského sboru.

Pokud se podíváme na vliv demografických charakteristik učitelů a učitelek (věk a vzdělání) na míru kvalifikovanosti zjistíme, že nejvíce nekvalifikovaných najdeme mezi učiteli a učitelkami do 35 let a s nižší úrovní vzdělání.

Nejvyšší podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek na všech úrovních vzdělávacího systému spadá do věkové kategorie do 35 let. Lze konstatovat, že podíl nekvalifikovaných učitelů s klesajícím věkem stoupá (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). Na druhém stupni základních škol stoupá míra nekvalifikovanosti s klesajícím věkem výrazněji než u učitelského sboru na I. stupni. Pokud srovnáme míru kvalifikace podle věku na základních a středních školách, zjistíme, že na obou úrovních je vysoká míra nekvalifikovanosti učitelů a učitelek do 35 let, avšak na středních školách je více než dvojnásobný podíl nekvalifikovaných vyučujících ve věkové kategorii 55 let a více (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010).

Z hlediska vzdělanostní struktury nekvalifikovaných učitelů převažují učitelé, kteří dosáhli nejvýše středoškolské vzdělání zakončené maturitní zkouškou, následování absolventy vysokoškolského magisterského studia. Ve srovnání se základními školami je v publikaci Analýza kvalifikovanosti učitelů a návrhy doporučení pro podpůrné projekty ESF (2010) uvedeno, že se zvyšuje podíl nekvalifikovaných absolventů vysokoškolského bakalářského studia.

Mnohé publikace i zaměstnanci ÚIV doporučují, aby byla sjednocena terminologie vztahující se k problematice odborné způsobilosti pedagogických pracovníků a pracovníků pro účely statistického vyhodnocování dat. Debata poukazuje na nesrovnalosti ve vymezení a používání pojmů ne/kvalifikovanost a ne/aprobovanost. Učitelé a učitelky mohou být aprobovaní, ale ne kvalifikovaní a současně kvalifikovaný/á učitel/ka může učit na škole předmět, pro který nemá kvalifikaci. Statistické analýzy mohou pracovat již od počátku se zcela jinými definicemi toho, kdo je „kvalifikovaný/á učitel/ka,“ čímž mohou být jednotlivé výstupy výrazně diferencované.

2.1.3 VĚKOVÁ STRUKTURA

Stárnutí české populace a posunování hranice seniorského věku se vepisuje a mění věkovou strukturu pedagogických zaměstnanců na základních a středních školách. Obecně lze konstatovat, že populace učitelského sboru na základním a středoškolském stupni vzdělávacího systému stárne v důsledku vzrůstajícího podílu učitelů a učitelek ve starších věkových skupinách a také kvůli snižování zastoupení mladých učitelů a učitelek.

Věková struktura je výrazně diferencovaná podle pohlaví. Zatímco většina učitelek (přibližně dvě třetiny) je ve věku od 36 do 55 let, u mužů se jedná o přibližně polovinu (Konrádová 2011b). Menší rozdíly v zastoupení můžeme podle autorky pozorovat v mladší věkové skupině (do 35 let), kdy učitelky tvoří přibližně 22 % a učitelé o tři procentní body více, avšak podíl učitelek v průběhu let v této věkové skupině klesá. Výrazné genderové rozdíly však vidíme u učitelského sboru staršího 56 let. Učitelky starší 56 let tvoří 14 % v rámci sboru učitelek, avšak u mužů se jedná o dvojnásobnou míru zastoupení. Více než čtvrtina učitelů (27 %) je starších 56 let.

Fakt, že věková struktura učitelů je starší než struktura žen, dokládá podíl učitelů v jednotlivých věkových skupinách v rámci struktury učitelského sboru. Přestože muži představují přibližně pětinu učitelského sboru,

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

mezi 66letými a staršími bylo v roce 2010 celých 41 % učitelů, mezi 56–65letými 32,6 % a mezi 26–35letými 26 %. V ostatních věkových kategoriích se podíl mužů pohyboval pouze okolo 15 %.

Jeden fenomén je pro obě věkové struktury stejný – narůstá podíl pedagogických pracovníků a pracovníků ve starších věkových skupinách. Přesto, že učitelé mají vyšší zastoupení v nejmladších věkových skupinách, výrazněji sílí jejich podíl mezi nejstaršími. U učitelek v posledních letech také vzrůstá podíl v nejstarších věkových kategoriích, avšak současně ztrácí ve skupině do 35 let.

Věková struktura analyzovaná podle jednotlivých typů škol se podle Konrádové (2011b) výrazně neliší. Nejvyšší podíl učitelek starších 56 let (téměř 17 %) je podle autorky mezi učitelkami odborného výcviku a ve středních školách, vyšších odborných školách a konzervatořích. Učitelů odborného výcviku je ve věku 56 let a více dokonce dvě pětiny. Nejvyšší podíl zastoupení mladých učitelů nalezneme podle Konrádové (2011b) na základních školách, a to jak ve srovnání se zastoupením učitelek, tak ve srovnání s jinými stupni a druhy škol.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

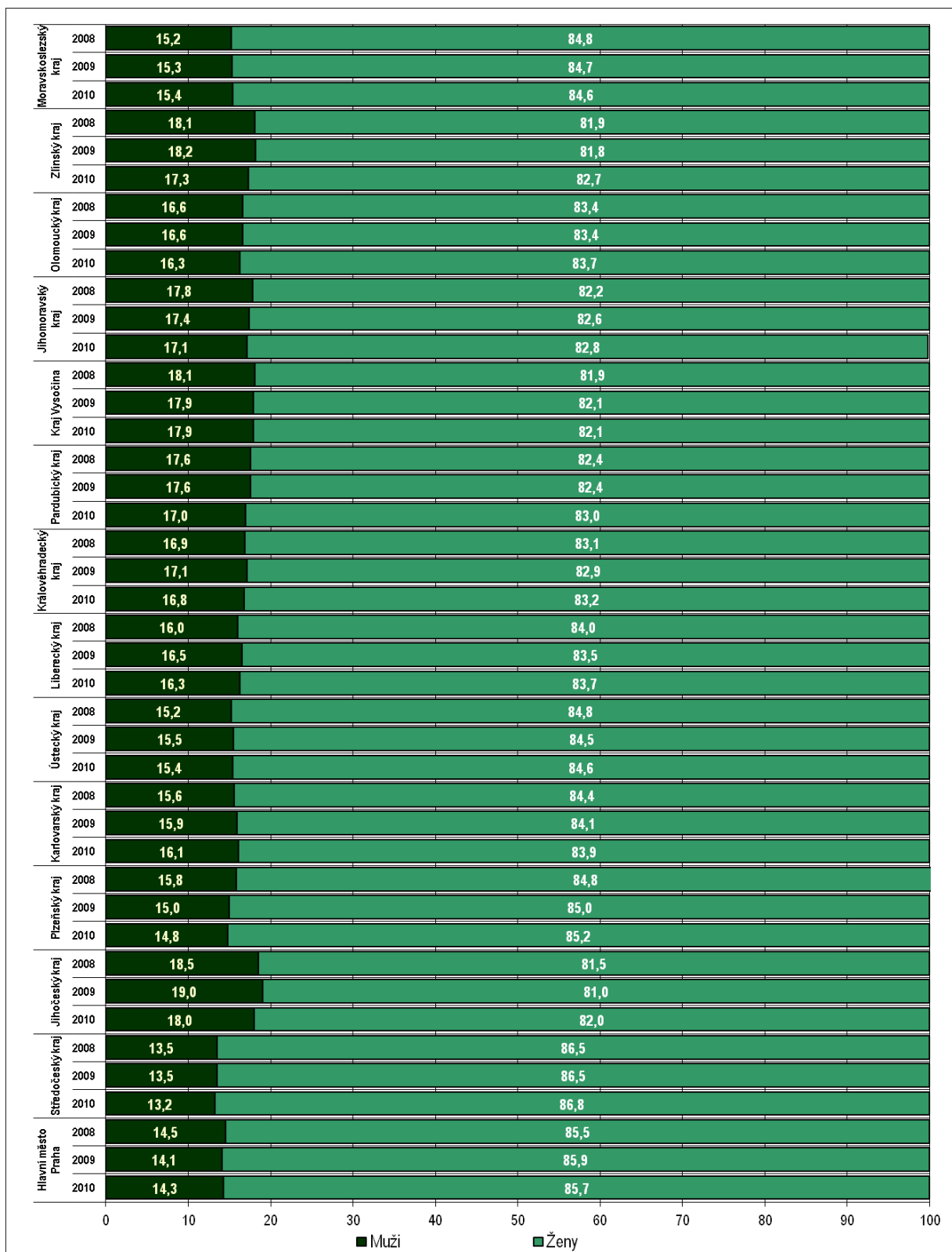
2.2 STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**2.2.1 GENDEROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ**

Podle dat získaných z aplikace Agregovaná data ÚIV pracovalo v roce 2010 při přepočtení na plně zaměstnané na základních školách v celé České republice 58 023 učitelů a učitelek. Muži na této úrovni vzdělávacího systému představují pouze 15,9 % ze všech vyučujících v roce 2010, pokud zkoumáme 1. a 2. stupeň základního vzdělávání dohromady. Ženy s počtem 48 803,7 učitelek tvoří 84,1 % všech vyučujících na základních školách.

Pokud porovnáme zastoupení mužů-učitelů na základních školách v jednotlivých krajích České republiky, zjistíme, že mezikrajové rozdíly jsou pouze v jednotkách procentních bodů. Změny v zastoupení mužů-učitelů se v průběhu sledovaných let výrazně nemění. Změny probíhají pouze v desetínách procentních bodů, přičemž v některých krajích lze sledovat vzestupný trend (např. Karlovarský kraj), v jiných trend sestupný (např. Jihomoravský kraj) nebo kolísání kolem určité hodnoty.

Nejvyšší podíl mužů-učitelů na základních školách nalezneme v Jihočeském kraji (18 % v roce 2010) a kraji Vysočina (17,9 % v roce 2010). Naopak nejméně jsou učitelé zastoupeni na základních školách ve Středočeském kraji (13,2 % v roce 2010) a Hlavním městě Praha (14,3 % v roce 2010).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf I – Genderová struktura učitelského sboru základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %).

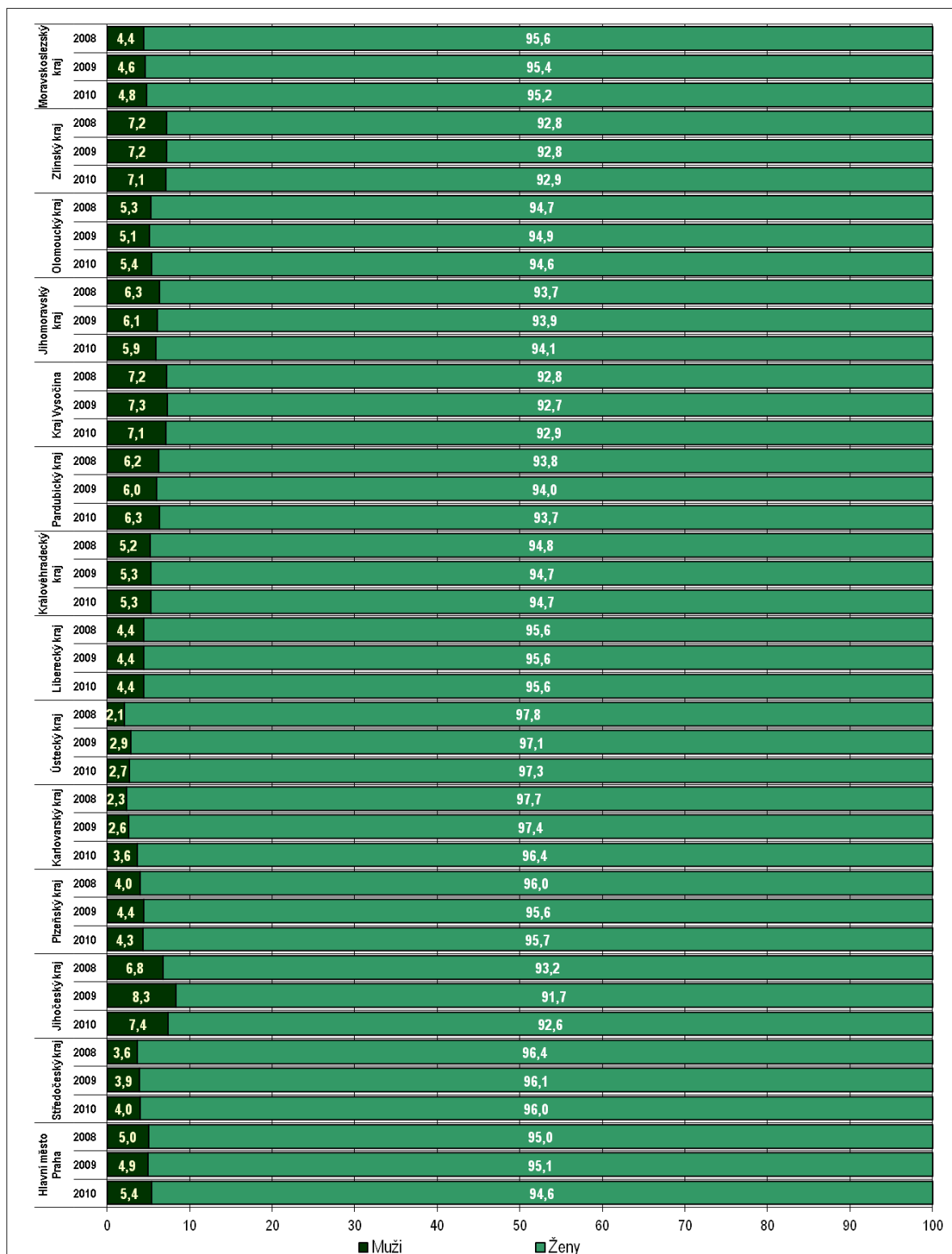
Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pokud porovnáme zastoupení žen a mužů v jednotlivých sledovaných stupních vzdělávacího systému České republiky, je I. stupeň základního školství hned po mateřských školách (99,7 % učitelek) nejvíce feminizovanou úrovní vzdělávání. Na I. stupni základního systému školství bylo v roce 2010 při přepočtu na plně zaměstnané zaměstnáno 27 796 vyučujících. Z toho počtu bylo pouze 1 442,5 učitelů, což představuje 5,2 %. Na I. stupni základních škol v České republice v daném roce tedy vyučovalo 94,8 % učitelek (26 353,5 učitelek). Od roku 2008 došlo pouze k minimální změně v genderové struktuře učitelského sboru na I. stupni základního školství. Podíl učitelů se zvýšil pouze o 0,3 procentních bodů.

Při porovnání procentuálního zastoupení učitelů a učitelek na I. stupni základního vzdělávání zjistíme, že nejnižší podíl učitelů je v Ústeckém kraji (2,7 % v roce 2010) a Karlovarském kraji (3,6 % v roce 2010). Naopak nejvyšší podíl zastoupení učitelů vidíme v Jihočeském (7,4 % v roce 2010), Zlínském kraji (7,1 % v roce 2010) a kraji Vysočina (7,1 % v roce 2010). Změny v průběhu sledovaných let 2008 až 2010 na úrovni jednotlivých krajů nejsou výrazné a dosahují pouze desetin procentních bodů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

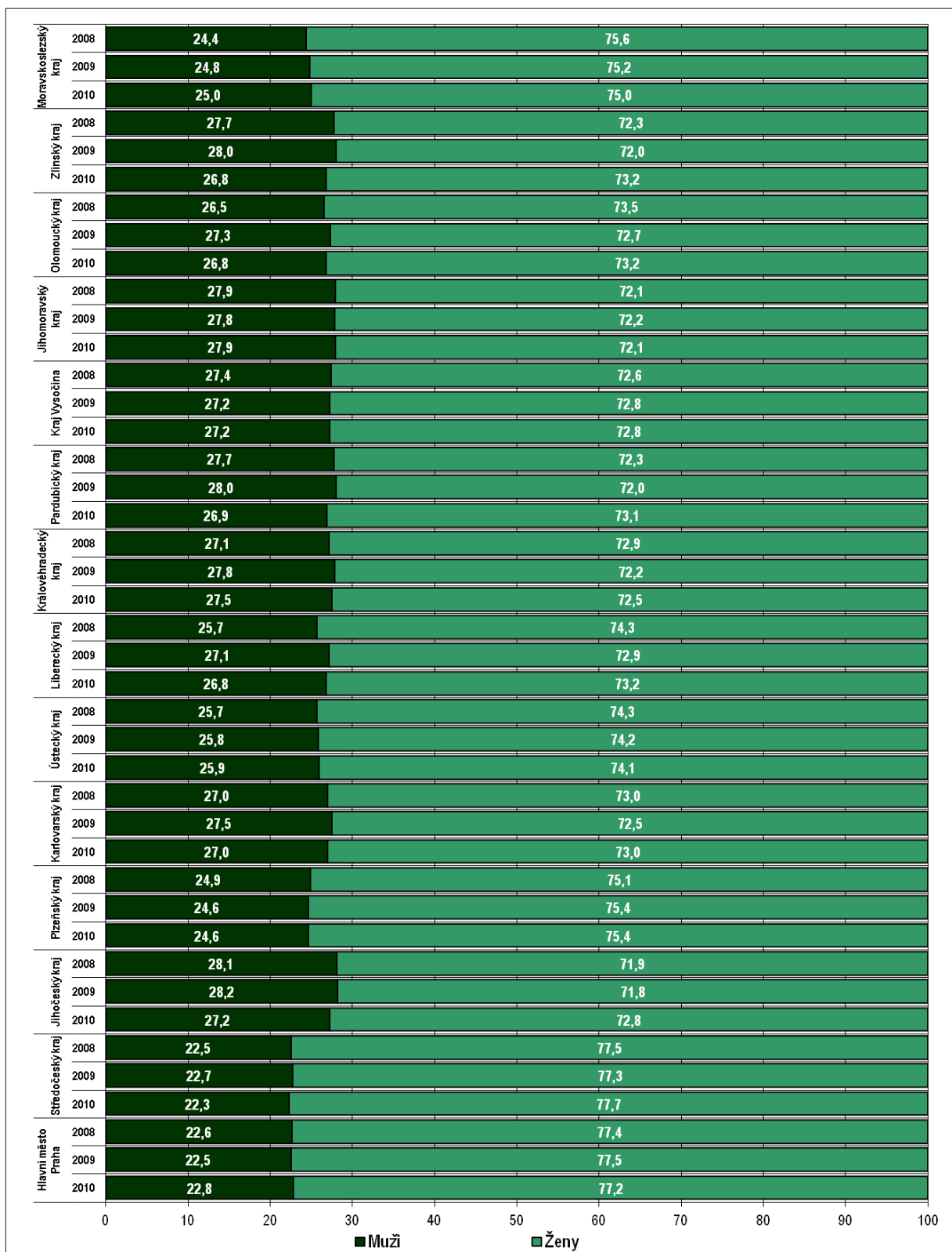
Graf 2 – Genderová struktura učitelského sboru I. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V porovnání s I. stupněm základního systému školství sledujeme na 2. stupni výrazně vyšší zastoupení učitelů. Na 2. stupni základních škol v rámci celé České republiky bylo v roce 2010 při přepočtu na plně zaměstnané zaměstnáno 30 227 vyučujících. Z toho počtu představovaly ženy 74,3 % vyučujících (22 450,2 učitelek). Ženy tak tvoří téměř tři čtvrtiny učitelského sboru na 2. stupni základních škol. Od roku 2008 došlo stejně jako na I. stupni základního školství pouze k minimální změně v genderové struktuře učitelského sboru. Podíl učitelů se zvýšil v roce 2009 o 0,3 procentních bodů (nárůst z 25,7 % na 26 %), ovšem v roce 2010 se vrátil na stejnou úroveň jako v roce 2008.

Rozdíly v genderové struktuře 2. stupně základního školství ve čtrnácti krajích nejsou výrazně rozdílné. Při porovnání procentuálního zastoupení učitelů a učitelek zjistíme, že nejnižší podíl učitelů je ve Středočeském kraji (22,3 % v roce 2010) a v Hlavním městě Praha (22,8 % v roce 2010). Naopak nejvyšší podíl zastoupení učitelů vidíme v Jihomoravském kraji (27,9 % v roce 2010) a Královéhradeckém kraji (27,5 % v roce 2010). Na úrovni jednotlivých krajů nelze mluvit o jednotném trendu snižování nebo zvyšování podílu učitelů ve struktuře učitelského sboru. Změny probíhají převážně na úrovni desetin procentních bodů, avšak vývoj neprobíhá pouze jedním směrem. Pro vývoj genderové struktury 2. stupně základního školství je typické spíše střídání procesů růstu a poklesu podílu učitelů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 3 – Genderová struktura učitelského sboru II. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj ÚIV, výpočet zpracování vlastní.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.2.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

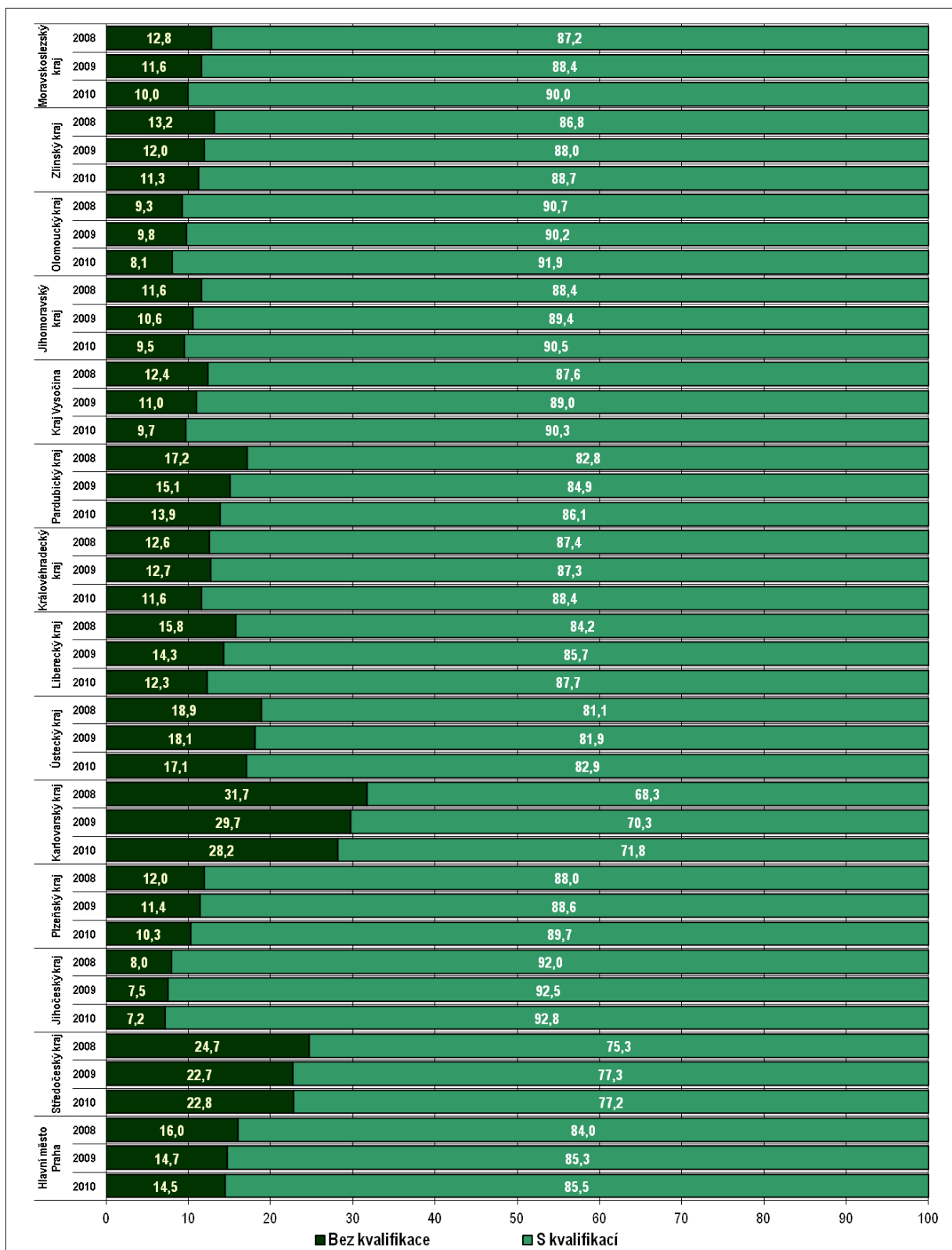
Míra kvalifikovanosti⁵ je v rámci I. stupně základního školství poměrně vysoká. V roce 2008 bylo v rámci celé České republiky pouze 15,2 % učitelského sboru I. stupně základních škol bez potřebné kvalifikace. Nedostatečně kvalifikovaný učitelský sbor v roce 2009 zaznamenal oproti předešlému roku úbytek o zhruba jeden procentní bod (14,1 %). V roce 2010 již bylo nekvalifikovaných pouze 13,2 % daného učitelského sboru. V rámci I. stupně základního vzdělávacího systému můžeme tedy pozorovat postupné zvyšování potřebné kvalifikace učitelů a učitelek.

Při porovnání kvalifikovanosti učitelského sboru na I. stupni základního školství v jednotlivých krajích České republiky můžeme sledovat výrazné difference. Nejvyšší podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek nalezneme v Jihočeském kraji (92,8 % v roce 2010) a Olomouckém kraji (91,9 % v roce 2010). Nejnižší zastoupení kvalifikovaných vyučujících jsme zjistili v Karlovarském kraji (71,8 % v roce 2010) a Středočeském kraji (77,2 % v roce 2010). Mezi kraji s nejvyšším a nejnižším podílem kvalifikovaných vyučujících je rozdíl více než dvacet procentních bodů.

Ve většině krajů dochází k procesu postupného snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek. K nejvýraznějšímu poklesu nekvalifikovaného učitelského sboru došlo mezi roky 2008 a 2010 o 3,5 procentních bodů v Karlovarském a Libereckém kraji. Nejmenší pokles byl zaznamenán v Jihočeském (o 0,8 procentního bodu) a Královéhradeckém kraji (o 1 procentní bod).

⁵ Nekvalifikovaní pedagogičtí pracovníci a pracovnice nesplňují odborné požadavky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 4 – Kvalifikační struktura učitelé skboru I. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitelé: STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

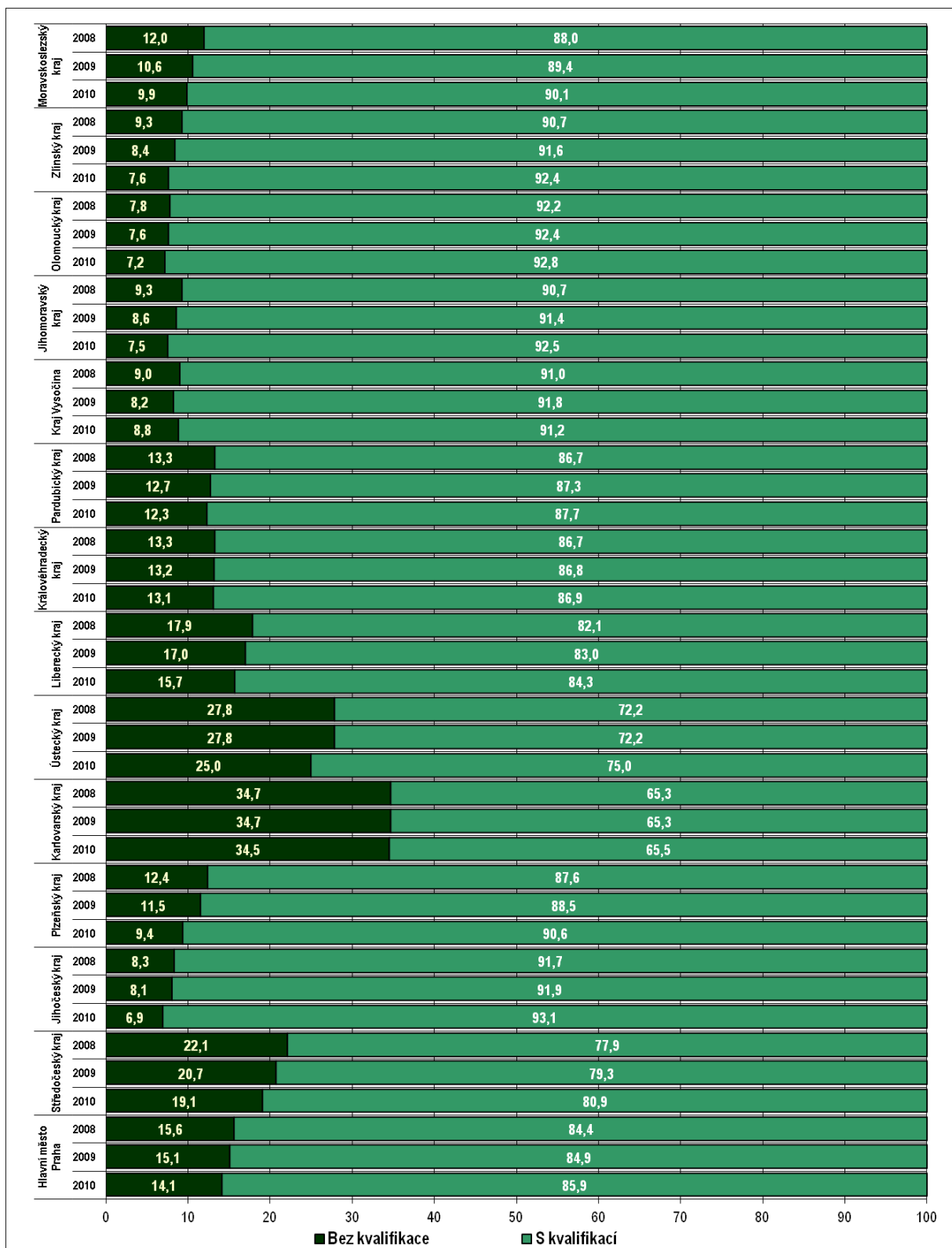
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Míra kvalifikovanosti učitelského sboru 2. stupně základního školství je podobná míře kvalifikovanosti učitelů a učitelek 1. stupně vyučujících na základních školách. I na tomto stupni můžeme v průběhu let 2008 až 2010 sledovat postupné zvyšování kvalifikace. V roce 2008 bylo v rámci celé České republiky pouze 14,9 % učitelského sboru II. stupně základních škol bez potřebné kvalifikace. V roce 2009 poklesla míra nekvalifikovaných učitelů a učitelek na 14,2 % a v roce 2010 již bylo nekvalifikovaných pouze 13,1 %. Za sledované tři roky se snížila nekvalifikovanost učitelů a učitelek o téměř dva procentní body.

Snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek probíhá postupně v téměř všech krajích České republiky. Regionální rozdíly zastoupení kvalifikovaných učitelů a učitelek na druhém stupni základního školství jsou velmi podobné rozdílům mezi jednotlivými kraji v rámci 1. stupně základního vzdělávání. I na této úrovni sledujeme výrazné difference. Nejvyšší podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek nalezneme v Jihočeském kraji (93,1 % v roce 2010) a Olomouckém kraji (92,8 % v roce 2010). Nejnížší zastoupení kvalifikovaného učitelského sboru na druhém stupni jsme zjistili stejně jako na 1. stupni základního školství v Karlovarském kraji (65,5 % v roce 2010). Nízký podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek nalezneme také v Ústeckém kraji (75 % v roce 2010) a Středočeském kraji (80,9 % v roce 2010). Mezi kraji s nejvyšším a nejnižším podílem kvalifikovaných vyučujících je rozdíl téměř 28 procentních bodů.

Ve většině krajů dochází k procesu postupného snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek. K nejvýraznějšímu poklesu nekvalifikovaného učitelského sboru došlo mezi roky 2008 a 2010 o 3 procentní body v Plzeňském a Středočeském kraji. Nejmenší pokles o 0,2 procentních bodů proběhl ve třech krajích – Karlovarském kraji, Libereckém kraji a Kraji Vysočina.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 5 – Kvalifikační struktura učitelského sboru II. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Data z výzkumu Rychlé šetření 2009, který provedlo ÚIV, poskytují určitý obraz⁶ o kvalifikační struktuře učitelů a učitelek v jednotlivých věkových skupinách. V následujícím grafu 6 jsou uvedena procentuální vyjádření nekvalifikovaných učitelů a učitelek podle věkových skupin. Výsledky nepracují s přepočtem na plné úvazky a současně procentuální vyjádření není vztaženo ke zkoumané věkové skupině, ale k celkovému počtu učitelů a učitelek.

Na základě toho můžeme konstatovat, že při Rychlém šetření 2009 bylo zjištěno po zaokrouhlení 18,8 % nekvalifikovaných učitelů a učitelek na I. stupni základních škol. Na II. stupni bylo zjištěno 17,1 % nekvalifikovaných vyučujících.

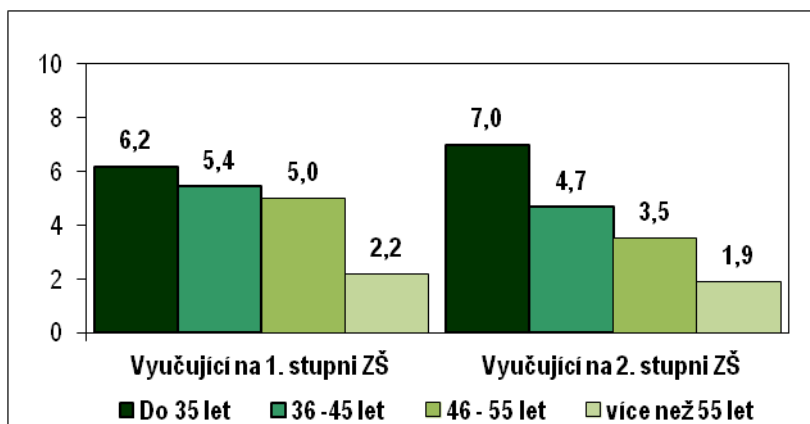
Nekvalifikovaní učitelé a učitelky na I. stupni ZŠ ve věku do 35 let představují 6,2 % z celkového zkoumaného počtu učitelů a učitelek. Na II. stupni se ve stejné věkové skupině jedná o 7 % nekvalifikovaných. Je však nutné uvědomit si, že tyto hodnoty jsou vztaženy k odlišným celkovým počtům, a nikoliv k počtu učitelského sboru v dané věkové skupině.

Nejmenší podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek z celého zkoumaného učitelského sboru I. a II. stupně je mezi vyučujícími staršími 55 let. Tento výrazně nízký podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek však může být podle našeho názoru dán malým podílem učitelů starších 55 let v souboru všech vyučujících. Pokud by v rámci tohoto malého podílu vyučujících starších 55 let bylo značné zastoupení nekvalifikovaných učitelů a učitelek, v celkovém podílu by nekvalifikovanost mohla být takto výrazně nízká.

---

⁶ Výzkum Rychlé šetření provádění ÚIV probíhá na vzorku škol v českém vzdělávacím systému. Neposkytuje tedy vyčerpávající obraz stavu české vzdělávacího systému, který lze postihnout vyčerpávajícím šetřením. Se statistickými, vyčerpávajícími daty o všech školách a všech zaměstnancích ve školství pracujeme prostřednictvím aplikace Agregovaná data, která umožňují agregaci výkonových dat a dat o zaměstnancích a vyplacených mzdových prostředcích ze statistických výkazů regionálního školství podle různých hledisek (období, území, zřizovatel, správní úřad, druh školy a školského zařízení) za jednotlivé roky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

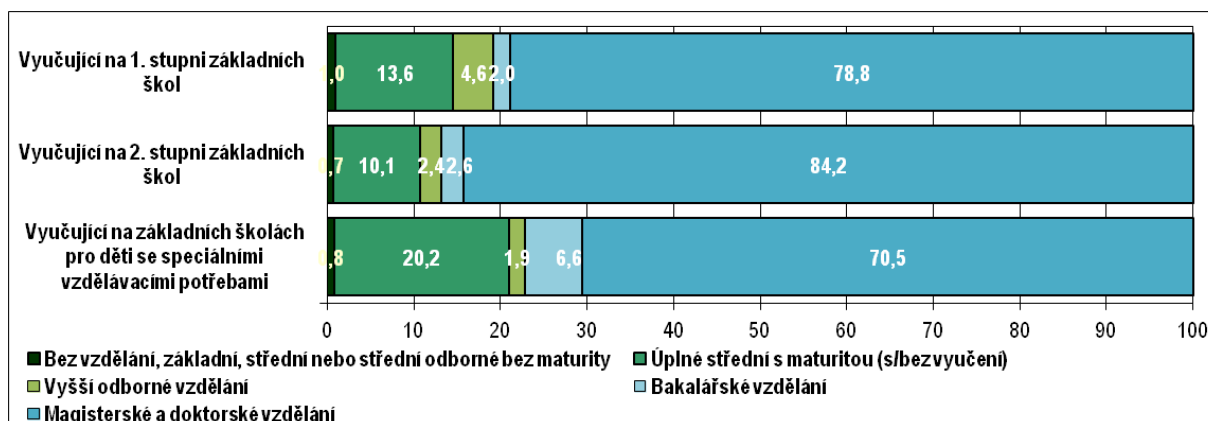

Graf 6 – Míra nekvalifikovaných učitelů a učitelek na 1. a 2. stupni základních škol podle věkových skupin v roce 2009 (v %).

Zdroj: Rychlé šetření ÚIV 2009, výpočet a zpracování vlastní.

2.2.3 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Nejméně kvalifikovaní po vzdělanostní stránce jsou učitelé a učitelky na základních školách pro děti se speciálními potřebami. Pětina z nich (20,2 %) dosáhla úplného středního vzdělání s maturitou a 70,5 % vyučujících v těchto typech škol má magisterské nebo postgraduální vzdělání. Na 1. stupni základních škol dosáhlo magisterského nebo postgraduálního stupně vzdělání 78,8 % vyučujících a bakalářského pouze 2 %. Úplné střední vzdělání s maturitou má 13,6 % učitelského sboru. Na druhém stupni základních škol oproti 1. stupni je vyšší podíl učitelů a učitelek s magisterskou a postgraduální úrovní vzdělání (84,2 %) a tedy nižším zastoupením učitelů a učitelek s nižším stupněm vzdělání.

Graf 7 – Vzdělanostní struktura učitelů a učitelek na základních školách za první pololetí roku 2011 (v %).

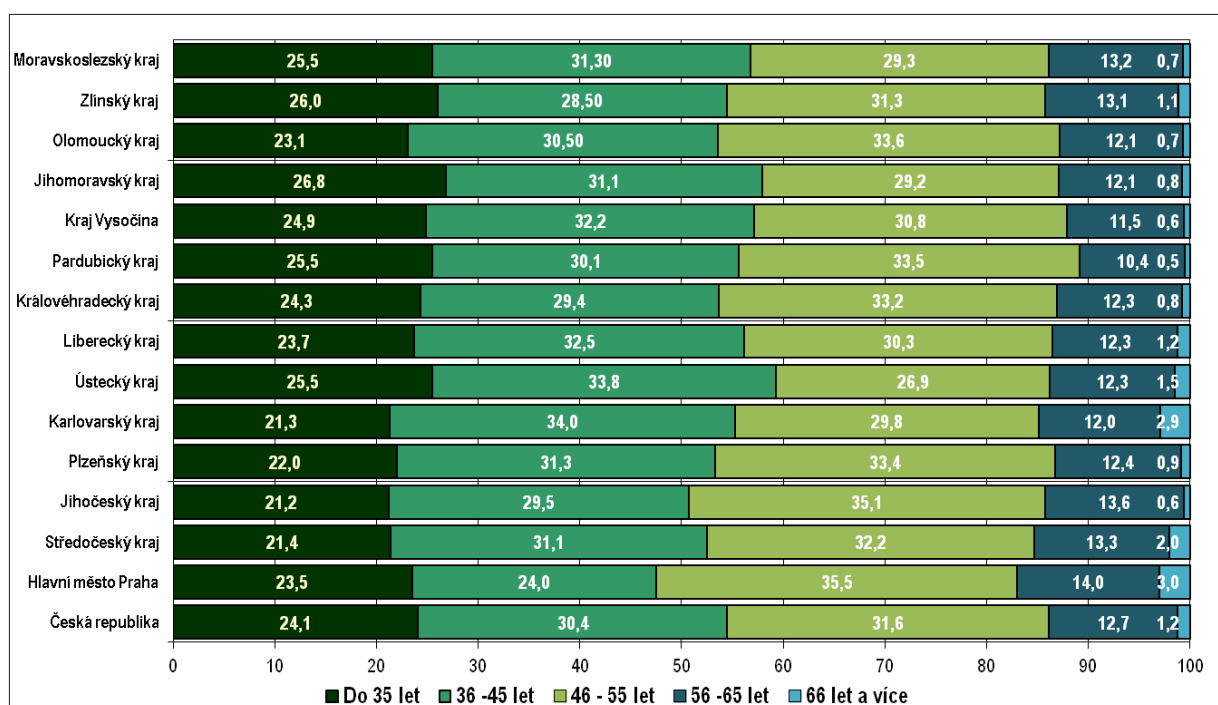
Zdroj: ÚIV, zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.2.4 VĚKOVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Největší část vyučujících na základních školách je ve věku od 36 do 55 let. Ti tvoří více než tři pětiny učitelského sboru. Učitelé a učitelky do 35 let tvoří necelou čtvrtinu učitelského sboru na základních školách (24,1 %), starší 56 let představují 13,9 % učitelského sboru za celou Českou republiku.

Mezikrajové rozdíly nalezneme také ve věkové struktuře učitelů a učitelek základního vzdělávacího systému, avšak nejedná se o výrazné difference. Nejnížší podíl mladých učitelů a učitelek do 35 let v Jihočeském kraji (21,2 %) a Středočeském kraji (21,4 %). Největší zastoupení v nejmladší skupině učitelského sboru je v Jihomoravském kraji (26,8 %) a Zlínském kraji (26 %). Nejvyšší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme v Hlavním městě Praha (17 %) a Středočeském kraji (15,3 %), ve kterých zároveň můžeme sledovat nižší zastoupení mladých učitelů a učitelek do 35 let než je celorepublikový průměr. Nejnížší procento vyučujících na základních školách starších 56 let nalezneme v Pardubickém kraji (10,9 %) a kraji Vysočina (12,1 %).

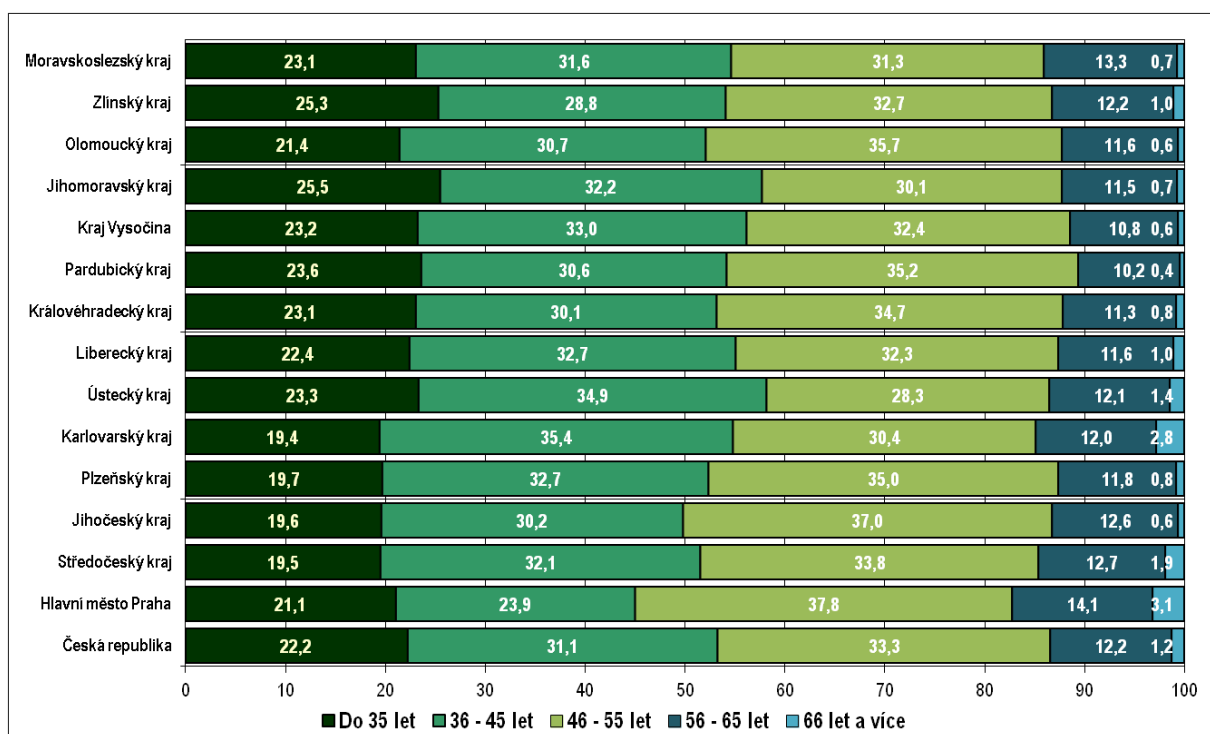
Graf 8 – Věková struktura učitelského sboru základních škol v roce 2010 – ženy a muži celkem (týká se učitelů bez ředitelů/ek a zástupců/kyň ředitele/ek a bez vyučujících na ZŠ určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (dále SVP)).

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věková struktura je z genderového hlediska diferencovaná. Učitelky na základních školách jsou zastoupeny nejčastěji ve věku od 36 do 55 let (64,4 % v průměru za Českou republiku). Pokud porovnáme procentuální zastoupení učitelek v jednotlivých věkových kategoriích, zjistíme, že statistiky v Genderové ročence (2009) správně poukázaly na postupné stárnutí ženské části učitelského sboru. Od roku 2006 dochází ke snižování procentuálního zastoupení učitelek do 35 let věku (24,6 % v roce 2006) a k postupnému nárůstu podílu učitelek starších 56 let (10,4 % v roce 2006), (Genderová ročenka 2009). V roce 2010 se snížil podíl učitelek mladších 35 let na 22,2 % a současně vrostl podíl učitelek starších 56 let na 13,4 % (viz Graf 9).

Nejvyšší podíl učitelek do 35 let při porovnání hodnot ze všech krajů je v Jihomoravském kraji (25,5 %) a Zlínském kraji (25,3 %). Nejnižší podíly v této věkové skupině učitelek vidíme v Karlovarském kraji (19,4 %) nebo Plzeňském kraji (19,7 %). Zajímavým případem se jeví Hlavní město Praha (popřípadě také Jihočeský kraj), ve kterém pozorujeme extrémně nízké zastoupení mladých učitelek oproti jiným krajům. Učitelky do 45 let tvoří pouze 45 % sboru učitelek v daném regionu, což je o 8,3 procentní body méně než v celorepublikovém průměru. Hlavní město Praha je současně regionem s nejvyšším podílem učitelek starších 56 let. Jedná se téměř o pětinu (17,2 %) ze všech učitelek vyučujících na základních školách v tomto regionu. Nejnižší podíl učitelek starších 56 let nalezneme v Pardubickém kraji (10,6 %) a kraji Vysočina (11,4 %).

Graf 9 – Věková struktura učitelů základních škol v roce 2010 (týká se učitelů bez ředitelů/ek a zástupců/kyň ředitele/ek a bez vyučujících na ZŠ určených pro žáky se SVP). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

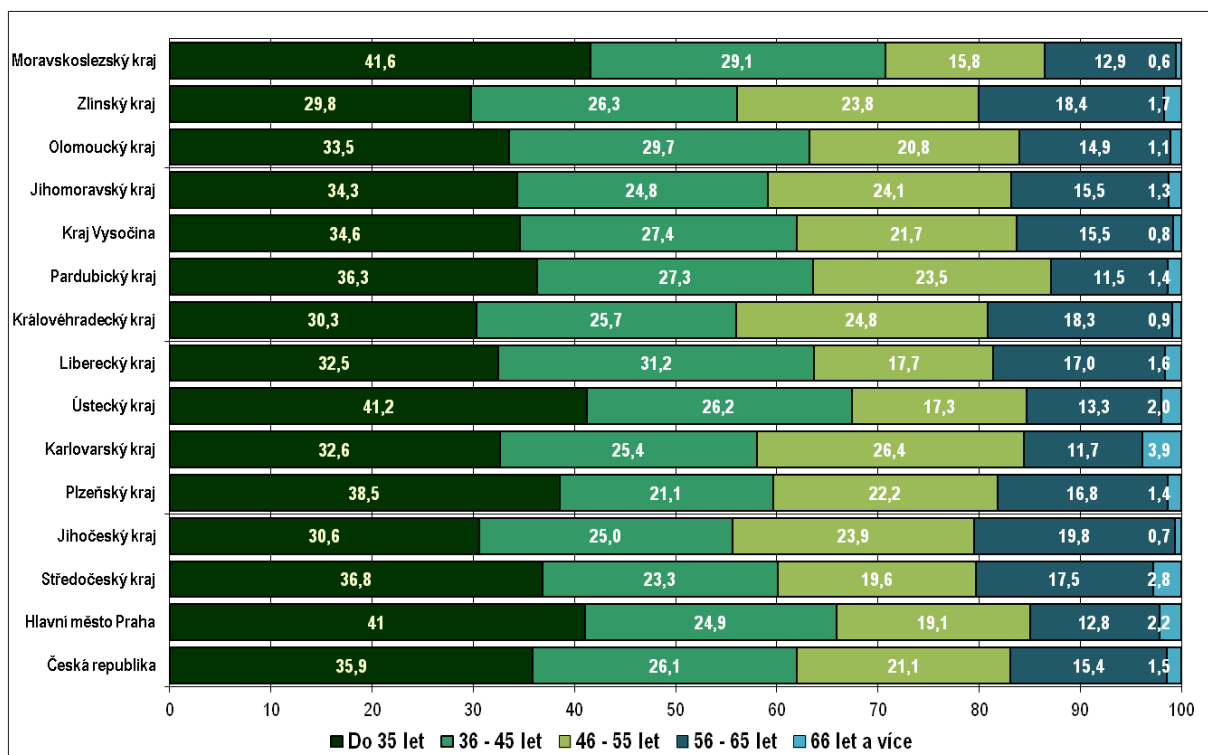
Věková struktura mužské části učitelského sboru základního školského systému je výrazně diferencovaná od věkové struktury učitelek. Učitelé mají oproti učitelkám vyšší zastoupení v nejmladších věkových skupinách, avšak současně i v těch nejstarších.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věková struktura učitelů podléhá stejně jako věková struktura učitelek procesu stárnutí. Zatímco v roce 2006 byl v rámci celé České republiky podíl učitelů do 35 let 39,6 % a podíl učitelů starších 56 let 16,2 % (Genderové ročenka 2009), v roce 2010 klesl podíl mladých učitelů do 35 let na 35,9 % a současně vzrostl podíl učitelů starších 56 let na 16,9 %. Přesto však zůstává struktura učitelů i při postupném procesu stárnutí výrazně mladší než struktura učitelek. Učitelů mladších 35 let je v roce 2010 o téměř 14 % bodů více než učitelek ve stejné věkové kategorii. Vyšší podíl učitelů než učitelek v rámci základního školství v roce 2010 je také ve věkové skupině starších 56 let. Rozdíl je 6,5 procentních bodů.

Rozdíly ve věkové struktuře učitelů v jednotlivých krajích jsou značné. Podíl učitelů do 35 let se pohybuje od 29,8 % (Zlínský kraj) až po 41,6 % (Moravskoslezský kraj), to je rozdíl 11,8 % bodů. Zastoupení učitelů starších 56 let je ve třech krajích vyšší než pětinové – Jihočeský kraj (20,5 %), Středočeský kraj (20,3 %) a Zlínský kraj (20,1 %). Nejnížší podíl učitelů starších 56 let nalezneme v Pardubickém kraji (12,9 %) a Moravskoslezském kraji (13,5 %).

Mladší věkovou strukturu učitelů (vyšší podíl učitelů mladších 45 let) nalezneme v Moravskoslezském kraji (70,7 % učitelů mladších 45 let) a Ústeckém kraji (67,4 % učitelů mladších 45 let). Zajímavý je opět případ Hlavního města Prahy, ve kterém je jedno z nejvyšších zastoupení učitelů do 45 let (65,9 %), avšak ve věkové struktuře učitelek v tomto regionu pozorujeme zcela odlišnou situaci. V Hlavním městě Praha sledujeme nejnížší zastoupení mladých učitelek ze všech krajů.

Graf 10 – Věková struktura učitelů základních škol v roce 2010 (týká se učitelů bez ředitelů/ek a zástupců/kyň ředitele/ek a bez vyučujících na ZŠ určených pro žáky se SVP). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

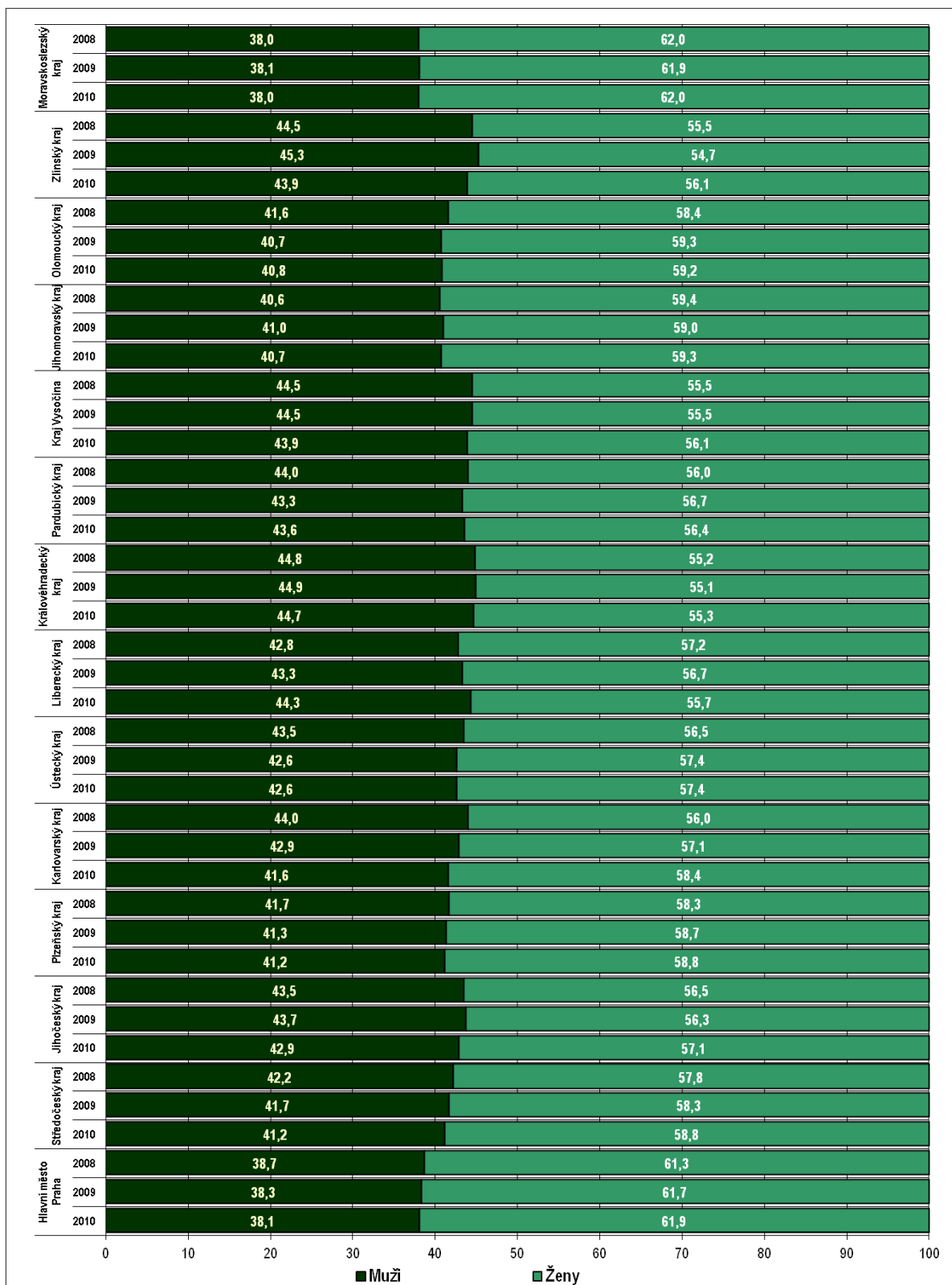
2.3 STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

2.3.1 GENDEROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Se zvyšující se úrovní vzdělání vzrůstá podíl mužů mezi vyučujícími. Tato skutečnost je způsobena tím, že velká část středních škol je odborně zaměřených a muži ve větší míře než ženy vyučují právě odborné a praktické předměty (Genderová ročenka 2009). Zatímco na základních školách vyučuje pouze 15,9 % mužů, na středních školách (zde včetně konzervatorií a nižších stupňů gymnázií) je již zaměstnáno 41,2 % učitelů. V roce 2010 pracovalo při přepočtení na plně zaměstnané na středních školách v rámci celé České republiky 46 414,9 učitelů a učitelek. Ženy s počtem 27 290 učitelek tvoří 58,8 % všech vyučujících na středních školách. Podíl učitelů na středních školách v průběhu roků 2008 až 2010 mírně klesá. Zatímco v roce 2008 představovali učitelé 41,7 % všech vyučujících na středních školách, v následujících dvou letech jejich podíl poklesl od půl procentního bodu.

Při porovnání zastoupení učitelů na středních školách v jednotlivých krajích České republiky, zjistíme, že trend snižování podílu učitelů je charakteristický téměř pro všechny kraje, přičemž změny probíhají v desetinách procentních bodů. Mezi jednotlivými kraji nenalezneme žádné výrazné difference. Mezi kraji s nejvyšším a nejnižším podílem učitelů je rozdíl necelých sedm procentních bodů. Nejvyšší podíl učitelů na středních školách nalezneme v Královéhradeckém kraji (44,7 % v roce 2010) a Libereckém kraji (44,3 % v roce 2010). Naopak nejméně jsou učitelé zastoupeni na školách v Moravskoslezském kraji (38,0 % v roce 2010) a Hlavním městě Praha (38,1 % v roce 2010).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 11 – Genderová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %).
Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

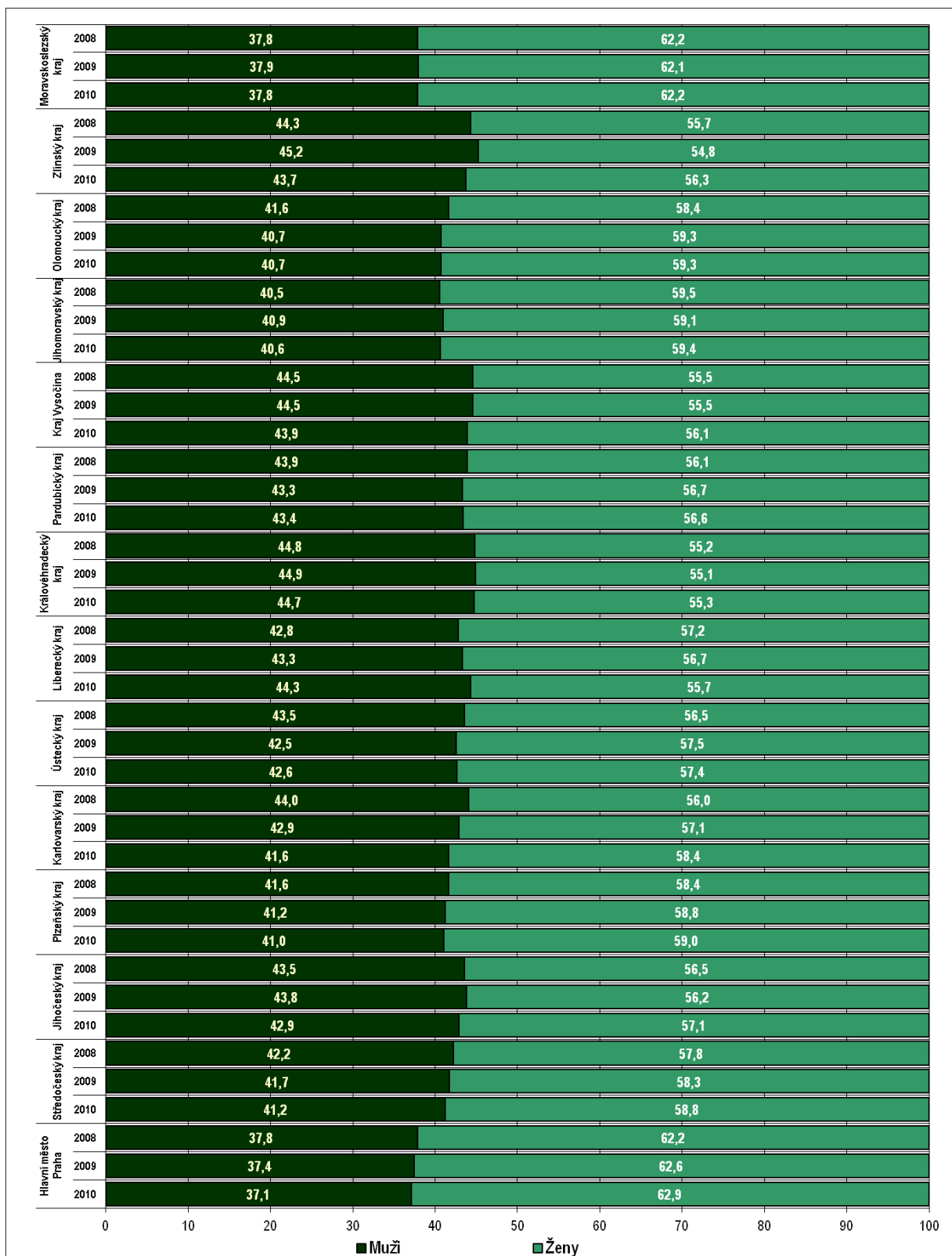
Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na středních školách, pokud budeme pracovat s konzervatoři odděleně, bylo v roce 2010 při přepočtu na plně zaměstnané zaměstnáno 45 384,9 vyučujících. Z toho počtu bylo 26 744,5 učitelek, což představuje 58,9 %. Ve sledovaných letech 2008 až 2010 došlo v této oblasti českého vzdělávacího systému k minimálním změnám. Od roku 2008 se zvýšil podíl učitelek vyučujících na středních školách o 0,4 procentního bodu.

Míra zastoupení učitelů v roce 2010 v jednotlivých krajích nabývá hodnot od 37,1 % do 44,7 %. Rozdíl mezi nejnižším a nejvyšším podílem učitelů je 7,6 procentního bodu. Nejnižší podíl učitelů jsme v datech za rok 2010 zaznamenali v Hlavním městě Praha (37,1 %) a Moravskoslezském kraji (37,8 %). Naopak nejvyšší podíl zastoupení učitelů vidíme v Královéhradeckém kraji (44,7 % v roce 2010) a Libereckém kraji (44,3 % v roce 2010).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 12 – Genderová struktura učitelského sboru středních škol (bez konzervatoří) (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na začátku je nezbytné ke konzervatořím konstatovat, že v grafech znázorňujících genderovou nebo kvalifikační strukturu učitelského sboru nejsou uvedena data za kraj Vysočina, Královéhradecký kraj, Karlovarský kraj a Středočeský kraj. V těchto krajích ÚIV nezaznamenal v letech 2008 až 2010 žádné vyučující na konzervatořích. Za Olomoucký kraj byla dostupná data vztahující se ke genderové struktuře pouze za roky 2009 a 2010.

Při zkoumání zastoupení učitelů a učitelek v genderové struktuře konzervatoří jsme zjistili výrazné meziroční výkyvy hodnot a mezikrajové diferenciaci. V případě tohoto typu škol je nezbytné si uvědomit, že počty vyučujících se v jednotlivých krajích pohybují v řádu desítek (v minimu případů stovek), a tudíž i velmi malé změny v genderové struktuře učitelského sboru mohou znamenat větší změny v relativním vyjádření. V této oblasti tedy není vhodné mluvit o trendu snižování nebo zvyšování podílu učitelů nebo učitelek, jelikož meziroční rozdíly na úrovni jednotek mohou zcela zásadním způsobem změnit dočasnou strukturu učitelského sboru na konzervatořích.⁷

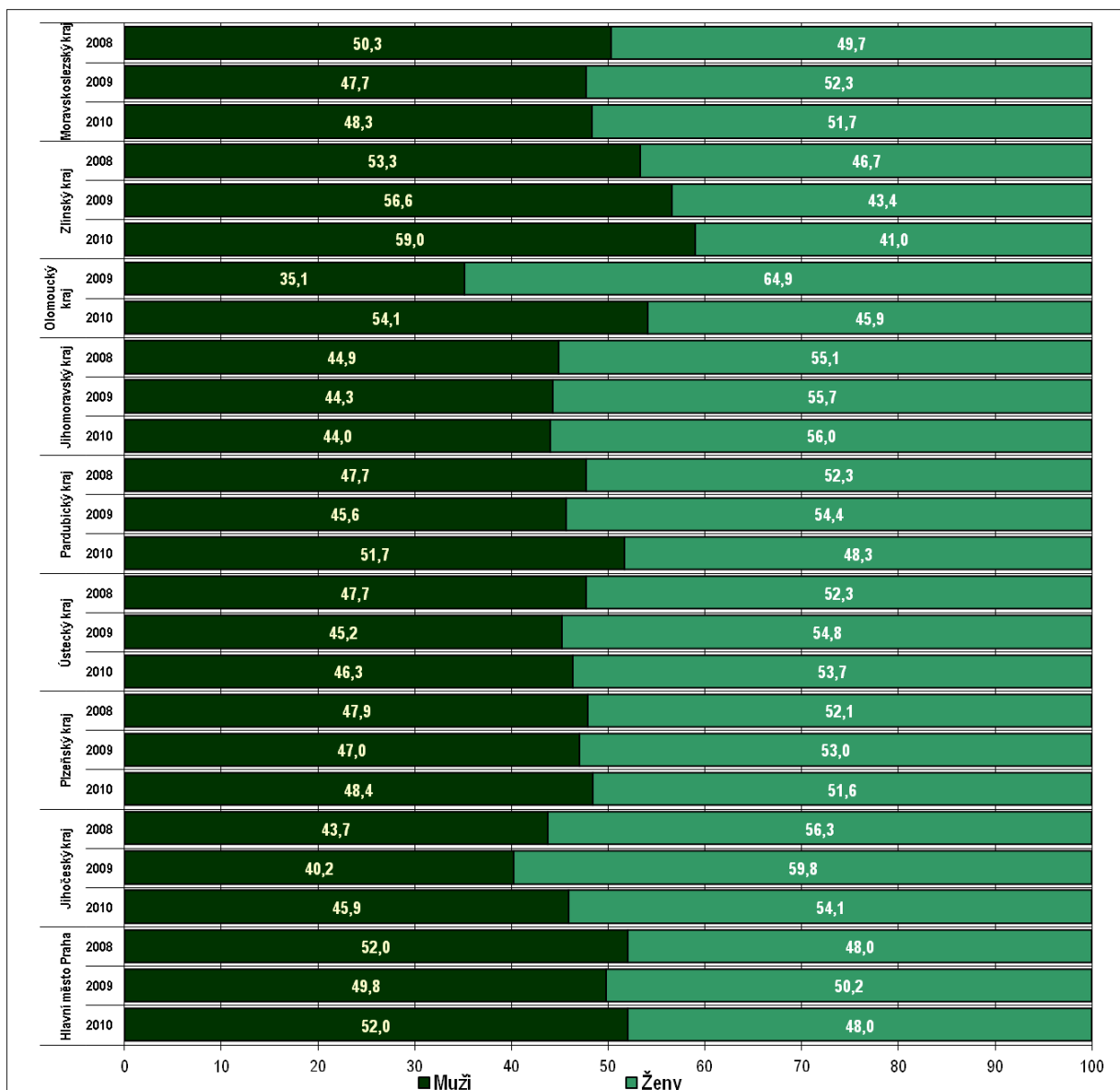
Na konzervatořích bylo v roce 2010 zaměstnáno 1030 vyučujících, z toho ženy tvořily polovinu (515,5 učitelek). V předešlém roce byl podíl o 2,6 % bodu vyšší, avšak v roce 2008 učitelky tvořily 50,2 % učitelského sboru na konzervatořích.

Při porovnání procentuálního zastoupení učitelů a učitelek na konzervatořích jsme zjistili, že nejnižší podíl učitelů je v Jihomoravském kraji (44 % v roce 2010) a Jihočeském kraji (45,9 % v roce 2010). Naopak nejvyšší podíl zastoupení učitelů vidíme ve Zlínském kraji (59 % v roce 2010) a Olomouckém kraji (54,1 % v roce 2010). Změny v meziročním srovnání jsou však v některých ze sledovaných krajů spíše skokovité než postupně klesající nebo postupně rostoucí či dokonce stagnující.

---

⁷ Interpretovatelnost vývoje genderové nebo kvalifikační struktury v průběhu sledovaných let bude téměř nemožná.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 13 – Genderová struktura učitelů konzervatoří (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %).

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Poznámka: V Kraji Vysočina, v Královéhradeckém kraji, v Karlovarském kraji a Středočeském kraji nebyly ve sledovaných letech podle ÚIV žádné zaměstnaní vyučující na konzervatořích. V Olomouckém kraji nebyl zaznamenán ÚIV žádný vyučující v roce 2008.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

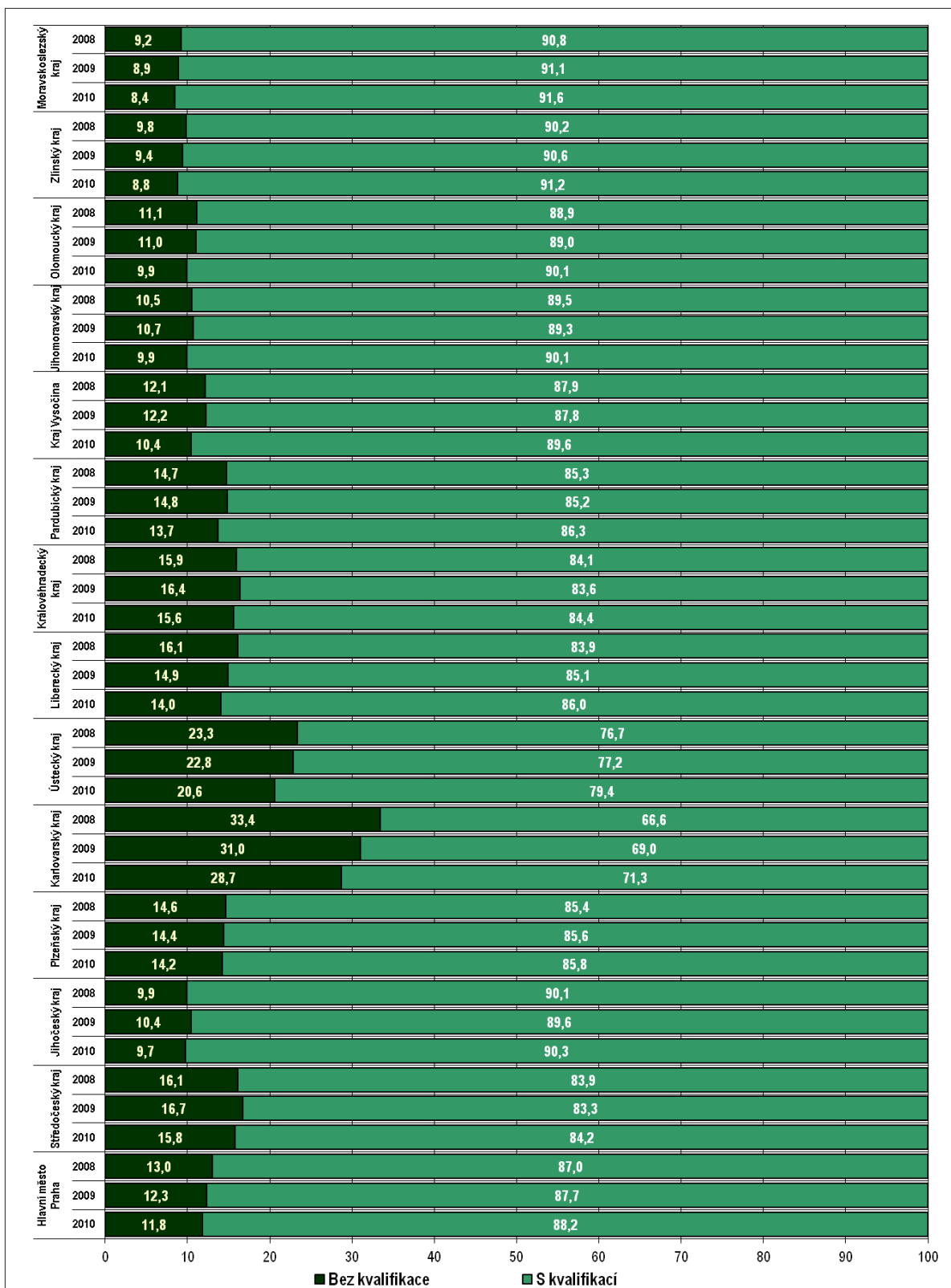
2.3.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Ve středoškolském systému vzdělávání, pokud pracujeme s konzervatoři zvláště, dochází stejně jako v základním systému školství ke snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek.

Míra kvalifikovanosti učitelského sboru je na středoškolském stupni vzdělávacího systému poměrně vysoká. V roce 2008 mělo v celé České republice 86,2 % učitelského sboru na dané úrovni potřebnou kvalifikaci. V následujícím roce se již jednalo o 86,4 % a v roce 2010 dokonce o 87,3 % učitelského sboru.

Při srovnání míry kvalifikovanosti zjistíme výrazné mezikrajové rozdíly. Stejně jako v případě základního školství Karlovarský kraj se vyznačuje nejvyšším podílem nekvalifikovaných učitelů a učitelek (28,7 % v roce 2010), avšak za poslední tři roky klesl podíl nekvalifikovaného sboru o téměř pět procentních bodů. Vyšší zastoupení nekvalifikovaných má také Ústecký kraj (20,6 % v roce 2010). Naopak kraje s nejvyšším podílem kvalifikovaných učitelů a učitelek na středních školách (bez konzervatoří) jsou Moravskoslezský kraj (91,6 %) a Zlínský kraj (91,2 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 14 – Kvalifikační struktura učitelského sboru středních škol (bez konzervatoří), (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

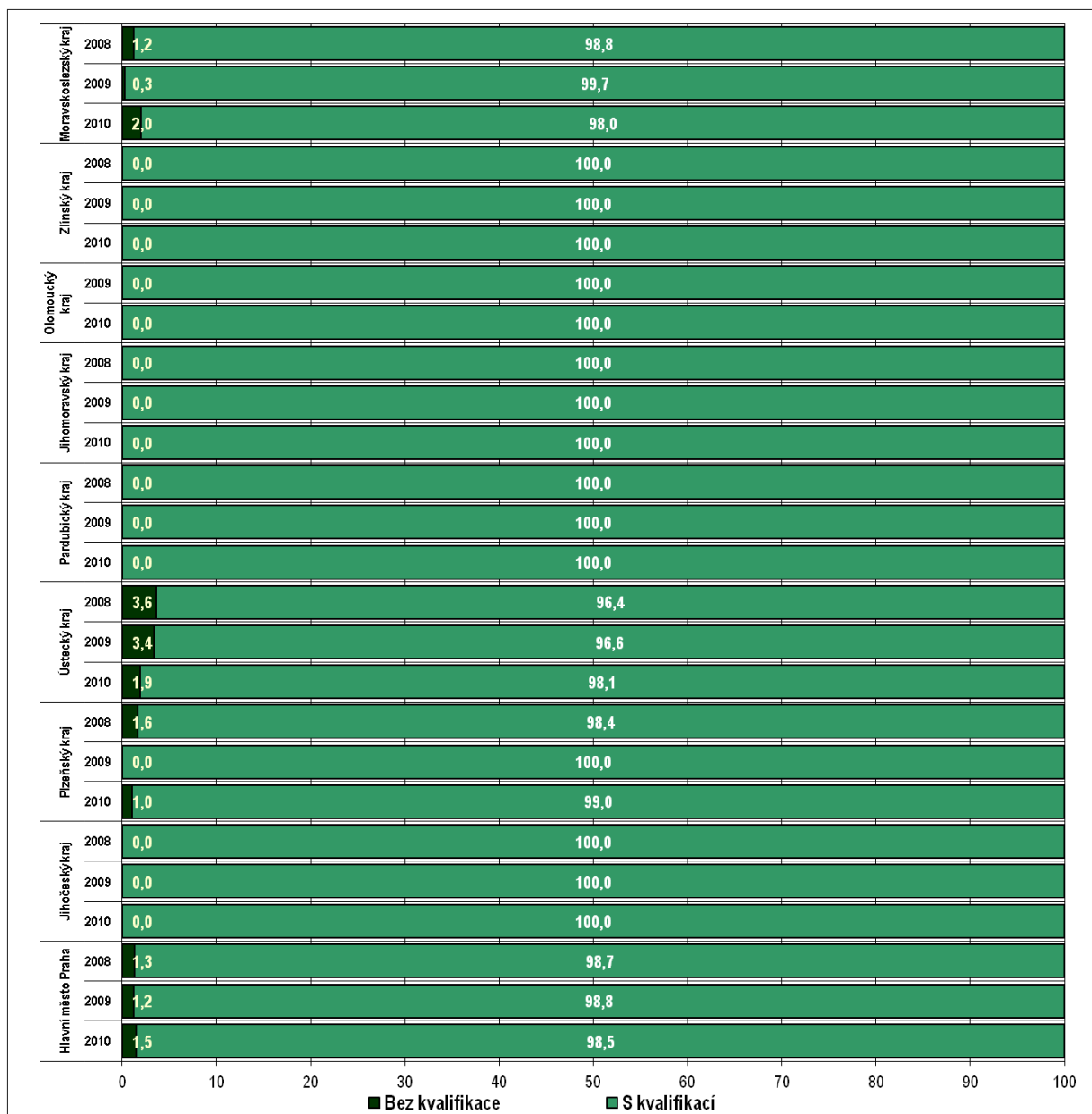
Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Míra kvalifikovanosti na konzervatořích je na velmi vysoké úrovni. Podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek se v průběhu let 2008 až 2010 pohybuje okolo jednoho procenta (1 % v roce 2008, 0,7 % v roce 2009 a 1,1 % v roce 2010). I v analýze kvalifikovanosti učitelského sboru je nutné vzít v potaz velikost základního souboru. Jak jsme již zmínili v textu pojednávajícím o genderové struktuře učitelského sboru konzervatoří, počty vyučujících se v jednotlivých krajích pohybují v řádu desítek (v minimu případů stovek), a tudíž i velmi malé změny v kvalifikovanosti učitelského sboru mohou znamenat větší změny v relativním vyjádření. V této oblasti tedy není vhodné mluvit o trendu snižování nebo zvyšování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek, jelikož meziroční rozdíly na úrovni jednotek mohou zcela zásadním způsobem změnit dočasnou strukturu učitelského sboru na konzervatořích.

Stoprocentní kvalifikovanost učitelského sboru po dobu všech třech sledovaných let byla zaznamenána u Zlínské, Olomouckého, Jihomoravského, Pardubického a Jihočeského kraje.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 15 – Kvalifikační struktura učitelského sboru konzervatoří (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %).

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Poznámka: V Kraji Vysočina, Královéhradeckém kraji, Libereckém kraji, Karlovarském kraji a Středočeském kraji nebyli zaznamenáni ve sledovaných letech žádní učitelé konzervatoří. V Olomouckém kraji nebyli zaznamenáni žádní učitelé konzervatoří v roce 2008.

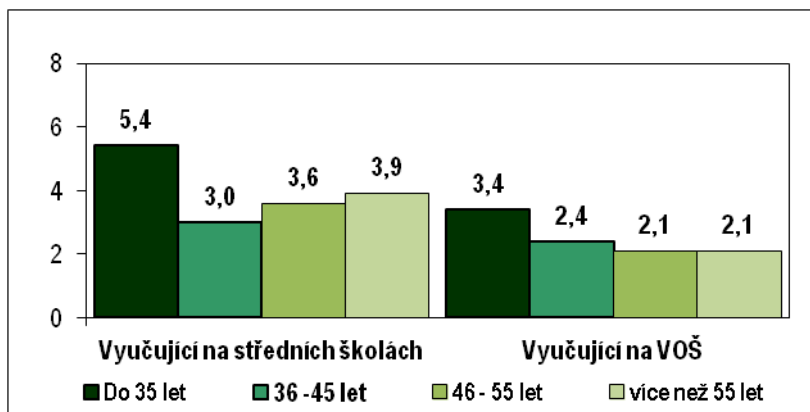
Data z výzkumu Rychlé šetření 2009, který provedlo ÚIV, poskytují určitý obraz o kvalifikační struktuře učitelů a učitelek v jednotlivých věkových skupinách. V následujícím grafu 16 jsou uvedena procentuální vyjádření nekvalifikovaných učitelů a učitelek podle věkových skupin na středních a vyšších odborných školách. Výsledky nepracují s přepočtem na plné úvazky a současně procentuální vyjádření není vztaženo ke zkoumané věkové skupině, ale k celkovému počtu učitelů a učitelek.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na základě tohoto můžeme konstatovat, že při Rychlém šetření 2009 bylo zjištěno po zaokrouhlení 15,9 % nekvalifikovaných učitelů a učitelek na středních školách. Na vyšších odborných školách bylo zjištěno 10,0 % nekvalifikovaných vyučujících.

Nekvalifikovaní učitelé a učitelky na středních školách ve věku do 35 let představují 5,4 % z celkového zkoumaného počtu učitelů a učitelek a na vyšších odborných školách se ve stejné věkové skupině jedná o 3,4 % nekvalifikovaných. Je však nutné si uvědomit, že tyto hodnoty jsou vztaženy k odlišným celkovým počtům, a nikoliv k počtu učitelského sboru v dané věkové skupině.

Graf 16 – Míra nekvalifikovaných učitelů a učitelek na středních školách a vyšších odborných školách podle věkových skupin v roce 2009 (v %). Zdroj: Rychlé šetření ÚIV 2009, výpočet a zpracování vlastní.

2.3.3 OBOROVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

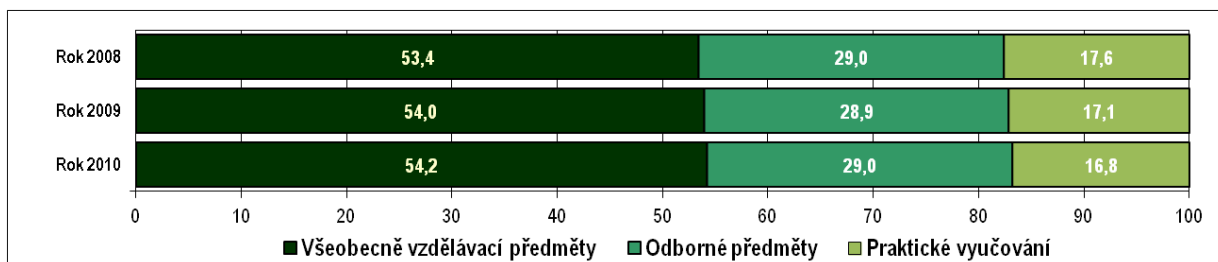
V rámci středních škol (SŠ, konzervatoře) a VOŠ je možné také pracovat s daty oborové struktury učitelského sboru. Ústav pro informace ve vzdělávání bohužel neshromažďuje data o struktuře učitelského sboru ve vztahu k vyučovaným předmětům, ale pouze o rozdělení vyučujících podle zařazení vyučovaných předmětů mezi všeobecně vzdělávací předměty, odborné předměty, nebo zda se jedná o praktické vyučování⁸.

Z našich výpočtů vyplývá, že na středních školách v České republice převažuje vyučování všeobecně vzdělávacích předmětů (54,2 % v roce 2010). Více než čtvrtina vyučovaných předmětů jsou odborné předměty (29 % v roce 2010) a pouze 16,8 % z celkového množství vyučovaných předmětů na středních školách v roce 2010 je praktickým vyučováním. V meziročním porovnání zjistíme, že za poslední tři zkoumané roky vzrostl podíl všeobecně vzdělávacích předmětů (z 53,4 % v roce 2008 na 54,2 % v roce 2010) a klesl podíl předmětů praktického vyučování (z 17,6 % v roce 2008 na 16,8 % v roce 2010), což zřejmě odpovídá trendu nižšího zájmu o učňovské obory.

⁸ Doplnit odkaz na část závěrů, kde se vyjadřujeme, co je co.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

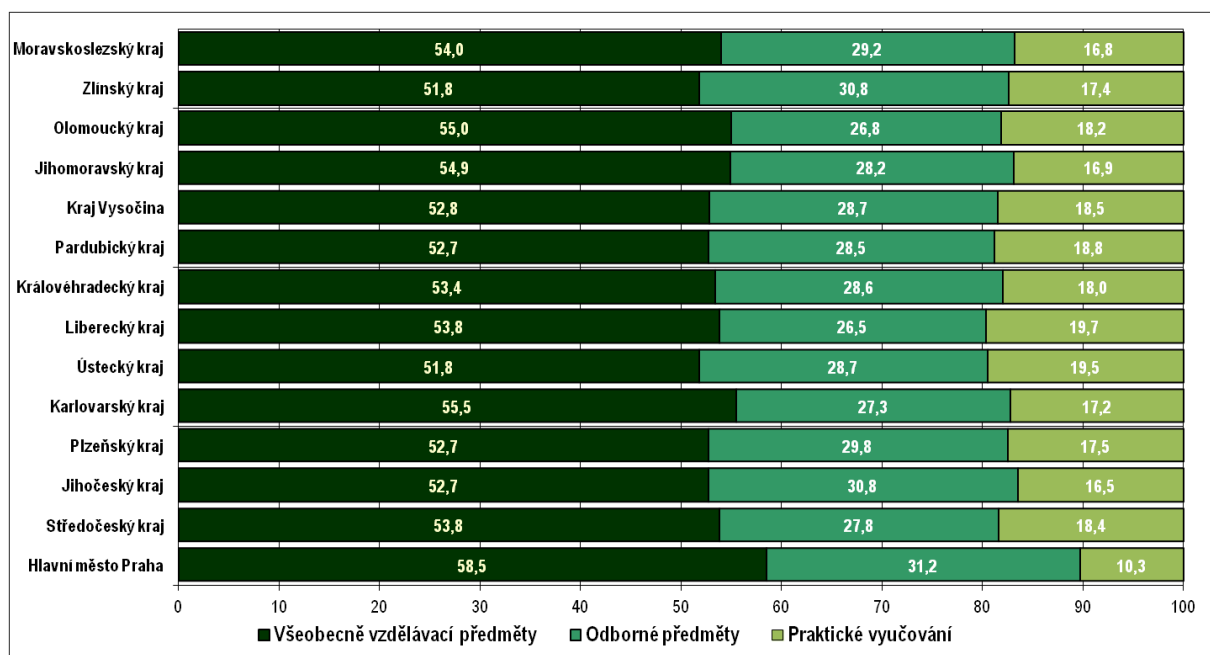

Graf 17 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Při porovnání podílů tří kategorií vyučovaných předmětů jsme zjistili určité krajové rozdíly. Nejnižší podíl všeobecně vzdělávacích předmětů najdeme ve Zlínském a Ústeckém kraji (shodně 51,8 %). Nejvyšší podíl učitelů a učitelek vyučujících předměty se všeobecným zaměřením je v Karlovarském kraji (55,5 %) a Hlavním městě Praha (58,5 %). Právě Hlavní město Praha má výrazně nejvyšší podíl učitelů a učitelek věnujících se praktickému vyučování (10,3 %), avšak na druhou stranu je tento deficit vyrovnán nejvyšším podílem vyučujících odborných předmětů (31,2 %).

Zastoupení učitelů a učitelek praktického vyučování je v ostatních krajích poměrně vyrovnané, bez výraznějších rozdílů. To samé platí také o vyučování odborných předmětů, kde rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším podílem je pouhých 4,4 % bodů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

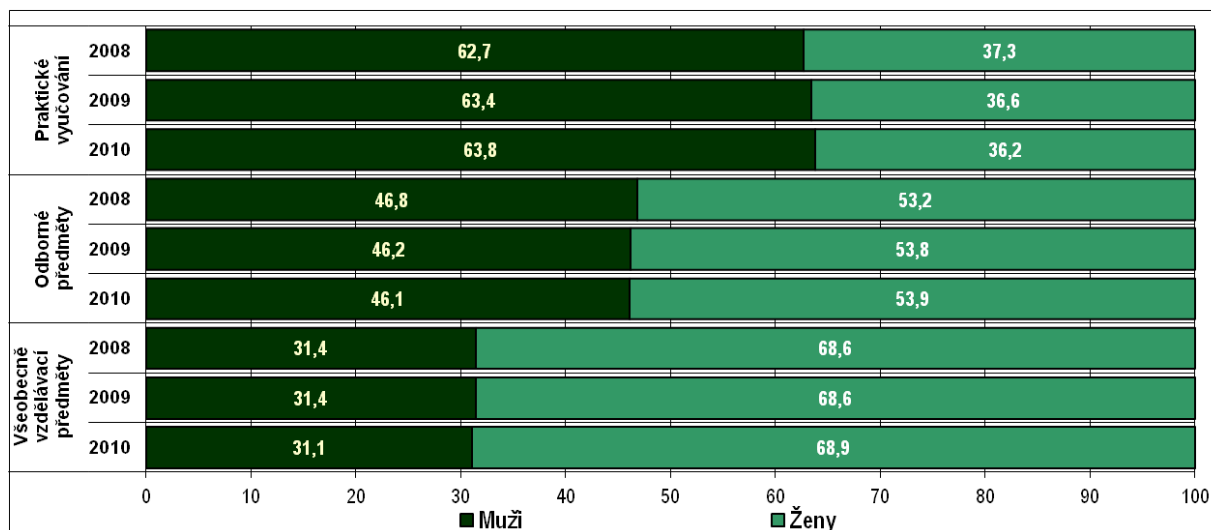

Graf 18 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) v roce 2010 v jednotlivých krajích ČR (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Při analýze zastoupení mužů a žen v oborové struktuře jsme zjistili, že ženy tvoří přibližně dvě třetiny (68,9 % v roce 2010) učitelského sboru vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty. Přibližně polovinu (53,9 % v roce 2010) učitelského sboru vyučujícího odborné předměty tvoří učitelky. V předmětech zahrnutých do kategorie praktické vyučování již ženy ztrácí dominantní zastoupení – tvoří pouze třetinu (36,2 % v roce 2010) učitelského sboru vyučujícího dané předměty.

Pokud se podíváme na vývoj zastoupení mužů a žen v rámci jednotlivých vyučovaných předmětů zjistíme postupný, avšak poměrně nízký nárůst podílu učitelů praktického vyučování. Zastoupení učitelek prakticky zaměřených předmětů za sledované tři roky klesl o 1,1 % bodu. Naopak nízký nárůst podílu žen v učitelském sboru lze sledovat u odborných předmětů. Zastoupení učitelek a učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů je za roky 2008 až 2010 s minimálními změnami.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

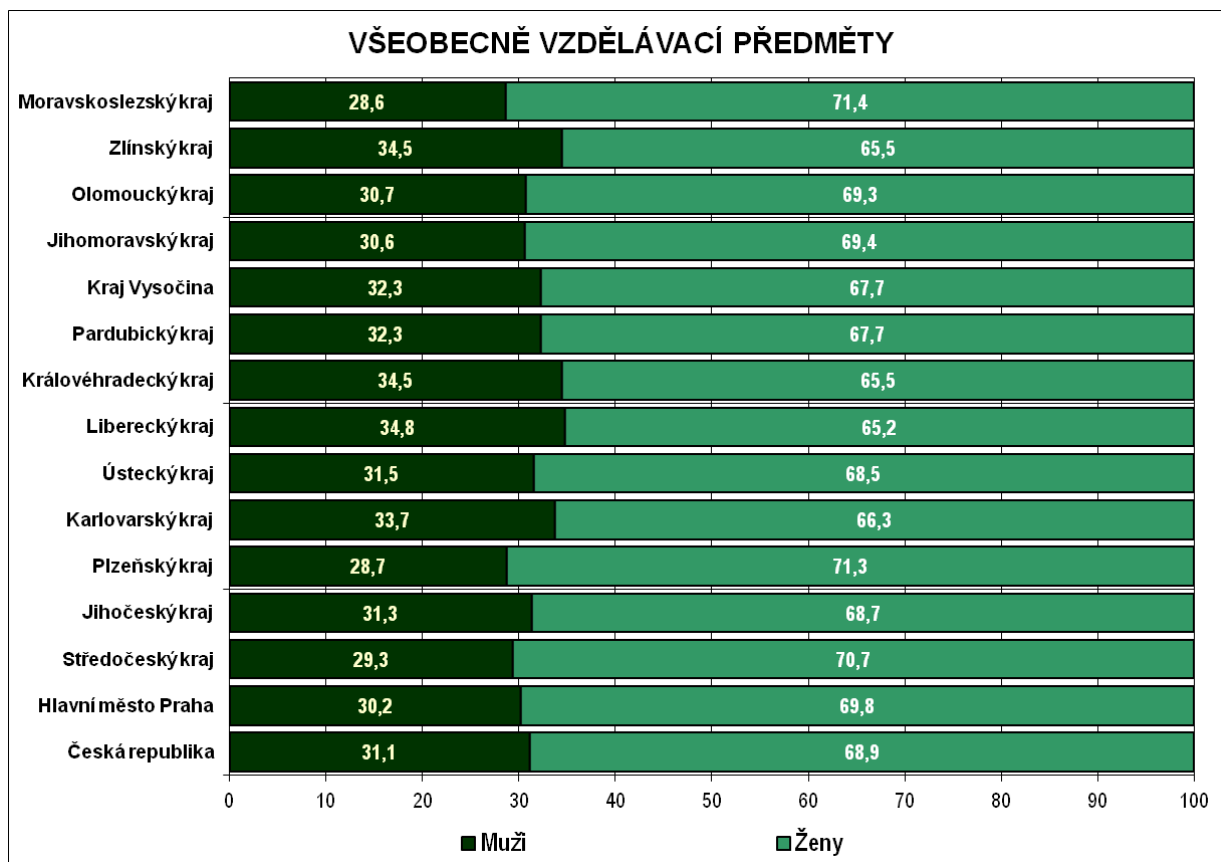

Graf 19 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Pro lepší názornost jsme sledovali mezikrajové rozdíly v zastoupení učitelů a učitelek odděleně pro každý typ vyučovaného předmětu.

V roce 2010 bylo v rámci všech středních škol v České republice 68,9 % učitelek vyučujících všeobecně vzdělávací předměty a 31,1 % učitelů. Nejvyšší podíl učitelek mezi kraji najdeme v Moravskoslezském kraji (71,4 %) a Plzeňském kraji (71,3 %). Nejnížší zastoupení žen v učitelském sboru bylo v roce 2010 v Libereckém kraji (65,2 %) a Královéhradeckém a Zlínském kraji (shodně po 65,5 %). Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou zastoupení není tedy nijak výrazný – v roce 2010 dosáhl 5,9 procentního bodu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

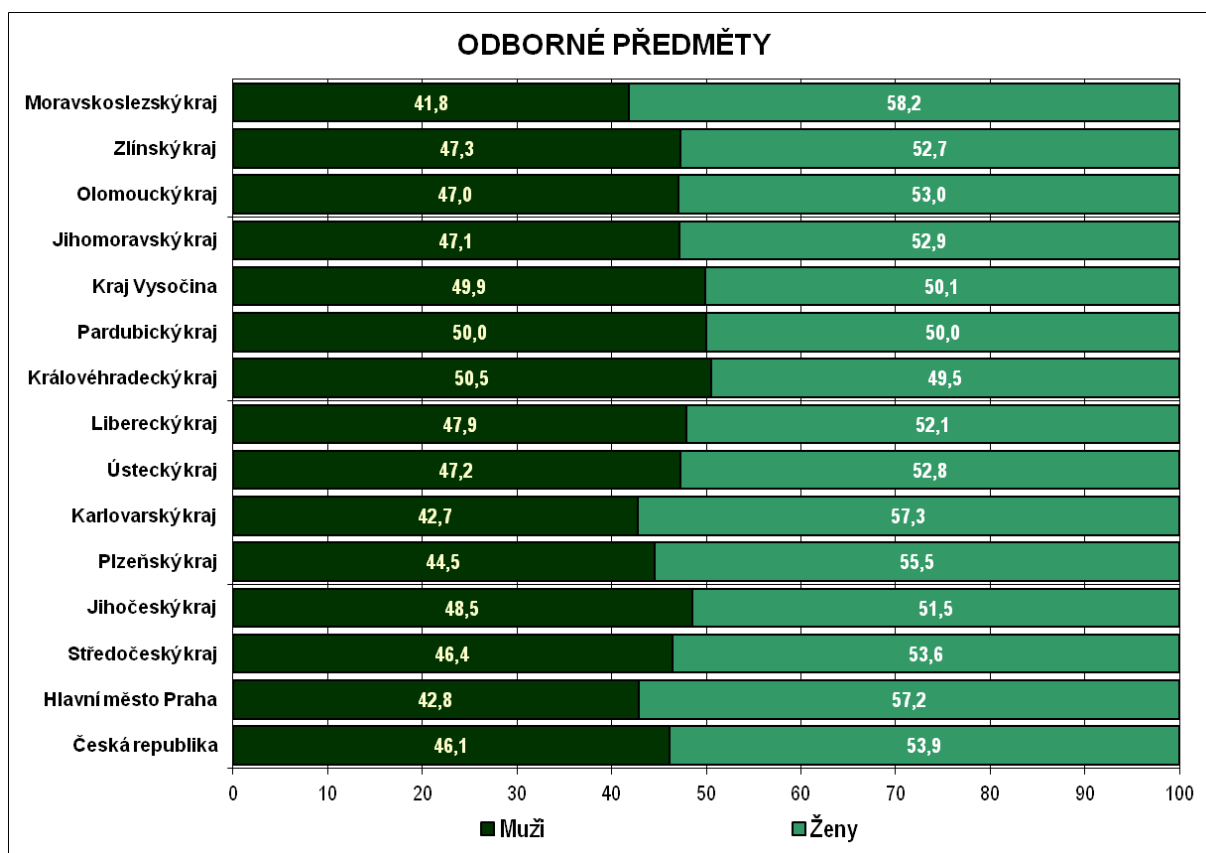

Graf 20 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %).

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Na středních školách v České republice vyučovalo v roce 2010 odborné předměty 53,9 % učitelek a 46,1 % učitelů. Nejvyšší podíl učitelek mezi kraji najdeme v Moravskoslezském kraji (58,2 %), Karlovarském kraji (57,3 %) a Hlavním městě Praha (57,2 %). Naopak nejnižší zastoupení žen v učitelském sboru bylo v Královéhradeckém (49,5 %), Pardubickém kraji (50,0 %) a kraji Vysočina (50,1 %). Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou zastoupení je již výrazně vyšší než u kategorie všeobecně vzdělávacích předmětů. Rozdíl nabývá hodnoty 8,7 procentního bodu.

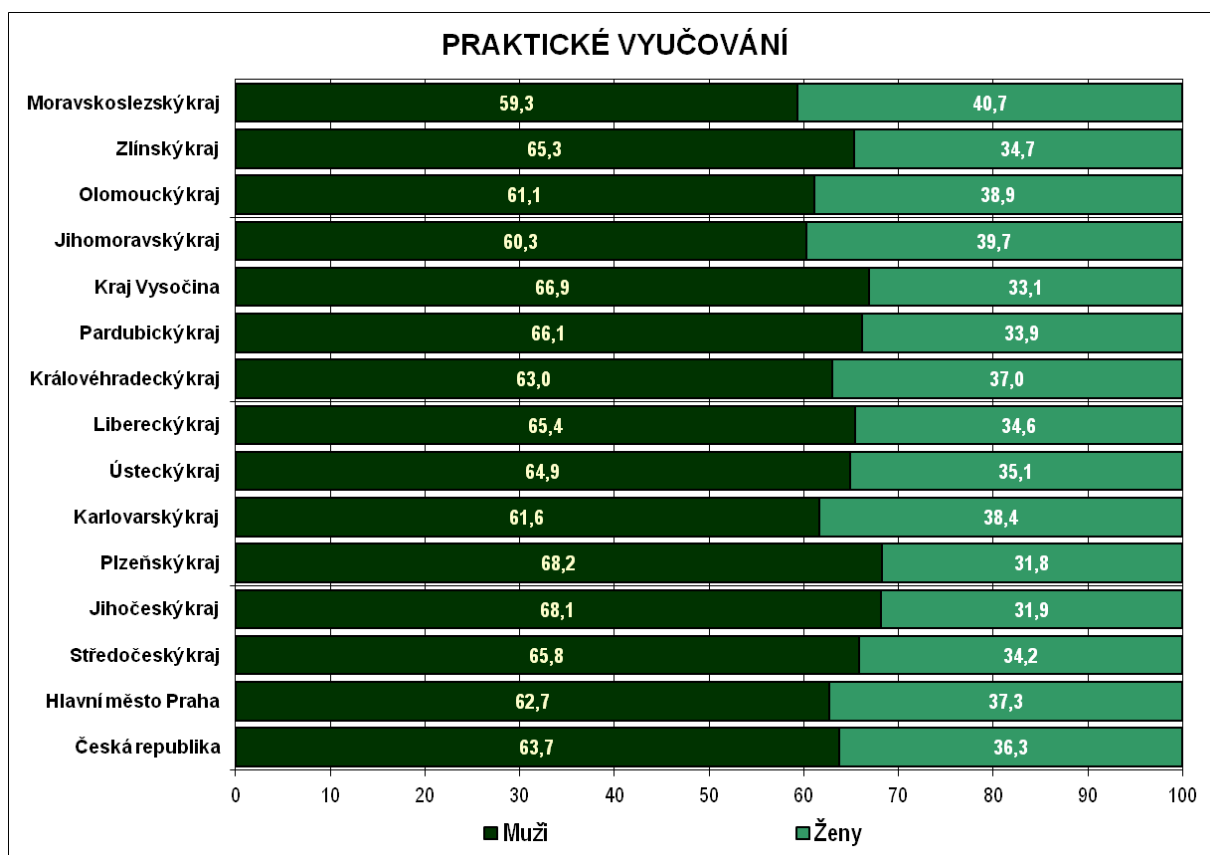
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 21 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího odborné předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Na středních školách v České republice vedlo v roce 2010 praktické vyučování 36,3 % učitelek a 63,7 % učitelů. Nejvyšší podíl učitelek vedoucích praktické vyučování najdeme stejně jako v případě předchozích dvou kategorií v Moravskoslezském kraji (40,7 %) a Jihomoravském kraji (39,7 %). Naopak nejnižší zastoupení žen v učitelském sboru bylo v Plzeňském kraji (31,8 %) a Jihočeském kraji (31,9 %). Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou zastoupení nabývá hodnoty 8,9 procentního bodu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

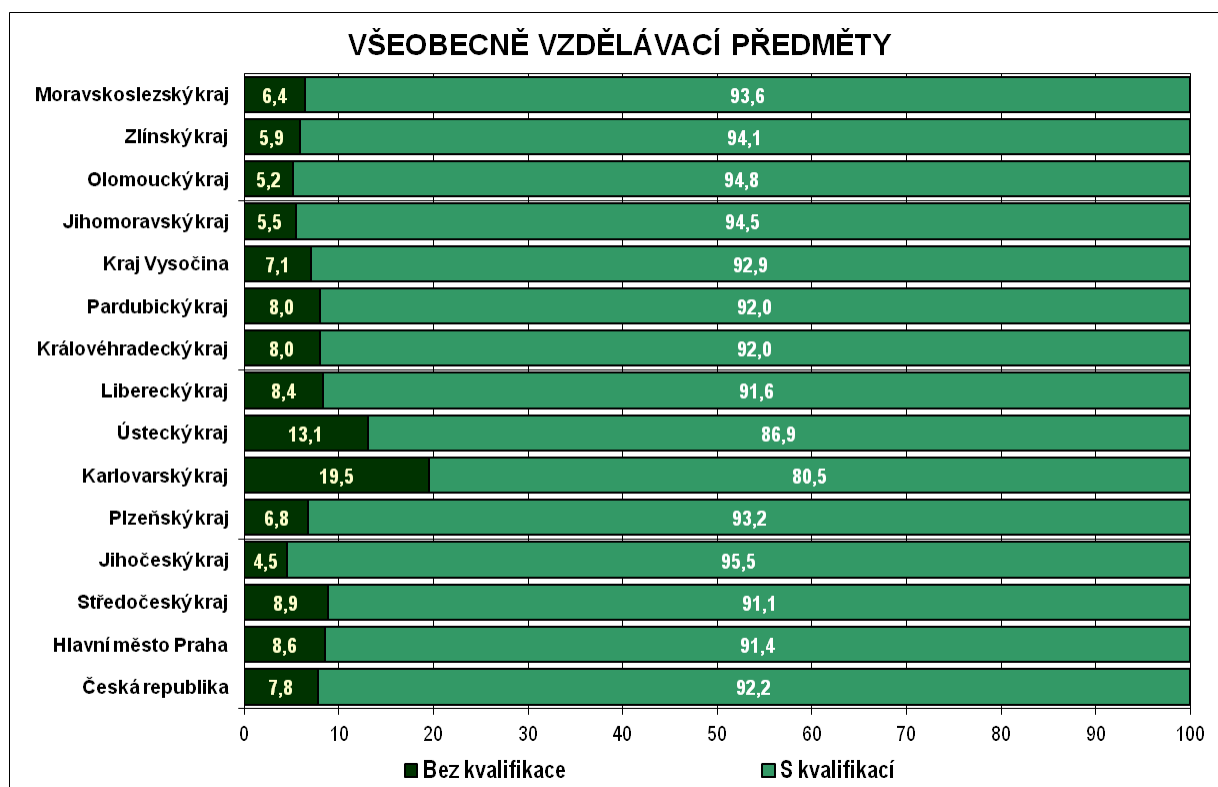

Graf 22 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího prakticky zaměřené předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Pro lepší názornost jsme sledovali mezikrajové rozdíly v zastoupení kvalifikovaných a nekvalifikovaných učitelů a učitelek odděleně pro každý typ vyučovaného předmětu.

V roce 2010 bylo mezi učiteli a učitelkami všeobecně vzdělávacích předmětů bylo v rámci celé České republiky 7,8 % nekvalifikovaných. Nejlépe je na tom s podílem nekvalifikovaného učitelského sboru Jihočeský kraj (4,5 %) a Olomoucký kraj (5,2 %). Nejhorší je na tom Karlovarský kraj, ve kterém pětinu učitelského sboru vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty tvoří nekvalifikovaní učitelé a učitelky (19,5 %). Vysoký podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek můžeme sledovat také v Ústeckém kraji (13,1 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

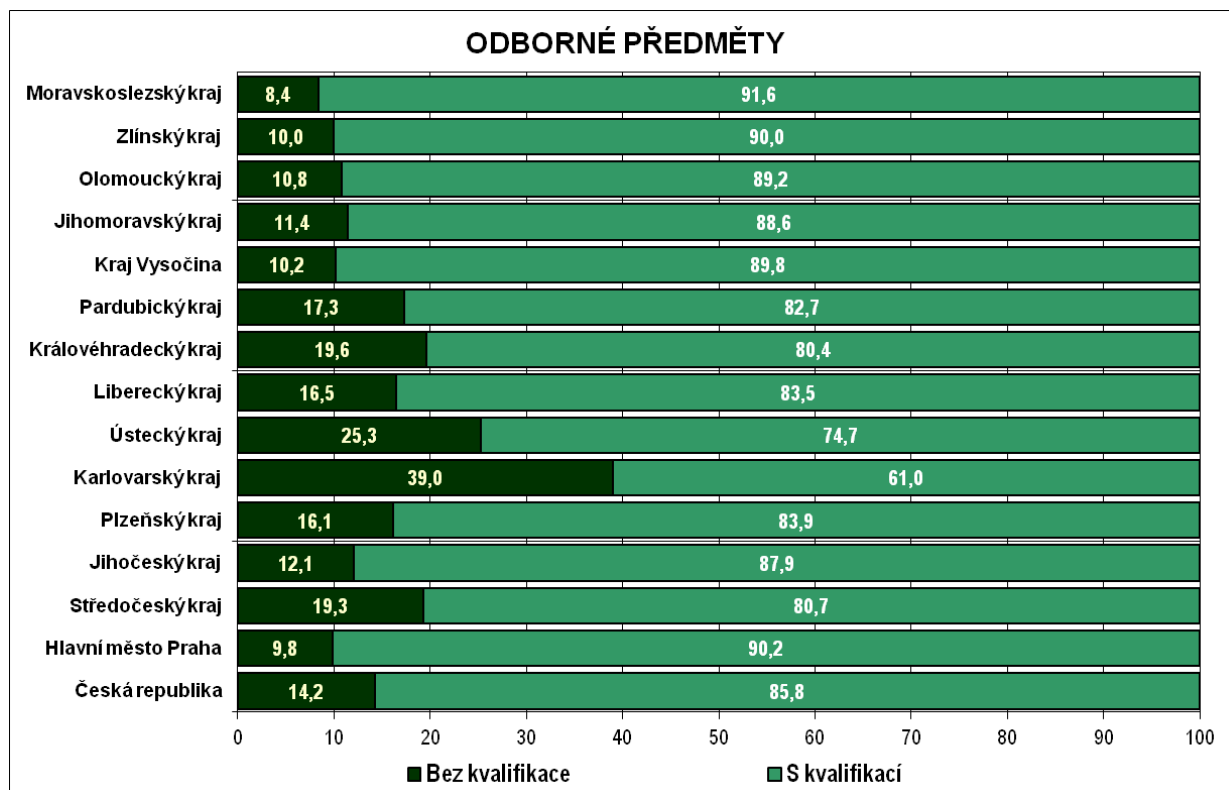

Graf 23 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Struktura učitelského sboru vyučujícího odborné předměty je výrazně nekvalifikovanější než struktura učitelského sboru vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty. Na středních školách v České republice bylo v roce 2010 téměř dvakrát tolik nekvalifikovaných učitelů a učitelek odborných předmětů než tomu bylo u vyučujících všeobecně vzdělávacích předmětů (14,2 % oproti 7,8 %).

Nejvyšší podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek odborných předmětů opět připadá na Karlovarský kraj s téměř dvěma pětinami učitelského sboru (39,0 %) a Ústecký kraj se čtvrtinou nekvalifikovaného učitelského sboru (25,3 %). V kvalifikační struktuře je na tom nejlépe v případě odborných předmětů Moravskoslezský kraj (8,4 %) a Hlavní město Praha s pouze 9,8 % nekvalifikovaného učitelského sboru.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

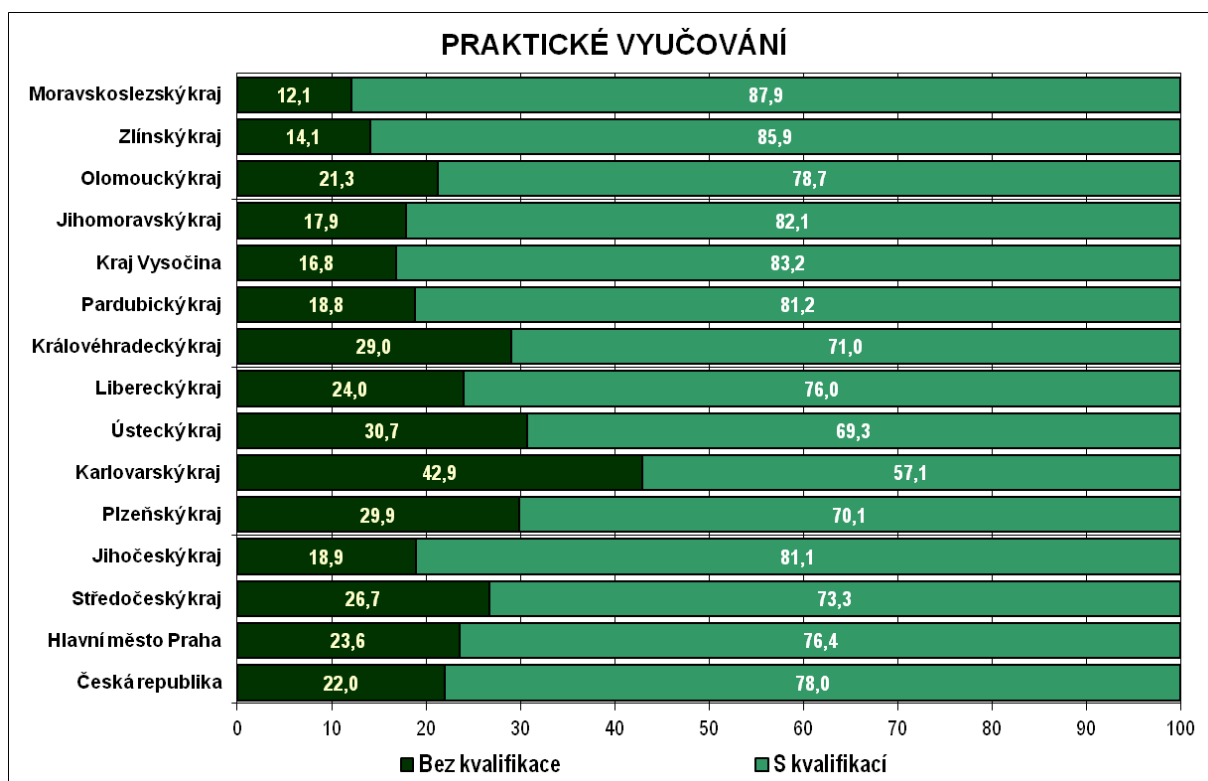

Graf 24 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Mezi učiteli a učitelkami vedoucími praktické vyučování je výrazně vyšší podíl nekvalifikovaných než u předchozích dvou kategorií vyučovaných předmětů. V rámci České republiky je více než pětina učitelského sboru (22,0 %) vedoucího praktické vyučování nekvalifikovaná.

Mezi jednotlivými kraji České republiky jsou velmi znatelné rozdíly. Zatímco v Moravskoslezském kraji nebo Zlínském kraji se pohybuje podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek praktického vyučování něco přes deset procent, v případě Ústeckého nebo Královéhradeckého kraje jde již téměř o třetiny a v případě Karlovarského dokonce o více než dvě pětiny nekvalifikovaného učitelského sboru. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší mírou nekvalifikovanosti měl v roce 2010 hodnotu 30,8 procentního bodu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 25 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

2.3.4 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Nejméně kvalifikovaní po vzdělanostní stránce jsou učitelé a učitelky odborného výcviku a praktického vyučování. U tohoto zaměření dosáhl výrazně nízký podíl učitelského sboru vysokoškolského vzdělání (u vyučujících odborný výcvik se jedná o 9,4 % a o 20,4 % u vyučujících praktické vyučování) a v porovnání s ostatními zkoumanými kategoriemi výrazně vyšší podíl středoškolského vzdělání bez maturity a s maturitou.

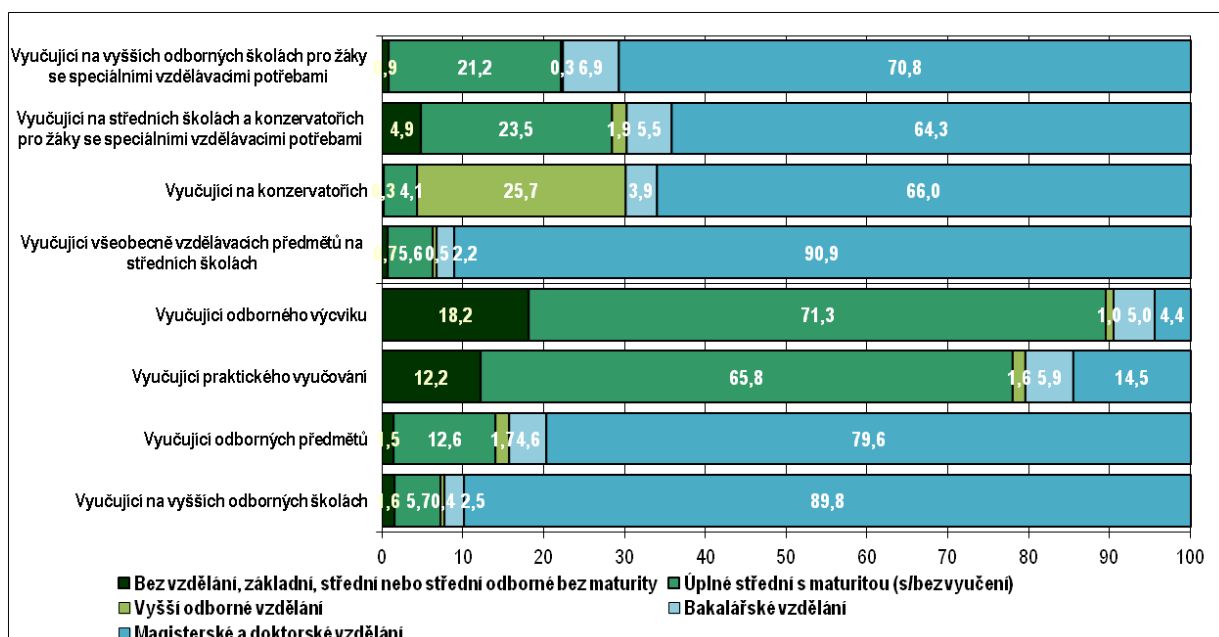
Při komparaci jsme zjistili také nižší míru zastoupení učitelů a učitelek s magisterským nebo postgraduálním vzděláním u učitelského sboru na středních školách a konzervatořích (64,3 %) a vyšších odborných školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (70,8 %). Na obou typech škol je opět výrazný podíl učitelů a učitelek s úplným středním vzděláním s maturitou.

Podobná míra zastoupení učitelů a učitelek s magisterským nebo postgraduálním vzděláním je také na konzervatořích. V učitelském sboru bylo v prvním pololetí roku 2011 66 % vyučujících s magisterským nebo postgraduálním vzděláním a více než čtvrtina (25,7 %) s vyšším odborným vzděláním. Je zajímavé, že právě konzervatoře mají tak výrazný podíl učitelů a učitelek s vyšším odborným vzděláním, který zcela vybočuje od ostatních zkoumaných skupin.

Poměrně vysoká míra zastoupení učitelů a učitelek s vysokoškolským vzděláním je u vyučujících všeobecně vzdělávací předmětů (90,9 %), u učitelů a učitelek na vyšších odborných školách (89,8 %) a u vyučujících odborných předmětů (79,6 %).

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

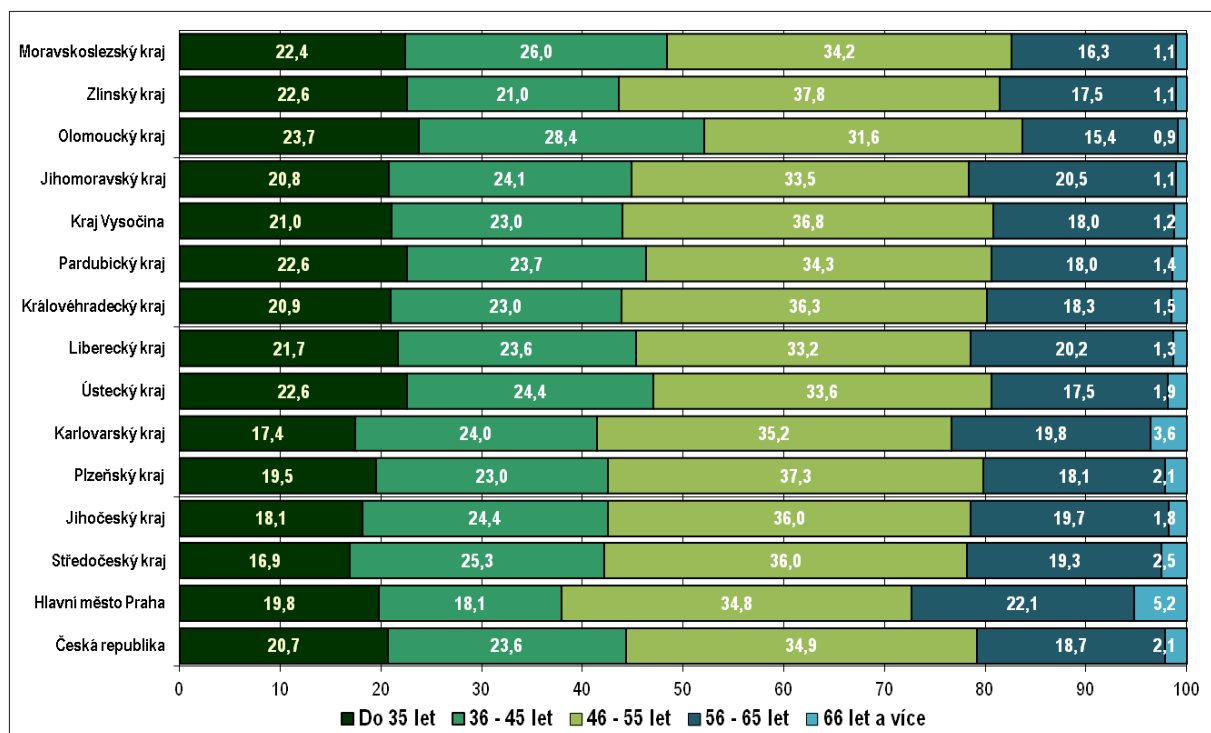
Graf 26 – Vzdělanostní struktura učitelského sboru na středních školách, konzervatořích a vyšších odborných školách za první pololetí roku 2011 (v %). Zdroj: ÚIV, zpracování vlastní.

2.3.5 VĚKOVÁ STRUKTURA UČITELSKÉHO SBORU STŘEDOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Největší podíl vyučujících na středních školách, konzervatořích a VOŠ je ve věku od 36 do 55 let. Ti tvoří téměř dvě třetiny učitelského sboru (58,5 %). Učitelé a učitelky do 35 let tvoří zhruba pětinový podíl učitelského sboru na těchto školách (20,7 %), starší 56 let představují další pětinu (20,8 %) učitelského sboru za celou Českou republiku.

Mezikrajové rozdíly nalezneme také ve věkové struktuře učitelů a učitelek středoškolského vzdělávacího systému. Nejnížší podíl mladých učitelů a učitelek do 35 let nalezneme ve Středočeském kraji (16,9 %) a Karlovarském kraji (17,4 %). Největší zastoupení v nejmladší skupině učitelského sboru je v Olomouckém kraji (23,7 %) a se shodným podílem 22,6 % také ve Zlínském kraji, Pardubickém kraji a Ústeckém kraji. Nejvyšší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme stejně jako v případě základního školství v Hlavním městě Praha (27,3 %) a také v Karlovarském kraji (23,4 %), ve kterých zároveň můžeme sledovat nižší zastoupení mladých učitelů a učitelek do 45 let než je celorepublikový průměr. Nejmenší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme v Olomouckém kraji (16,3 %) a Moravskoslezském kraji (17,4 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 27 – Věková struktura učitelského sboru středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010.

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Výraznější difference věkové struktury středoškolského vzdělávacího systému lze sledovat až se vstupem genderového aspektu. Věková struktura je z genderového hlediska značně diferencovaná.

Nejvýraznější věkovou kategorií učitelů středních škol včetně konzervatoří a vyšších odborných škol je kategorie 46 – 55 let. V rámci této kategorie dochází v průběhu let k postupnému nárůstu podílu učitelů. V roce 2006 učilo ve věku od 46 do 55 let na středních školách včetně konzervatoří a VOŠ 34 % učitelů ze všech učitelů vyučujících na této úrovni vzdělávacího systému (Genderová ročenka 2009). Za následující čtyři roky vzrostl podíl učitelů v tomto věku o více než 3,5 procentních bodů. V roce 2010 představuje téměř dvě pětiny (37,7 %). K podobnému nárůstu dochází také u dvou nejstarších skupin ve věkové struktuře učitelů. Zatímco v roce 2006 bylo učitelů starších 56 let 14,3 % ze všech učitelů (Genderová ročenka 2009), v roce 2010 podíl vzrostl o 2,2 procentní body. V mladších věkových kategoriích (do 45 let) dochází k poklesu podílu učitelů.

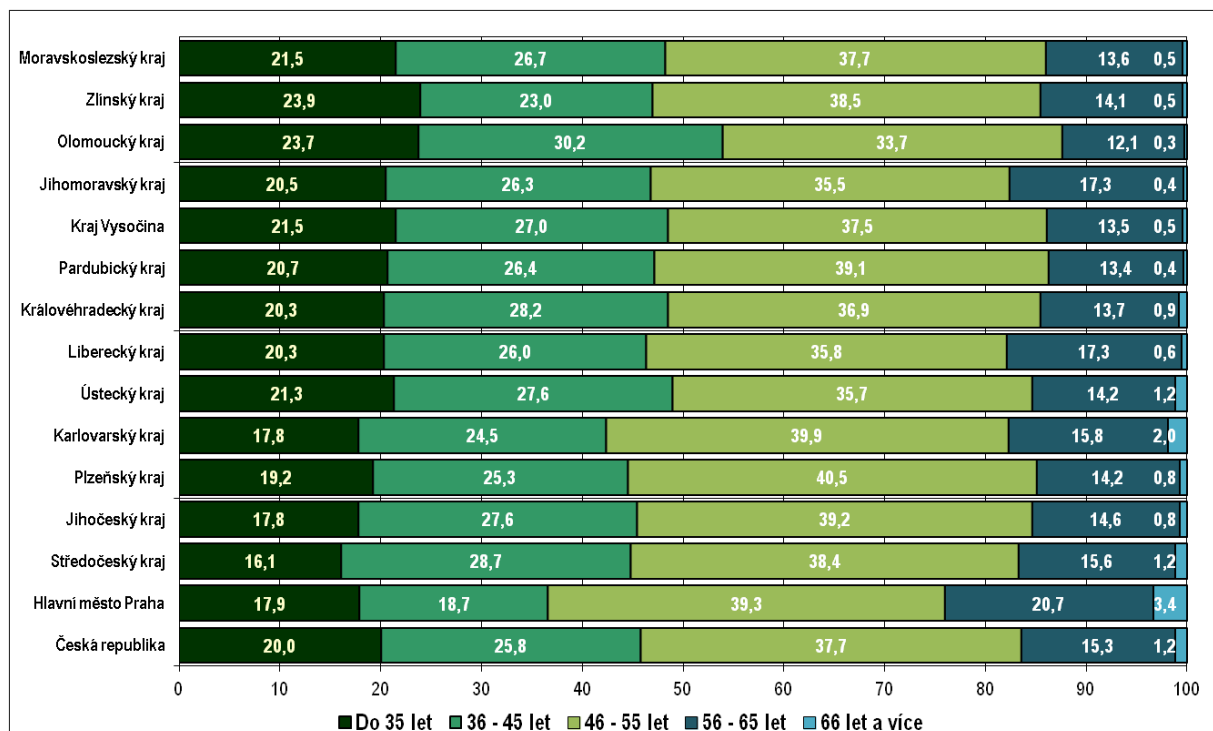
Nejvyšší podíl učitelů do 35 let při porovnání hodnot ze všech krajů je ve Zlínském kraji (23,9 %) a Olomouckém kraji (23,7 %). Nejnižší podíly v této věkové skupině učitelů vidíme ve Středočeském kraji (16,1 %), Karlovarském kraji (17,8 %), Jihočeském kraji (17,8 %) a Hlavním městě Prahy (17,9 %). Stejně jako na úrovni základního školství, tak i v rámci středoškolského vzdělávacího systému, je v rámci Hlavního města Prahy extrémně nízké zastoupení mladých učitelů do 45 let (36,6 %), které je o 17,3 procentních bodů nižší než v kraji s nejvyšším podílem mladých učitelů. Současně je Hlavní město Praha regionem s nejvyšším podílem učitelů starších 56 let. Jedná se téměř o čtvrtinu (24,1 %) ze všech učitelů vyučujících na středních školách včetně

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Struktura učitelského sboru středoškolského vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

konzervatoří a VOŠ v tomto regionu. Zcela odlišnou věkovou strukturu učitelek najdeme v Olomouckém kraji, ve kterém podíl učitelek mladších 45 let dosahuje 53,9 % a podíl učitelek starších 56 let pouze 12,4 %.

Nejnižší podíl učitelek starších 56 let nalezneme právě v již zmiňovaném Olomouckém kraji (12,4 %) a Pardubickém kraji (13,8 %).

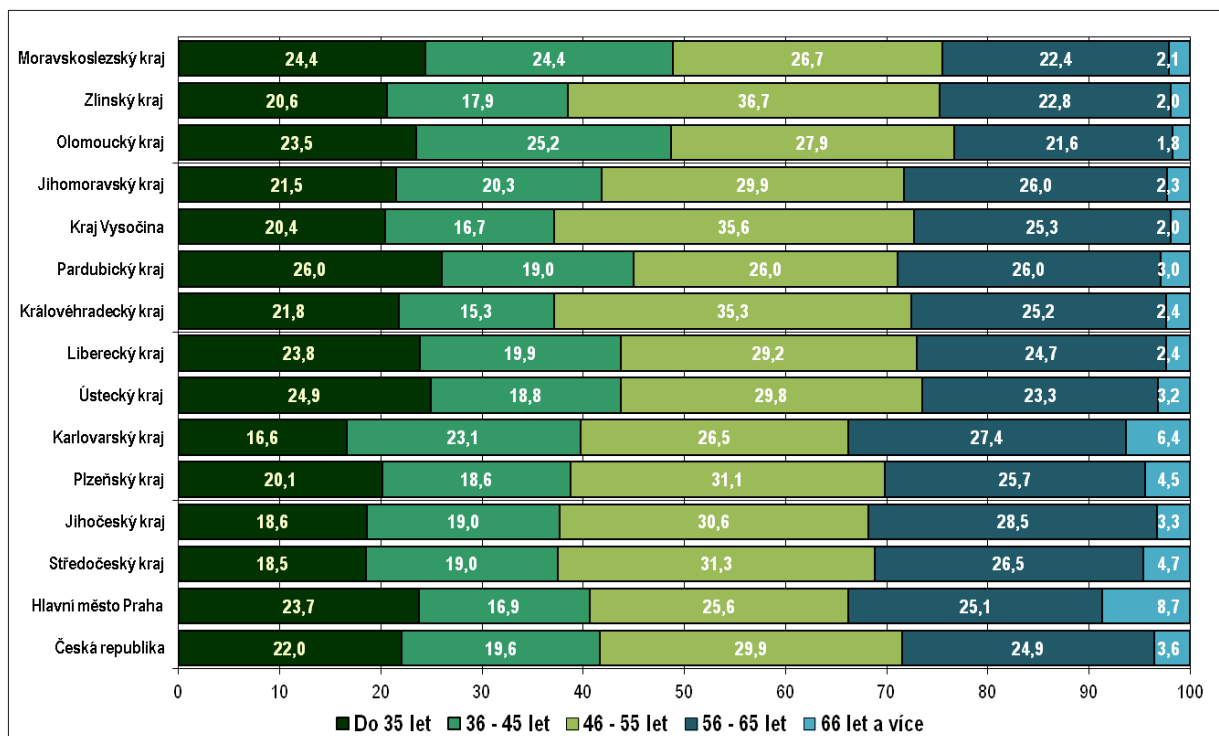
Graf 28 – Věková struktura učitelek středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010.

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

Věková struktura učitelů se výrazně odlišuje od struktury učitelek na středních školách včetně konzervatoří a vyšších odborných škol. Mezi učiteli vidíme vyšší podíl zastoupení ve starších věkových skupinách. Zatímco podíl učitelek starších 56 let je 16,5 %, podíl učitelů je o dvanáct procentních bodů vyšší (28,5 %). V průběhu let dochází k růstu podílu učitelů v nejmladší věkové skupině (do 35 let) a ve dvou nejstarších věkových skupinách (56–65 a starší 66 let), (Genderová ročenka 2009). Sbor učitelů je oproti sboru učitelek na úrovni středoškolského vzdělávacího systému (včetně konzervatoří a VOŠ) výrazně starší.

Rozdíly ve věkové struktuře učitelů v jednotlivých krajích jsou výraznější než u sboru učitelek. Podíl učitelů do 45 let se pohybuje od 37,1 % (Královéhradecký kraj a kraj Vysočina) až po 48,8 % (Moravskoslezský kraj), to je rozdíl 11,7 procentních bodů. Zastoupení učitelů starších 56 let je nejnižší v Olomouckém kraji (23,4 %) a nejvyšší v Karlovarském Kraji a Hlavním městě Praha (shodně 33,8 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 29 – Věková struktura učitelů středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010.

Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.

2.4 STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Cílem této části textu je poskytnout zadavateli zakázky informace o možnostech studia oborů připravujících na učitelské povolání⁹ v České republice a popsat genderovou strukturu studentů a studentek a současně také absolventů a absolventek.

V průběhu konkretizace požadovaných výstupů jsme se setkali s několika problematickými aspekty. Za nejzávažnější problém, který se objevil ihned na počátku práce, byla identifikace studijních programů a zejména studijních oborů, které připravují osoby na učitelské povolání.

V tomto kroku vyvstaly dvě problematické roviny:

1. mnohost postupů získání učitelské kvalifikace – osoby mohou získat pedagogickou kvalifikaci několika způsoby. První možností je studium odborného (neučitelského) oboru (získání odborné kvalifikace) a absolvování tzv. pedagogického minima (získání pedagogické kvalifikace). Druhou možností je studium oboru zaměřeného primárně na učitelství, ve kterém student/ka získá jak odbornou, tak pedagogickou kvalifikaci. Podrobněji jsou cesty k získání učitelské kvalifikace popsány v příloze (zákon č. 563/2004 Sb.),
2. neexistence jasně určených pedagogických oborů – neexistuje seznam nebo alespoň možnost identifikace studijních programů ani oborů, jejichž absolvováním by studující získali odbornou a současně i pedagogickou kvalifikaci. Nejsou stanovena pravidla pro pojmenování tzv. učitelských oborů. Z názvů

⁹ Takto pojmenované obory chápeme jako obory, které studujícím po jejich absolvování poskytují kvalifikaci potřebnou k vykonávání učitelského povolání. To však neznamená, že každý studující je limitován po absolvování uplatněním pouze ve vzdělávacím sektoru. Pokud budeme dále v textu interpretovat data o počtech studentů/ek a absolventů/ek v rámci těchto oborů, nepředpokládáme, že by všichni směřovali a usilovali o zaměstnání učitele nebo učitelky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

studijních oborů není možné v některých případech určit, zda se jedná, nebo nejedná o pedagogicky zaměřený obor.

Po konzultacích s odborníky MŠMT jsme vybrali studijní programy a obory pro následnou analýzu podle klíčových slov. Z databáze všech studijních oborů všech vysokých škol, kterou nám zaslal pracovník ÚIV, a která je dostupná na webu Akreditační komise, jsme vyhledali takové studijní programy a obory, které obsahovaly slova učitelství, vzdělávání, pedagogika, základní školy a střední školy. Jsme si vědomi toho, že některé obory připravující studující na učitelské povolání nebudou tímto výběrem zahrnuty do naší analýzy. Nebylo však možné získat takové informace, které by nám pomohly jasně určit, který obor je či není pedagogicky zaměřeným. Pracovník ÚIV nám doporučil obrátit se na Akreditační komisi, která by podle jeho vyjádření měla mít podklady k akreditaci těchto oborů, ze kterých by bylo možné získat informace o možném pedagogickém zaměření. Akreditační komise nám poskytla pouze vyjádření, že samostatný přehled studijních programů, jejichž výstupem je uplatnění v profesi učitele, Akreditační komise nesestavuje a nevede ani databázi profilů absolventů.

Ze souboru vybraných studijních programů a studijních oborů podle klíčových slov jsme vyřadili takové studijní obory, které ve sledovaných letech 2001 – 2011 neměli žádného studenta/ku ani absolventa/ku. Takto bylo celkem vybráno 1 684 studijních oborů. Následně jsme tento soubor prošli a snažili se vytipovat takové obory, jejichž název by neodpovídal oboru připravujícího studenty a studentky na učitelské povolání. Takto jsme dle našeho uvážení vyřadili 56 oborů¹⁰ a získali tak soubor s 1 628 studijními obory.

Z tohoto komplikovaného postupu, který bohužel ani v konečném důsledku neobsahuje všechny studijní obory připravující na učitelské povolání, vyplývá potřeba vytvoření jednotného postupu Akreditační komise.

2.4.1 UČITELSKÉ OBORY V BAKALÁŘSKÉM, MAGISTERSKÉM A POSTGRADUÁLNÍM PROGRAMU

V analýze vývoje možností studia na oborech připravujících na učitelské povolání jsme se zaměřili na porovnání struktury učitelských programů a oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011. Pro tyto účely jsme vytvořili čtyři samostatné matice vycházející z doposud vybraných 1 628 studijních oborů. Všechny soubory byly vytvořeny tak, že z nich byly odstraněny ty obory, které měly v pozorovaném roce nulový počet studentů.

Zatímco soubor pro rok 2001 tvoří 544 učitelských oborů, v roce 2009 již stejným způsobem vytvořený soubor obsahuje téměř dvakrát vyšší počet učitelských oborů – 948 oborů. V roce 2010 budeme v analýze operovat s 1 038 a v roce 2011 s 1 083 učitelskými obory.

Při analýze struktury bakalářských, magisterských a postgraduálních programů ve sledovaných letech zjistíme, že v rámci českého vysokého školství došlo k výrazným změnám v možnostech studia učitelských oborů. Zatímco v roce 2001 bylo ve všech krajích České republiky možné studovat pouze 31 oborů připravujících studující na učitelské povolání v bakalářském programu, v roce 2009 jich vysoké školy poskytovali více než desetkrát více (přesně 346 oborů). V následujícím roce už bylo studentům otevřeno dalších 45 oborů. V roce 2011 studovali studenti a studentky již na 412 učitelských bakalářských oborech. U magisterských oborů takový výrazný nárůst mezi lety 2001 až 2011 zaznamenán nebyl, což bylo zřejmě dáno restrukturalizací studijních oborů a programů, v rámci které se pětileté magisterské obory transformovaly na tříleté bakalářské a dvouleté magisterské. Tímto

¹⁰ Vyřazeny byly obory s následujícími názvy: Andragogika, Andragogika a personální řízení, Management vzdělávání, Pedagogika – poradenství a školský management, Pedagogika – sociální práce, Pedagogika – správní činnost, Pedagogika – veřejná správa, Pedagogika – vzdělávací politika, Resocializační pedagogika, Sociální pedagogika, Sociální pedagogika a poradenství, Sociální pedagogika pro Policii ČR, Sociální pedagogika – prevence a resocializace, Sociální pedagogika a volný čas, Sociální pedagogika se zaměřením na etopedii, Speciální andragogika, Speciální pedagogická andragogika, Školský management, Vzdělávání dospělých.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Lze vysvětlit tak enormní nárůst bakalářských oborů a k tomuto poměrně nižší nárůst oborů magisterských. Zatímco v roce 2001 bylo umožněno studovat na 500 magisterských, popř. magisterských navazujících, za deset let jejich počet narostl o 143. Počet nabízených postgraduálních studií se v průběhu sledovaných deseti let více než zdvojnásobil – 13 oborů v roce 2001 na 28 doktorských oborů v roce 2011.

Nabídka učitelských oborů se v jednotlivých krajích v průběhu sledovaných let také změnila. S nárůstem možností studia těchto oborů se zvýšil také počet krajů, ve kterých mohli studentky a studenti obory připravující na učitelské povolání studovat. V porovnání s posledními třemi lety (2009–2011) nebylo možné v roce 2001 studovat učitelské obory ve Zlínském kraji ve všech typech programů. V Ústeckém kraji nebylo možné studovat pouze učitelství na bakalářském stupni. Avšak v roce 2011 studovali studenti a studentky vysokoškolské obory zaměřené na získání učitelské kvalifikace v jedenácti krajích České republiky. Karlovarský kraj, Středočeský kraj a kraj Vysočina jsou třemi kraji, ve kterých ve všech sledovaných letech žádná vysoká škola nenabízí ke studiu obor s tímto zaměřením.

Se zvýšením počtu krajů, ve kterých jsou nabízeny obory připravující studující na učitelské povolání, souvisí nárůst počtu vysokých škol, které v průběhu sledovaných let nově zařadili do osnov učitelské obory. V roce 2001 nebylo možné studovat tento typ oborů na bakalářském stupni na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP), na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, České zemědělské univerzitě v Praze a dalších třech vysokých školách. Pouze UJEP dokázal během deseti let zvýšit počet nabízených učitelských oborů na 46. Ostatní zmiňované vysoké školy sice učitelské obory vytvořily, avšak jedná se o změnu na úrovni jednotek. Naopak najdeme také univerzity, které v roce 2001 nabízely ke studiu bakalářské učitelské obory, avšak od nich upustili. Jedná se o Univerzitu Pardubice a Slezskou univerzitu v Opavě. Obě univerzity tak nabízejí studium učitelských oborů pouze na magisterském stupni.

Pokud ještě zůstaneme u bakalářského stupně, zjistíme, že od roku 2001 do roku 2011 došlo k výraznému nárůstu počtu učitelských oborů. Největší nabídku těchto oborů má Masarykova univerzita s počtem 63 oborů (v roce 2001 měla pouze 4 obory). K výraznému nárůstu došlo také na Univerzitě Palackého v Olomouci ze tří oborů na 58 učitelských oborů nebo také na již zmiňované Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

U magisterských programů učitelských oborů můžeme sledovat několik trendů. Prvním je postupné narůstání počtu oborů v průběhu sledovaných let. Tento trend probíhal na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, na Univerzitě Karlově v Praze a potažmo také na Slezské univerzitě v Opavě. Druhým trendem je výrazný nárůst počtu učitelských oborů v roce 2009 oproti roku 2001, avšak s kritickým rokem 2010, kdy u některých vysokých škol dochází ke snížení počtu učitelských oborů (Univerzita Palackého v Olomouci, Ostravská univerzita v Ostravě, Západočeská univerzita v Plzni).

V tabulce najdeme také vysoké školy, které se těmito trendům vymykají. Jedná se například o Masarykovu univerzitu, u kterého ve sledovaných letech došlo k poklesu počtu oborů. Výraznou změnu do soustavy učitelských oborů přináší také Univerzita Hradec Králové, která v roce 2001 nabízela pouze 3 učitelské obory, v roce 2010 jich bylo 5, avšak v roce 2011 již měla studenty a studentky na celkem 43 učitelských oborech.

Postgraduální studium učitelských oborů bylo v roce 2001 možné studovat na pěti vysokých školách v pěti různých krajích. Celkem bylo nabízeno 13 doktorských oborů. V roce 2011 je již možné si vybrat mezi 28 doktorskými obory v 8 krajích České republiky.

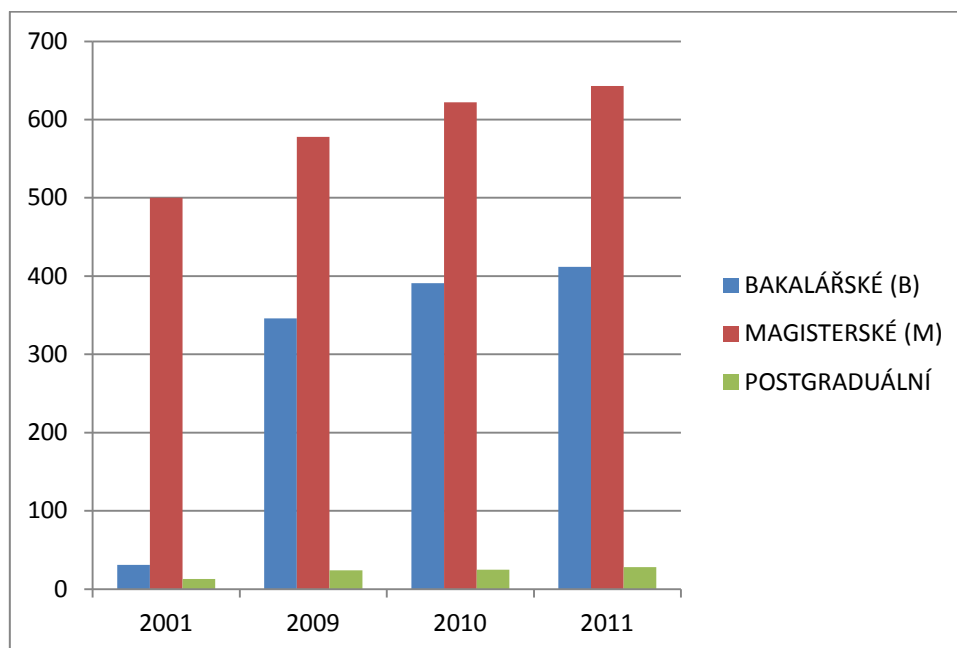
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka I – Počty učitelských oborů v bakalářském (B), magisterském/magisterském navazujícím (M) a postgraduálním (P) programu v krajích ¹¹ a na vysokých školách v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Kraj	Vysoká škola	BAKALÁŘSKÉ (B)				MAGISTERSKÉ (M)				POSTGRADUÁLNÍ			
		2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011
PHA	Univerzita Karlova v Praze	5	46	47	45	71	88	92	93	5	6	6	7
	České vysoké učení technické v Praze	1	1	2	2	–	–	–	–	–	–	–	–
	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	1	1	1	1	–	–	–	–	–	–	–	–
	Vysoká škola ekonomická v Praze	–	1	1	1	–	1	1	1	–	–	–	–
	Česká zemědělská univerzita v Praze	–	2	3	3	–	–	–	–	–	–	–	–
	Akademie múzických umění v Praze	1	1	1	1	3	1	1	1	–	–	–	–
JHC	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	1	37	40	41	48	41	44	47	–	1	2	3
JHM	Masarykova univerzita	4	61	64	63	127	118	98	89	3	4	4	5
	Mendelova univerzita v Brně	–	2	2	2	–	–	–	–	–	–	–	–
	Janáčkova akademie múzických umění v Brně	–	–	–	1	1	2	2	2	–	–	–	–
HKK	Univerzita Hradec Králové	2	24	24	46	3	6	5	43	–	2	2	2
LBK	Technická univerzita v Liberci	2	25	47	45	20	18	35	31	–	–	–	–
MSK	Ostravská univerzita v Ostravě	2	32	38	37	54	88	95	86	1	3	3	3
	Slezská univerzita v Opavě	1	–	–	–	2	8	8	11	–	–	–	–
OLK	Univerzita Palackého v Olomouci	3	57	59	58	84	89	111	106	3	3	3	3
PAK	Univerzita Pardubice	4	–	–	–	4	2	2	2	–	–	–	–
PLK	Západočeská univerzita v Plzni	4	17	17	17	42	63	55	50	–	3	3	3
ULK	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	–	36	42	46	41	50	69	78	1	2	2	2
ZLK	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	–	2	2	2	–	1	2	1	–	–	–	–
	Celoškolská pracoviště	–	1	1	1	–	2	2	2	–	–	–	–
CELKEM		31	346	391	412	500	578	622	643	13	24	25	28

¹¹ Použité zkratky krajů České republiky: PHA – Hlavní město Praha, STC – Středočeský kraj, JHC – Jihočeský kraj, PLK – Plzeňský kraj, KVK – Karlovarský kraj, ULK – Ústecký kraj, LBK – Liberecký kraj, HKK – Královéhradecký kraj, PAK – Pardubický kraj, VYS – Kraj Vysočina, JHM – Jihomoravský kraj, OLK – Olomoucký kraj, ZLK – Zlínský kraj, MSK – Moravskoslezský kraj.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 30 – Počty učitelských oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

2.4.2 UČITELSKÉ OBORY NA JEDNOTLIVÝCH FAKULTÁCH

Z následující tabulky, ve které jsou uvedeny počty učitelských oborů rozdělené podle fakult vysokých škol a jejich krajskému zařazení v jednotlivých sledovaných letech, je patrné, že nejvíce učitelských oborů s počtem 167 oborů nabízela v roce 2011 Univerzita Palackého v Olomouci. Masarykova univerzita v tomto roce nabízela ke studiu 157 oborů a Univerzita Karlova v Praze 145 učitelských oborů. Po 126 oborech připravujících studující na učitelské povolání najdeme na Ostravské univerzitě v Ostravě a Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

V roce 2001 byly možnosti studia na učitelských oborech zcela jiné, jelikož početnost těchto oborů byla výrazně nižší ve srovnání s rokem 2011. Nejvýraznější univerzitou, která nabízela největší počet učitelských oborů ke studiu, byla Masarykova univerzita se 134 obory. Druhou byla Univerzita Palackého v Olomouci (90 oborů), kterou následovala Univerzita Karlova v Praze (81). Přestože v roce 2001 měla Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích 49 učitelských oborů, nedokázala v následujících letech držet krok s ostatními vysokými školami. Ostravská univerzita v Ostravě a Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem měly v roce 2001 přibližně shodný počet oborů jako Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, avšak v letech 2009–2011 tyto dvě univerzity výrazným způsobem navýšily počet učitelských oborů.

Je zajímavé, že Masarykova univerzita si držela čelní místo v počtu oborů připravujících studující na učitelské povolání jak v roce 2001, tak v roce 2009, kdy nabízela rekordních 183 učitelských oborů. Zatímco tímto rokem začaly univerzity učitelské obory ubývat, u jiných univerzit dochází k nárůstu.

V průběhu sledovaného období se nenavýšil jen samotný počet učitelských oborů, ale i počet fakult a celoškolských pracovišť, na nichž je možné tyto obory studovat (z 36 v roce 2001 na 47 v roce 2011).

Jak se dá předpokládat, největší kumulace učitelských oborů je v rámci jednotlivých vysokých škol zejména na pedagogických fakultách, filozofických a přírodovědeckých fakultách a také na fakultách sportovních.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 2 – Počty učitelských oborů na jednotlivých fakultách vysokých škol v roce 2001, 2009, 2010 a 2011.

Kraj	Vysoká škola	Fakulta	Počet oborů			
			2001	2009	2010	2011
PHA	Univerzita Karlova v Praze	Fakulta filozofická	18	10	12	12
		Fakulta katolická teologická	1	–	–	–
		Fakulta husitská teologická	1	2	3	3
		Fakulta přírodovědecká	10	33	29	31
		Fakulta matematicko-fyzická	6	8	10	9
		Fakulta pedagogická	41	75	78	79
		Fakulta tělesné výchovy a sportu	4	12	13	11
	České vysoké učení technické v Praze	Celoškolská pracoviště	1	1	2	2
	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	Celoškolská pracoviště	1	1	1	1
	Vysoká škola ekonomická v Praze	Fakulta financí a účetnictví	–	2	2	2
JHC	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Česká zemědělská univerzita v Praze	–	2	3	3
		Akademie múzických umění v Praze	4	2	2	2
		Fakulta zdravotně sociální	–	2	2	2
		Filozofická fakulta	–	–	–	3
		Fakulta teologická	4	6	6	6
JHM	Masarykova univerzita	Přírodovědecká fakulta	–	12	15	16
		Fakulta pedagogická	45	59	63	64
		Fakulta filozofická	10	27	21	17
		Fakulta sociálních studií	1	1	1	1
		Fakulta právnická	1	–	–	–
		Fakulta ekonomicko-správní	1	–	–	–
		Fakulta přírodovědecká	28	36	38	37
		Fakulta informatiky	4	3	4	3
		Fakulta pedagogická	70	90	80	78
		Fakulta sportovních studií	19	26	22	21
HKK	Univerzita Hradec Králové	Mendelova univerzita v Brně	–	2	2	2
		Janáčkova akademie múzických umění v Brně	–	1	1	2
		Fakulta hudební	1	1	1	1
LBK	Technická univerzita v Liberci	Fakulta divadelní	1	1	1	1
		Fakulta pedagogická	5	32	31	59
MSK	Ostravská univerzita v Ostravě	Fakulta přírodovědecká	–	–	–	32
		Fakulta filozofická	18	23	22	17
		Fakulta přírodovědecká	15	51	50	44
	Slezská univerzita v Opavě	Fakulta pedagogická	24	49	64	65
		Fakulta filozoficko-přírodovědecká	3	7	7	10
OLK	Univerzita Palackého v Olomouci	Celoškolská pracoviště	–	1	1	1
		Cyrilometodějská teologická fakulta	3	10	12	12
		Fakulta filozofická	3	–	–	–

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

		Přírodovědecká fakulta	20	18	19	19
		Pedagogická fakulta	50	97	116	108
		Fakulta tělesné kultury	14	24	26	28
PAK	Univerzita Pardubice	Fakulta filozofická	8	2	2	2
PLK	Západočeská univerzita v Plzni	Fakulta filozofická	–	2	2	3
		Fakulta pedagogická	44	80	72	66
		Fakulta aplikovaných věd	2	1	1	1
ULK	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	Filozofická fakulta	–	9	12	12
		Fakulta pedagogická	42	61	76	79
		Přírodovědecká fakulta	–	18	25	35
ZLK	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Fakulta aplikované informatiky	–	1	2	1
		Fakulta humanitních studií	–	2	2	2
	Celoškolská pracoviště	Celoškolská pracoviště	–	3	3	3
CELKEM			544	948	1 038	1 083

2.4.3 UČITELSKÉ OBORY PODLE ZAMĚŘENÍ NA VÝUKU V MŠ, ZŠ, SŠ

Při pohledu na vývoj počtu nabízených učitelských oborů zaměřených na učitelství v mateřských školách, na základních školách nebo středních školách zjistíme, že ve všech zkoumaných kategoriích dochází v průběhu sledovaných let k nárůstu počtu oborů.

Z celkového počtu 1 083 učitelských oborů nabízených v roce 2011 jich je 16 zaměřeno na učitelství v mateřských školách, 277 oborů se zaměřením na vzdělávání na základních školách a 306 učitelských oborů se zaměřením na středoškolský stupeň vzdělávání. U 58 oborů bylo zaměřením jak na základní, tak na středoškolský stupeň. Zajímavým poznatkem je skutečnost, že od roku 2001 značným způsobem narostl počet oborů, u kterých podle názvu studijního programu ani studijního oboru není možné identifikovat, na jaký stupeň vzdělávacího systému jsou zaměřeny. Zatímco v roce 2001 se jednalo pouze o 52 oborů (tj. 9,6 % ze všech oborů nabízených v roce 2001), v roce 2009 se již jedná o 354 oborů a v roce 2011 celkem o 426 oborů (tj. 39,3 % ze všech zkoumaných oborů), u kterých nebylo možné určit, na jaký stupeň vzdělávacího systému jsou zaměřené. Většinou tyto obory obsahovaly ve svém názvu pouze pojem „se zaměřením na vzdělání“, avšak bez konkrétní specifikace. Jak můžeme pozorovat prostudováním následující tabulky, problematika nejednoznačnosti názvů studijních oborů připadá zejména na ty nabízené v bakalářském studijním programu.

V tomto kroku jsme tedy narazili na další problematiku týkající se pojmenovávání studijních programů a studijních oborů. Navrhujeme sladění a sjednocení systému názvů studijních programů a studijních oborů. Sladěním máme na mysli logickou strukturu a propojenost studijního programu a nabízených oborů tak, aby učitelské obory pro ZŠ nebyly nabízené pod studijním programem pro SŠ. Například na Univerzitě Karlově v Praze na Pedagogické fakultě najdeme studijní program Učitelství pro střední školy, pod kterým je veden obor Učitelství pro 2. stupeň ZŠ – fyzika nebo na Univerzitě Palackého v Olomouci je pod programem Učitelství pro střední školy nabízen obor Učitelství anglického jazyka pro 2. stupeň ZŠ.

Sjednocením názvů studijních programů a oborů myslíme vytvoření základních pravidel pro pojmenovávání učitelských oborů pro jednoznačnou identifikaci jejich zaměření. Učitelské programy a zejména obory by měly obsahovat jednotící slovo (např. učitelství), název předmětu (popř. předmětové kombinace) či zaměření (obsah) a stupeň vzdělávacího systému, pro který získá osoba absolvováním oboru kvalifikaci. Názvy oborů by pak měly následující podobu: učitelství dějepisu pro 1. stupeň ZŠ, učitelství dějepisu pro SŠ, učitelství českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ a SŠ atd.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 3 – Počty oborů se zaměřením studia na jednotlivé stupně vzdělávacího systému podle typu studijního programu vysokých škol v roce 2011.

Kraj	Vysoká škola	Studijní program	Učitelství pro MŠ				Učitelství pro ZŠ				Učitelství pro SŠ				Učitelství pro ZŠ/SŠ				Nezařazeno			
			2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011	2001	2009	2010	2011
PHA	Univerzita Karlova v Praze	B	2	1	1	1	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	1	45	46	44
		M/N	1	2	2	2	8	5	5	5	34	34	38	38	22	37	39	39	6	8	8	9
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	6	6	7
	České vysoké učení technické v Praze	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vysoká škola ekonomická v Praze	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Česká zemědělská univerzita v Praze	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	3
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Akademie múzických umění v Praze	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	1	1
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
JHC	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	B	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	36	39	40
		M/N	-	-	-	-	24	25	27	27	23	14	15	18	-	-	-	-	1	2	2	2
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3
JHM	Masarykova univerzita	B	-	1	1	1	1	27	26	26	-	-	-	-	-	-	-	-	3	33	37	36
		M/N	-	-	-	-	53	48	37	35	67	61	54	47	-	2	2	2	7	7	5	5
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4	4	5
	Mendelova univerzita v Brně	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Janáčkova akademie múzických umění	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2	2

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	v Brně	P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HKK	Univerzita Hradec Králové	B	-	I	I	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	23	23	45	
		M/N	-	I	I	I	2	2	2	16	I	I	I	25	-	-	-	-	-	2	I	I
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
LBK	Technická univerzita v Liberci	B	I	I	I	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	24	46	44	
		M/N	-	-	-	-	17	15	28	25	3	3	6	5	-	-	I	I	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MSK	Ostravská univerzita v Ostravě	B	I	2	2	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	30	36	36	
		M/N	-	-	-	-	28	28	34	32	24	58	59	52	-	-	-	-	2	2	2	2
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	3	3	3
	Slezská univerzita v Opavě	B	-	-	-	-	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	8	11	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
OLK	Univerzita Palackého v Olomouci	B	-	3	3	3	I	4	4	4	-	I	I	I	-	-	-	-	2	49	51	50
		M/N	-	I	I	I	36	29	48	43	47	47	47	45	-	8	9	11	I	4	6	6
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	3	3
PAK	Univerzita Pardubice	B	-	-	-	-	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	
		M/N	-	-	-	-	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
PLK	Západočeská univerzita v Plzni	B	I	I	I	I	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	16	16	16	
		M/N	-	-	-	-	23	33	30	27	19	30	25	23	-	-	-	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	3
ULK	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	B	-	I	I	I	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	41	45	
		M/N	-	-	-	-	19	22	30	35	19	24	34	38	3	4	5	5	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	2	2	2
ZLK	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	B	-	I	I	I	-	-	-	-	-	I	I	I	-	-	-	-	-	-	-	-
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	I	-	I	I	-	-	-	-	-
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Celoškolská pracoviště ¹²	B	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	I	I	I	
		M/N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	2
		P	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem			6	17	17	16	220	240	273	277	241	285	291	306	25	52	57	58	52	354	400	426

¹² V následujících analýzách nebudeme dále s Celoškolskými pracovišti bez upřesněné krajské působnosti pracovat (jedná se pouze o tři obory).

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.4.4 UČITELSKÉ OBORY PODLE ODBORNÉHO ZAMĚŘENÍ

Vybrané učitelské obory jsme členili podle odborného zaměření.¹³ Počet téměř všech oborů podle předmětového zaměření na výuku v průběhu sledovaných let vzrostl. Výjimku představovaly obory se zaměřením na učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, jejichž počet klesl o 7 oborů v průběhu let 2001 až 2011.

Při porovnání počtu oborů v roce 2001 a 2011 zjistíme, že největší nárůst zaznamenaly zejména obory zaměřené na výuku technické výchovy a informatiky (nárůst o 55 oborů), českého jazyka (nárůst o 49 oborů) a dále pak obory zaměřené na vyučování cizích jazyků (nárůst o 42 oborů), společenských věd, zejména v rámci předmětů Základy společenských věd a Občanská výchova (nárůst o 41 oborů) a matematiky a deskriptivní geometrie (nárůst o 41 oborů). Většině předmětových zaměření se v průběhu zkoumaných 11 let navýšil počet oborů v průměru 1,5 až 2,5krát. Výjimku z tohoto intervalu tvoří několik zaměření, u kterých se počet oborů navýšil vícenásobně.¹⁴ Jedná se zejména o obory připravující studující na roli učitele/ky v mateřských školách a na výuku rodinné výchovy a výchovy ke zdraví. Zatímco v roce 2001 mohli studenti a studentky studovat učitelství pro mateřské školy pouze v rámci dvou oborů, v roce 2011 si již mohli vybrat z devíti takto zaměřených oborů (4,5krát nárůst oproti roku 2001). Druhý výrazný nárůst (3,8krát vyšší počet oborů) jsme zaznamenali u oborů připravujících na výuku rodinné výchovy a výchovy ke zdraví. Výraznější nárůsty proběhly také u oborů vzdělávajících studenty a studentky na předměty českého jazyka, učitelství odborných předmětů, společenských věd nebo technické výchovy a informatiky.

V roce 2011 je v našem souboru vybraných učitelských oborů největší počet zaměřen na cizí jazyky (166), jejich množství převyšuje ostatní obory téměř více než dvakrát. Početně následuje příprava na výuku technické výchovy a informatiky (90 oborů) a matematika a deskriptivní geometrie (88 oborů).

Přestože jsme zaznamenali u oborů se zaměřením na učitelství pro mateřské školy výrazný relativní nárůst, jedná se o zaměření s nejnižším počtem oborů mezi všemi ostatními zaměřeními v roce 2011.

¹³ Celkové počty oborů členěných podle předmětů nemusí odpovídat celkovému počtu oborů, jelikož několik oborů již v základu bylo dvouoborových (např. učitelství biologie a fyziky). U těchto několika případů jsme postupovali tak, že jsme je započítali dvakrát – vždy jedenkrát do příslušné kategorie.

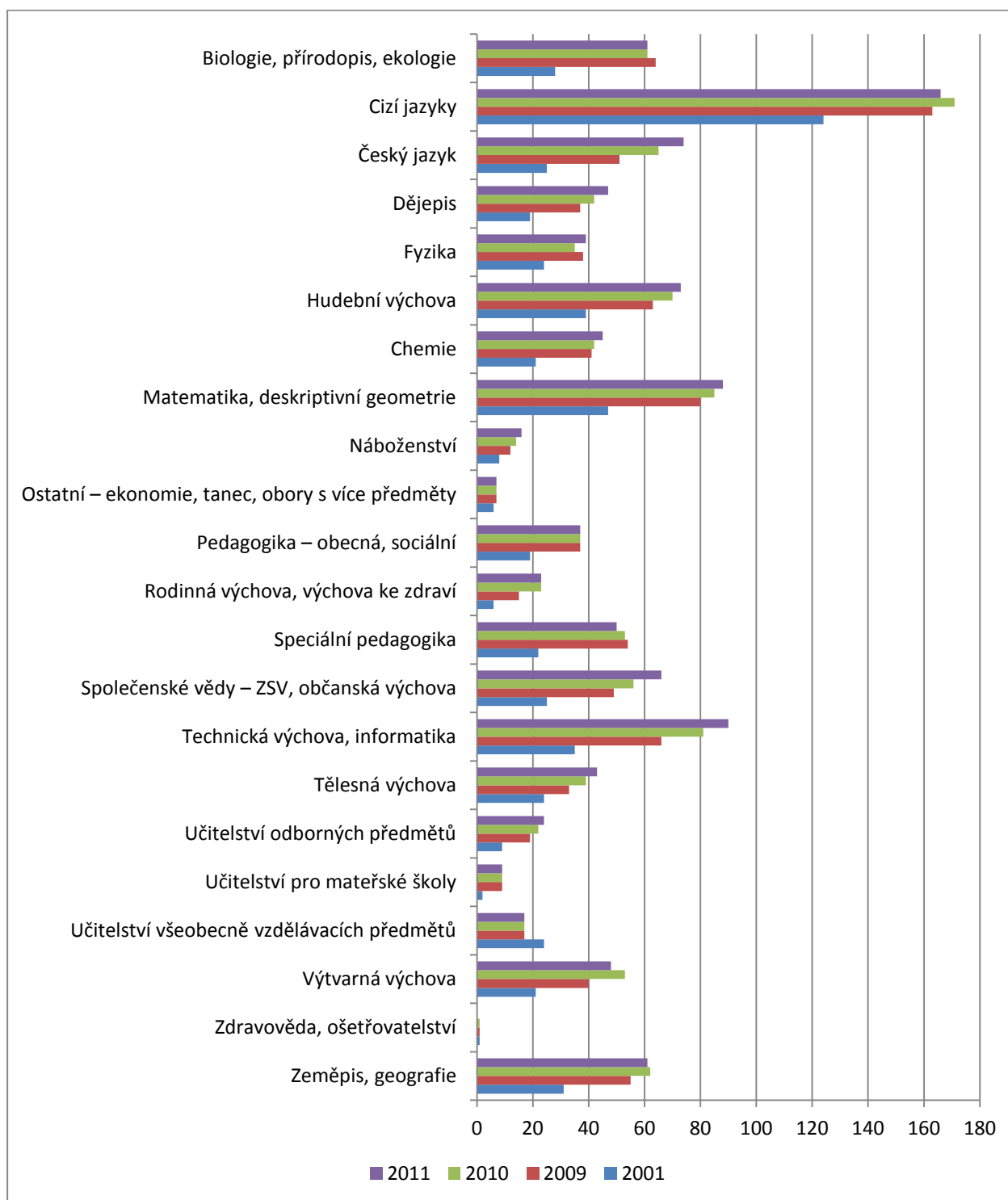
¹⁴ Jedinou výjimku tvoří obory zaměřené na učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, u kterých došlo k poklesu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 4 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.

	2001	2009	2010	2011
Biologie, přírodopis, ekologie	28	64	61	61
Cizí jazyky	124	163	171	166
Český jazyk	25	51	65	74
Dějepis	19	37	42	47
Fyzika	24	38	35	39
Hudební výchova	39	63	70	73
Chemie	21	41	42	45
Matematika, deskriptivní geometrie	47	80	85	88
Náboženství	8	12	14	16
Ostatní – ekonomie, tanec, obory s více předměty	6	7	7	7
Pedagogika – obecná, sociální	19	37	37	37
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	6	15	23	23
Speciální pedagogika	22	54	53	50
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	25	49	56	66
Technická výchova, informatika	35	66	81	90
Tělesná výchova	24	33	39	43
Učitelství odborných předmětů	9	19	22	24
Učitelství pro mateřské školy	2	9	9	9
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	24	17	17	17
Výtvarná výchova	21	40	53	48
Zeměpis, geografie	31	55	62	61
Zdravověda, ošetřovatelství	1	1	1	–

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 31 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vývoj počtu učitelských oborů podle zaměření v jednotlivých krajích ve sledovaných letech je uveden v následujících tabulkách č. Tabulka 5, Tabulka 6, Tabulka 7 a Tabulka 8.

Tabulka 5 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2001.

	PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK
Biologie, přírodopis, ekologie	6	3	4	–	–	3	8	–	2	2
Cizí jazyky	14	10	37	–	4	16	15	8	13	7
Český jazyk	3	3	4	–	1	4	5	–	2	3
Dějepis	3	3	4	–	1	3	1	–	1	3
Fyzika	6	3	5	–	2	3	1	–	2	2
Hudební výchova	4	2	9	–	–	4	9	–	4	7
Chemie	3	3	5	–	2	2	2	–	2	2
Matematika, deskriptivní geometrie	14	3	10	–	2	3	9	–	4	2
Náboženství	2	3	–	–	–	1	2	–	–	–
Ostatní – ekonomie, tanec, obory s více předměty	4	–	1	–	–	–	1	–	–	–
Pedagogika – obecná, sociální	8	1	6	1	1	–	2	–	–	–
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	1	–	2	–	–	–	2	–	1	–
Speciální pedagogika	5	–	10	1	1	1	4	–	–	–
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	3	1	9	–	2	2	3	–	3	2
Technická výchova, informatika	3	6	6	–	3	3	6	3	3	2
Tělesná výchova	6	3	7	–	1	1	2	–	2	2
Učitelství odborných předmětů	2	–	1	–	–	3	2	–	1	–
Učitelství pro mateřské školy	1	–	–	–	–	–	–	–	1	–
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	5	2	2	3	1	4	3	–	1	3
Výtvarná výchova	2	2	4	–	–	3	5	–	2	3
Zeměpis, geografie	6	1	8	–	1	4	7	–	2	2
Zdravověda, ošetřovatelství	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 6 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2009.

	PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK	ZLK
Biologie, přírodopis, ekologie	15	5	10	1	–	8	15	–	5	5	–
Cizí jazyky	14	12	40	4	9	28	25	2	15	14	–
Český jazyk	4	3	7	1	3	6	12	–	6	9	–
Dějepis	4	3	6	1	3	5	2	–	3	10	–
Fyzika	5	6	5	2	3	6	2	–	6	3	–
Hudební výchova	10	4	13	2	–	9	10	–	5	10	–
Chemie	11	5	8	1	3	3	1	–	5	4	–
Matematika, deskriptivní geometrie	18	7	17	2	5	12	11	–	4	4	–
Náboženství	2	3	1	–	–	2	4	–	–	–	–
Ostatní – ekonomie, tanec	4	–	1	–	–	–	2	–	–	–	–
Pedagogika – obecná, sociální	13	3	10	2	2	1	4	–	1	1	–
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	2	1	2	–	–	3	6	–	1	–	–
Speciální pedagogika	9	2	19	4	2	3	14	–	–	1	–
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	7	2	9	1	2	7	7	–	6	8	–
Technická výchova, informatika	6	12	7	3	4	12	9	–	7	5	1
Tělesná výchova	4	3	2	2	3	8	2	–	5	4	–
Učitelství odborných předmětů	4	1	6	1	–	2	2	–	2	–	1
Učitelství pro mateřské školy	1	1	1	1	–	1	1	–	1	1	1
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	3	1	1	3	1	2	3	–	1	2	–
Výtvarná výchova	4	3	10	1	–	6	9	–	4	3	–
Zeměpis, geografie	13	2	12	–	3	8	7	–	6	4	–
Zdravověda, ošetrovatelství	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 7 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2010.

	PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK	ZLK
Biologie, přírodopis, ekologie	12	5	9	1	–	7	18	–	4	5	–
Cizí jazyky	14	12	31	4	20	25	29	2	15	19	–
Český jazyk	7	3	6	1	4	10	16	–	6	12	–
Dějepis	4	3	5	1	6	5	3	–	2	13	–
Fyzika	5	6	6	2	4	3	2	–	4	3	–
Hudební výchova	10	4	14	2	–	14	11	–	2	13	–
Chemie	12	6	6	1	5	3	1	–	4	4	–
Matematika, deskriptivní geometrie	18	9	16	2	8	11	14	–	2	5	–
Náboženství	3	3	1	–	–	2	5	–	–	–	–
Ostatní – ekonomie, tanec	5	–	1	–	–	–	1	–	–	–	–
Pedagogika – obecná, sociální	13	3	8	2	1	3	5	–	1	1	–
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	3	2	2	–	–	7	8	–	1	–	–
Speciální pedagogika	9	2	19	3	2	3	14	–	–	1	–
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	7	3	8	1	3	10	6	–	6	12	–
Technická výchova, informatika	7	14	7	3	10	12	12	–	7	7	2
Tělesná výchova	4	3	2	2	8	7	2	–	5	6	–
Učitelství odborných předmětů	6	1	6	1	1	2	2	–	2	–	1
Učitelství pro mateřské školy	1	1	1	1	–	1	1	–	1	1	1
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	3	1	1	3	1	2	3	–	1	2	–
Výtvarná výchova	5	3	9	1	10	9	–	6	5	5	–
Zeměpis, geografie	11	2	12	–	9	8	10	–	6	4	–
Zdravověda, Ošetřovatelství	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 8 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2011.

	PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK	ZLK
Biologie, přírodopis, ekologie	12	6	8	3	-	4	18	-	4	6	-
Cizí jazyky	14	13	28	15	18	16	25	2	16	19	-
Český jazyk	8	4	5	4	4	13	18	-	6	12	-
Dějepis	4	4	4	4	6	6	3	-	2	14	-
Fyzika	5	6	6	5	4	3	2	-	4	4	-
Hudební výchova	10	4	12	9	-	16	9	-	1	12	-
Chemie	11	6	6	4	6	2	1	-	3	6	-
Matematika, deskriptivní geometrie	18	9	15	7	5	12	12	-	2	8	-
Náboženství	3	3	2	-	-	2	6	-	-	-	-
Ostatní – ekonomie, tanec	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Pedagogika – obecná, sociální	12	3	9	2	1	3	5	-	1	1	-
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	3	2	2			7	8	-	1	-	-
Speciální pedagogika	9	2	17	3	2	2	14	-	-	1	-
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	7	3	9	6	3	13	7	-	5	13	-
Technická výchova, informatika	7	15	8	12	9	12	11	-	6	9	1
Tělesná výchova	4	3	2	6	8	7	2	-	4	7	-
Učitelství odborných předmětů	6	1	6	2	1	2	3	-	2	-	1
Učitelství pro mateřské školy	1	1	1	1	-	1	1	-	1	1	1
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	3	1	1	3	1	2	3	-	1	2	-
Výtvarná výchova	5	3	9	5	-	9	7	-	6	4	-
Zeměpis, geografie	12	2	11	-	8	6	10	-	5	7	-

2.4.5 POČET A GENDEROVÁ STRUKTURA STUDENTŮ/EK A ABSOLVENTŮ/EK UČITELSKÝCH OBORŮ

Kromě vývoje počtu oborů ve sledovaných letech je nezbytné analyzovat také počty studentů a studentek jednotlivých oborových zaměření, protože ty mohou lépe postihnout současný stav v oblasti učitelských oborů, jelikož v rámci jednoho oboru mohou studovat jednotky, desítky nebo stovky studentů. A pak tedy informace o tom, že máme devět oborů jednoho zaměření a dvacet oborů druhého zaměření může být v důsledku zavádějící, pokud nerozkryjeme mikro úroveň počtu v rámci těchto oborů studujících.

Za jednotlivé učitelské obory jsme tedy získali od Ústavu pro informace ve vzdělávání také počty studujících za jednotlivé roky v období od roku 2001 do roku 2011 rozdělené podle jejich pohlaví. V tomto kroku je nezbytné si uvědomit, že analýzy a interpretace založené na počtech studentů a studentek (absolventů/ek)

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

rozhodně neposkytují reálný obraz o stavu učitelských oborů na vysokých školách v České republice. A to zejména kvůli faktu, že učitelské obory jsou ve většině případů nabízeny ke studiu ve dvouoborové variantě. To v důsledku znamená, že naše počty studujících a absolventů jsou vyšší kvůli minimálně dvojnásobnému započítání jednoho studenta/ky nebo absolventa/ky v rámci dvou studijních oborů. V našich datech tak můžeme mít započítanou dvakrát jednu osobu studující dvouoborovou kombinaci český jazyk – dějepis. Jednou bude tato osoba započítána jako studující pod oborem dějepis a podruhé v rámci oboru český jazyk. Je samozřejmě možné, že při současném trendu studování více studijních programů a oborů zároveň mohou být některé osoby započítávány v těchto statistikách více než dvakrát.

Pro účely této práce však analýzu dat chápeme jako ilustraci toho, kolik studentů a studentek studuje dané oborové zaměření a kolik absolventů a absolventek má kvalifikaci pro výuku daného předmětu v mateřské škole, na základní nebo střední škole. Takto budeme vědět, kolik studujících se připravuje na získání kvalifikace, a kolik jich v daném oboru kvalifikaci za rok získá.

Počty studujících se mezi lety 2001 a 2011 razantně změnily. Zatímco v roce 2001 studovalo obor v bakalářském programu 2 051 studujících, v roce 2009 to již bylo více než desetkrát tolik (23 012). V následujících dvou letech se množství studentů v bakalářském studiu stále zvyšuje. Naproti tomu se mezi lety 2001 a 2009 výrazně snížil počet studentů a studentek oborů v magisterském nebo magisterském navazujícím programu. Z 38 899 studujících došlo ke snížení na 21 641 studentů a studentek v roce 2009, přičemž dochází k opačnému trendu než u bakalářského studia. Počty studujících v magisterských programech klesají. V roce 2011 již bylo magisterských studentů a studentek 17 133. Zvýšení počtu bakalářských studujících a snížení počtu studentů a studentek na magisterském stupni od roku 2001 do roku 2009 je dáno zejména změnou restrukturalizace systému vysokého školství v rámci tzv. boloňského procesu, v průběhu které se magisterské studijní obory začaly postupně přetvářet na bakalářská a magisterská navazující studia. Studujících v postgraduálním programu od roku 2001 do roku 2009 přibyl téměř dvojnásobek, což je však zřejmě dáno nárůstem možností studia (počtu postgraduálních programů).

Pokud se podíváme na genderovou strukturu studujících podle typu studijního programu, zjistíme, že všechny úrovně vysokoškolského studia učitelských oborů jsou feminizovány. V rámci celé České republiky neklesla ve sledovaných letech míra zastoupení žen v bakalářském studijním programu pod 73 %, v magisterském pod 72 % a v postgraduálním studiu pod 64 %. Přestože vidíme určitou tendenci k vertikální genderové segregaci (vyšší zastoupení mužů mezi studujícími postgraduální studium), stále přetrvává převaha studentek na všech stupních.

Při porovnání počtů osob studujících v roce 2011 při přepočtu na jednotlivé učitelské obory v jednotlivých krajích, vidíme, že nejvyšších hodnot dosahuje Jihomoravský kraj a Hlavní město Praha, a to pro všechny typy studijních programů. Nejmenší počet studujících na jednotlivých učitelských oborech je ve Zlínském kraji. Na bakalářském stupni se míra zastoupení žen v jednotlivých krajích v roce 2011 pohybuje od 68 % do 89 %, na magisterském dokonce od 27 % do 89 %. Tyto výrazné diference budou zřejmě dány odlišnými zaměřeními oborů na jednotlivých vysokých školách v jednotlivých krajích. Například u Zlínského kraje, ve kterém Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně má v roce 2011 pouze jeden magisterský učitelský obor s 27% mírou zastoupení studentek, se jedná o obor zaměřený na technickou výchovu a informatiku. Toto zaměření je stereotypně přisuzováno do pole působnosti mužů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 9 – Genderová struktura studujících podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Rok	Studijní program		PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK	ZLK	Celkem
2001	B	Celkem	603	68	175	250	305	306	173	116	55	-	-	2051
		Podíl žen	60 %	66 %	85 %	86 %	89 %	80 %	77 %	81 %	91 %	-	-	76 %
	M	Celkem	7844	3541	5879	1669	2149	4371	5366	84	3352	4644	-	38899
		Podíl žen	74 %	68 %	72 %	72 %	69 %	73 %	77 %	81 %	74 %	68 %	-	72 %
	P	Celkem	265	-	87	-	-	18	85	-	-	11	-	466
		Podíl žen	69 %	-	70 %	-	-	44 %	66 %	-	-	54 %	-	67 %
2009	B	Celkem	4617	1489	5924	1751	1948	1598	2692	-	1606	1303	84	23012
		Podíl žen	72 %	75 %	75 %	73 %	77 %	75 %	78 %	-	71 %	76 %	80 %	75 %
	M	Celkem	3121	2867	4249	1501	1203	2236	2200	56	1978	2206	24	21641
		Podíl žen	81 %	79 %	82 %	81 %	84 %	82 %	88 %	84 %	80 %	78 %	13 %	81 %
	P	Celkem	289	12	183	62	-	64	133	-	57	27	-	827
		Podíl žen	65 %	25 %	73 %	44 %	-	61 %	72 %	-	46 %	59 %	-	64 %
2010	B	Celkem	5393	2267	6026	2250	2127	1803	3022	-	1422	1574	170	26054
		Podíl žen	71 %	72 %	75 %	70 %	75 %	74 %	77 %	-	70 %	76 %	88 %	74 %
	M	Celkem	2752	2327	3986	1311	790	1899	1971	54	1280	1865	32	18267
		Podíl žen	82 %	76 %	83 %	84 %	85 %	82 %	86 %	85 %	79 %	80 %	25 %	82 %
	P	Celkem	316	17	180	56	-	67	139	-	56	31	-	862
		Podíl žen	66 %	41 %	76 %	48 %	-	58 %	74 %	-	43 %	65 %	-	66 %
2011	B	Celkem	5507	2787	5811	2489	2062	1888	3188	-	1277	1666	193	26868
		Podíl žen	70 %	75 %	76 %	69 %	72 %	74 %	77 %	-	68 %	76 %	89 %	73 %
	M	Celkem	2638	1862	3846	1356	545	1748	2224	33	1347	1504	30	17133
		Podíl žen	83 %	73 %	85 %	83 %	89 %	82 %	85 %	76 %	83 %	83 %	27 %	83 %
	P	Celkem	314	20	176	50	-	65	142	-	50	38	-	855
		Podíl žen	65 %	40 %	74 %	50 %	-	63 %	77 %	-	42 %	63 %	-	66 %

U skupiny absolventů dochází v průběhu let k podobným změnám jako u studujících učitelství obory. Zatímco v roce 2001 absolvovalo učitelství obory v bakalářském programu 549 studujících, v roce 2009 to již byl více než pětinašobek (2 852). V letech 2010 a 2011 stále dochází k výraznému růstu počtu absolventů a absolventek v bakalářských studijních oborech. V roce 2010 vzrostl počet absolvujících na 3 667 a v roce 2011 na 4 470 absolvujících. Přestože se mezi lety 2001 a 2009 významně snížil počet studentů a studentek oborů v magisterském nebo magisterském navazujícím programu, počet absolvujících v roce 2009 je vyšší než v roce 2001. Avšak od roku 2009 dochází k poklesu počtu absolventů a absolventek. Toto opoždění procesu snižování počtu absolvujících je dáno dobou studia – ve zkoumaných letech ještě dohánějí studia těch studentů a studentek, které započali svá studia v letech, kdy docházelo k restrukturalizaci vysokoškolského systému. Absolvujících v postgraduálním programu od roku 2001 do roku 2009 přibyl více než dvojnásobek, což je však dáno nárůstem možností studia (počtu postgraduálních programů). Počet absolventů a absolventek v letech 2009–2011 je poměrně stabilní bez známek poklesu nebo nárůstu.

Pokud se podíváme na genderovou strukturu absolvujících podle typu studijního programu, zjistíme, že studentky jsou úspěšnější než studenti, jelikož míra zastoupení žen je mezi absolvujícími vyšší než u studujících. To znamená, že feminizace učitelství oborů je umocněna vyšší úspěšností studentek při absolvování učitelství oborů. U bakalářských oborů je zastoupení žen v průběhu zkoumaných let téměř

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

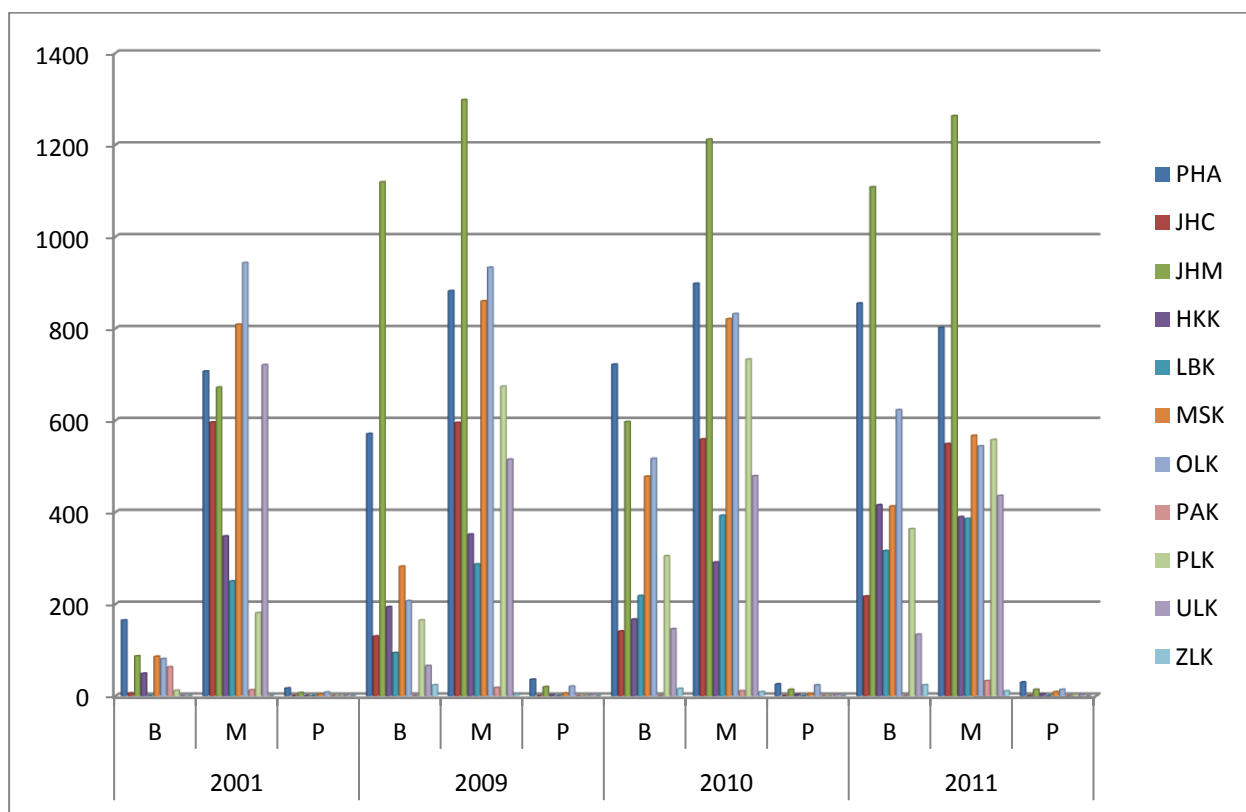
stabilní (81–83 %), avšak na magisterské úrovni se zvýšil podíl žen. Ze 77 % v roce 2001 na konstantních 81 % ve třech po sobě jdoucích letech. U absolvujících postgraduální studium se zastoupení absolventek mírně zvýšilo z 62 % v roce 2001 na 70 % v roce 2011.

U absolventů a absolventek v roce 2011 je situace v krajích podobná se strukturou studentů a studentek. Nejvyšší počet absolvujících při přepočtu na jednotlivé učitelé obory má opět Jihomoravský kraj a Hlavní město Praha, avšak Olomoucký kraj začíná dotahovat v počtech absolvujících. Nejmenší počet absolvujících na jednotlivých učitelých oborech je ve Zlínském kraji. Pokud vynecháme Zlínský kraj, ve kterém jsou velmi nízké hodnoty zastoupení žen mezi počty absolvujících, na bakalářském stupni se míra zastoupení žen v roce 2011 pohybuje od 78 % do 85 %, na magisterském dokonce od 76 % do 89 %. Jedná se o velmi vysoké hodnoty, které současně produkují a reprodukovují genderovou segregaci na trhu práce v oblasti vzdělávacího systému.

Tabulka 10 – Genderová struktura absolventů/ek podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Rok	Studijní program		PHA	JHC	JHM	HKK	LBK	MSK	OLK	PAK	PLK	ULK	ZLK	Celkem
2001	B	Celkem	165	6	87	49	-	86	81	63	12	-	-	549
		Podíl žen	75 %	83 %	87 %	92 %	-	84 %	83 %	89 %	83 %	-	-	83%
	M	Celkem	707	596	672	348	250	809	943	13	181	721	-	5240
		Podíl žen	76 %	73 %	80 %	76 %	79 %	75 %	80 %	62 %	78 %	76 %	-	77%
	P	Celkem	17	-	7	-	-	4	8	-	-	1	-	37
		Podíl žen	65 %	-	71 %	-	-	50 %	63 %	-	-	0 %	-	62%
2009	B	Celkem	571	130	1119	194	94	282	207	-	165	66	24	2852
		Podíl žen	78 %	92 %	81 %	92 %	93 %	83 %	92 %	-	70 %	89 %	75 %	83%
	M	Celkem	882	595	1298	352	287	860	933	18	674	515	4	6418
		Podíl žen	81 %	81 %	81 %	86 %	77 %	76 %	87 %	89 %	79 %	79 %	25 %	81%
	P	Celkem	36	-	20	2	-	6	21	-	-	3	-	88
		Podíl žen	67 %	-	80 %	50 %	-	33 %	71 %	-	-	67 %	-	68%
2010	B	Celkem	722	141	957	167	218	478	517	-	305	146	16	3667
		Podíl žen	79 %	96 %	80 %	91 %	84 %	79 %	87 %	-	75 %	77 %	75 %	81%
	M	Celkem	898	559	1212	291	393	821	832	11	733	479	9	6238
		Podíl žen	81 %	85 %	80 %	81 %	83 %	79 %	90 %	73 %	82 %	79 %	22 %	82%
	P	Celkem	26	-	14	3	-	5	24	-	-	3	-	75
		Podíl žen	65 %	-	71 %	0 %	-	80 %	83 %	-	-	33 %	-	69%
2011	B	Celkem	855	217	1108	416	316	413	623	-	364	134	24	4470
		Podíl žen	81 %	83 %	83 %	80 %	85 %	78 %	84 %	-	80 %	78 %	63 %	82 %
	M	Celkem	802	549	1263	390	386	567	544	33	558	436	11	5539
		Podíl žen	81 %	85 %	79 %	85 %	82 %	81 %	89 %	88 %	80 %	76 %	9 %	81 %
	P	Celkem	30	-	14	4	-	9	14	-	3	3	-	77
		Podíl žen	73 %	-	79 %	50 %	-	56 %	71 %	-	33 %	100 %	-	70 %

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 32 – Počet absolventů/ek podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

V následujících dvou tabulkách jsou uvedeny počty studujících/absolvujících a podíly žen podle zaměření učitelských oborů na učitelství pro mateřské školy, základní školy, střední školy, kombinaci pro základní a střední školy a nezařazené zaměření.

Pokud se podíváme na vývoj celkového počtu studujících v jednotlivých kategoriích, dospějeme k myšlence, že počet studujících oborů se zaměřením na učitelství pro mateřské školy výraznou měrou vzrostl. Zatímco v roce 2001 studovalo toto zaměření 640 studujících, v roce 2011 počet vzrostl na 2 260. U dalších třech zaměření (MŠ, ZŠ, ZŠ/SŠ) spatřujeme od roku 2001 klesající tendenci. Avšak je nutné si uvědomit, že mezi lety 2001 a 2009 došlo k enormnímu nárůstu počtu studujících v kategorii „Nezařazeno“ (viz Tabulka 3), ve které bychom našli s určitostí obory se zaměřením na učitelství na MŠ, ZŠ nebo SŠ.

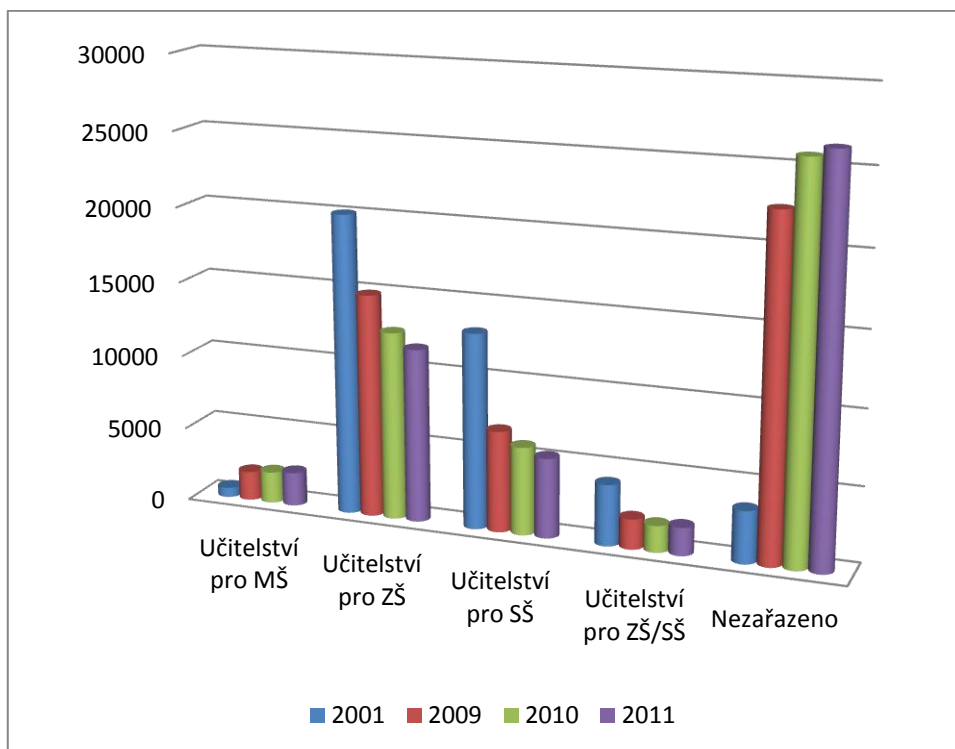
I v těchto dvou tabulkách se odráží genderová segregace. Jak jsme se již zmínili v předchozích kapitolách analyzujících genderovou strukturu základního a středního školství, se zvyšující se stupněm vzdělávacího systému, vzrůstá míra zastoupení učitelů. To je patrné i z následující tabulky. Zatímco v oborech zaměřených na učitelství v mateřských školách je zastoupení žen v roce 2011 téměř stoprocentní, v učitelských oborech pro základní školy je studentek 82 % a pro střední školy již 75 %.

Přitom pokud se podíváme na vývoj podílu žen v oborech zaměřených na jednotlivé stupně, zjistíme, že dochází k pomalému zvyšování zastoupení žen mezi studujícími dané učitelské obory. Z těchto čísel, která však mohou být ovlivněna značnou velikostí skupiny „Nezařazeno“, vyplývá, že spíše než k narušování genderového řádu dochází k jeho utvrzování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

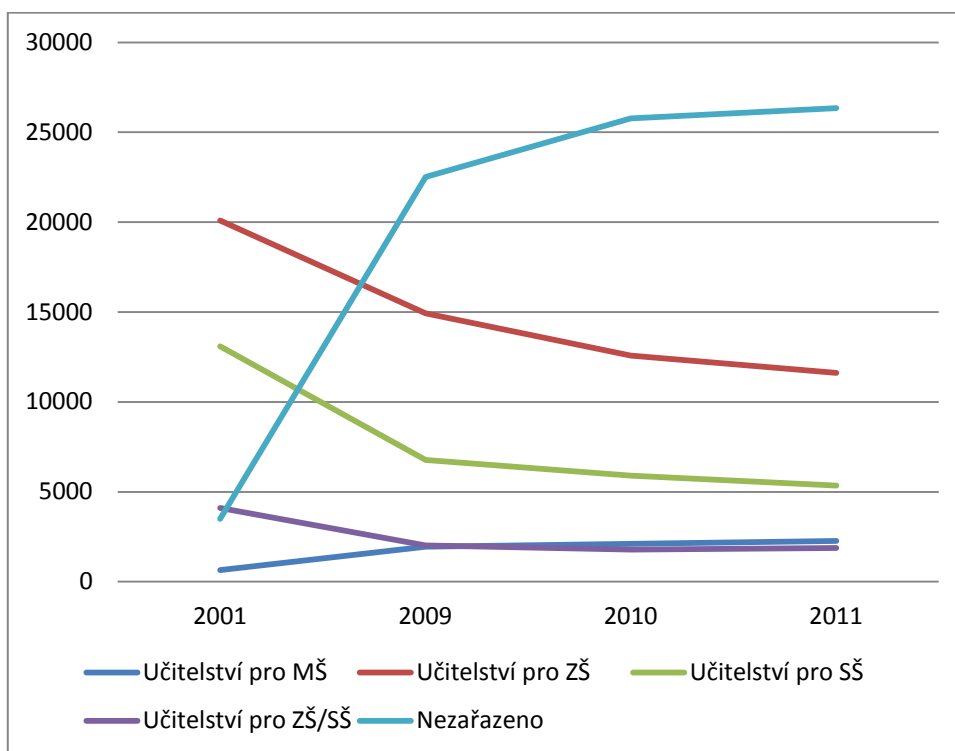
Tabulka II – Genderová struktura studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Zaměření oboru		2001	2009	2010	2011
Učitelství pro MŠ	Celkem	640	1947	2115	2260
	Podíl žen	95 %	99 %	99 %	99 %
Učitelství pro ZŠ	Celkem	20094	14920	12579	11621
	Podíl žen	74 %	81 %	81 %	82 %
Učitelství pro SŠ	Celkem	13089	6781	5899	5351
	Podíl žen	68 %	76 %	75 %	75 %
Učitelství pro ZŠ/SŠ	Celkem	4096	2012	1790	1880
	Podíl žen	75 %	78 %	79 %	80 %
Nezařazeno	Celkem	3497	22516	25773	26345
	Podíl žen	75 %	75 %	74 %	74 %

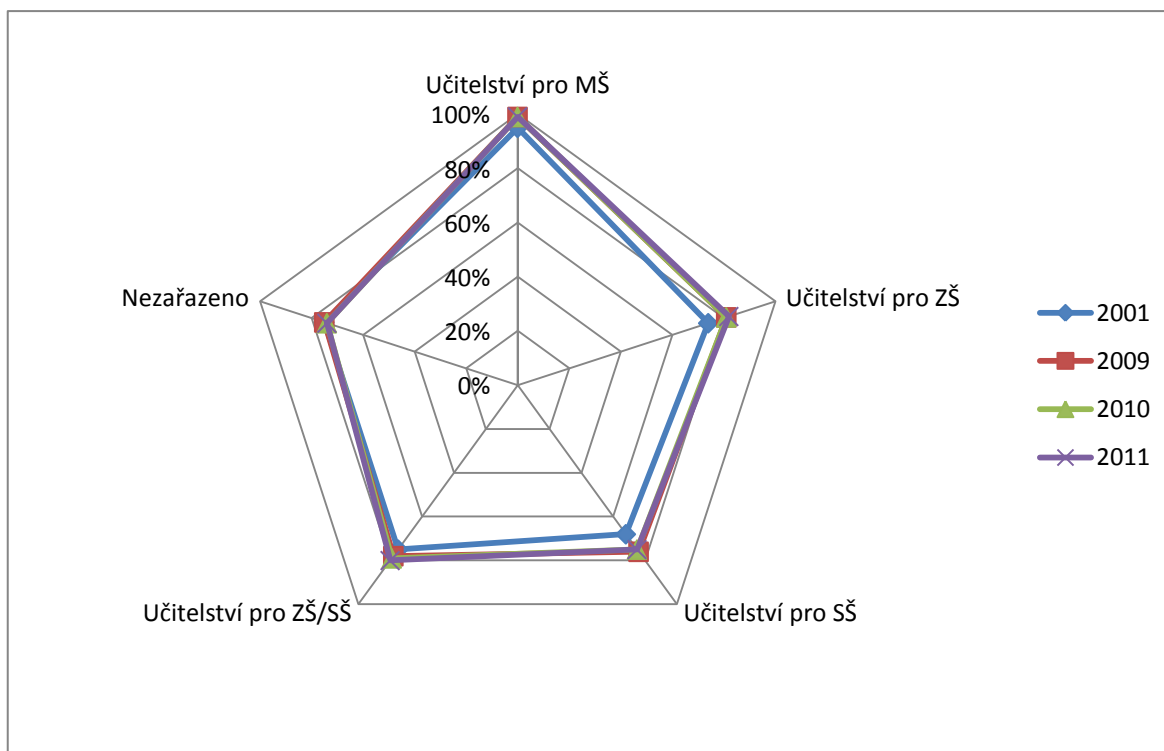

Graf 33 – Počet studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 34 – Vývoj počtu studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Graf 35 – Podíl žen mezi absolventy/ky podle typu zaměření oboru.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Trend nastíněný u předchozí tabulky se promítá také do podílu žen mezi absolujícími. Mezi těmi jsou ženy úspěšnější než muži, jelikož podíl absolventek je vyšší než podíl studentek.¹⁵ Stejně jako u studujících dochází i v případě absolujících k meziročnímu nárůstu podílu absolventek.

V roce 2011 byl podíl absolventek na oborech zaměřených na učitelství pro mateřské školy 99%. Podíl absolventek učitelských oborů pro základní školy vzrostl od roku 2001 z 80 % na 84 % v roce 2011. Výraznější nárůst můžeme sledovat u oborů zaměřených na učitelství na středních školách. Zde došlo mezi lety 2001 a 2011 k nárůstu absolventek o šest procentních bodů. Ke stejnému nárůstu podílu žen došlo také u absolujících učitelské obory se zaměřením na ZŠ/SŠ.

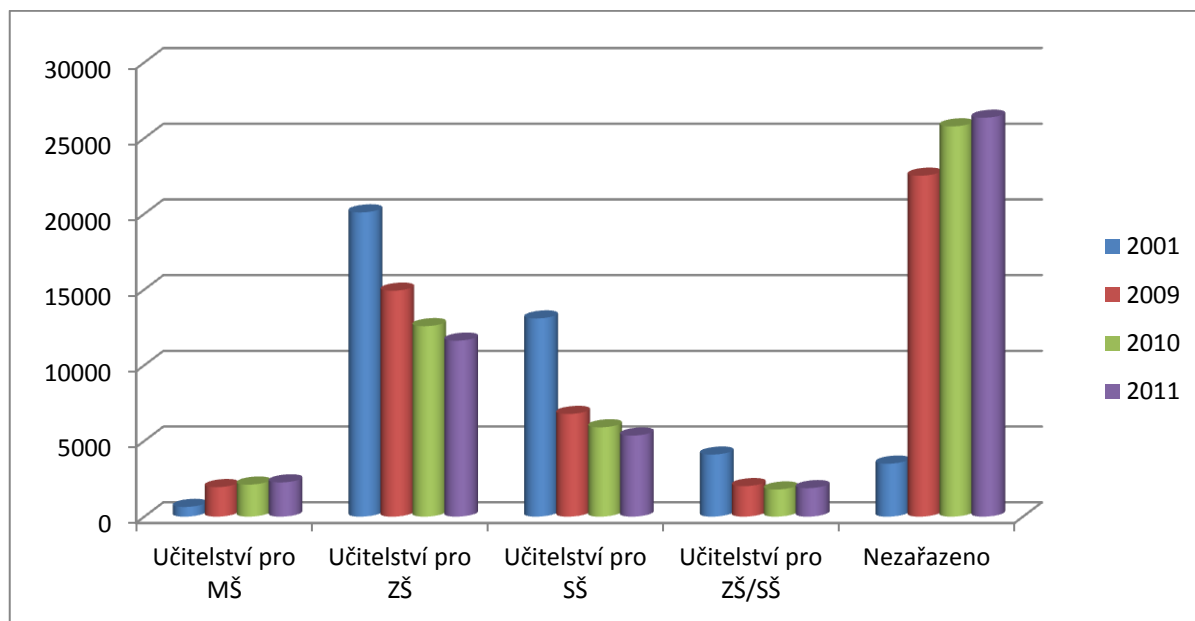
---

¹⁵ Zde samozřejmě neporovnáváme podíl absolventek a podíl studentek ve stejném roce. Spíše jde o zobecnění rozdílu mezi vývojem podílu studentek a absolventek, kde podíl absolventek převyšuje podíl studentek ve všech zkoumaných letech.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

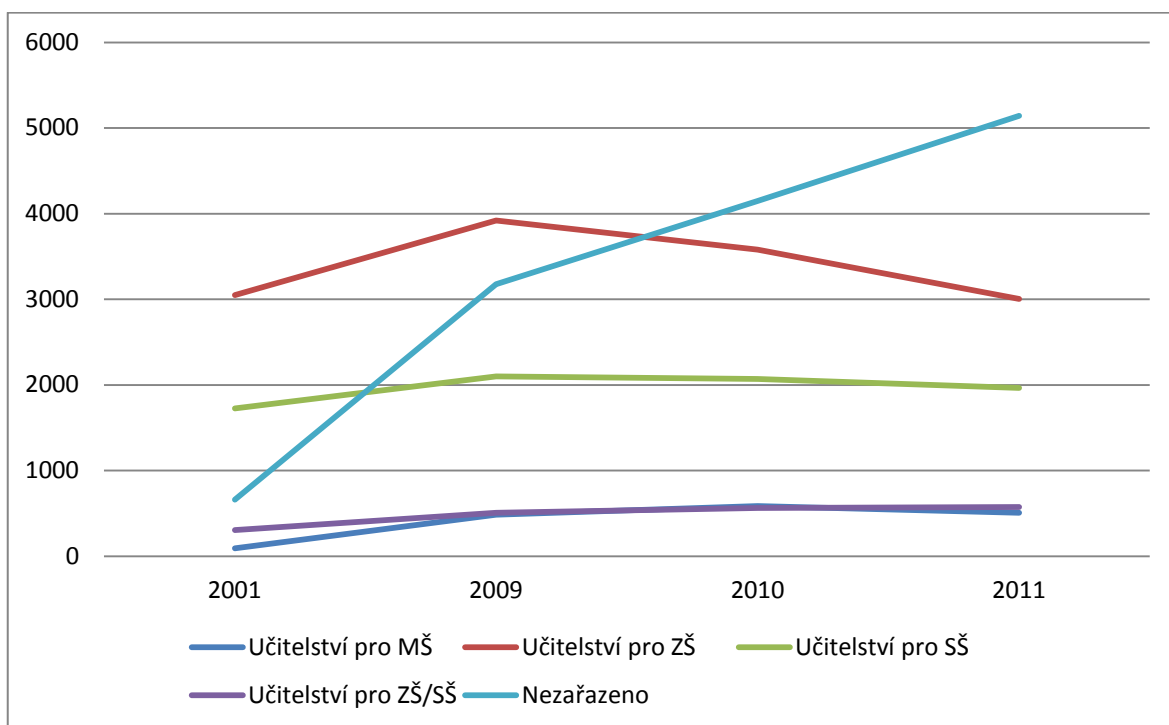
Tabulka 12 – Genderová struktura absolventů/ek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Zaměření oboru		2001	2009	2010	2011
Učitelství pro MŠ	Celkem	90	485	584	507
	Podíl žen	99 %	97 %	99 %	99 %
Učitelství pro ZŠ	Celkem	3047	3918	3581	3004
	Podíl žen	80 %	82 %	84 %	84 %
Učitelství pro SŠ	Celkem	1727	2100	2070	1965
	Podíl žen	71 %	77 %	79 %	77 %
Učitelství pro ZŠ/SŠ	Celkem	303	507	563	574
	Podíl žen	75 %	79 %	78 %	81 %
Nezařazeno	Celkem	659	3175	4149	5143
	Podíl žen	80 %	82 %	80 %	82 %

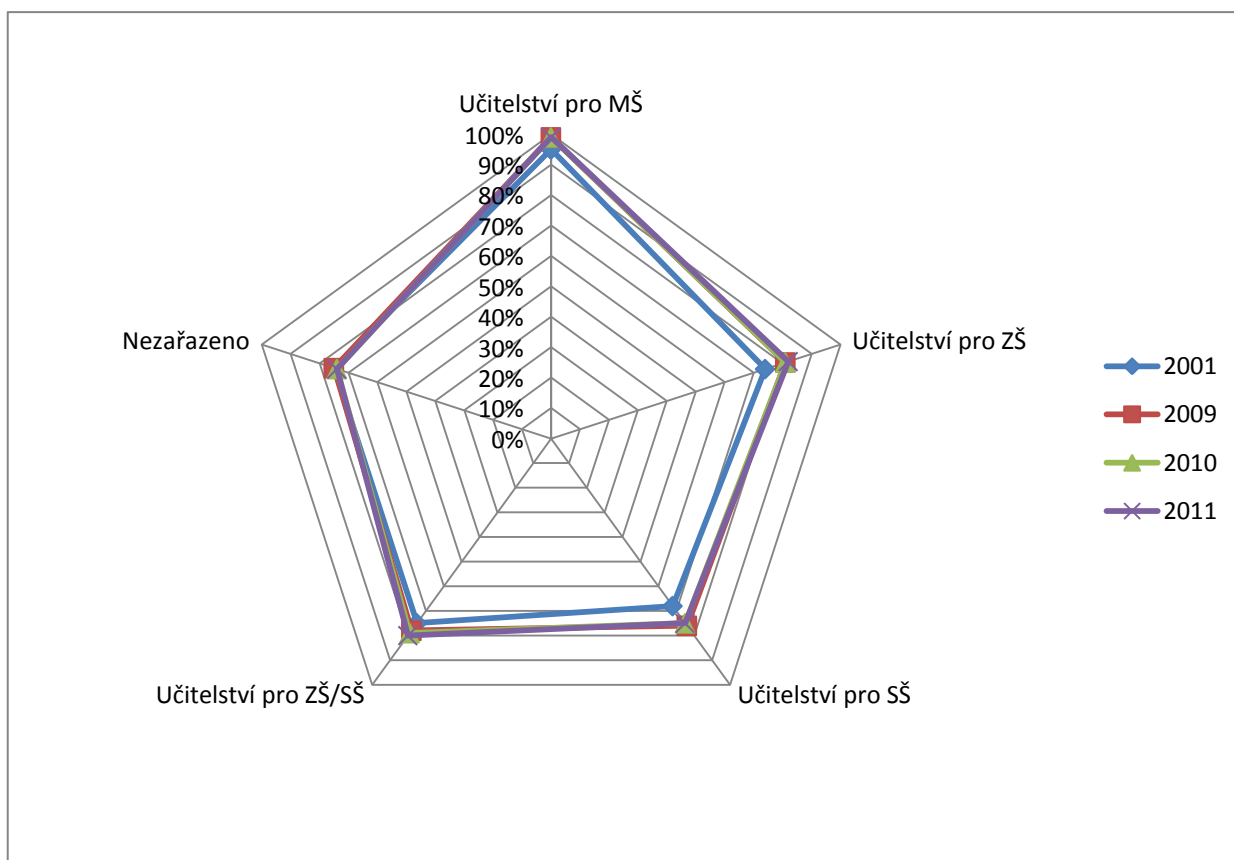

Graf 36 – Počet absolventů/ek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 37 – Vývoj počtu absolventů/tek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Graf 38 – Podíl žen mezi absolventy/ky podle typu zaměření oboru.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Počty studujících a absolvojců jsme analyzovali také ve vztahu k odbornému zaměření oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.

Nejvíce studujících v roce 2011 jsme v rámci námi vybraných oborů zaznamenali v oborech speciální pedagogiky (7 126), cizích jazyků (5 837), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (4 439) a českého jazyka (3 466).

Při analýze vývoje absolutních počtů studujících zjistíme, že k největšímu nárůstu mezi lety 2001 a 2011 došlo u oborů zaměřených na speciální pedagogiku (nárůst o 5 036 studujících), na učitelství v mateřských školách (nárůst o 1 558 studujících), na výuku společenských věd (nárůst o 1 506 studujících) a na učitelství odborných předmětů (nárůst o 1 502 studujících). Pokud se však podíváme na relativní vyjádření vývoje počtu studujících, zjistíme, že k největšímu nárůstu došlo u oborů zaměřených na učitelství pro mateřské školy (počet z roku 2001 se zvýšil 14krát), rodinnou výchovu a výchovu ke zdraví (počet z roku 2001 se zvýšil 3,5krát) a speciální pedagogiku (počet z roku 2001 se zvýšil 3,4krát).

Naopak k největším poklesům v absolutních číslech došlo mezi lety 2001 a 2011 u oborů zaměřených na učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (pokles o 2 428 studujících), na tělesnou výchovu (pokles o 1 065 studujících) a matematiku a deskriptivní geometrii (pokles o 1 000 studujících). K největšímu poklesu v relativním vyjádření však došlo u oborů zaměřených na výuku náboženství, kde počet studujících za sledované období klesl o více než polovinu (počet 809 studujících v roce 2001 klesl na 335 v roce 2011). Téměř poloviční pokles zaznamenal také obor učitelství tělesné výchovy (počet 2 528 studujících v roce 2001 klesl na 1462 v roce 2011).

Při analýze podílu žen v jednotlivých odborných zaměřeních jsme zjistili, že nejvyšší zastoupení žen je mezi studujícími obory zaměřené na učitelství v mateřské škole (99 %), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (93 %) a na speciální pedagogiku (90 %). Naopak nejnižší podíl jsme zaznamenali v oborech technické výchovy a informatiky (25 %), fyziky (35 %) a tělesné výchovy (43 %).

U většiny sledovaných odborných zaměření došlo ve sledovaném období spíše k nárůstu podílu žen mezi studujícími. K nejvýraznějšímu nárůstu (shodně o 10 procentních bodů) došlo u oborů zaměřených na biologii, přírodopis a ekologii a náboženství. Nárůst o devět procentních bodů v podílu žen mezi studujícími proběhl také u oborů zaměřených na učitelství zeměpisu. Naopak k poklesu podílu žen, tedy k nárůstu podílu mužů o deset procentních bodů došlo, u podle našeho mínění překvapivě genderově stereotypního předmětu, rodinná výchova a výchova ke zdraví.

Tabulka 13 – Počty studujících podle odborného zaměření oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.

	2001		2009		2010		2011	
	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen
Biologie, přírodopis, ekologie	2068	71 %	1786	80 %	1798	80 %	1894	81 %
Cizí jazyky	6184	82 %	6538	84 %	6069	83 %	5837	82 %
Český jazyk	3345	85 %	3590	90 %	3481	90 %	3466	89 %
Dějepis	1720	62 %	1958	68 %	1856	67 %	1809	67 %
Fyzika	713	33 %	591	42 %	591	35 %	553	35 %
Hudební výchova	1275	80 %	1336	78 %	1282	75 %	1214	76 %
Chemie	1003	78 %	783	78 %	797	77 %	788	78 %
Matematika, deskriptivní geometrie	2589	62 %	1545	68 %	1553	68 %	1589	67 %
Náboženství	809	62 %	347	73 %	354	71 %	335	72 %
Ostatní – ekonomie, tanec, obory s více	102	90 %	172	93 %	204	90 %	320	85 %

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

předměty								
Pedagogika – obecná, sociální	1524	80 %	2498	81 %	2588	81 %	2721	81 %
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	295	90 %	658	83 %	841	82 %	1036	80 %
Speciální pedagogika	2090	87 %	6776	89 %	7351	90 %	7126	90 %
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	2323	71 %	3612	77 %	3667	76 %	3829	76 %
Technická výchova, informatika	1437	25 %	1744	24 %	2015	24 %	1931	25 %
Tělesná výchova	2528	47 %	1769	44 %	1613	43 %	1463	43 %
Učitelství odborných předmětů	967	63 %	2412	62 %	2586	61 %	2469	61 %
Učitelství pro mateřské školy	119	96 %	1386	99 %	1566	99 %	1677	99 %
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	6867	86 %	5323	91 %	4760	92 %	4439	93 %
Výtvarná výchova	1179	81 %	1554	86 %	1552	86 %	1570	85 %
Zeměpis, geografie	2104	49 %	1608	60 %	1488	59 %	1391	58 %
Zdravověda, ošetrovatelství	175	96 %	190	96 %	144	95 %	-	-

Až na výjimky jsou studentky v meziročním porovnání úspěšnější v absolvování učitelských oborů. Ženy mají výraznou převahu v roce 2011 mezi absolvujícími obory se zaměřením na učitelství v mateřských školách (99 %), speciální pedagogiku (91 %), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (91 %) a výtvarnou výchovu (91 %). Naopak nejnižší podíl absolventek je u oborů zaměřených na učitelství technické výchovy a informatiky (24 %), fyziky (45 %) a tělesné výchovy (52 %).

Nejvíce absolvujících v roce 2011 jsme v rámci námi vybraných oborů zaznamenali v oborech speciálních pedagogiky (2 228), cizích jazyků (1 173), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (896) a učitelství odborných předmětů (878).

Při analýze vývoje absolutních počtů studujících zjistíme, že u většiny sledovaných odborných oborů došlo k nárůstu počtu absolvujících. K největšímu nárůstu počtu absolvujících došlo mezi lety 2001 a 2011 u oborů zaměřených na speciální pedagogiku (nárůst o 1 802 studujících), na učitelství odborných předmětů (nárůst o 645 absolvujících) a na výuku společenských věd (nárůst o 611 absolvujících). Pokud se však podíváme na relativní vyjádření vývoje počtu absolvujících, zjistíme, že k největšímu nárůstu došlo u oborů zaměřených na učitelství pro mateřské školy (počet z roku 2001 se zvýšil 13,8krát), speciální pedagogiku (počet z roku 2001 se zvýšil 5,2krát), rodinnou výchovu a výchovu ke zdraví (počet z roku 2001 se zvýšil 4,3krát) a pedagogiku obecnou a sociální (počet z roku 2001 se zvýšil 4,2krát).

K výraznému poklesu v absolutních číslech došlo mezi lety 2001 a 2011 pouze u dvou zaměření – učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (pokles o 264 absolvujících) a náboženství (pokles o 55 absolvujících). V případě oborů zaměřených na učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů klesl počet absolvujících z roku 2001 na tři čtvrtiny v roce 2011. U učitelských oborů náboženství byl pokles rapidnější – počet absolventů klesl téměř na polovinu.

U většiny sledovaných odborných zaměření došlo ve sledovaném období spíše k nárůstu podílu žen mezi absolvujícími. K nejvýraznějšímu nárůstu došlo u učitelských oborů zaměřených na zeměpis (nárůst o 17 procentních bodů), matematiku a deskriptivní geometrii (nárůst o 12 procentních bodů) a náboženství a biologii (shodně o 10 procentních bodů). Naopak k nárůstu podílu mužů o osm procentních bodů došla u předmětu rodinná výchova a výchova ke zdraví.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 14 – Počty absolventů/ek podle odborného zaměření oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.

	2001		2009		2010		2011	
	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen	Celkem	Podíl žen
Biologie, přírodopis, ekologie	251	75 %	414	82 %	455	84 %	371	85 %
Cizí jazyky	1015	85 %	1248	89 %	1356	89 %	1173	88 %
Český jazyk	454	85 %	670	90 %	831	93 %	848	83 %
Dějepis	216	68 %	399	69 %	377	72 %	418	72 %
Fyzika	87	39 %	109	49 %	89	52 %	71	45 %
Hudební výchova	146	79 %	240	84 %	287	84 %	293	84 %
Chemie	109	77 %	164	84 %	182	85 %	162	84 %
Matematika, deskriptivní geometrie	305	63 %	380	71 %	305	75 %	295	75 %
Náboženství	119	68 %	54	72 %	56	86 %	64	78 %
Ostatní – ekonomie, tanec, obory s více předměty	35	89 %	30	93 %	30	97 %	58	88 %
Pedagogika – obecná, sociální	114	81 %	429	87 %	467	87 %	481	85 %
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	40	90 %	77	88 %	155	90 %	171	82 %
Speciální pedagogika	426	88 %	1941	89 %	2033	87 %	2228	91 %
Společenské vědy – ZSV, občanská výchova	264	72 %	682	80 %	749	83 %	875	79 %
Technická výchova, informatika	142	30 %	279	31 %	299	28 %	286	24 %
Tělesná výchova	279	56 %	359	53 %	411	50 %	438	52 %
Učitelství odborných předmětů	233	74 %	479	63 %	665	67 %	878	71 %
Učitelství pro mateřské školy	25	100 %	329	99 %	404	100 %	345	99 %
Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů	1160	88 %	1127	93 %	994	90 %	896	91 %
Výtvarná výchova	154	86 %	344	88 %	368	90 %	388	91 %
Zeměpis, geografie	224	52 %	364	62 %	376	61 %	296	69 %
Zdravověda, ošetřovatelství	28	100 %	67	94 %	58	98 %	-	-

2.4.6 ÚSPĚŠNOST VE STUDIU A POČET STUDENTŮ V NAVAZUJÍCÍM MAGISTERSKÉM STUDIU NA PEDAGOGICKÝCH FAKULTÁCH

Na základě práce Ing. Beneše předkládáme stručný přehled úspěšnosti studentů ve studiu na pedagogických fakultách. Pro jistotu upozorňujeme, že výběr vzorku je odlišný od předchozích kapitol – nejedná o všechny pedagogické obory, ale pouze o všechny studenty pedagogických fakult. Podrobnější informace naleznete právě ve studii Rozvoj vysokého školství v ČR ve statistických datech Matriky studentů v letech 2000–2010.

Úspěšnost ve studiu definujeme jako podíl počtu absolventů z počtu absolventů a neúspěšných v daném roce¹⁶. Je zřejmé, že v dynamicky se měnícím systému je tato definice napadnutelná, ale porovnání výsledků získaných na základě této definice a výsledků získaných na základě sledování historie určité skupiny studentů

¹⁶ Vysvětlení používaných pojmů:

Absolventi: Studenti, kteří během sledovaného období alespoň v jednom studiu úspěšně absolvovali.

Absolventi pokračující ve studiu: Absolventi v daném sledovaném období, kteří na konci sledovaného období byli nadále ve stavu studentů, tj. studovali v dalším studijním programu.

Neúspěšní: Studenti nebo přerušení z konce minulého sledovaného období, kteří ve sledovaném období neabsolvovali a kteří na konci sledovaného období nejsou ve stavu studentů, ani ve stavu přerušených.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

začínající studium společně v určitém roce až do konečného stavu daného tím, že určitá část úspěšně studium ukončí a jiná studium neúspěšně opustí, nebo má přerušené studium, vykázalo kvalitativní shodu. (Beneš, Závada, Andragogika).

Úspěšnost charakterizuje samozřejmě schopnost určitého podílu studentů zvládnout požadavky studijního programu jak obsahové, tak časové.

Úspěšnost absolventů/ek výrazně vzrostla mezi lety 2001 a 2010 na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a Fakultě pedagogické Ostravské univerzity v Ostravě. Na ostatních pedagogických fakultách míra úspěšnosti za sledované období stagnuje nebo lehce poklesla.

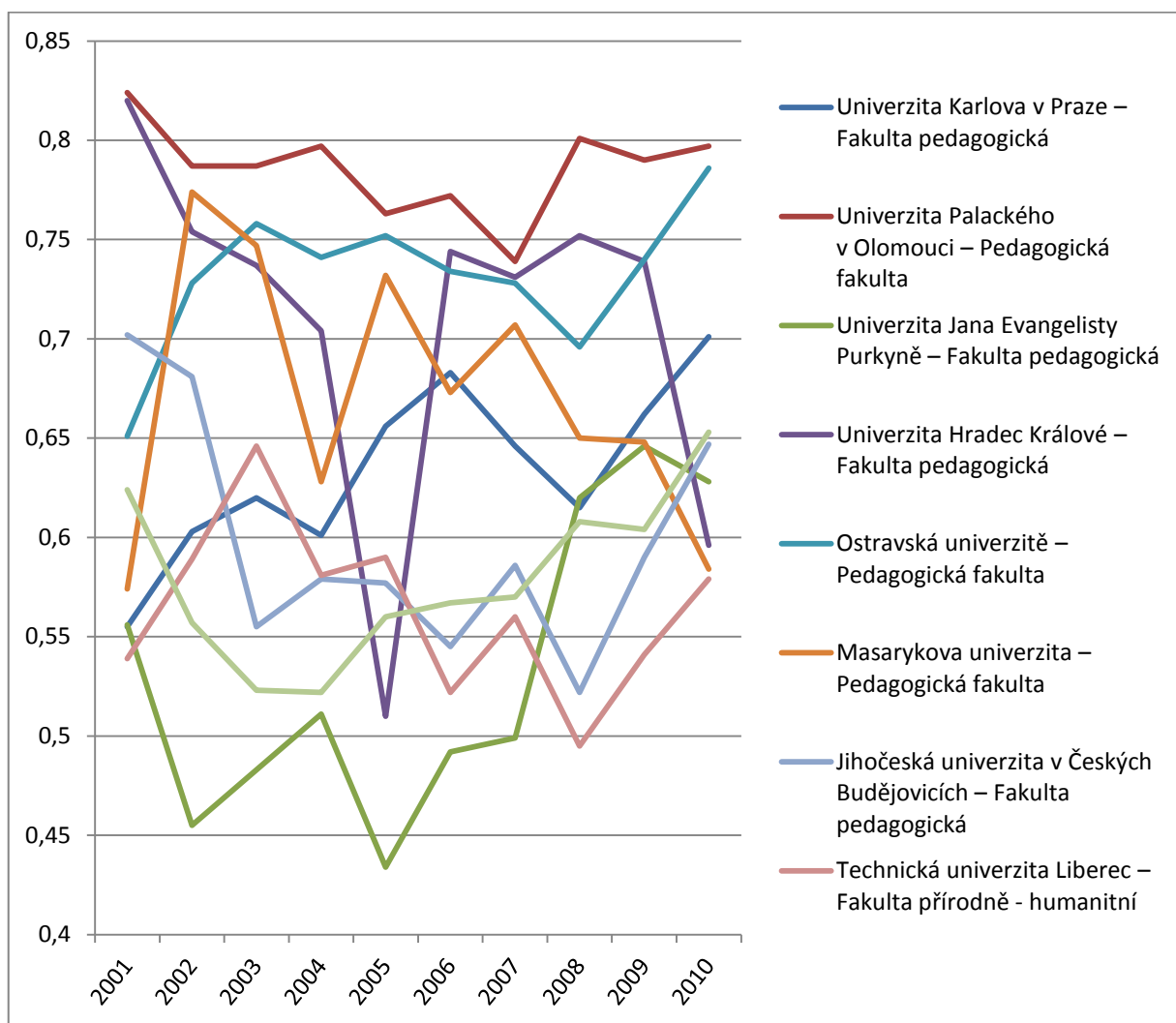
Nejvyšší podíl úspěšných v roce 2010 (0,797) byl zaznamenán na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Nejmenší míru úspěšnosti má Fakulta přírodovědně – humanitní Technické univerzity Liberec (0,579).

Při srovnání s výsledky ze všech vysokých škol v České republice zjistíme, že úspěšnost absolventů pedagogických fakult je srovnatelná celorepublikovým průměrem.

Tabulka 15 – Úspěšnost studentů na pedagogických fakultách.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Průměr
Univerzita Karlova v Praze – Fakulta pedagogická	0,555	0,603	0,620	0,601	0,656	0,683	0,646	0,615	0,662	0,701	0,634
Univerzita Palackého v Olomouci – Pedagogická fakulta	0,824	0,787	0,787	0,797	0,763	0,772	0,739	0,801	0,790	0,797	0,786
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně – Fakulta pedagogická	0,556	0,455	0,483	0,511	0,434	0,492	0,499	0,620	0,646	0,628	0,532
Univerzita Hradec Králové – Fakulta pedagogická	0,820	0,754	0,737	0,704	0,510	0,744	0,731	0,752	0,739	0,596	0,709
Ostravská univerzita – Pedagogická fakulta	0,651	0,728	0,758	0,741	0,752	0,734	0,728	0,696	0,740	0,786	0,731
Masarykova univerzita – Pedagogická fakulta	0,574	0,774	0,747	0,628	0,732	0,673	0,707	0,650	0,648	0,584	0,672
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – Fakulta pedagogická	0,702	0,681	0,555	0,579	0,577	0,545	0,586	0,522	0,590	0,647	0,598
Technická univerzita Liberec – Fakulta přírodovědně–humanitní	0,539	0,589	0,646	0,581	0,590	0,522	0,560	0,495	0,541	0,579	0,564
Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta pedagogická	0,624	0,557	0,523	0,522	0,560	0,567	0,570	0,608	0,604	0,653	0,579
Průměr za pedagogické fakulty	0,649	0,659	0,651	0,629	0,619	0,637	0,641	0,640	0,662	0,663	0,645
Úspěšnost v ČR (za všechny studijní programy pro všechny vysoké školy)	0,660	0,661	0,656	0,627	0,655	0,669	0,680	0,683	0,686	0,669	0,665

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 39 – Úspěšnost studentů na pedagogických fakultách.

Výše uvedená studie se mimo jiné zabývá pokračováním absolventů bakalářských studijních programů v navazujících magisterských programech. Studie upozorňuje, že Bílá kniha (2001) deklarovala, že jen polovina absolventů bakalářských studijních programů by měla dále pokračovat v navazujících magisterských programech. Úvahy vycházely především z předpokladu, že v masifikovaném školství by se měla masovost týkat především bakalářských studií a do navazujících magisterských studií by měla vstupovat jen omezená část absolventů – bakalářů. Takové uspořádání umožní zvýšit procento vysokoškolsky vzdělané populace (na bakalářské úrovni) a zároveň na úrovni magisterských programů realizovat víceméně elitní vzdělávání. Druhým důvodem pro realizaci navrhované struktury je, že se do této podoby vyvinula v anglosaských systémech, které ve více než padesátileté historii masifikace školství vykazují stabilitu, udržitelnost a konkurenčně schopnou kvalitu vysokoškolského vzdělávání.

Situace pedagogických fakult se od řady jiných, např. technicky zaměřených poněkud liší, protože některé studijní programy mohou být podle Zákona o vysokých školách koncipovány jako dlouhé, např. studijní program pro vzdělávání učitelů pro první stupeň základní školy. Některé fakulty realizují v rámci dlouhých magisterských programů i jiné studijní programy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

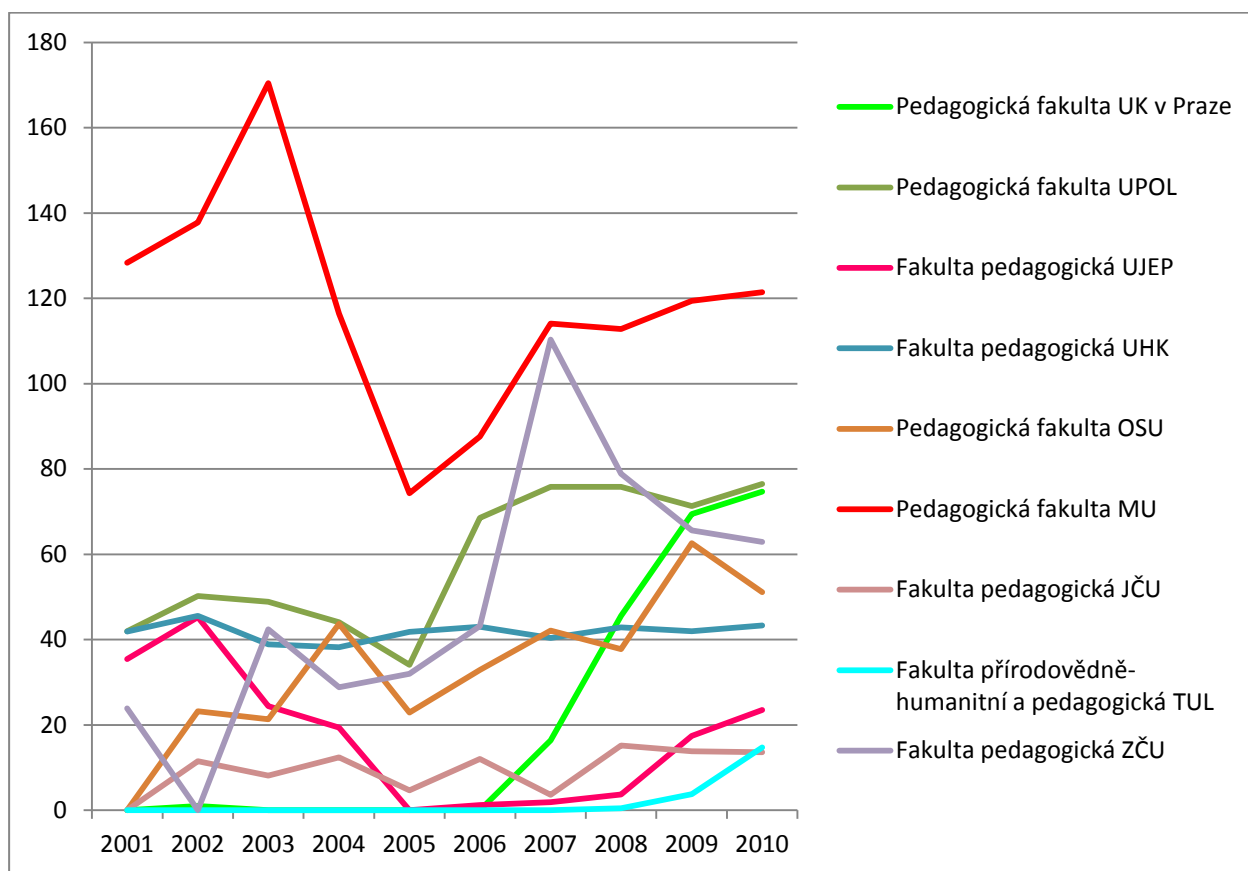
Globální data za všechny vysoké školy ukazují, že v roce ukončení bakalářského studia 70 % absolventů pokračuje v navazujících magisterských programech a dalších 10 % vstoupí do těchto programů v následujícím roce. Porovnáme-li počet absolventů bakalářských programů s počtem zapsaných do magisterských programů v daném roce, nezávisle na době absolvování Bakalářského programu, tak % přestupu během desetileté historie stále narůstalo, dosáhlo hodnoty 90 v roce 2009 a v posledním roce nepatrně kleslo. Nelze říci, zda jde o náhodný výkyv v průběhu, či o systémovou změnu podmíněnou změnou pravidel pro financování.

Tabulka 16 – Relace počtu absolventů bakalářských programů a počtu studentů přijímaných do navazujících magisterských programů.

Fakulta/rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pedagogická fakulta UK v Praze	0	1	0	0	0	0	16,4	45,6	69,4	74,7
Pedagogická fakulta UPOL	42	50,2	48,9	44,1	34,1	68,5	75,8	75,8	71,3	76,5
Fakulta pedagogická UJEP	35,4	45,3	24,4	19,4	0	1,2	1,9	3,7	17,4	23,5
Fakulta pedagogická UHK	41,9	45,6	38,9	38,2	41,8	43	40,4	42,9	42	43,3
Pedagogická fakulta OSU	0	23,2	21,3	43,7	22,9	32,9	42,1	37,8	62,6	51,1
Pedagogická fakulta MU	128,3	137,8	170,4	116,4	74,3	87,6	114,1	112,8	119,4	121,4
Fakulta pedagogická JČU	0	11,5	8,1	12,4	4,7	12	3,6	15,2	13,8	13,6
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická TUL	0	0	0	0	0	0	0	0,46	3,8	14,71
Fakulta pedagogická ZČU	23,9	0	42,4	28,8	32	43,2	110,3	78,9	65,6	62,9

Uváděné hodnoty jsou v % - uvádějí poměr mezi absolventy bakalářského studia a studenty zapsanými do navazujícího magisterského studia.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 40 – Relace počtu absolventů bakalářských programů a počtu studentů přijímaných do navazujících magisterských programů.

2.4.7 POČTY STUDENTŮ A ABSOLVENTŮ V CELOŽIVOTNÍM VZDĚLÁVÁNÍ V PEDAGOGICKÉM OBORU

Přípravu budoucích pedagogů nezajišťují fakulty jen v bakalářských a magisterských studijních programech. V souladu se zákonem o pedagogických pracovnících lze pedagogické vzdělání získat, případně rozšířit i v kurzech celoživotního vzdělávání¹⁷. Situaci na jednotlivých fakultách v letech 2008–2010 ukazují následující tabulka s počty studentů a studentek, kteří studovali na dané fakultě v systému celoživotního vzdělávání.

Tabulka 17 – Počty studentů a absolventů v celoživotním vzdělávání v pedagogickém oboru.

Škola (jednotlivé fakulty)	2008		2009		2010	
	studia k získání pedagogické kvalifikace	studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ¹⁸⁾	studia k získání pedagogické kvalifikace ¹⁹⁾	studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ¹⁸⁾	studia k získání pedagogické kvalifikace ¹⁹⁾	studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ¹⁸⁾

¹⁷ Zdroj webu MŠMT <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

¹⁸ Studium k rozšíření pedagogické kvalifikace - studenti, kteří mají ukončené pedagogické vysokoškolské vzdělání a rozšiřují si kvalifikaci o další aprobační předměty (viz vyhláška č. 317/2005 Sb.).

¹⁹ Studium k získání pedagogické kvalifikace - studenti, kteří již získali vysokoškolské vzdělání a tímto způsobem získávají navíc pedagogickou kvalifikaci.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Celkově vysoké školy	5 506	3 868	4 936	3 979	5 726	4 131	4 313	3 552	5 300	3 760	5 086	4 038
Veřejné VŠ celkově	4 850	3 425	4 712	3 768	5 238	3 787	4 197	3 447	4 762	3 362	5 055	4 010
Univerzita Karlova v Praze	1 045	866	1 725	1 458	1 039	771	476	412	925	677	1 687	1 285
Filozofická fakulta	54	39	–	–	50	41	–	–	59	47	–	–
Přírodovědecká fakulta	38	28	76	64	111	88	–	–	126	104	–	–
Matematicko-fyzikální fakulta	21	8	17	7	27	12	15	10	37	15	20	10
Pedagogická fakulta	932	791	1 632	1 387	851	630	461	402	703	511	1 667	1 275
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích	166	109	217	181	105	75	161	134	86	66	154	127
Zdravotně sociální fakulta	–	–	51	43	–	–	53	44	–	–	47	39
Teologická fakulta	–	–	16	9	–	–	21	12	–	–	52	40
Pedagogická fakulta	166	109	150	129	105	75	87	78	86	66	55	48
Univerzita Jana E. Purkyně v Ústí n. Labem	860	487	208	144	873	623	219	145	786	571	164	106
Fakulta výrobních technologií a managementu	860	487	208	144	873	623	219	145	786	571	164	106
Masarykova univerzita	57	47	128	88	486	383	710	602	402	329	380	341
Filozofická fakulta	56	47	117	83	47	33	–	–	98	85	18	17
Přírodovědecká fakulta	1	–	–	–	5	4	–	–	8	7	–	–
Pedagogická fakulta	–	–	–	–	434	346	699	597	296	237	362	324
Fakulta sportovních studií	–	–	11	5	–	–	11	5	–	–	–	–
Univerzita Palackého v Olomouci	666	421	571	395	896	586	906	742	755	427	510	442
Filozofická fakulta	19	10	115	91	222	196	376	292	120	108	130	99
Přírodovědecká fakulta	32	23	78	61	129	94	21	11	117	97	13	7
Pedagogická fakulta	406	297	267	152	333	244	456	398	273	198	320	298
Fakulta tělesné kultury	209	91	111	91	212	52	53	41	245	24	47	38
Ostravská univerzita v Ostravě	516	402	382	299	573	401	341	275	607	351	194	156
Filozofická fakulta	–	–	169	143	–	–	164	140	–	–	134	122
Přírodovědecká fakulta	–	–	126	77	–	–	108	72	–	–	60	34
Pedagogická fakulta	516	402	87	79	573	401	69	63	607	351	–	–
Univerzita Hradec	369	235	252	185	341	259	302	236	353	261	303	246

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: **STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO
VZDĚLÁVÁNÍ**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

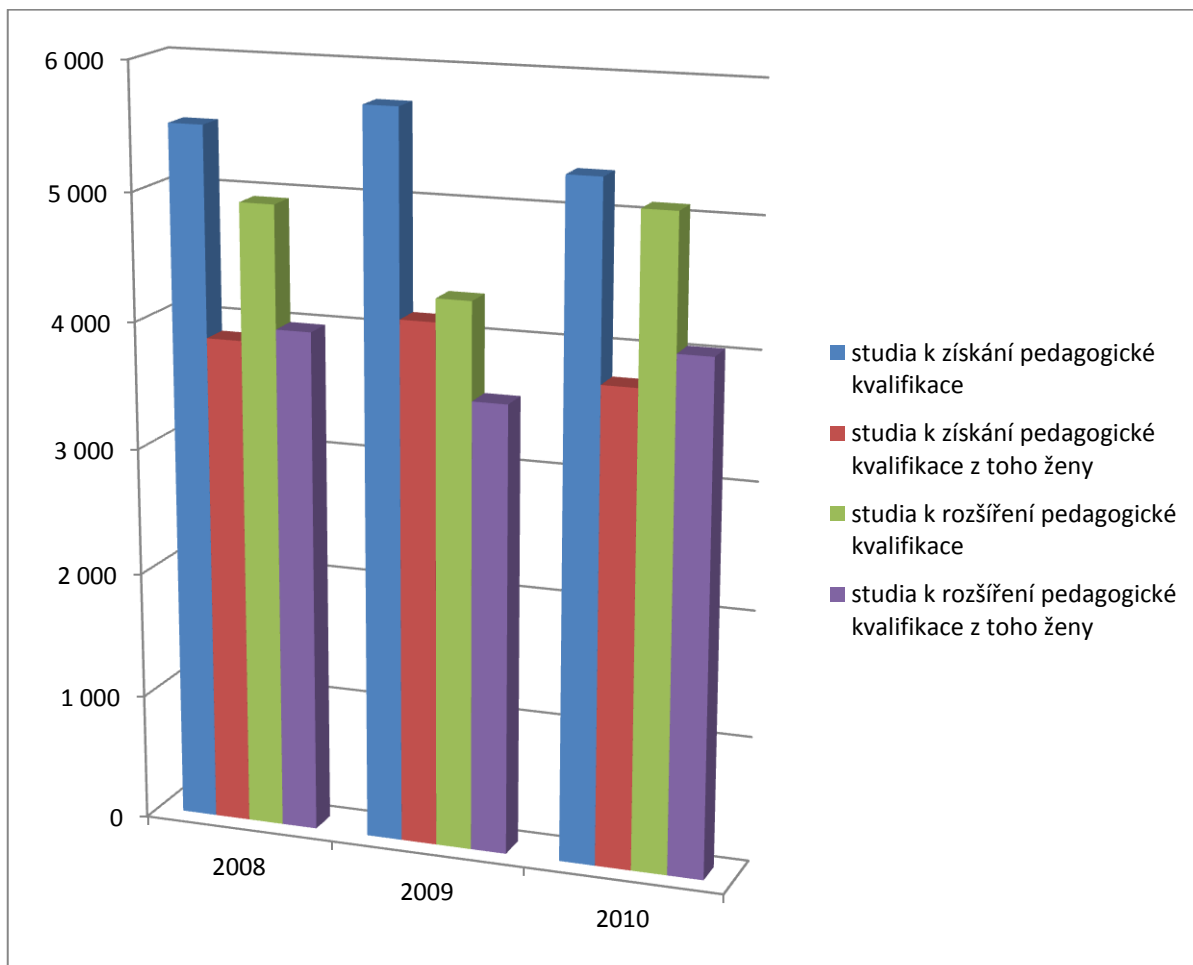
Králové												
Pedagogická fakulta	369	235	252	185	341	259	302	236	353	261	303	246
Slezská univerzita v Opavě	1	–	–	–	–	–	5	3	–	–	23	9
Filozoficko-přírodovědecká fakulta	1	–	–	–	–	–	5	3	–	–	8	3
Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	15	6
České vysoké učení technické v Praze	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	172	132
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	172	132
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	128	106
Fakulta potravinářské a biochemické technologie	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	128	106
Západočeská univerzita v Plzni	172	143	591	507	206	183	634	551	236	211	936	756
Fakulta pedagogická	172	143	591	507	206	183	634	551	236	211	700	599
Technická univerzita v Liberci	298	231	291	255	257	212	204	181	137	118	138	109
Fakulta pedagogická	102	88	244	211	55	49	145	129	7	6	79	56
Celoškolské pracoviště	196	143	47	44	202	163	59	52	130	112	59	53
Univerzita Pardubice	58	42	–	–	50	24	–	–	14	13	–	–
Fakulta chemicko-technologická	58	42	–	–	50	24	–	–	14	13	–	–
Vysoké učení technické v Brně	166	74	–	–	134	74	–	–	181	114	10	8
Fakulta stavební	80	51	–	–	77	52	–	–	102	77	–	–
Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií	60	12	–	–	57	22	–	–	51	26	10	8
Celoškolské pracoviště	26	11	–	–	–	–	–	–	28	11	–	–
Vysoká škola ekonomická v Praze	45	41	21	17	53	44	10	8	66	57	14	13
Fakulta financí a účetnictví	45	41	21	17	53	44	10	8	66	57	14	13
Česká zemědělská univerzita v Praze	291	221	–	–	118	88	12	3	152	126	12	3
Ins. tropů a subtropů	291	221	–	–	118	88	12	3	152	126	12	3
Mendelova univerzita v Brně	110	84	117	61	91	52	77	30	46	28	57	22

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: **STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Celoškolské pracoviště	110	84	117	61	91	52	77	30	46	28	57	22
Akademie múzických umění v Praze	–	–	46	34	–	–	–	–	–	–	36	21
Hudební fakulta	–	–	17	13	–	–	–	–	–	–	–	–
Divadelní fakulta	–	–	29	21	–	–	–	–	–	–	36	21
Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze	23	17	17	9	16	12	11	7	13	11	–	–
Celoškolské pracoviště	23	17	17	9	16	12	11	7	13	11	–	–
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	7	5	146	135	–	–	129	118	3	2	137	128
Hudební fakulta	–	–	146	135	–	–	129	118	–	–	137	128
Divadelní fakulta	7	5	–	–	–	–	–	–	3	2	–	–
Soukromé VŠ	656	443	224	211	488	344	116	105	538	398	31	28
EPI, s.r.o.	330	219	–	–	239	160	–	–	248	164	–	–
Celoškolské pracoviště	330	219	–	–	239	160	–	–	248	164	–	–
VŠH v Praze 8, s.r.o.	–	–	–	–	12	11	–	–	–	–	–	–
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	12	11	–	–	–	–	–	–
VŠERS, o.p.s.	33	23	5	4	46	28	–	–	55	36	–	–
Celoškolské pracoviště	33	23	5	4	46	28	–	–	55	36	–	–
VŠTVS PALESTRA, s.r.o.	41	6	–	–	–	–	–	–	3	3	–	–
Celoškolské pracoviště	41	6	–	–	–	–	–	–	3	3	–	–
Newton College, a.s.	16	11	–	–	12	8	–	–	–	–	–	–
Celoškolské pracoviště	16	11	–	–	12	8	–	–	–	–	–	–
VŠJAK, s.r.o.	236	184	219	207	179	137	116	105	232	195	13	13
Celoškolské pracoviště	236	184	219	207	179	137	116	105	232	195	13	13
VŠ cest. ruchu a terit. studií, s.r.o.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	18	15
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	18	15

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 41 – Počet úspěšných studentů a studentek v celoživotním vzdělávání.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 18 – Počet úspěšných absolventů a absolventek v celoživotním vzdělávání, kteří získávali nebo si rozšiřovali svoji pedagogickou kvalifikaci v letech 2008–2011.

Škola (jednotlivé fakulty)	2008				2009				2010				2011			
	studia k získání pedagogické kvalifikace ²⁰⁾		studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ²¹⁾		studia k získání pedagogické kvalifikace ²⁰⁾		studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ²¹⁾		studia k získání pedagogické kvalifikace ²⁰⁾		studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ²¹⁾		studia k získání pedagogické kvalifikace ²⁰⁾		studia k rozšíření pedagogické kvalifikace ²¹⁾	
	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy	celkem	z toho ženy
Celkově vysoké školy	1 860	1 228	1 731	1 423	2 082	1 467	1 152	962	1 644	1 229	1 654	1 342	1 808	1 376	1 293	1 071
Veřejné VŠ celkově	1 640	1 080	1 628	1 330	1 815	1 279	1 065	886	1 541	1 146	1 641	1 329	1 632	1 239	1 293	1 071
Univerzita Karlova v Praze	248	205	650	552	303	236	72	61	286	239	265	235	181	150	274	227
Filozofická fakulta	10	5	–	–	14	10	–	–	30	23	–	–	28	24	–	–
Přírodovědecká fakulta	11	8	76	64	4	2	–	–	16	12	–	–	16	15	62	54
Matematicko-fyzikální fakulta	1	–	1	1	2	1	–	–	1	–	–	–	5	2	1	1
Pedagogická fakulta	226	192	573	487	283	223	72	61	239	204	265	235	132	109	211	172
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích	53	28	99	89	43	30	61	47	21	15	64	55	20	17	112	96
Zdravotně sociální fakulta	–	–	51	43	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	46	38
Teologická fakulta	–	–	–	–	–	–	12	6	–	–	29	23	–	–	36	30
Pedagogická fakulta	53	28	48	46	43	30	49	41	21	15	35	32	20	17	30	28
Univerzita Jana E. Purkyně v Ústí n. Labem	246	139	55	44	263	152	66	59	229	173	96	75	259	194	72	44
Fakulta výrobních technologií a managementu	246	139	55	44	263	152	66	59	229	173	96	75	259	194	72	44
Masarykova univerzita	41	39	75	53	186	148	276	226	141	119	215	181	191	158	191	160

²⁰⁾ Studium k získání pedagogické kvalifikace – studenti, kteří již získali vysokoškolské vzdělání a tímto způsobem získávají navíc pedagogickou kvalifikaci.

²¹⁾ Studium k rozšíření pedagogické kvalifikace – studenti, kteří mají ukončené pedagogické vysokoškolské vzdělání a rozšiřují si kvalifikaci o další aprobační předměty (viz vyhláška č. 317/2005 Sb.).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Filozofická fakulta	41	39	75	53	24	19	–	–	19	17	18	17	26	21	–	–
Přírodovědecká fakulta	–	–	–	–	3	3	–	–	5	4	–	–	2	1	–	–
Pedagogická fakulta	–	–	–	–	159	126	265	221	117	98	197	164	163	136	180	155
Fakulta sportovních studií	–	–	–	–	–	–	11	5	–	–	–	–	–	–	11	5
Univerzita Palackého v Olomouci	256	112	302	237	307	196	251	205	286	169	271	237	337	206	234	210
Filozofická fakulta	9	3	81	66	–	–	37	30	1	1	–	–	48	43	–	–
Přírodovědecká fakulta	8	5	42	35	36	28	9	7	37	25	10	7	32	27	5	3
Pedagogická fakulta	157	83	68	45	218	150	152	127	159	128	214	192	159	117	186	171
Fakulta tělesné kultury	82	21	111	91	53	18	53	41	89	15	47	38	98	19	43	36
Ostravská univerzita v Ostravě	280	218	87	74	257	194	88	74	233	176	88	69	214	168	43	35
Filozofická fakulta	–	–	46	44	–	–	39	36	–	–	44	39	–	–	31	27
Přírodovědecká fakulta	–	–	17	8	–	–	21	14	–	–	44	30	–	–	12	8
Pedagogická fakulta	280	218	24	22	257	194	28	24	233	176	–	–	214	168	–	–
Univerzita Hradec Králové	197	124	124	98	153	107	74	56	167	135	90	74	127	107	71	63
Pedagogická fakulta	197	124	124	98	153	107	74	56	167	135	90	74	127	107	71	63
Slezská univerzita v Opavě	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	15	6	–	–	4	2
Filozoficko-přírodovědecká fakulta	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4	2
Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	15	6	–	–	–	–
České vysoké učení technické v Praze	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21	16
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21	16
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	128	106	–	–	132	110
Fakulta potravinářské a biochemické technologie	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	128	106	–	–	132	110
Západočeská univerzita v Plzni	–	–	–	–	28	22	47	44	22	20	351	258	78	68	78	66
Fakulta pedagogická	–	–	–	–	28	22	47	44	22	20	115	101	78	68	78	66

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

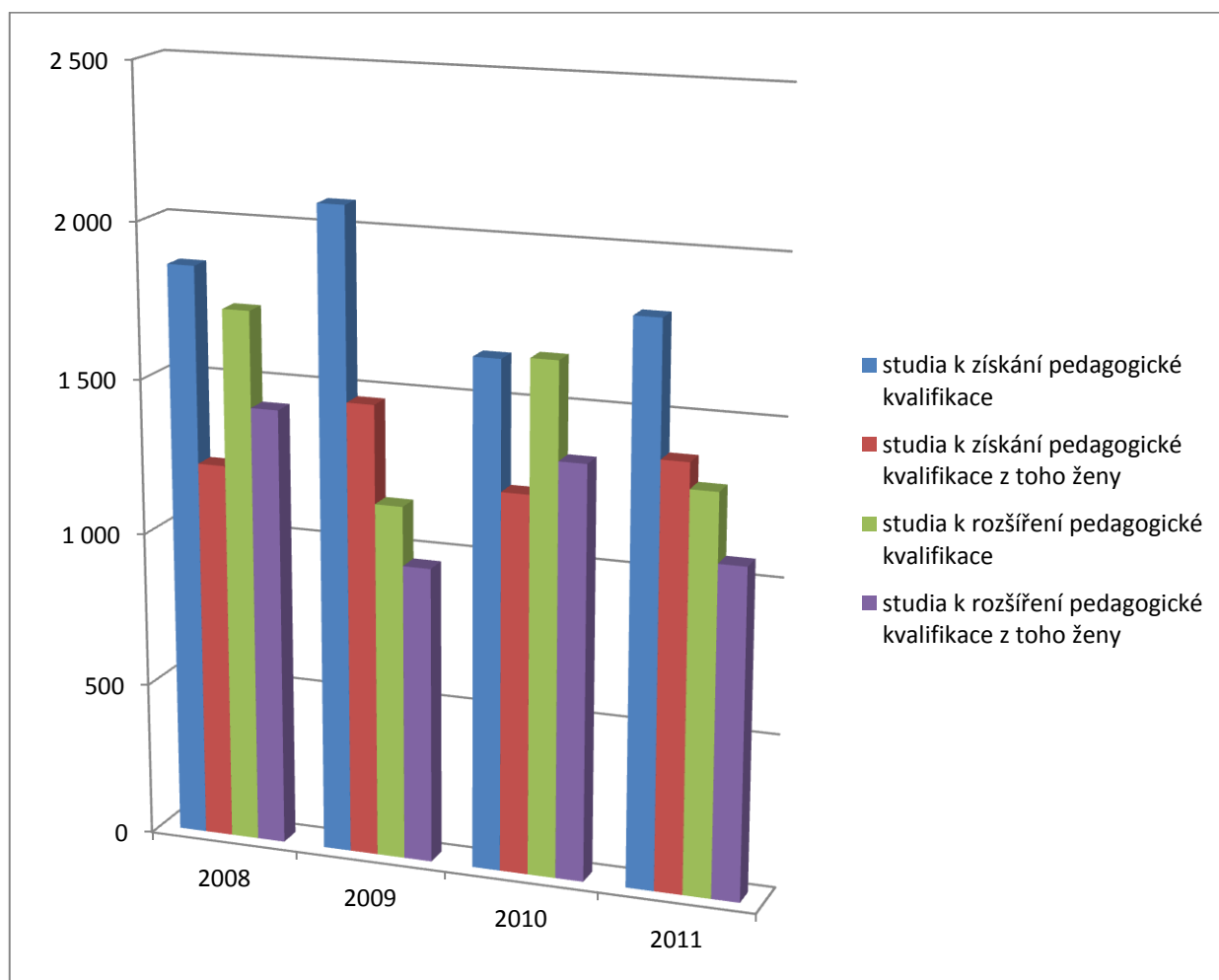
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	236	157	–	–	–	–
Technická univerzita v Liberci	104	75	94	88	124	103	87	80	–	–	17	12	52	47	18	11
Fakulta pedagogická	32	27	84	79	47	41	66	60	–	–	17	12	–	–	8	2
Celoškolské pracoviště	72	48	10	9	77	62	21	20	–	–	–	–	52	47	10	9
Univerzita Pardubice	27	18	–	–	16	8	–	–	14	13	–	–	55	40	–	–
Fakulta chemicko-technologická	27	18	–	–	16	8	–	–	14	13	–	–	55	40	–	–
Vysoké učení technické v Brně	76	35	–	–	57	25	–	–	82	43	10	8	50	31	–	–
Fakulta stavební	26	18	–	–	34	22	–	–	25	21	–	–	31	23	–	–
Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií	24	6	–	–	23	3	–	–	29	11	10	8	19	8	–	–
Celoškolské pracoviště	26	11	–	–	–	–	–	–	28	11	–	–	–	–	–	–
Vysoká škola ekonomická v Praze	7	5	11	10	14	5	10	8	8	–	–	–	36	31	13	12
Fakulta financí a účetnictví	7	5	11	10	14	5	10	8	8	–	–	–	36	31	13	12
Česká zemědělská univerzita v Praze	60	44	–	–	29	25	–	–	4	3	–	–	7	6	–	–
Ins. tropů a subtropů	60	44	–	–	29	25	–	–	4	3	–	–	7	6	–	–
Mendelova univerzita v Brně	44	38	67	34	35	28	22	17	32	28	31	13	25	16	15	6
Celoškolské pracoviště	44	38	67	34	35	28	22	17	32	28	31	13	25	16	15	6
Akademie múzických umění v Praze	–	–	46	34	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Hudební fakulta	–	–	17	13	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Divadelní fakulta	–	–	29	21	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze	–	–	4	4	–	–	–	–	13	11	–	–	–	–	–	–
Celoškolské pracoviště	–	–	4	4	–	–	–	–	13	11	–	–	–	–	–	–
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	–	–	14	13	–	–	11	9	3	2	–	–	–	–	15	13
Hudební fakulta	–	–	14	13	–	–	11	9	–	–	–	–	–	–	15	13
Divadelní fakulta	–	–	–	–	–	–	–	–	3	2	–	–	–	–	–	–

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Soukromé VŠ	220	148	103	93	267	188	87	76	103	83	13	13	176	137	–	–
EPI, s.r.o.	82	54	–	–	92	64	–	–	29	21	–	–	70	53	–	–
Celoškolské pracoviště	82	54	–	–	92	64	–	–	29	21	–	–	70	53	–	–
VŠH v Praze 8, s.r.o.													12	11	–	–
Celoškolské pracoviště													12	11	–	–
VŠERS, o.p.s.	–	–	–	–	33	16	–	–	12	12	–	–	14	9	–	–
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	33	16	–	–	12	12	–	–	14	9	–	–
VŠTVS PALESTRA, s.r.o.	13	6	–	–	–	–	–	–	3	3	–	–	8	6	–	–
Celoškolské pracoviště	13	6	–	–	–	–	–	–	3	3	–	–	8	6	–	–
Newton College, a.s.	–	–	–	–	4	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Celoškolské pracoviště	–	–	–	–	4	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
VŠJAK, s.r.o.	125	88	103	93	138	105	87	76	59	47	13	13	72	58	–	–
Celoškolské pracoviště	125	88	103	93	138	105	87	76	59	47	13	13	72	58	–	–

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 42 – Počet úspěšných absolventů a absolventek v celoživotním vzdělávání.

2.4.8 PROFIL PEDAGOGICKÝCH FAKULT

Univerzita Karlova v Praze vydala v únoru 2012 expertizní studii o funkcích a profilech veřejných vysokých škol v ČR. Do této zprávy jsme z uvedené studie vybrali zajímavá zjištění týkající se pedagogických fakult. Ty dle studie nepatří mezi nejúspěšnější na mezinárodním a výzkumném poli, ale profilují se spíše jako fakulty regionální s výrazným zaměřením na poskytování programů celoživotního vzdělávání.

Šance na přijetí ke studiu na pedagogických fakultách jsou přibližně průměrné, mezi fakultami jsou ovšem rozdíly. Zajímavé je, že s výjimkou českobudějovické pedagogiky se šance na přijetí ke studiu za poslední dva roky snížily.

Z hlediska uplatnění na trhu práce patří absolventi pedagogických fakult společně s medicínou a právy k nejúspěšnějším, a to přesto, že míry nezaměstnanosti za poslední dva roky ve většině případů mírně vzrostly. Do platových podmínek absolventů se pochopitelně promítá celková situace učitelů, průměrná mzda absolventů pedagogických fakult nepřesáhla 24 100 Kč (kromě PdF OU, kde byla mzda 27 174 Kč).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 19 – Profil pedagogických fakult.

	Studijní	Mezinárodní	Výzkumná/ umělecká	Regionální	Celoživotní
Pedagogická fakulta UK	***	***	***	***	*****
Pedagogická fakulta JU	*	*	**	*****	***
Pedagogická fakulta UJEP	*	**	*	****	****
Pedagogická fakulta MU	**	***	***	***	****
Pedagogická fakulta UP	***	*	**	****	*****
Pedagogická fakulta OU	**	*	*	*****	*****
Pedagogická fakulta UHK	**	**	*	****	*****
Fakulta pedagogická ZČU	**	***	**	****	****
Fakulta přírodovědně- humanitní a pedagogická TUL	*	***	**	*****	***

Vysvětlení použitých pojmů

Studijní funkce

Studijní funkce jako jediná nevypovídá na dané škále o úrovni naplňování, ale zařazuje školy mezi dvěma póly. Rozlišuje především mezi těmi školami a fakultami, které se orientují spíše na magisterské a hlavně doktorské programy (5 hvězdiček) a těmi, které se orientují na programy bakalářské (1 hvězdička), případně na nějakou jejich kombinaci. U studijní funkce tedy počet hvězdiček nevyjadřuje kvalitu, ale především převažující zaměření na bakalářské nebo dlouhé magisterské a doktorské studium.

Mezinárodní funkce

Mezinárodní funkce vypovídá o celkové míře zapojení vysoké školy do mezinárodních aktivit, jako jsou například programy mobility studentů nebo získávání finančních prostředků ze zahraničních zdrojů. Zohledňuje rovněž počet studentů s cizím státním občanstvím. V této funkci vynikají školy s vysokým podílem zahraničních studentů, školy získávající značnou část finančních prostředků (ať už na běžnou či vědeckou a výzkumnou činnost) ze zahraničí a školy podporující vysílání svých a přijímání zahraničních studentů v rámci mezinárodních programů mobility.

Výzkumná/umělecká funkce

Výzkumná a/nebo umělecká funkce charakterizuje rozsah a úroveň vědecké, výzkumné a umělecké činnosti vysoké školy v mezinárodním i národním kontextu. Současně zohledňuje podíl studentů v doktorských studijních programech a odbornou kvalifikační úroveň akademických pracovníků. V této funkci vynikají školy s vysokým počtem bodů získaných za vědeckou a výzkumnou nebo uměleckou činnost na jednoho pracovníka, školy získávající značnou část finančních prostředků z grantů a dotací na výzkum a vývoj ať už z národních či zahraničních zdrojů, školy s vysokým podílem studentů v doktorských programech a školy s vysokým podílem profesorů a docentů a tedy vysokým kvalifikačním indexem.

Regionální funkce

Regionální funkce vypovídá o orientaci vysoké školy na regionální problematiku, o míře její spolupráce s kraji a městy, ale také o rozptýlenosti jejich studentů z hlediska místa bydliště. V této funkci vynikají školy s nízkým podílem zahraničních studentů, školy s vyšším podílem studentů v kurzech celoživotního

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

vzdělávání, školy získávající ve zvýšené míře prostředky od územně-samosprávných celků a školy, jejichž studenti mají trvalé bydliště převážně ve stejném kraji, jako je sídlo školy.

Celoživotní funkce

Celoživotní funkce charakterizuje, do jaké míry se vysoká škola zaměřuje na distanční a kombinované studium, na další vzdělávání a vzdělávání dospělých. V této funkci vynikají školy s vysokým podílem studentů v distančním a kombinovaném studiu a školy s vysokým podílem studentů kurzů celoživotního vzdělávání různých druhů a forem (pro absolventy SŠ, VOŠ nebo vysokých škol a zaměřené na výkon povolání).

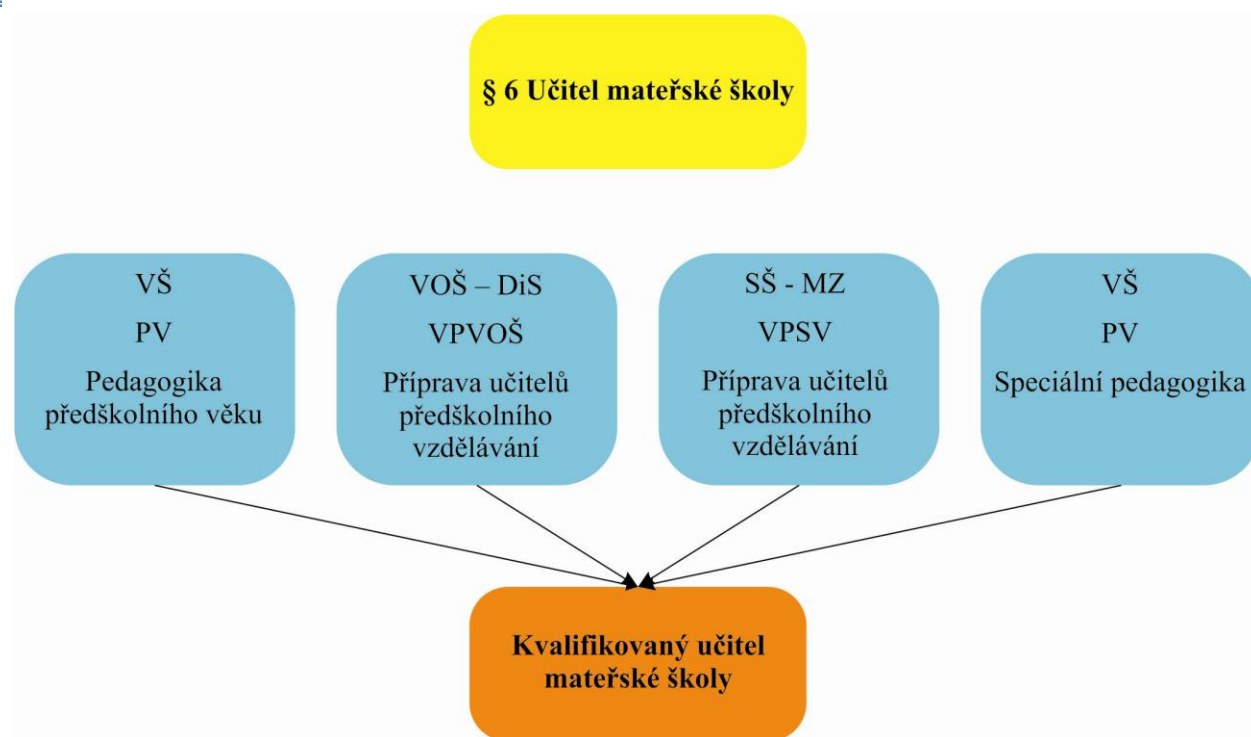
2.5 STÁVAJÍCÍ MOŽNOSTI ZÍSKÁVÁNÍ UČITELSKÉ KVALIFIKACE

Výše uvedené statistiky se týkaly jen učitelských oborů, tedy oborů z oblasti pedagogických věd. České právo (zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících) však definuje možnosti získání učitelské kvalifikace širě. Jelikož je cest pro získání učitelské kvalifikace větší množství, pokusili jsme se je pro lepší přehlednost graficky znázornit. Vzhledem k tomu, že od 1. 9. 2012 má vejít v platnost novela výše uvedeného zákona, schémata jsou znázorněna pro stávající legislativu i pro připravovanou novelu. Obecně se dá říci, že novela s sebou přináší ještě větší množství možností pro získání učitelské kvalifikace a zvyšuje prostupnost mezi jednotlivými kategoriemi pedagogických pracovníků.

Zároveň si dovoluujeme upozornit, že se jedná o schematické znázornění, které nemůže postihovat všechny situace a výjimky. Pro přesnou definici získání učitelské kvalifikace je samozřejmě nutné prostudovat odpovídající část zákona o pedagogických pracovnících, v platném znění.

2.5.1 UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY

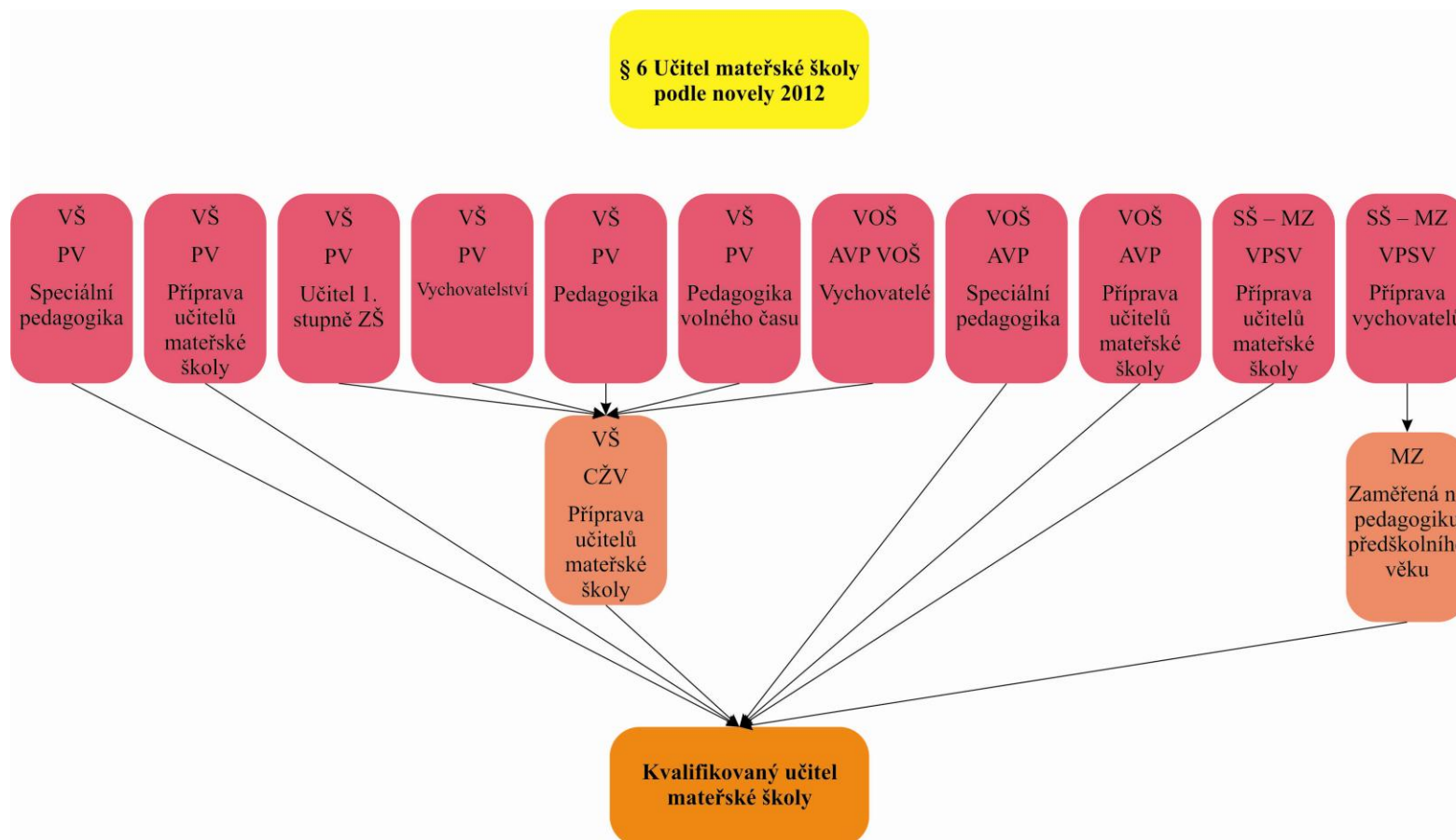
2.5.1.1 AKTUÁLNÍ STAV

Obrázek 1 – Možnost získání kvalifikace učitele MŠ.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.1.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

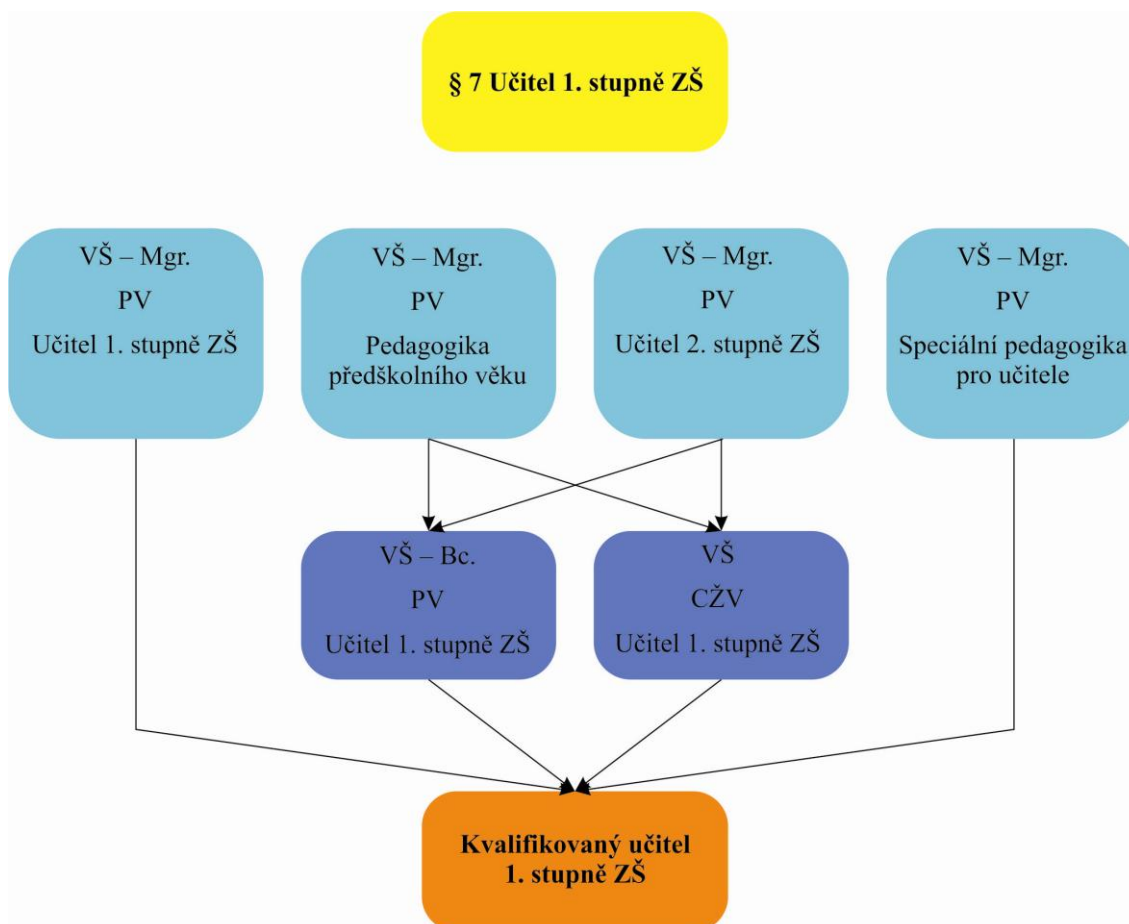

Obrázek 2 – Možnost získání kvalifikace učitele MŠ dle novely zákona od 1. 9. 2012.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.2 UČITEL PRVNÍHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

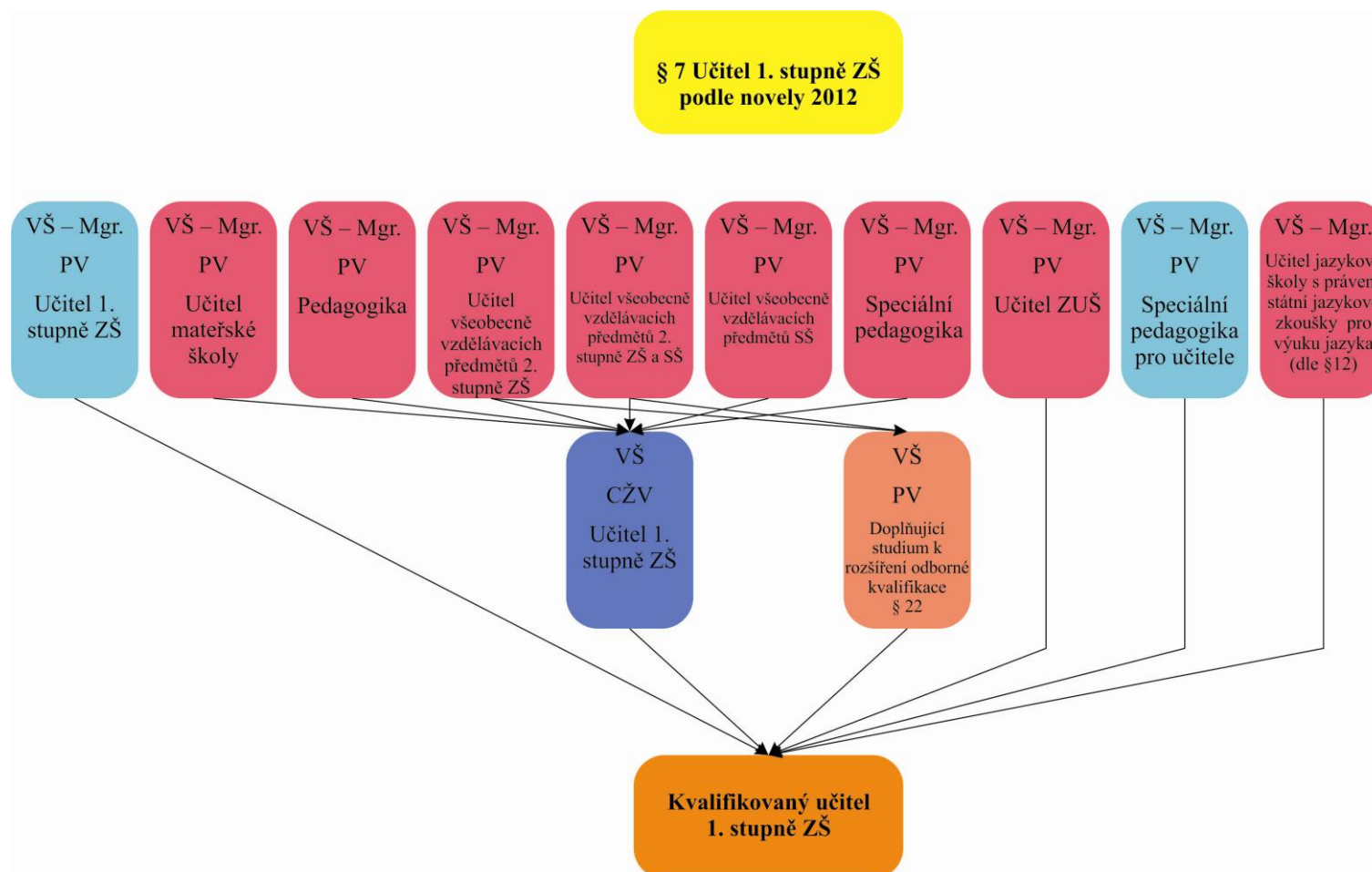
2.5.2.1 AKTUÁLNÍ STAV

Obrázek 3 – Možnost získání kvalifikace učitele 1. stupně ZŠ.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.2.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

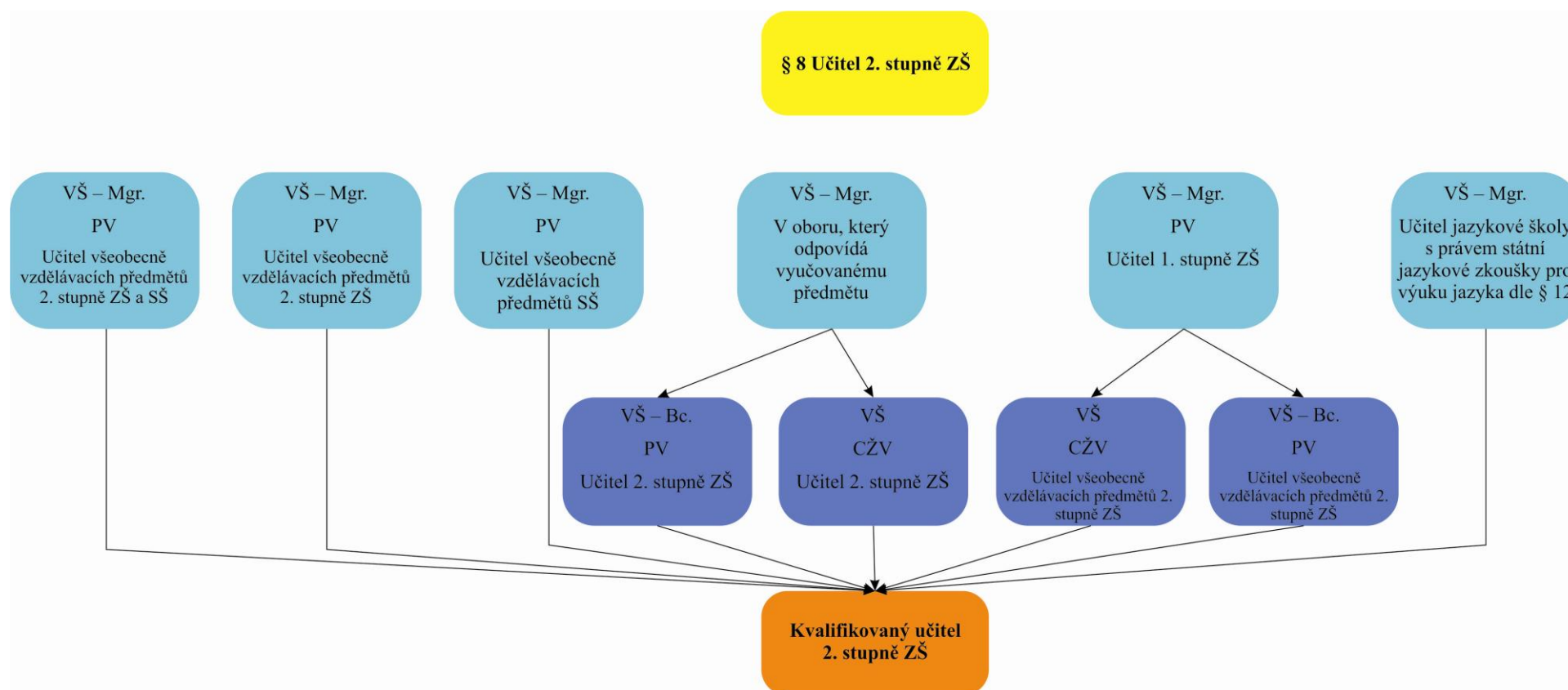
Obrázek 4 – Možnost získání kvalifikace učitele 1. stupně ZŠ dle novely zákona od 1. 9. 2012.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: stávající možnosti získávání učitelské kvalifikace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.3 UČITEL DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

2.5.3.1 AKTUÁLNÍ STAV

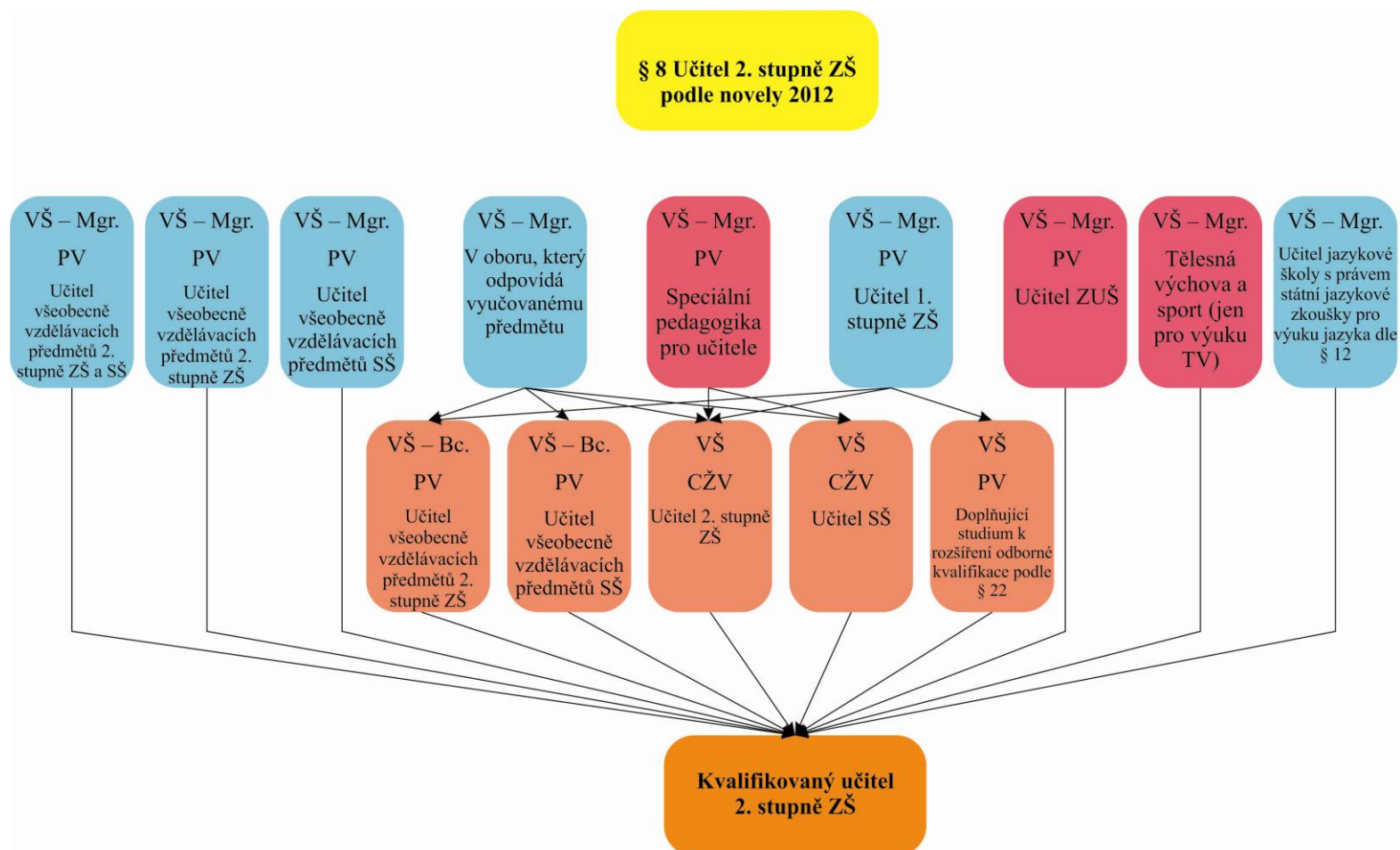

Obrázek 5 – Možnost získání kvalifikace učitele 2. stupně ZŠ.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: stávající možnosti získávání učitelské kvalifikace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.3.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

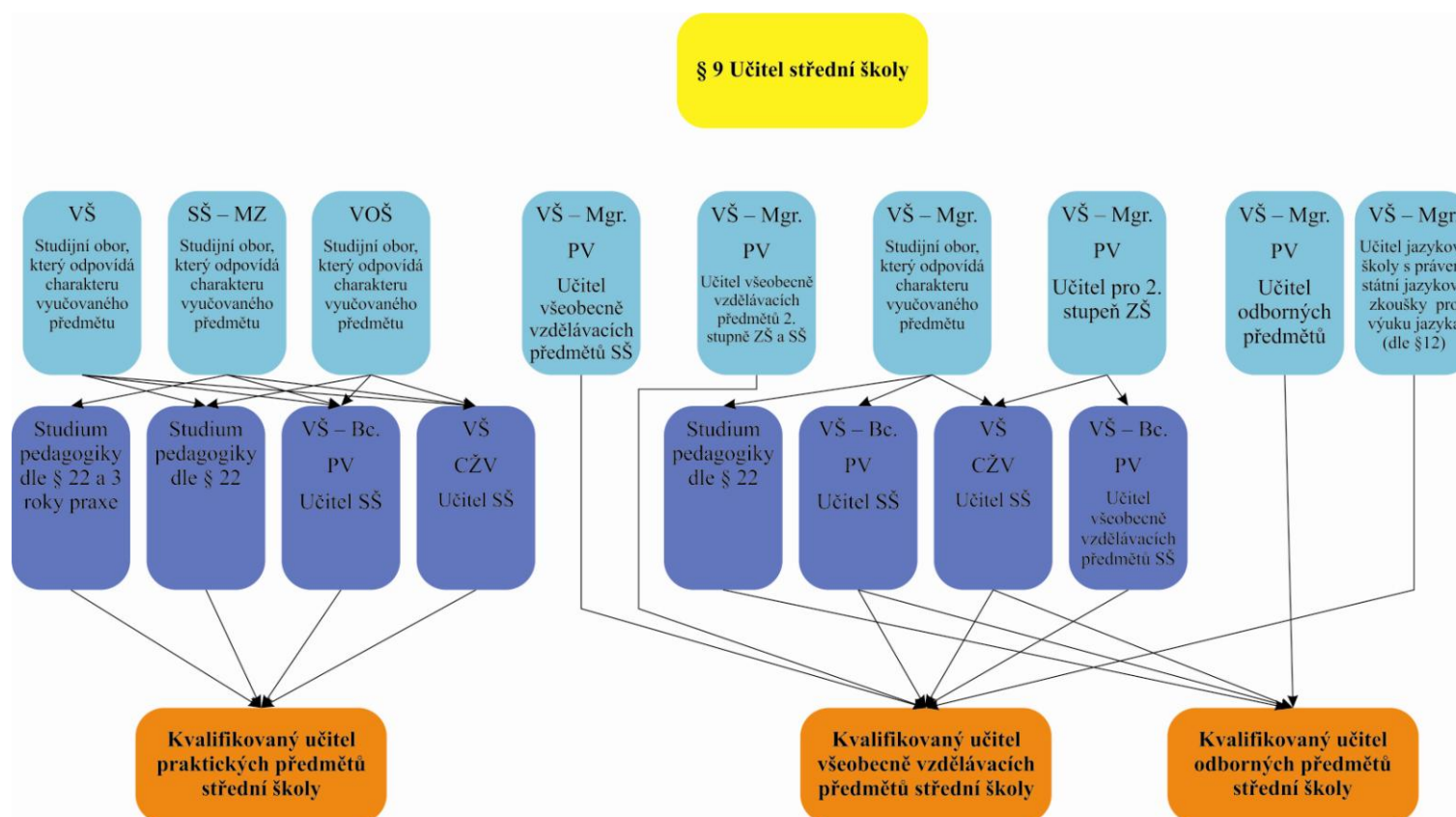
Obrázek 6 – Možnost získání kvalifikace učitele 2. stupně ZŠ dle novely zákona od 1. 9. 2012.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: stávající možnosti získávání učitelské kvalifikace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.4 UČITEL STŘEDNÍ ŠKOLY

2.5.4.1 AKTUÁLNÍ STAV

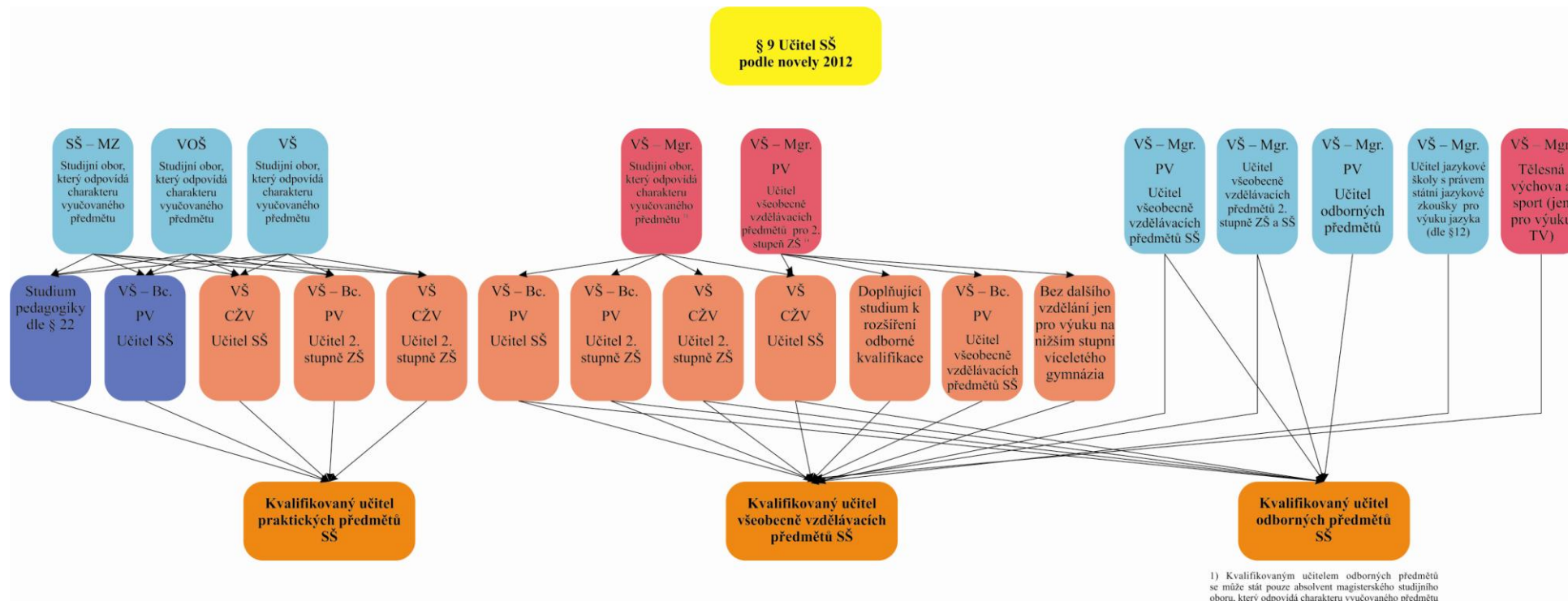

Obrázek 7 – Možnost získání kvalifikace učitele SŠ.

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: stávající možnosti získávání učitelské kvalifikace

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.4.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

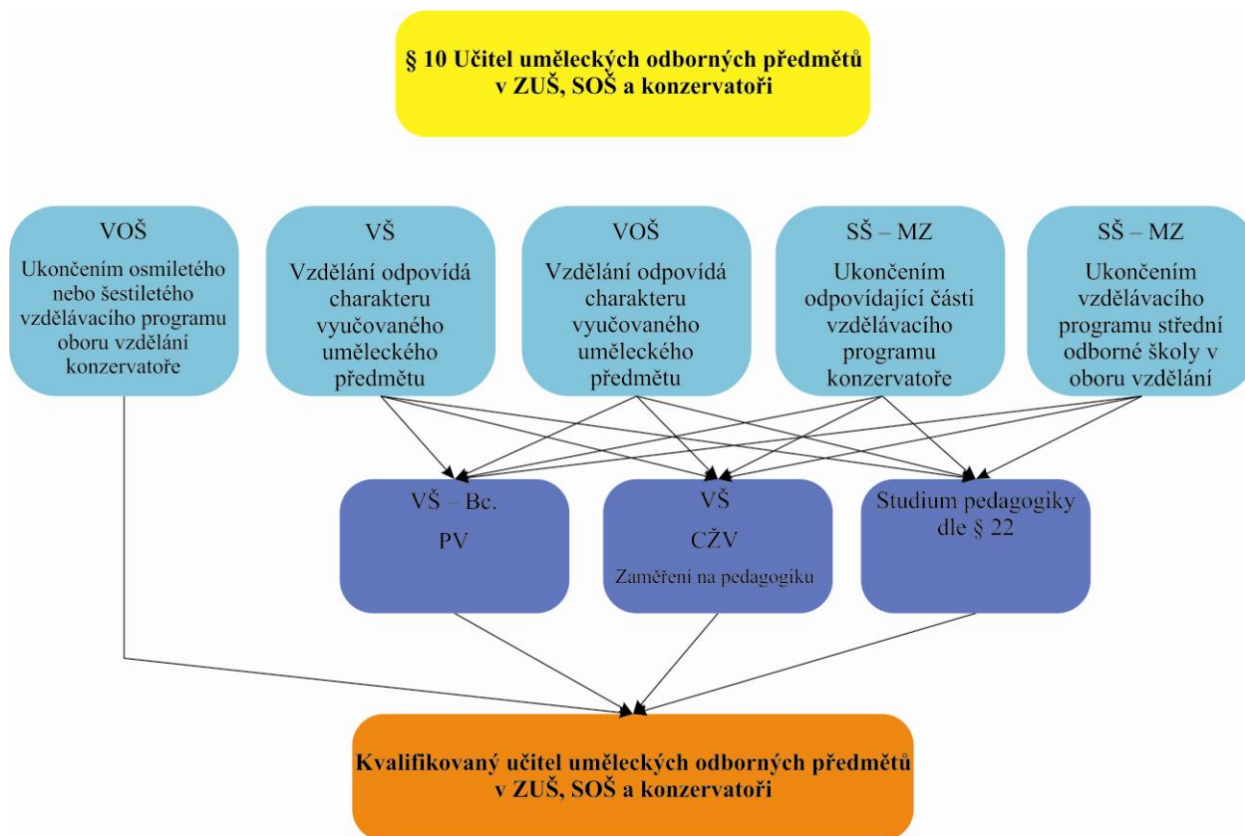

Obrázek 8 – Možnost získání kvalifikace učitele SŠ dle novely zákona od 1. 9. 2012.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.5 UČITEL UMĚLECKÝCH ODBORNÝCH PŘEDMĚTŮ V ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE, STŘEDNÍ ODBORNÉ ŠKOLE A KONZERVATOŘI

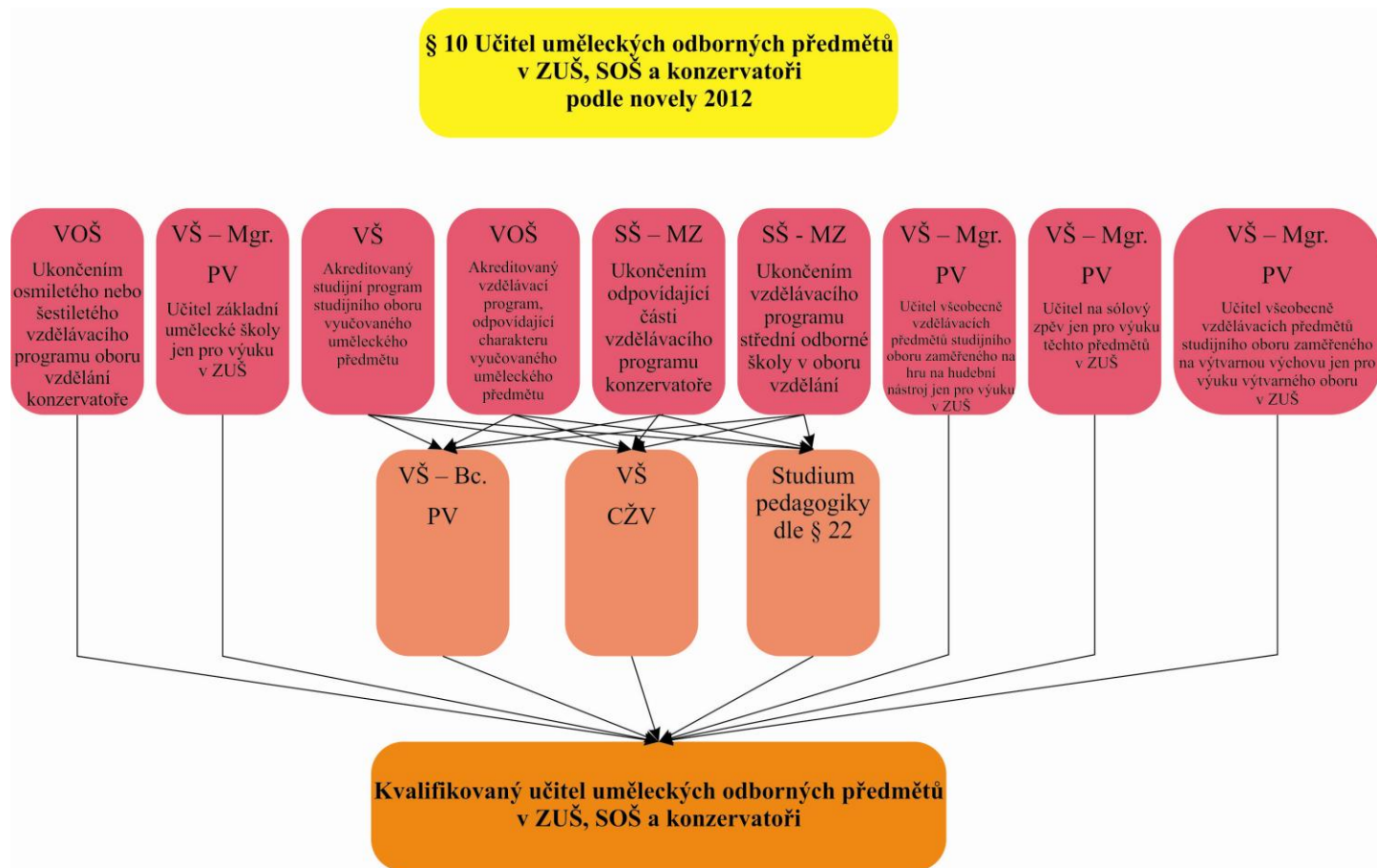
2.5.5.1 AKTUÁLNÍ STAV

Obrázek 9 – Možnost získání kvalifikace učitele uměleckých odborných předmětů v ZUŠ, SOŠ a konzervatoři.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2.5.5.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

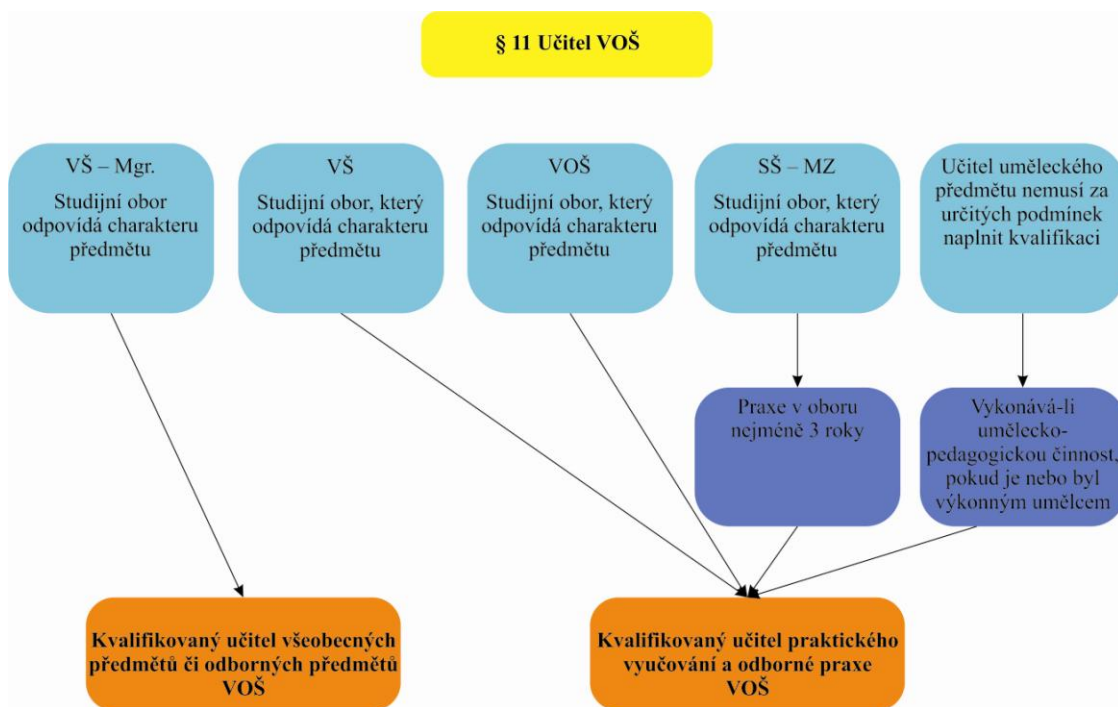

Obrázek 10 – Možnost získání kvalifikace učitele uměleckých odborných předmětů v ZUŠ, SOŠ a konzervatoři dle novely zákona od 1. 9. 2012.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

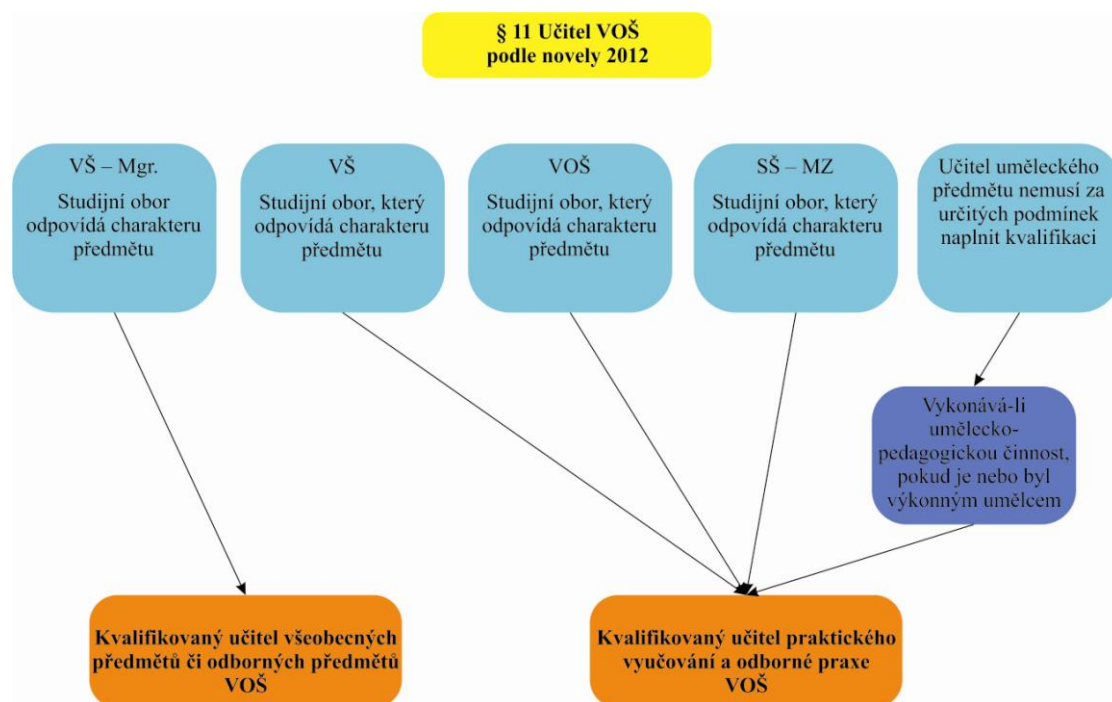
2.5.6 UČITEL VYŠŠÍ ODBORNÉ ŠKOLY

2.5.6.1 AKTUÁLNÍ STAV

Obrázek 11 – Možnost získání kvalifikace učitele VOŠ.

2.5.6.2 DLE PLÁNOVANÉ NOVELY

Obrázek 12 – Možnost získání kvalifikace učitele VOŠ dle novely zákona od 1. 9. 2012.

3 PRŮZKUM NÁZORŮ NA POJETÍ PŘÍPRAVY UČITELŮ

Sociologické výzkumné šetření se týkalo zjištění názorů vybraných cílových skupin na roli přípravy učitelů a jejího naplňování včetně dopadu strukturace studia. Výzkum si kladl za cíl odpovědět na otázky týkající se názorů na připravenost nových absolventů na učitelské povolání, srovnání jejich kompetencí s učiteli s několikaletou praxí, zájem mladých lidí o studium oborů připravujících na učitelské povolání, důvody jejich zájmu o toto studium a také názory na současnou strukturu vysokoškolského vzdělávání na učitelských oborech.

Výzkum byl uskutečněn formou dotazníkového šetření. Dotazník byl distribuován všem vybraným cílovým skupinám. Dotazování probíhalo od 27. 2. 2012 do 15. 3. 2012.

3.1 ELEKTRONICKÝ DOTAZNÍK

3.1.1 TVORBA DOTAZNÍKU

Tvorba dotazníků byla dlouhodobým procesem, na kterém se podílel jak zpracovatel, tak zadavatel zakázky. Dotazník byl vytvořen především na základě požadavků ze zadávací dokumentace a diskuze se zadavatelem. Z pracovníků obou organizací byl vytvořen expertní tým, který spolupracoval na tvorbě dotazníků a komunikoval navrhované změny.

V první fázi projektu byla vytvořena první pracovní verze dotazníku, která byla testována na vzorku cca dvaceti respondentů z vybraných cílových skupin, kteří se účastnili semináře Současné trendy v přípravě učitelů a jejich důsledky pro zajišťování kvality vzdělávání, který proběhl 25. 11. 2011 v Plzni. Seminář byl pořádán jako součást řešení IPn „Zajišťování a hodnocení kvality v systému terciárního vzdělávání.“ Na základě této pilotáže a zaznamenaných připomínek respondentů v rámci evaluačního dotazníku jsme připravili druhou verzi dotazníku, ke které se opět vyjádřili členové týmu zadavatele i zpracovatele zakázky.

Po odsouhlasení finální verze dotazníku byla vytvořena elektronická verze dotazníku pro online dotazování.

3.1.2 OCHRANA ELEKTRONICKÉHO DOTAZNÍKU

Osloveným respondentům a respondentkám byl zaslán oslovovací e-mail, ve kterém měli odkaz na elektronický dotazník, který se nacházel na webové adrese <http://fvu.acsa.cz>. Po zadání volby své cílové skupiny se jim automaticky zobrazil dotazník určený právě pro jejich skupinu. Respondenti museli vyplnit kód, který jim byl zaslán s žádostí o účasti v průzkumu. Tento kód byl unikátní pro každou skupinu respondentů, oslovovací e-mail se tedy každé cílové skupině rozesílal zvlášť. Ochrana kódem zamezovala vyplnění dotazníku automatem či osobám, které neobdržely žádost o účast v průzkumu. Celé dotazování bylo anonymní, nezaznamenávali se tedy žádné osobní údaje, ani IP adresa počítače, ze kterého respondent/ka dotazník vyplňoval/a.

Zabezpečení dotazníku bylo provedeno v několika úrovních. První úroveň bylo zamezení vícenásobného odeslání dotazníku z jedné IP adresy – a tím zabránění znehodnocení výzkumu pomocí naprogramovaného skriptu, který by dotazník automaticky vyplňoval mnohokrát po sobě –, v rámci které byla nastavena prodleva 10 minut, po kterou se nedal dotazník vyplnit ze stejné IP adresy.

Pro kontrolu dostatečného vyplňování dotazníku byla použita metoda ověřování vyplněnosti všech polí na každé stránce. Pokud některé pole nebylo vyplněno, uživatel byl na tuto skutečnost upozorněn vyskakovací hláškou.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dále byla chráněna celá databáze s uloženými výsledky, a to jak proti nepovolenému vniknutí při přihlašování (použití unikátních jednorázových klíčů), tak i proti případnému neoprávněnému dotazu na výsledky databáze (SQL injection).

Díky těmto ochranným prvkům se nám podařilo data v databázi udržet v bezpečí proti všem nahodilým útokům (automatické programy, které náhodně zkoušejí proniknout do datových struktur). Cílený útok jsme v průběhu sběru dat nezaznamenali.

3.1.3 DALŠÍ ZPRACOVÁNÍ DOTAZNÍKU

Po uzavření elektronické databáze byly všechny dotazníky zkontrolovány a vyřazeny ty, které nebyly kompletně vyplněny. I přes zavedenou kontrolu vyplněnosti polí se objevilo pár desítek dotazníků, které nebyly vyplněny celé. Tato situace mohla nastat, pokud při vyplňování selhal datový tok mezi uživatelem a databází s dotazníky (například při výpadku poskytovatele připojení na straně uživatele). Všechny tyto dotazníky byly vyřazeny z dalšího zpracování.

3.2 CÍLOVÉ SKUPINY

Respondenti byli na základě požadavků ze zadávací dokumentace vybíráni z následujících cílových skupin:

- uchazeči o studium na vysoké škole,
- studenti fakult vzdělávajících učitele,
- absolventi fakult vzdělávajících učitele, věnující se aktivně učitelské praxi,
- odborníci pro oblast vzdělávání (např. respondenti z managementu univerzit, managementu fakult vzdělávajících učitele, členové Akreditační komise, zástupci krajských úřadů, zástupci školní inspekce, experti projektů IPn – tým projektu Reforma terciárního vzdělávání aj.)
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé ZŠ
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé SŠ
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – ředitelé VOŠ
- zaměstnavatelé absolventů fakult vzdělávajících učitele – vedoucí institucí, zabývající se výchovou a vzděláváním mládeže ve volném čase (DDM apod.)

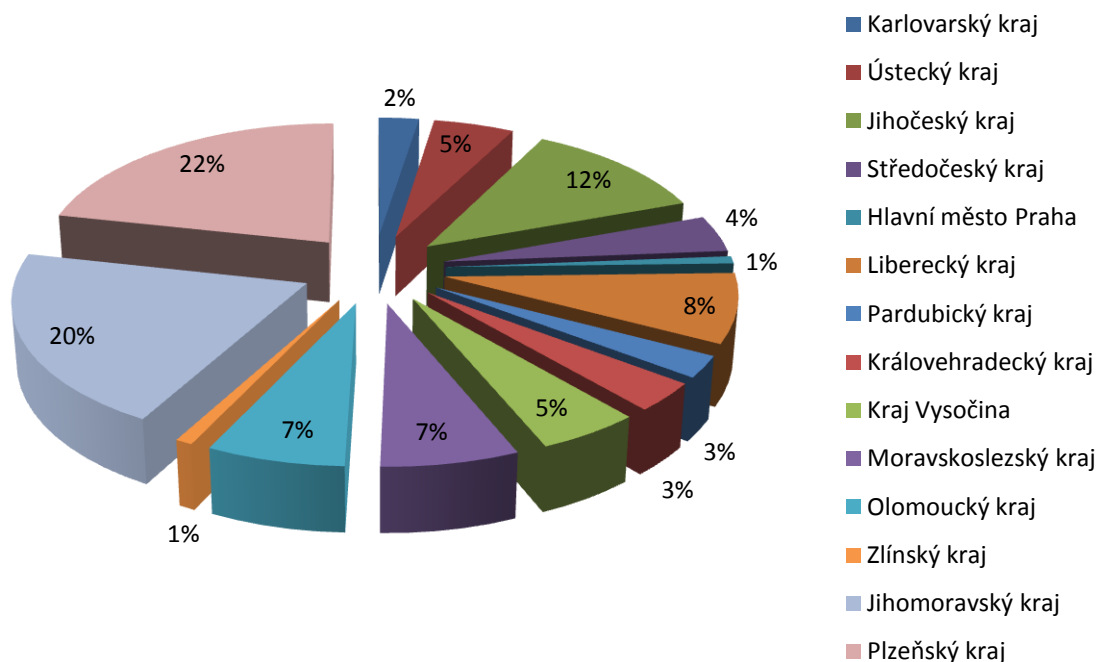
Společnost ACSA garantovala ve své nabídce minimálně 700 respondentů. Konečný vzorek, se kterým jsme analyticky pracovali, obsahuje 1654 respondentů napříč všemi vybranými cílovými skupinami.

3.3 ZPŮSOB VÝBĚRU A OSLOVOVÁNÍ CÍLOVÝCH SKUPIN, VČETNĚ PRŮBĚHU CELÉHO ŠETŘENÍ

3.3.1 UCHAZEČI O STUDIUM

Studenti a studentky maturitních ročníků na středních školách a gymnáziích byli osloveni ve spolupráci s Asociací středoškolských klubů. Tato asociace oslovila vedoucí středoškolských klubů ve všech krajích ČR. Tito vedoucí byli požádáni, aby dotazník vyplnilo 20–40 studentů a studentek 4. ročníků středních škol. Celkem tuto výzvu vyslyšelo 260 uchazečů a uchazeček, jejich rozdělení dle jejich místa bydliště je patrné z následujícího grafu 43.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 43 – Rozdělení vyplněných dotazníků uchazeči dle místa jejich bydliště.

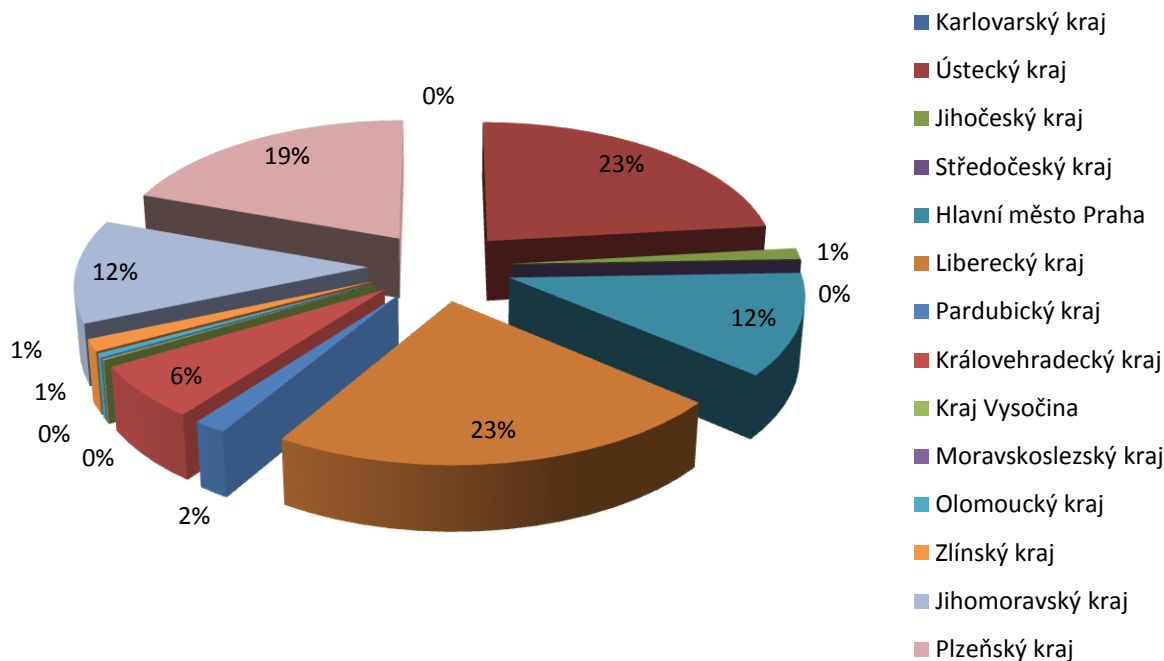
3.3.2 STUDENTI FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE

Tito studenti a studentky byli osloveni dvěma způsoby, pomocí informačního systému ASCA a ve spolupráci s jejich kmenovými fakultami.

První skupinu respondentů a respondentek jsme vybrali z uživatelů a uživatelek, kteří jsou registrovaní v našem informačním systému a mají ve svém uživatelském profilu uvedeno aktivní studium některé fakulty, která se věnuje přípravě budoucích pedagogů. Těmto studentům a studentkám byl zaslán e-mail s odkazem na elektronický dotazník spolu s žádostí o jeho vyplnění. Zároveň byli tito respondenti a respondentky požádáni o šíření informace o průzkumu mezi okruh svých známých a kamarádů studujících pedagogické obory. Studentů a studentek oslovených tímto způsobem bylo 111.

Druhým způsobem oslovení byla spolupráce s managementem fakult vzdělávajících učitele. Vrcholoví činitelé byli osloveni samostatným dopisem (viz níže), ke kterému byla připojena žádost o přeposlání informace o průzkumu jejich studentům. Z komunikace s jednotlivými zástupci fakult můžeme konstatovat, že informaci studentům a studentkám předali, nebo slíbili předat (at' již pomocí e-mailu, zveřejněním informací v Informačním systému, nebo jiným způsobem) na následujících fakultách: DiFA JAMU, PŘF JU, ZSF JU, ICV Mendelu, FF MU, PŘF MU, PPF TUL, PŘF UHK, FF UJEP, FVTM UJEP, PŘF UK, FF UP, PŘF UPOL, FHS UTB, FAI UTB, FFÚ VŠE, FP ZČU. Na následujícím grafu je znázorněno rozdělení studentů a studentek, kteří vyplnili dotazník podle toho, v kterém kraji sídlí jejich fakulta. Přesný počet oslovených studentů a studentek, vzhledem k metodě oslovení, nelze přesně určit.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

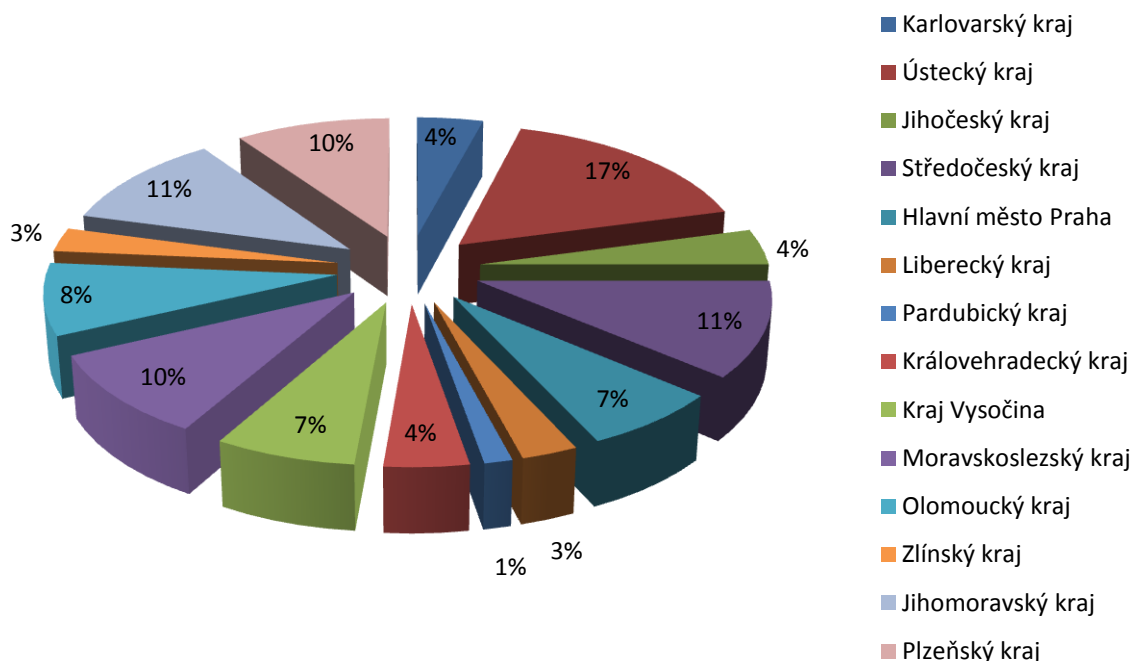
Graf 44 – Rozdělení vyplněných dotazníků studenty pedagogických oborů dle sídla fakulty.

Celkem dotazník vyplnilo 859 studentů. Z grafu 45 je patrné, že největší zastoupení v počtu vyplněných dotazníků mají studenti a studentky z UJEP, TUL a UTB. Nulové hodnoty u Středočeského a Karlovarského kraje jsou zapříčiněny tím, že v těchto krajích nesídlí žádná fakulta s pedagogickým oborem. Velmi nízký počet vyplněných dotazníků (1 vyplněný dotazník) mají také respondenti z OSU (Moravskoslezský kraj) a VŠPJ (Kraj Vysočina). Tento malý počet je zapříčiněn, tím, že management na daných fakultách se nám nepodařilo kontaktovat. V kraji Vysočina se pak zřejmě jedná o statistickou chybu, jelikož zde žádná vysokoškolská instituce, vzdělávající budoucí pedagogy nepůsobí.

3.3.3 ABSOLVENTI FAKULT VZDĚLÁVJÍCÍCH UČITELE, VĚNUJÍCÍCH SE AKTIVNĚ UČITELSKÉ PRAXI

Další cílovou skupinou průzkumu byli mladí pedagogové, kteří se věnují svému vystudovanému oboru méně než tři roky po skončení studia. Zaměřili jsme se na učitele a učitelky, kteří působí na základních, středních a vyšších odborných školách. K těmto pedagogům se informace o průzkumu dostala ze spolupráce s vedením jejich škol. Ředitelé a ředitelky byli osloveni e-mailem, ve kterém jsme je žádali o vyplnění dotazníku (viz níže) a rozeslání informace o výzkumu jejich mladým pedagogům. Tuto žádost vyslyšelo 83 začínajících pedagogů. Rozdělení podle kraje, ve kterém se nachází jejich škola, je patrné z grafu 45.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 45 – Rozdělení vyplněných dotazníků mladými učiteli dle sídla jejich školy.

3.3.4 ODBORNÍCI PRO OBLAST VZDĚLÁVÁNÍ

3.3.4.1 MANAGEMENT UNIVERZIT, MANAGEMENT FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE

Jak bylo popsáno výše, byli osloveni zástupci vedení fakult (většinou proděkaní a proděkanky), které mají akreditován pedagogický studijní obor. Tento výběr jsme prováděli ze seznamu akreditovaných programů, který je volně stažitelný z webu MŠMT na adrese <http://www.msmt.cz/file/15150/>.

Zástupcům fakult byl poslán e-mail, ve kterém byli požádáni o vyplnění dotazníku a zároveň byli požádáni o rozeslání e-mailu s odkazem na dotazník pro své studenty (viz výše). Zástupce a zástupkyně managementu fakult, kteří nereagovali na zasláný email, oslovila naše agentura znovu telefonickým hovorem, ve kterém jsme jednotlivým proděkanům a proděkankám vysvětlili účel průzkumu a požádali je o vyplnění dotazníku. Ve většině případů jsme se setkali s kladnou odezvou. Pokud jsme byli odmítnuti, bylo to zapříčiněno časovým zaneprázdněním dané osoby. Celkem vyplnilo dotazník 110 zástupců managementu VŠ nebo fakult.

3.3.4.2 ČLENOVÉ AKREDITAČNÍ KOMISE, ZÁSTUPCI KRAJSKÝCH ÚŘADŮ, ZÁSTUPCI ŠKOLNÍ INSPEKCE A EXPERTI PROJEKTŮ IPN – TÝM PROJEKTU REFORMA TERCIALNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Všichni tito odborníci byli osloveni jednotlivě a jmenovitě e-mailem, ve kterém byl vysvětlen přínos celého šetření a byl uveden odkaz na elektronický dotazník. Kontakty byly získány z volně dostupných informací, které lze nalézt na webových stránkách jednotlivých institucí (většinou škol), na kterých členové a členky Akreditační komise ČR (dále jen AK) působí.

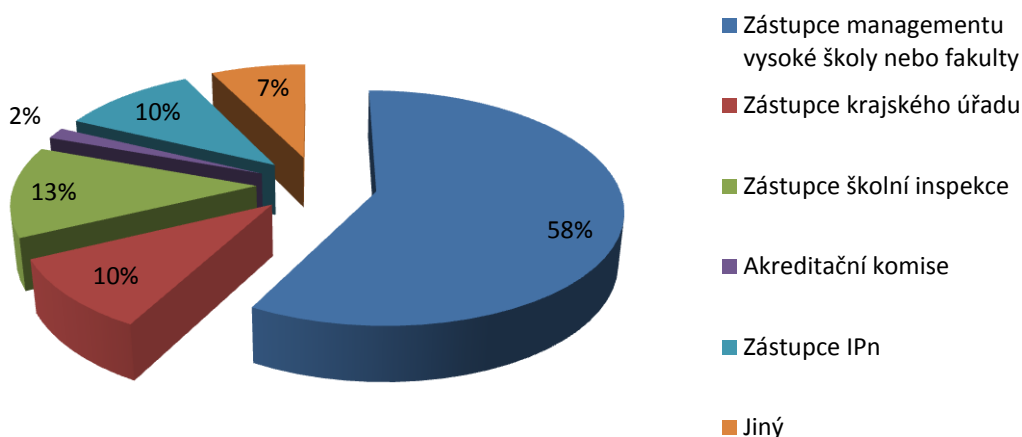
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

U AK byli osloveni jak členové a členky AK pro vysoké školy, tak i členové a členky AK pro vyšší odborné vzdělávání. Z této skupiny se nám podařilo získat celkem 3 vyplněné dotazníky.

Zástupci krajských úřadů a magistrátu Hlavního města Prahy byli vybráni podle svého působení (oslovovali jsme hlavně ty, kteří působí na odboru školství nebo je jejich pracovní činnost spojena s touto oblastí). Kontakty na tyto zástupce jsme získali z veřejně dostupných informací na webových stránkách krajských úřadů. Z krajských úřadů nám odpovědělo 19 úředníků.

U cílové skupiny zástupců školních inspekcí, kde jsme oslovili vedoucí pracovníky jednotlivých krajských inspekcí, spolu se zástupci pražské školní inspekce. Tito vedoucí pracovníci (ředitelé a jejich zástupci) byli požádáni o rozeslání oslovovacího e-mailu s odkazem na elektronický dotazník svým podřízeným zaměstnancům. Kontakty jsme opět získali na webových stránkách jednotlivých školních inspekcí. Z jednotlivých školních inspekcí jsme získali odpověď od 22 zástupců.

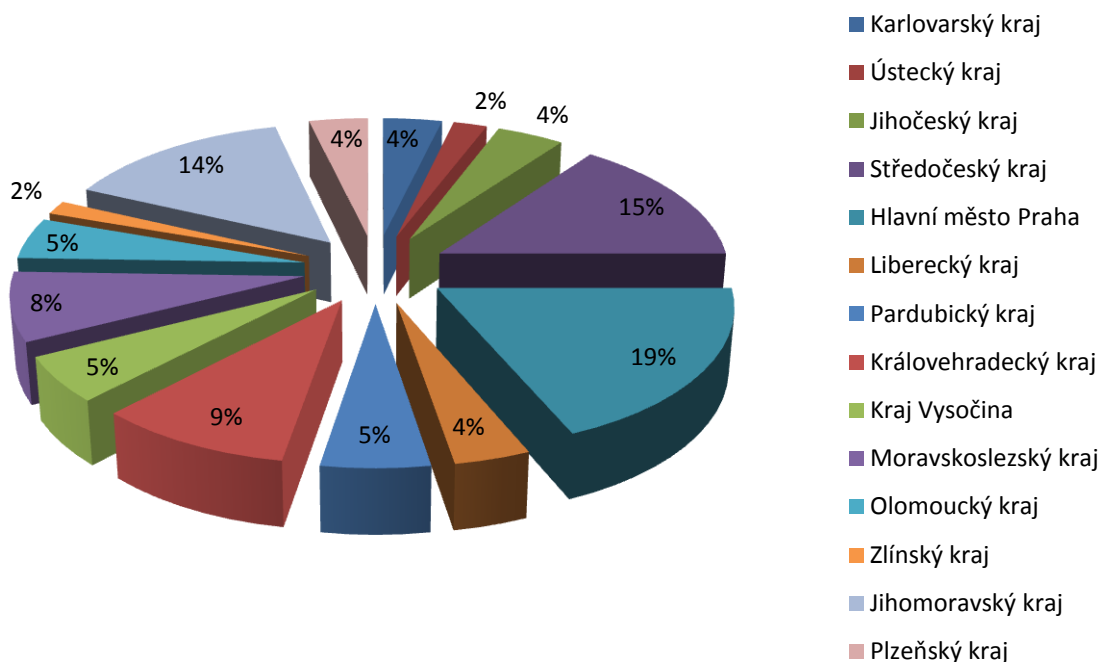
Všechny vyplněné dotazníky od odborníků pro vzdělávání byly započítány pod jednu skupinu respondentů. Celkem bylo osloveno přes 350 odborníků.²² Návratnost u této skupiny byla vysoká, dosáhla cca 50 %, jelikož odpovědělo 188 respondentů. Na grafu 46 a 47 je možné vidět jejich rozdělení dle instituce a dle krajů působnosti jejich instituce.

Graf 46 – Rozdělení odborníků pro oblast vzdělávání dle jejich instituce.

²² Přesné číslo není možné určit, jelikož někteří vedoucí zaměstnanci byli požádáni o rozeslání informačního e-mailu svým podřízeným zaměstnancům a zaměstnankyním.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

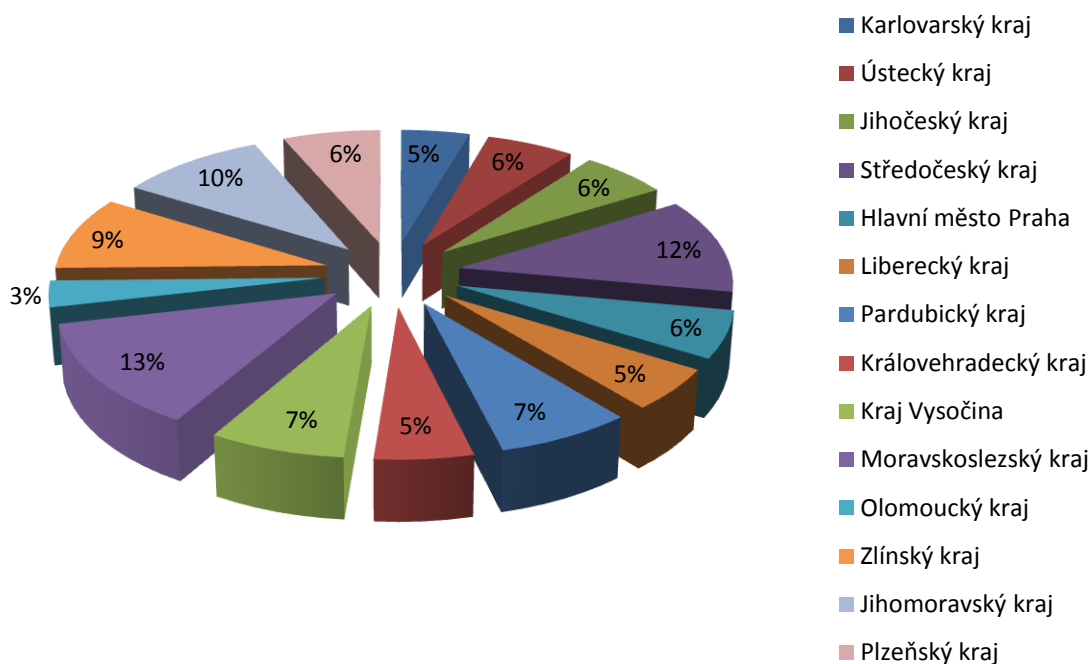

Graf 47 – Rozdělení vyplněných dotazníků odborníky pro oblast vzdělávání dle místa jejich působnosti.

3.3.5 ŘEDITELÉ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Pro získání přehledu o kontaktech všech základních škol v ČR jsme zakoupili databázi, která tyto údaje obsahuje. V této databázi jsme provedli náhodný výběr vzorku 500 škol, kterým jsme v rámci prvního kontaktu zaslali oslovovací e-mail. Oslovení stejného počtu e-mailových adres jsme museli ještě jednou zopakovat, jelikož návratnost se po první vlně odeslání pohybovala na nízké úrovni. Ve druhé vlně oslovení byli osloveni další zástupci základních škol, oslovovací e-mail se tedy posílal rozdílným osobám, než byly ty oslovené v první vlně. Celkem tedy bylo osloveno ve dvou vlnách 990 škol. Návratnost vyplněných dotazníků je 15,56 %, což představuje 154 vyplněných dotazníků. Míra návratnosti byla také již od počátku snížena určitým podílem neaktuálních kontaktů na základní školy. Rozdělení podle krajů lze vidět v následujícím grafu 48.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

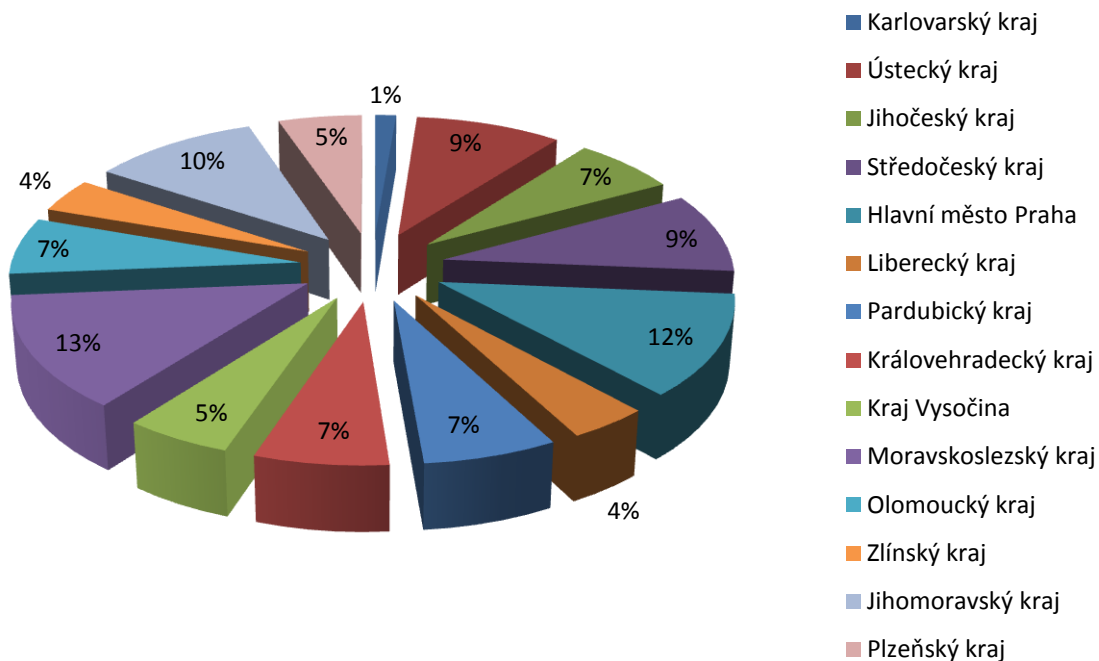

Graf 48 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli základních škol dle místa jejich zřizovatele.

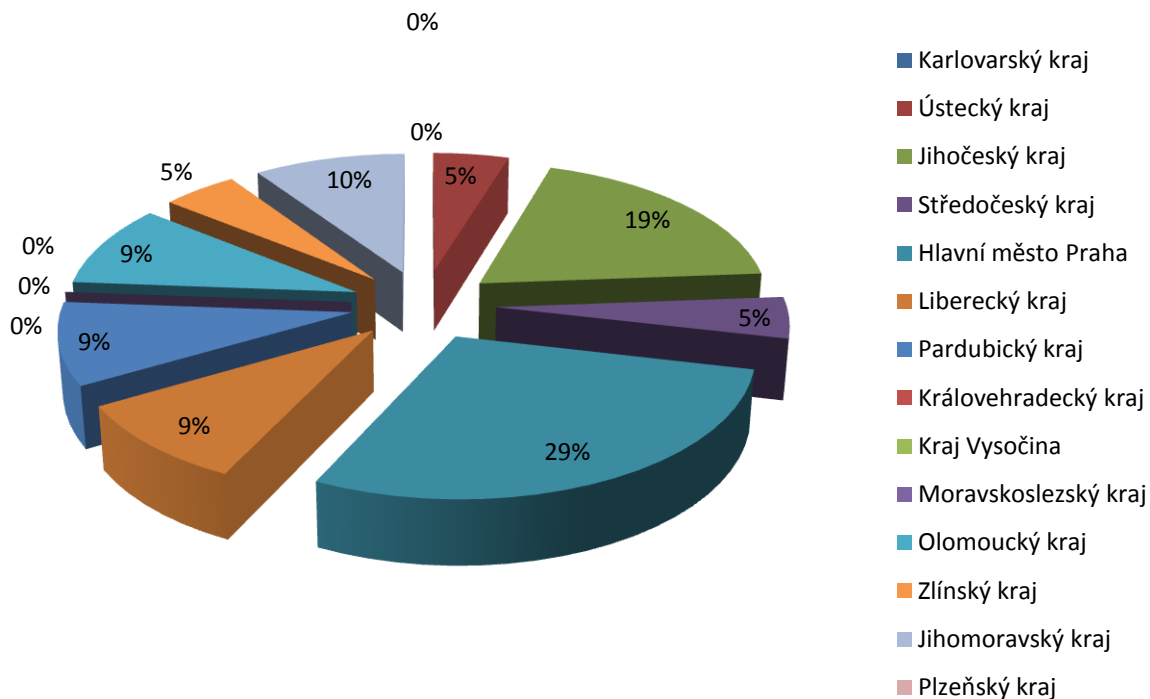
3.3.6 ŘEDITELÉ STŘEDNÍCH A VYŠŠÍCH ODBORNÝCH ŠKOL

Stejně jako v případě škol základních, i u SŠ a VOŠ bylo nutné, vzhledem k jejich počtu, zakoupit již zpracovanou databázi, která obsahovala kontaktní údaje na jednotlivé školy. I v tomto případě bylo nezbytné rozeslat dvě vlny oslovení, jelikož po první vlně byl počet vyplněných dotazníků na nízké úrovni. I zde byly oslovení zástupci v první a druhé vlně rozdílní. Celkem bylo osloveno 300 ředitelů škol. Dotazník vyplnilo 76 ředitelů za SŠ a 21 ředitelů za VOŠ, což odpovídá o návratnosti 32,33 %. V grafech 49 a 50 je uvedeno rozdělení respondentů, kteří vyplnili dotazník za SŠ a VOŠ podle místa působnosti jejich škol.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 49 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli středních škol dle místa jejich působnosti.

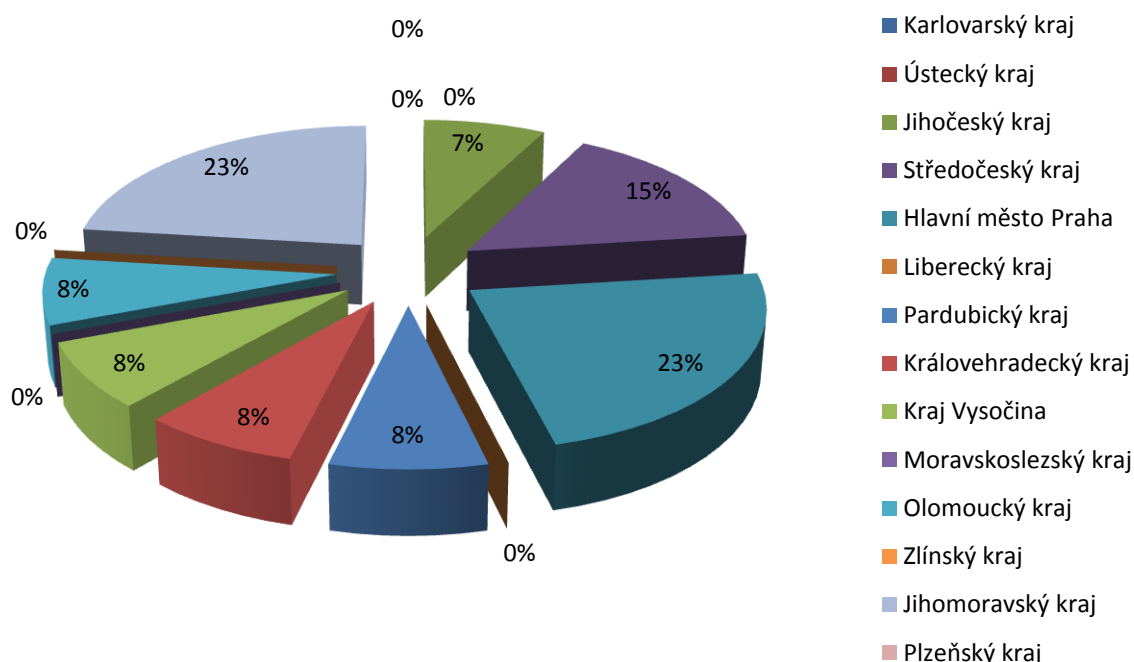

Graf 50 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli vyšších odborných škol dle místa jejich působnosti.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3.3.7 VEDOUcí INSTITUCí, ZABÝVÁJÍCí SE VÝCHOVOU A VZDĚLÁVÁNÍM MLÁDEŽE VE VOLNÉM ČASE

V této skupině byli osloveni vedoucí pracovníci a pracovnice, kteří se zabývají dalším vzděláváním mládeže, případně působí v institucích, které se věnují mládeži ve volném čase. Typickým představitelem těchto institucí jsou domy dětí a mládeže, dětské domovy aj. Do této skupiny byli zahrnuti také ředitelé a ředitelky ZUŠ. Kontakty na tyto organizace jsme dohledávali z volně dostupných zdrojů na internetu, převážně z webových stránek jednotlivých institucí. Celkem bylo osloveno 104 zástupců vedení organizací. Návratnost dosahuje 12,50 %, tedy 13 vyplněných dotazníků. Rozdělení podle sídla organizace je uvedeno v následujícím grafu 51.

Graf 51 – Rozdělení vyplněných dotazníků vedoucími institucí, zabývajících se výchovou a vzděláváním mládeže ve volném čase dle místa jejich působnosti.

3.3.8 CELKOVÝ PŘEHLED VYPLNĚNÝCH DOTAZNÍKŮ

Výzkumu se zúčastnilo 1654 respondentů. V Tabulka 20 vidíme, že z toho bylo 71 % žen a 29 % mužů (celkový počet respondentů u této a dalších sociodemografických proměnných nemusí odpovídat číslu 1654 respondentů, protože ne všichni respondenti odpověděli na danou otázku – v tomto případě na otázku po pohlaví, v dalších případech na otázku po věku, vzdělání atd.).

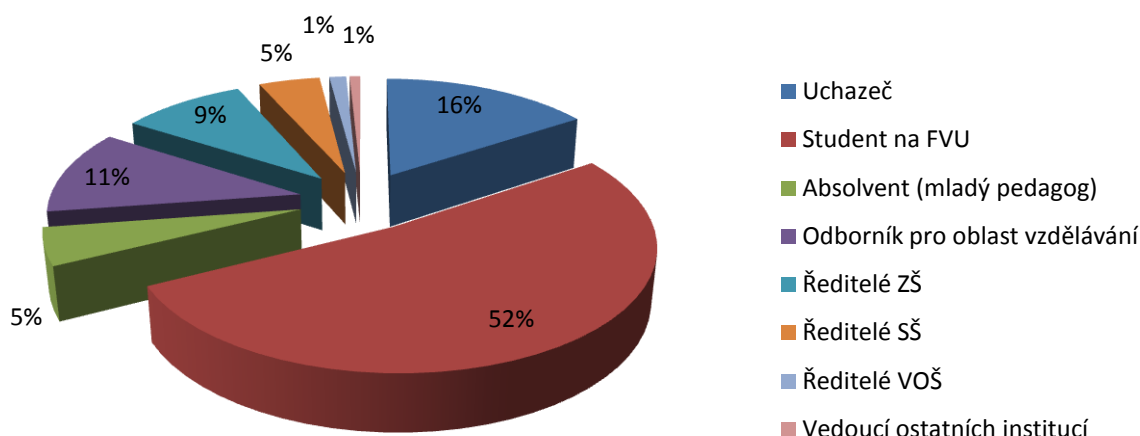
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 20 – Rozdělení respondentů podle sociodemografických charakteristik v souboru.

		frekvence	%
Skupiny ve výzkumu	uchazeči o studium na VŠ	260	15.72
	studenti VŠ učitelství	859	51.93
	absolventi VŠ učitelství	83	5.2
	odborníci na vzdělávání	188	11.37
	vedení ZŠ	154	9.31
	vedení SŠ	76	4.59
	vedení VOŠ	34	2.6
	celkem	1 654	100.00
Pohlaví	muž	523	31.62
	žena	1,131	68.38
	celkem	1 654	100.00
Vzdělání	nižší než SŠ	170	10.28
	SŠ	694	41.96
	Bc	249	15.5
	Mgr	432	26.12
	PhD	109	6.59
	celkem	1 654	100.00
Věk	18–24 let	929	56.30
	25–34 let	233	14.12
	35–44 let	133	8.6
	45–59 let	295	17.88
	60+ let	60	3.64
	celkem	1 650	100.00
Na jakém typu školy působíte?	základní škola	135	54.22
	základní škola – speciální	14	5.62
	konzervatoř	1	0.40
	gymnázium	13	5.22
	střední odborná škola	49	19.68
	střední odborné učiliště	11	4.42
	vyšší odborná škola	21	8.43
	vysoká škola	5	2.1
	celkem	249	100.00
Jak velká je obec, ve které pracujete?	do 1000	41	15.36
	1001–5000	50	18.73
	5001–25000	66	24.72
	25001–75000	36	13.48
	75001–100000	13	4.87
	100001+	33	12.36
	Praha	28	10.49
	celkem	267	100.00

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Celkový počet respondentů a respondentek, kteří vyplnili dotazník je 1654, což je více než dvojnásobek počtu, který jsme slíbili sesbírat. Rozdělení dle jednotlivých cílových skupin lze nalézt v grafu 52. Z něj můžeme vidět, že nadpoloviční většinu respondentů tvoří stávající studenti vysokých škol. Pod tímto grafem je Tabulka 21, ve které jsou uvedeny počty vyplněných dotazníků rozdělených podle cílových skupin a jejich rozdělení v rámci jednotlivých krajů. V grafech 53 a 54 Graf 54 je uvedeno rozdělení podle dosaženého vzdělání a věku respondentů.

Graf 52 – Rozdělení vyplněných dotazníků dle cílové skupiny.

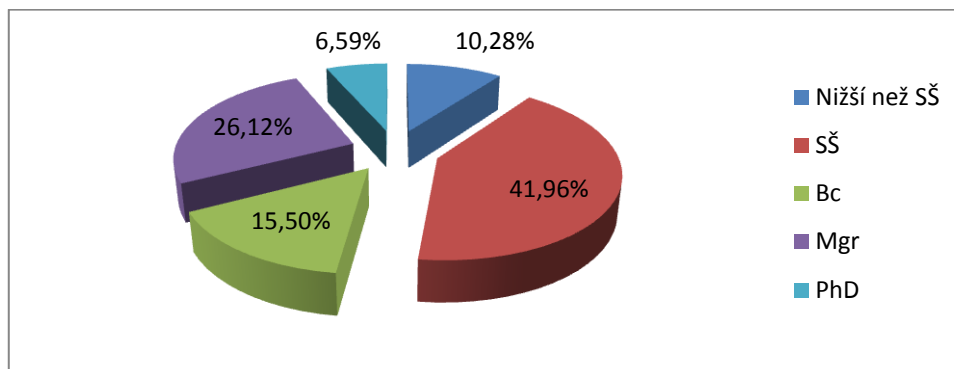
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 21 – Celkový počet dotazníků a jejich rozdělení.

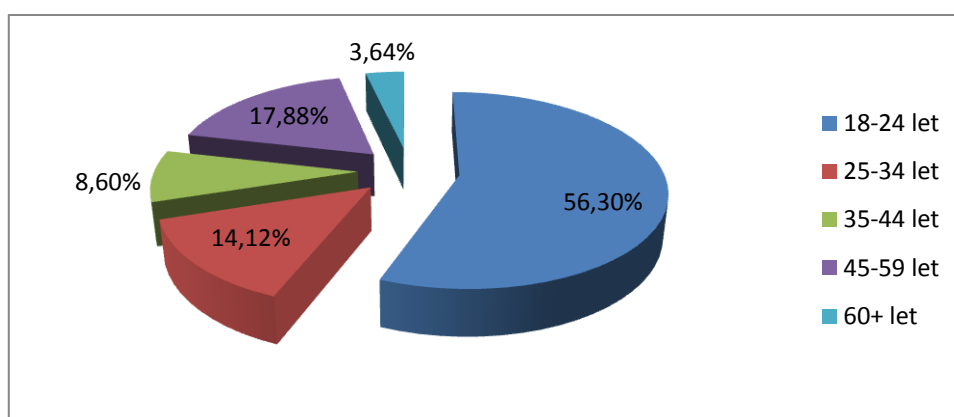
Kraj	Uchazeč	Student na FVU	Absolvent (mladý pedagog)	Odborník pro oblast vzdělávání	Ředitelé ZŠ	Ředitelé SŠ	Ředitelé VOŠ	Vedoucí ostatních institucí	Celkem
Celkem	260	859	83	188	154	76	21	13	1654
Celkem v %	16 %	52 %	5 %	11 %	9 %	5 %	1 %	1 %	100%
Karlovarský kraj	2 %	0 %	4 %	4 %	5 %	1 %	0 %	0 %	1,45 %
Ústecký kraj	5 %	23 %	17 %	2 %	6 %	9 %	5 %	0 %	14,75 %
Jihočeský kraj	12 %	1 %	4 %	4 %	6 %	7 %	19 %	7 %	4,17 %
Středočeský kraj	4 %	0 %	11 %	15 %	12 %	9 %	5 %	15 %	4,74 %
Hlavní město Praha	1 %	12 %	7 %	19 %	6 %	12 %	29 %	12 %	10,28 %
Liberecký kraj	8 %	23 %	3 %	4 %	5 %	4 %	9 %	0 %	234
Pardubický kraj	3 %	2 %	1 %	5 %	7 %	7 %	9 %	8 %	50
Královéhradecký kraj	3 %	6 %	4 %	9 %	5 %	7 %	0 %	8 %	96
Kraj Vysočina	5 %	0 %	7 %	5 %	7 %	5 %	0 %	8 %	44
Moravskoslezský kraj	7 %	0 %	10 %	8 %	13 %	13 %	0 %	0 %	69
Olomoucký kraj	7 %	1 %	8 %	5 %	3 %	7 %	9 %	8 %	48
Zlínský kraj	1 %	1 %	3 %	2 %	9 %	4 %	5 %	0 %	37
Jihomoravský kraj	20 %	12 %	11 %	14 %	10 %	10 %	10 %	23 %	214
Plzeňský kraj	22 %	19 %	10 %	4 %	6 %	5 %	0 %	0 %	246

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: ZPŮSOB VÝBĚRU A OSLOVOVÁNÍ cílových skupin, včetně průběhu celého šetření

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

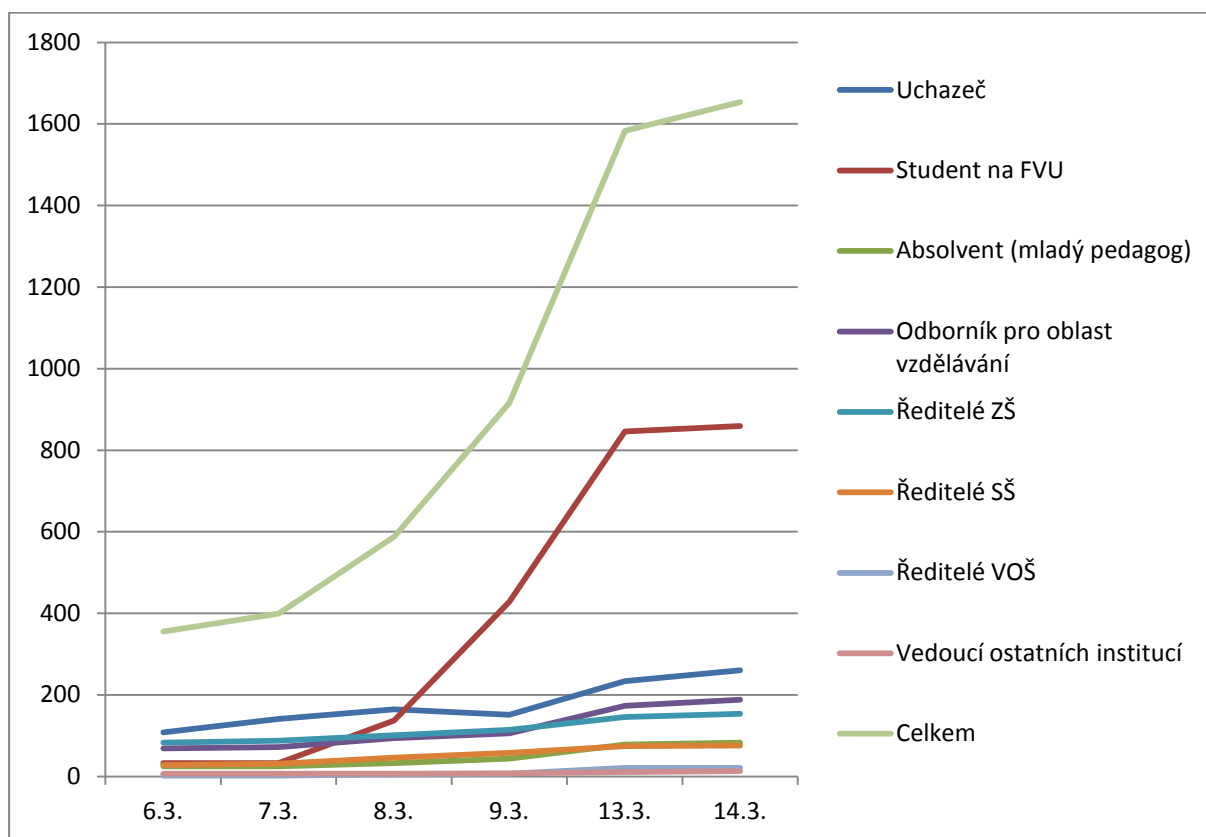
Graf 53 – Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání.

Graf 54 – Rozdělení respondentů dle jejich věku.

Průzkum byl uskutečněn v poměrně krátkém období (cca 10 dní). Průběh vyplňování dotazníků je zaznamenán v grafu 55.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 55 – Průběh plnění databáze v jednotlivých dnech.

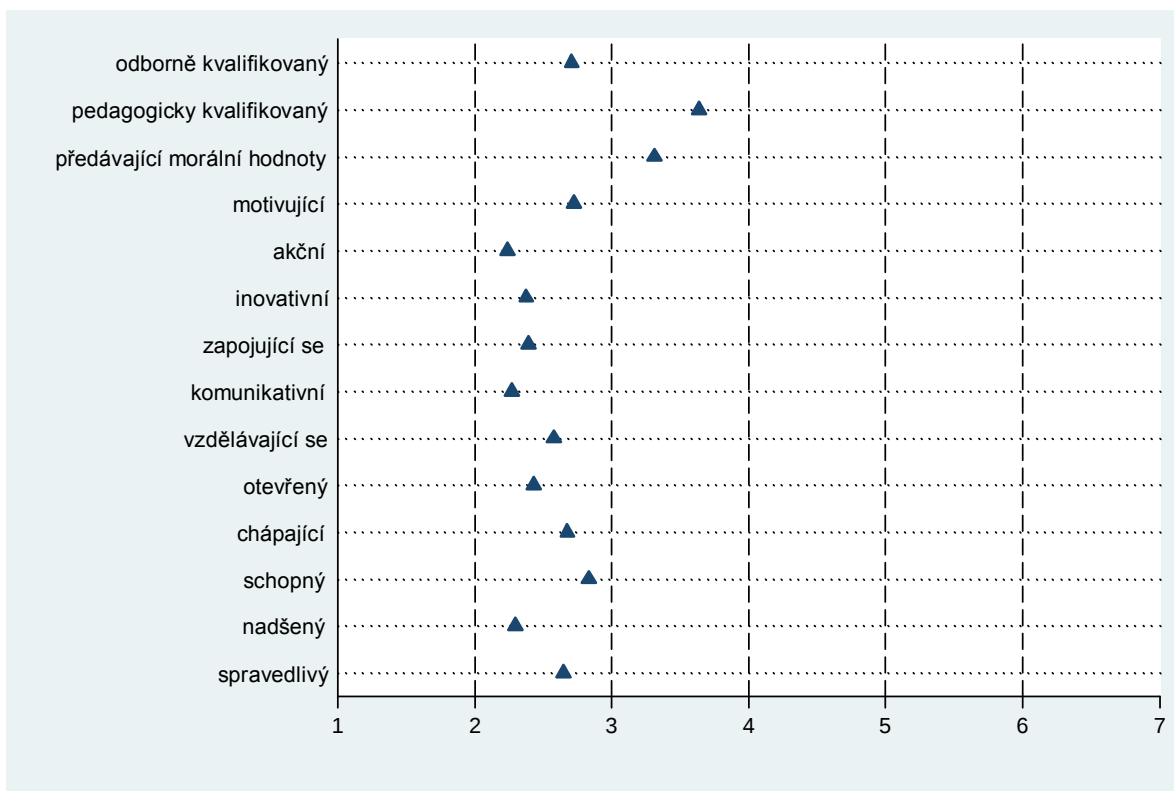
3.4 VÝSLEDKY DOTAZOVÁNÍ

3.4.1 JAK JSOU VNÍMÁNÍ UČITELÉ?

Graf 56 odpovídá na otázku, jak je vnímán **začínající učitel** (jedná se o průměrné skóre z odpovědí respondentů, přičemž číslo 1 znamená, že je zcela vnímán jako uvedená kategorie a číslo 7 znamená, že je vnímán zcela odlišně než uvedená kategorie). Začínající učitel je vnímán především jako akční, inovativní, zapojující se, komunikativní a otevřený. Vidíme, že průměrná skóre z odpovědí všech respondentů se pohybují téměř u všech zkoumaných kategorií mezi hodnotou 2 a 3. Tedy výrazně pozitivní vnímání začínající/ho učitele/ky.

Určité vybočení můžeme sledovat u dvou kategorií – pedagogicky kvalifikovaný a předávající morální hodnoty, u kterých již nevidíme tak výrazné pozitivní hodnocení. Tyto výsledky můžeme interpretovat tak, že začínající učitelé a učitelky nemají dostatek praktických zkušeností s výukou a nemusí být vnímáni jako osoby dostatečně morálně vyzrálé. Pozitivní vnímání kompetencí v těchto dvou kategoriích by se mělo projevit zřejmě až s lety praxe.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

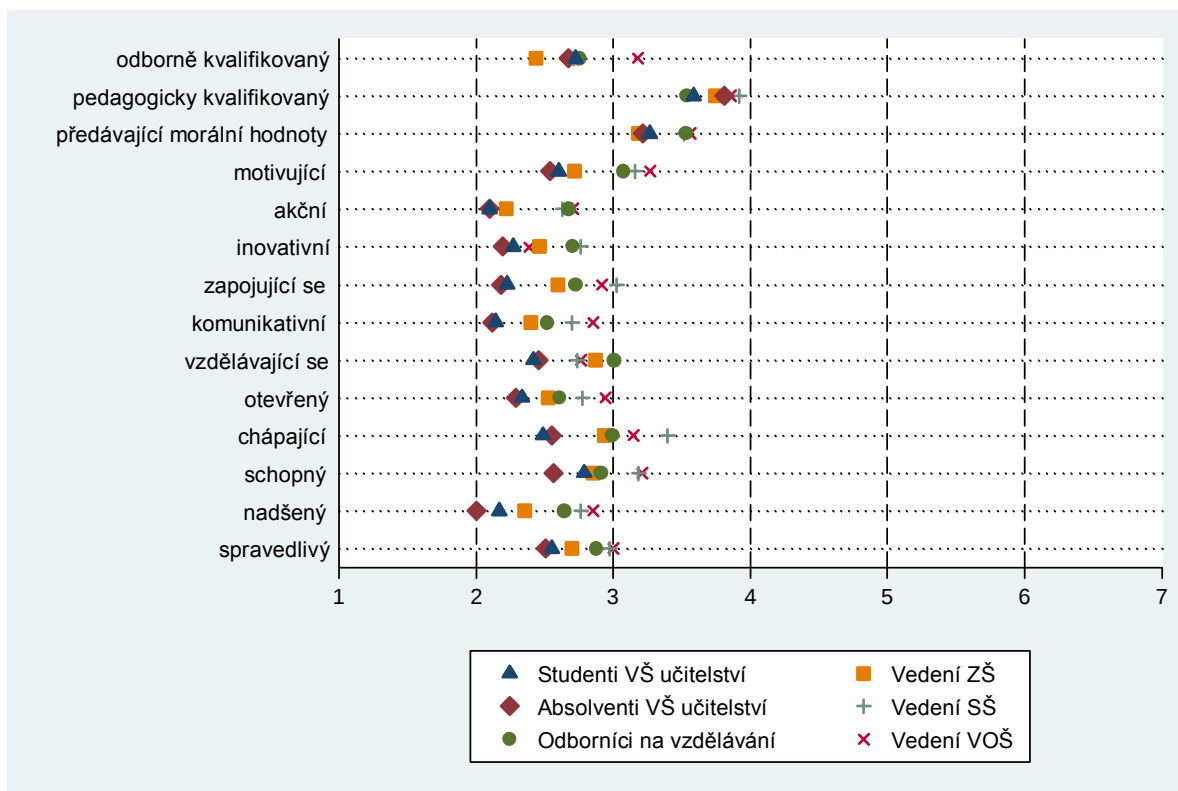

Graf 56 – Vnímání začínajícího učitele/ky za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál).

Graf 57 odpovídá na stejnou otázku, jako graf 56 (Jak je vnímán začínající učitel?), nicméně je rozdělen podle skupin v souboru. (Opět se jedná o průměrné skóre z odpovědí respondentů, přičemž číslo 1 znamená, že je zcela vnímán jako uvedená kategorie, a číslo 7 znamená, že je vnímán zcela odlišně než uvedená kategorie).

Vidíme, že respondenti z cílových skupin studentů/ek a absolventů/ek učitelských oborů častěji než ostatní cílové skupiny hodnotí začínající/ho učitele/ku v pozitivní rovině (nižší průměrné hodnoty). Naopak dotázaní zástupci vedení středních škol a vyšších odborných škol (v některých případech společně s odborníky na oblast vzdělávání) vnímají začínající vyučující méně pozitivně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

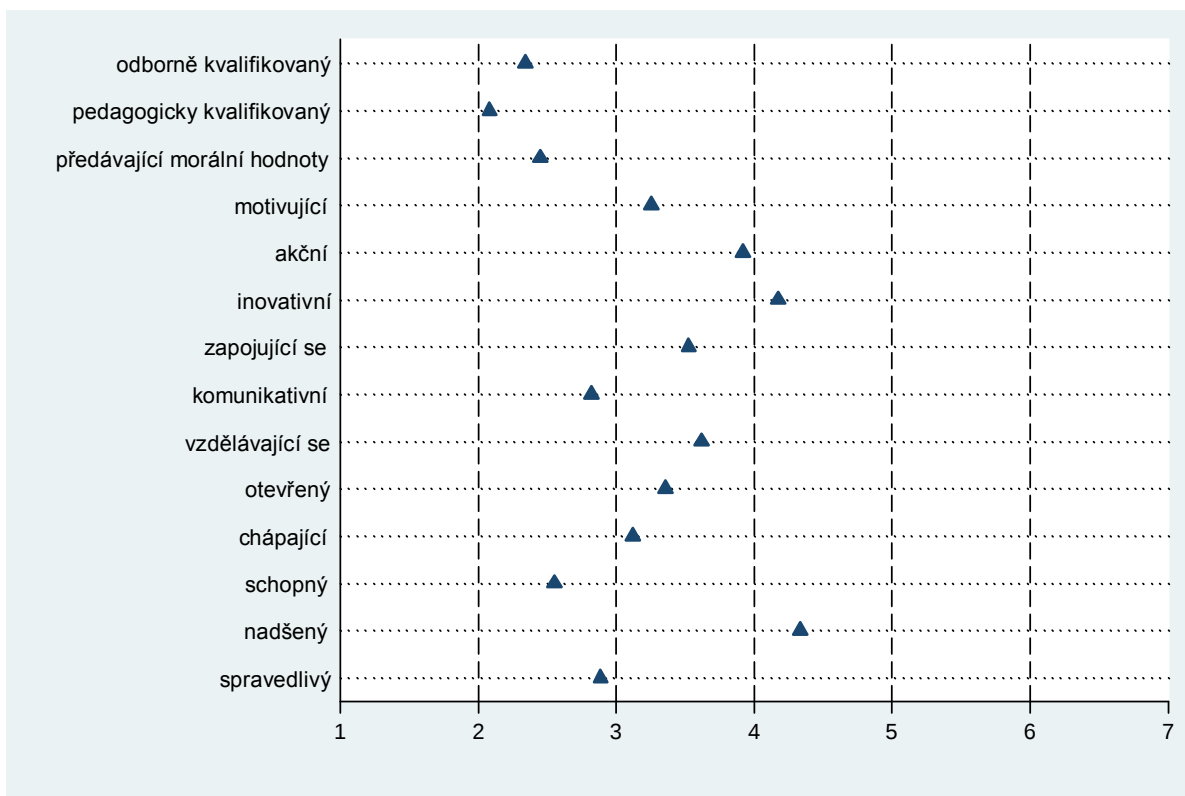

Graf 57 – Vnímání začínajícího učitele/ky podle skupin (Sémantický diferenciál).

Následující Graf 58 odpovídá na stejnou otázku jako dva předchozí grafy, nicméně nyní respondenti hodnotili **učitele a učitelky s několikaletou praxí**. (Opět se jedná o průměrné skóry z odpovědí respondentů, přičemž číslo 1 znamená, že je zcela vnímán jako uvedená kategorie, a číslo 7 znamená, že je vnímán zcela odlišně než uvedená kategorie).

Učitel s několikaletou praxí je vnímán respondenty ve vzorku především jako odborně a pedagogicky kvalifikovaný, předávající morální hodnoty a schopný. Méně je pak vnímán jako nadšený, akční, inovativní, zapojující se a vzdělávající se. Tedy ve srovnání se začínajícím učitelem je zde poměrně ostrá diference.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

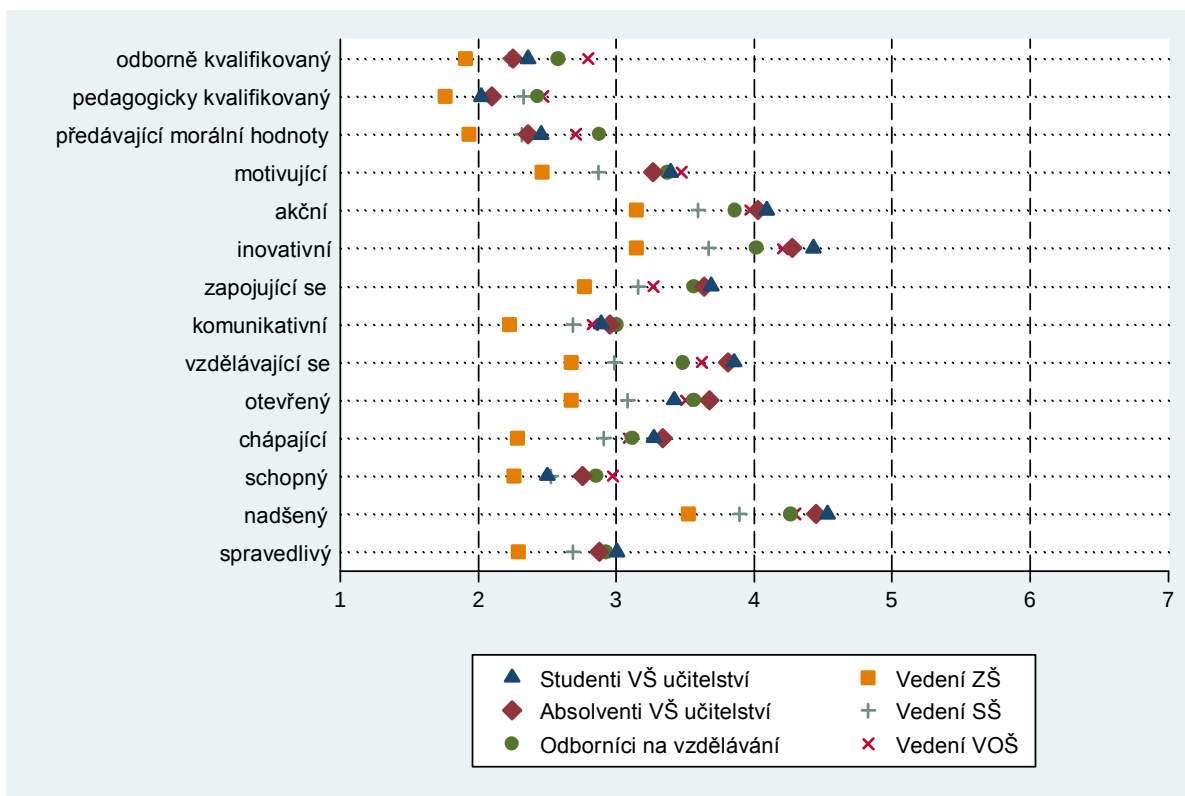

Graf 58 – Vnímání učitele/ky s několikaletou praxí za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál).

Graf 59 odpovídá na stejnou otázku, jako graf 58 (jak je vnímán/a učitel/ka s několikaletou praxí?), v tomto případě však podle skupin v souboru. (Opět se jedná o průměrné skóre z odpovědí respondentů, přičemž číslo 1 znamená, že je zcela vnímán jako uvedená kategorie, a číslo 7 znamená, že je vnímán zcela odlišně než uvedená kategorie).

Průměrná skóre z odpovědí jednotlivých cílových skupin jsou diferencované. Vidíme, že respondenti z cílové skupiny zástupců vedení základních škol hodnotí častěji než ostatní cílové skupiny učitele/ky s několikaletou praxí v pozitivní rovině ve všech zkoumaných kategoriích (nižší průměrné hodnoty). Naopak dotázaní studenti/ky a absolventi/ky (v některých případech společně s vedením vyšších odborných škol a odborníky na oblast vzdělávání) vnímají vyučující s několikaletou praxí méně pozitivně (vyšší hodnoty průměrných skóre).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 59 – Vnímání učitele/ky s několikaletou praxí podle skupin (Sémantický diferenciál).

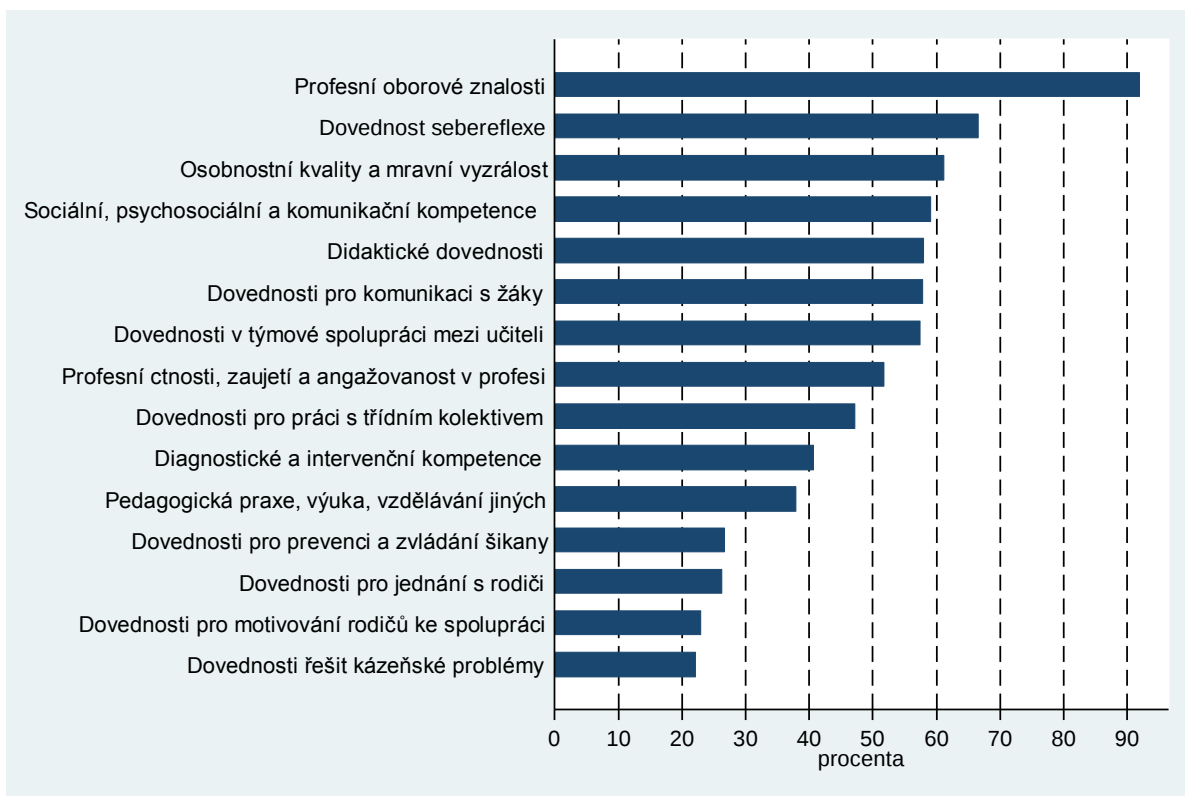
3.4.2 PŘIPRAVENOST NOVÝCH ABSOLVENTŮ NA UČITELSKÉ POVOLÁNÍ

Odpovědi na otázku zjišťující připravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání v předložených kompetencích jsou uvedeny v následujícím grafu 60. Graf vyjadřuje podíly respondentů, kteří vyjádřili souhlas s (v dotazníku) předloženými dovednostmi absolventů/ek učitelských programů. Z hlediska těchto podílů jsou pak tyto kompetence seřazeny od nejčtenějších až po nejméně čtené.

Vidíme, že téměř všichni respondenti se shodli (více než 90 % souhlasných odpovědí), že absolventi/ky jsou připraveni zejména v oblasti profesních oborových znalostí. Lidé absolvující učitelské obory jsou podle respondentů připraveni také v dovednostech sebereflexe, osobnostních kvalitách a mravní vyzrálosti, sociálních, psychosociálních a komunikačních kompetencích, didaktických dovednostech a komunikačních dovednostech s žáky.

Nejmenší podíl souhlasných odpovědí jsme zaznamenali v oblasti dovedností řešit kázeňské problémy, dovedností motivovat rodiče ke spolupráci a jednat s nimi a dovedností pro prevenci a zvládání šikany. V těchto oblastech jsou podle respondentů absolventi/ky učitelských oborů nejméně připraveni na učitelské povolání.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

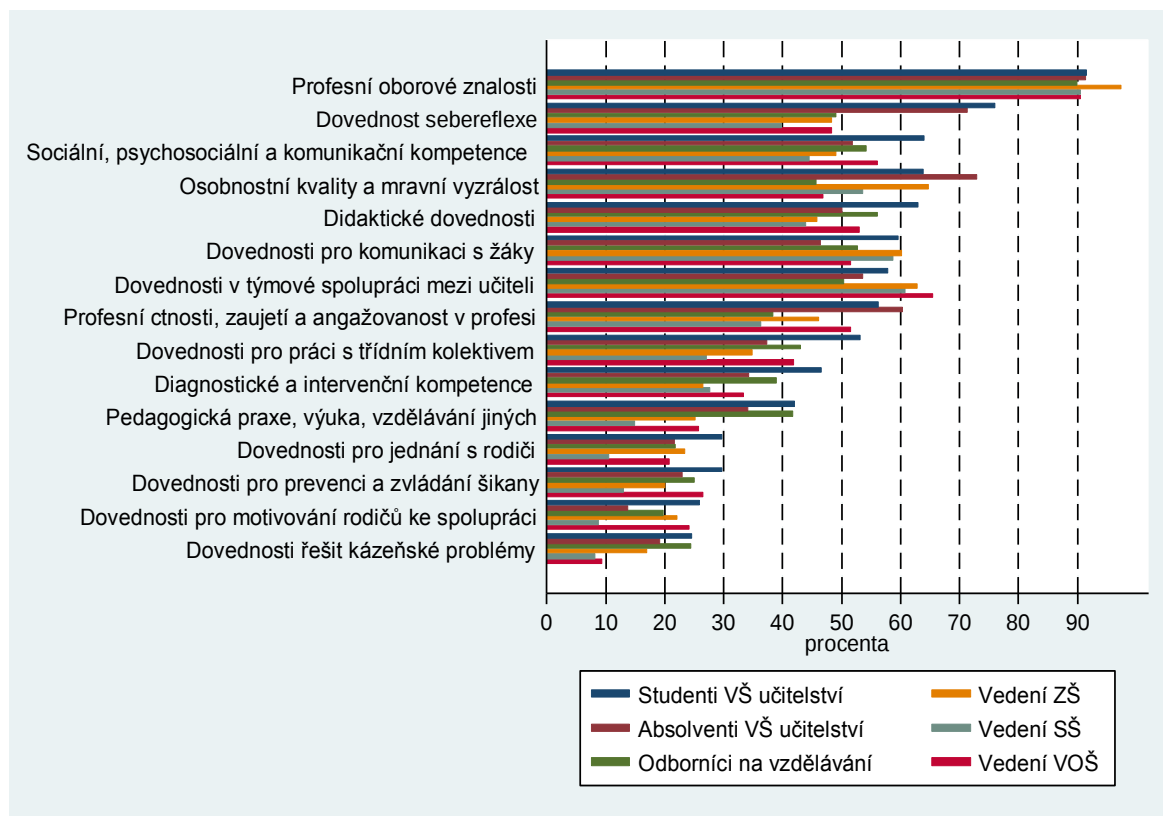
Graf 60 – Připravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání (odpovědi za celou populaci vzorku).

Odpovědi na otázku zjišťující připravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání v předložených kategoriích jsme zkoumali ve vztahu k jednotlivým cílovým skupinám (Graf 61). Graf vyjadřuje podíly respondentů, kteří vyjádřili souhlas s (v dotazníku) předloženými dovednostmi absolventů/ek učitelských programů.

Respondenti z cílové skupiny studentů/ek učitelských oborů projevovali nejvyšší míru souhlasu s téměř všemi kategoriemi dovedností. Ve větší míře než zástupci ostatních cílových skupin se tak domnívají, že jsou připraveni v rámci svého studia na učitelské povolání. Méně optimističtí v míře připravenosti jsou absolventi/ky učitelských oborů, kteří oproti jiným cílovým skupinám uvedli nízkou míru souhlasu s připraveností v oblasti dovedností pro motivování rodičů ke spolupráci. Avšak ve větší míře než studující učitelské obory se domnívají, že jsou připraveni v oblasti osobnostních kvalit a mravní vyzrálости a profesních ctinostech, zaujetí a angažovanosti.

Poměrně nízké míry souhlasných odpovědí vidíme u skupiny zástupců vedení středních škol ve většině předložených kategorií. Tato skupina se oproti všem ostatním cílovým skupinám nejčastěji domnívá, že absolventi/ky nejsou dostatečně připraveni zejména v dovednostech sebereflexe, dovednostech pro motivování rodičů ke spolupráci, dovednostech pro jednání s rodiči, dovednostech pro prevenci a zvládání šikany, dovednostech pro práci s třídním kolektivem, dovednostech řešení kázeňských problémů nebo s pedagogickou praxí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 61 – Připravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání (odpovědi podle skupin).

Graf 62 vyjadřuje podíly respondentů, kteří vyjádřili souhlas s variantou 1 a 2 (rozhodně a spíše souhlasím) s předloženými výroky. Z hlediska těchto podílů jsou pak tyto kompetence seřazeny od nejčetnějších až po nejméně četné.

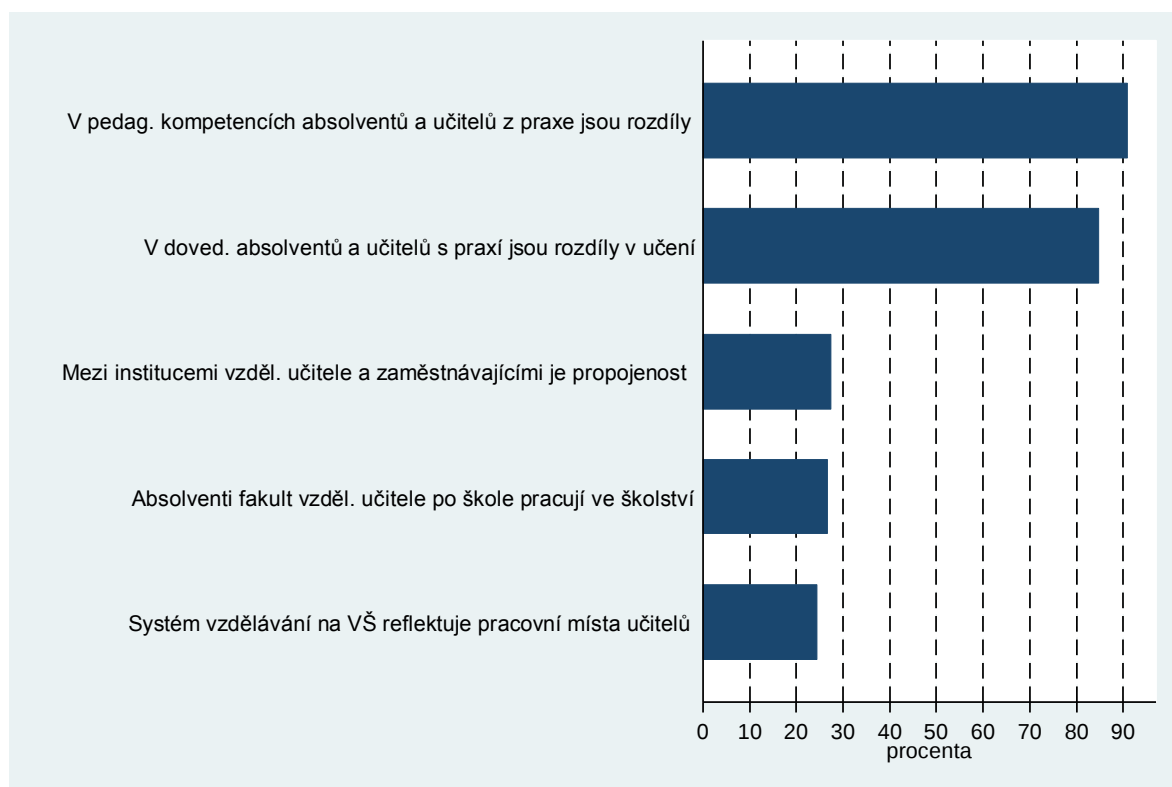
3.4.3 STRUKTURA VZDĚLÁNÍ UČITELŮ?

Graf 62 představuje výroky týkající se struktury vzdělání učitelů. Respondentům byly tyto výroky v dotazníku předloženy a v grafu vidíme procento respondentů, kteří s výroky souhlasí. Více než 90 % respondentů se domnívá, že existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů/ek a učitelů/ek z praxe. Většina respondentů (více než 80 %) souhlasí s výrokem, že existují rozdíly v dovednostech absolventů/ek a učitelů/ek s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu.

Přibližně pouze čtvrtina všech respondentů souhlasí s dvěma výroky vztahujícími se k propojenosti pedagogických pracovníků a pracovníků a jejich zaměstnavatelů – „systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních učitelských míst“ a „existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a zaměstnavajícími je“. Pouze čtvrtina respondentů souhlasí s výrokem, že značná část absolventů vzdělávajících učitele/ky pracuje po absolvování ve školství.

Respondenti se tak domnívají, že existují rozdíly mezi kompetencemi nových absolventů/ek a učitelů s delší praxí, že značná část mladých učitelských absolventů/ek nevstupuje na trh práce v oblasti školství a že není dostatečná spolupráce a propojenost mezi vysokými školami vzdělávajícími učitele/ky a institucemi zaměstnávajícími je.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 62 – Názory na strukturu vzdělávání učitelů (odpovědi za celou populaci vzorku).

Poznámka:

Popisky grafu odpovídají následujícím otázkám v dotazníku (řazeno dle popisků grafu)

- Existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů a učitelů z praxe.
- Existují rozdíly v dovednostech absolventů a učitelů s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu.
- Existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a institucemi zaměstnavajícími je.
- Značná část absolventů fakult vzdělávajících učitele po skončení školy pracuje ve školství.
- Systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních míst učitelů.

Následující Graf 63 ukazuje ty samé výroky týkající se struktury vzdělání učitelů, nicméně podle jednotlivých skupin, které byly dotazovány.

V míře souhlasu s předloženými výroky jsou mezi cílovými skupinami výrazné difference. Pouze u jednoho výroku, který se vztahoval k rozdílu v pedagogických kompetencích mezi absolventy/kami a učiteli/kami s praxí, jsme nezaznamenali výrazné odlišnosti v odpovědích jednotlivých cílových skupin.

U výroku zjišťujícího názor na existenci rozdílu v dovednostech absolventů/ek a učitelů/ek s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu se naprostá většina zástupců vedení vyšších odborných škol přiklonila k souhlasnému stanovisku. Naopak výrazně nižší míru souhlasu s existencí rozdílu vidíme u skupiny absolventů/ek (tři čtvrtiny dotázaných) a studentů/ek učitelských oborů (přibližně 85 %).

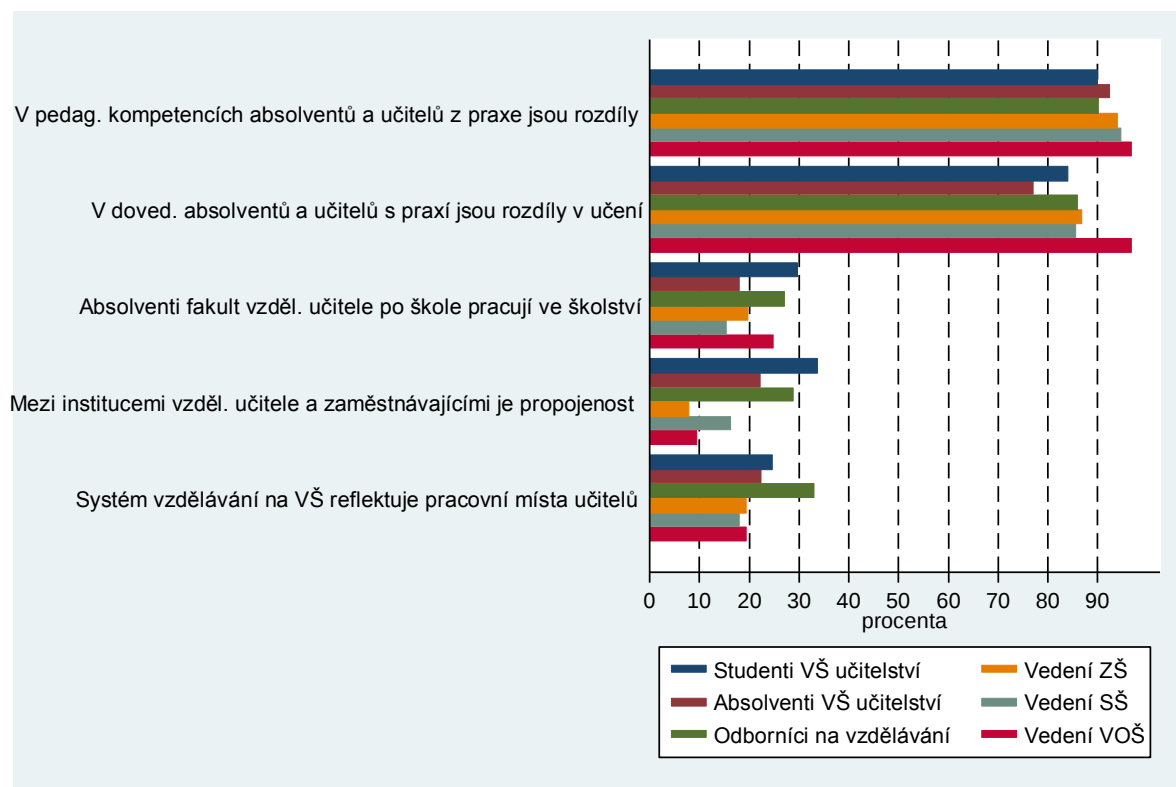
Nejvyšší míru souhlasu (30 % souhlasných odpovědí) s výrokem „Značná část absolventů fakult vzdělávajících učitele po skončení školy pracuje ve školství“ sledujeme u skupiny studujících učitelské obory. Naopak

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

nejnižší podíly souhlasných stanovisek jsme zaznamenali u zástupců vedení středních škol (15 % souhlasných odpovědí) a absolventů/ek (18 % souhlasných odpovědí).

K existenci propojenosti a komunikace mezi institucemi vzdělávacími učitele a zaměstnávajícími je se přiklání spíše častěji skupiny studentů/ek (třetina souhlasných odpovědí), absolventů/ek a odborníků na oblast vzdělávání. Naopak nejnižší podíl souhlasných odpovědí (tedy poukazování na neexistenci propojení a komunikace) vidíme u skupin zaměstnávajících učitele/ky – vedení základních škol, vyšších odborných škol a středních škol.

Třetina odborníků na oblast vzdělávání se domnívá, že existuje reflexe stavu poptávky a nabídky pracovních učitelských míst v systému vzdělávání na vysokých školách. Ostatní cílové skupiny s tímto výrokem souhlasí v menší míře.

Graf 63 – Názory na strukturu vzdělávání učitelů (odpovědi podle skupin).

Poznámka:

Popisky grafu odpovídají následujícím otázkám v dotazníku (řazeno dle popisků grafu)

- Existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů a učitelů z praxe.
- Existují rozdíly v dovednostech absolventů a učitelů s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu.
- Existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávacími učitele a institucemi zaměstnávajícími je.
- Značná část absolventů fakult vzdělávacích učitele po skončení školy pracuje ve školství.
- Systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních míst učitelů.

Na otázku s otevřenou odpovědí, zda jsou z hlediska znalostí kvalifikovanější absolventi učitelských oborů nebo učitelé s delší praxí, odpovídali respondenti z jednotlivých cílových skupin diferencovaně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zatímco většina studentů učitelských oborů (54,7 %), absolventů těchto oborů (51,7 %) a odborníků (50 %) se domnívá, že odborně kvalifikovanější jsou noví absolventi, vedení základní, středních a vyšších odborných škol se přiklání spíše k variantě učitelů s delší praxí. Přibližně třetina dotázaných zastávajících vedoucí funkci na základní škole (37,6 %) a na vyšší odborné škole (35 %) považuje za kvalifikovanější nové absolventy. Na středních školách se jedná pouze o čtvrtinu respondentů (26,2 %), kteří se přiklonili k této variantě.

Někteří respondenti nebyli schopni se rozhodnout mezi námi nabízenými dvěma variantami. Mezi nejčastější odpovědi mimo námi navržené varianty patří nemožnost generalizace názorů. Některí respondenti nebyli schopni ze dvou kategorií vybrat, jelikož se domnívají, že odborná kvalifikovanost závisí na jednotlivcích, jejich motivacích, zájmu a ochotě se vzdělávat. Podle jejich názoru není možné říci, že všichni absolventi jsou kvalifikovanější než všichni učitelé s delší praxí.

V některých případech respondenti nevidí rozdílnost mezi odbornou kvalifikací nových absolventů a učitelů s delší praxí. Zajímavou odpověď uvedli někteří respondenti, podle kterých rozdíl v odborné kvalifikaci závisí zejména na oboru (vyučovaném předmětu), jelikož jsou některé obory (např. chemie, biologie aj.), ve kterých jde poznání velmi rychle dopředu, a učitelé s delší praxí, dále se nevzdělávající, ustrnou v nabytých vědomostech, a po určité době se tak stávají méně kvalifikovanými než čerství absolventi. To však nemusí platit o jiných oborech.

Kategorizované odpovědi respondentů v jednotlivých cílových skupinách jsou uvedeny za pomoci absolutních a relativních četností v následující Tabulka 22.

Tabulka 22 – Rozdílnosti v kvalifikovanosti na úrovni znalostí vědních oborů mezi novými absolventy/kami a učiteli/kami s delší praxí.

Cílová skupina respondentů Odpovědi z dotazníku	Studenti		Absolventi		Odborníci		Vedení ZŠ		Vedení SŠ		Vedení VOŠ		Jiný zaměstnavatel	
	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %
Noví absolventi	365	54,7	31	51,7	77	50,0	50	37,6	17	26,2	7	35,0	6	50,0
Učitelé s delší praxí	232	34,8	20	33,3	45	29,2	56	42,1	36	55,4	11	55,0	5	41,7
Stejně kvalifikovaní - jak absolventi, tak učitelé s delší praxí	16	2,4	2	3,3	10	6,5	5	3,8	2	3,1	1	5,0		0,0
Není možné zobecnit, záleží na jednotlivcích (jejich zájmu, ochotě vzdělávat se)	31	4,6	4	6,7	15	9,7	16	12,0	8	12,3	1	5,0	1	8,3
Nevím, nelze odpovědět	17	2,5	3	5,0	4	2,6	5	3,8	1	1,5	-	0,0	-	0,0
Záleží na oboru (v některých je potřeba nových informací)	3	0,4	-	0,0	2	1,3	1	0,8	1	1,5	-	0,0	-	0,0
Absolventi s praxí	3	0,4	-	0,0	1	0,6	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0
CELKEM	667	100	60	100	154	100	133	100	65	100	20	100	12	100

Na otázku s otevřenou odpovědí, zda jsou z hlediska pedagogických kompetencí kvalifikovanější absolventi učitelských oborů nebo učitelé s delší praxí, odpovídali respondenti z jednotlivých cílových skupin téměř shodně. Většina dotázaných se domnívá, že kvalifikovanější v oblasti pedagogických kompetencí jsou učitelé s delší praxí. Někteří k této odpovědi dodali, že pouze praxí lze získat pedagogické kompetence.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pouze u studentů učitelských oborů (11,3 %) a absolventů těchto oborů (9,9 %) jsme zaznamenali v porovnání s ostatními skupinami vyšší podíl těch, kteří se domnívají, že kvalifikovanější jsou noví absolventi učitelských oborů.

I v rámci této se otázky někteří respondenti nebyli schopni rozhodnout mezi námi nabízenými dvěma variantami. Mezi nejčastější odpovědi mimo námi navržené varianty patří nemožnost generalizace názorů, nemožnost posouzení rozdílů a jiné.

Kategorizované odpovědi respondentů v jednotlivých cílových skupinách jsou uvedeny za pomoci absolutních a relativních četností v následující tabulce 23.

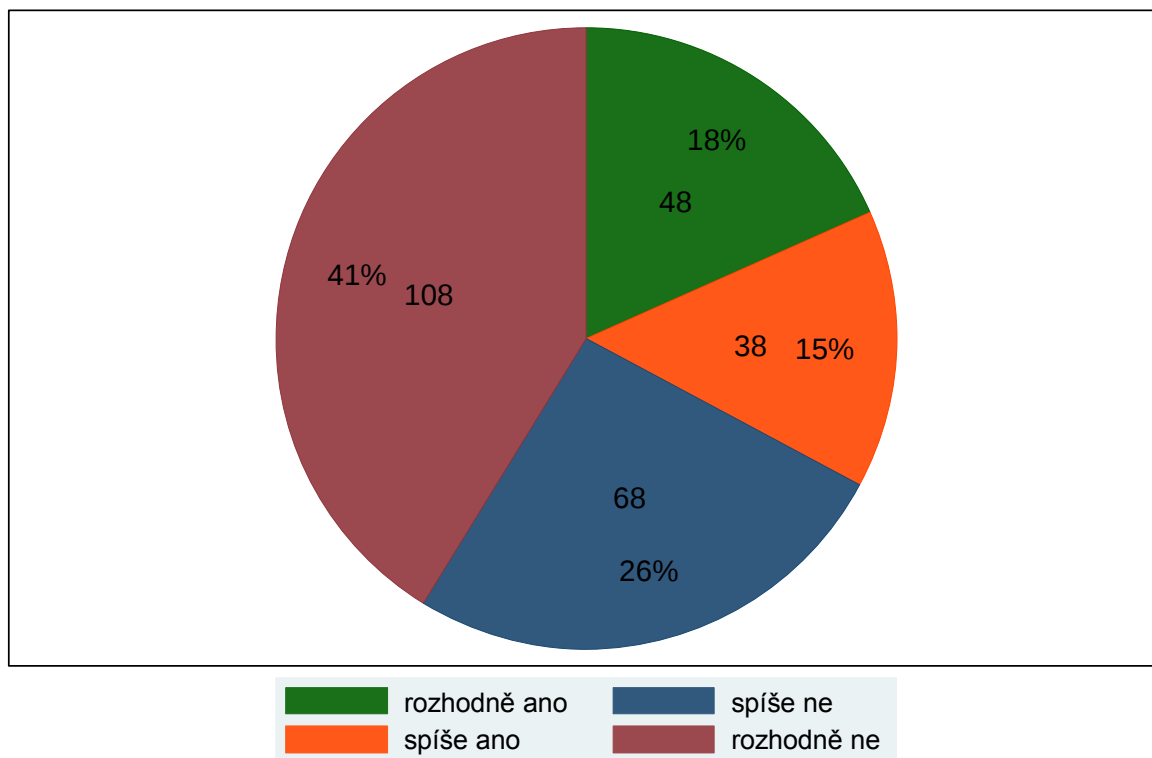
Tabulka 23 – Rozdílnosti v kvalifikovanosti na úrovni pedagogických kompetencí mezi novými absolventy/kami a učiteli/kami s delší praxí.

Cílová skupina respondentů	Studenti		Absolventi		Odborníci		Vedení ZŠ		Vedení SŠ		Vedení VOŠ		Jiný zaměstnavatel	
	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %	Absol.	Relat. v %
Noví absolventi	81	11,3	7	9,9	11	6,7	2	1,4	2	2,8	-	0,0	-	0,0
Učitelé s delší praxí	612	85,0	58	81,7	134	81,7	135	94,4	66	91,7	20	100	11	91,7
Stejně kvalifikovaní - jak absolventi, tak učitelé s delší praxí	7	1,0	-	0,0	2	1,2		0,0		0,0	-	0,0	-	0,0
Není možné zobecnit, záleží na jednotlivcích (jejich zájmu, ochotě vzdělávat se)	15	2,1	2	2,8	13	7,9	4	2,8	4	5,6	-	0,0	1	8,3
Nevím, nelze odpovědět	1	0,1	2	2,8	2	1,2	2	1,4	-	0,0	-	0,0	-	0,0
Absolventi s praxí	4	0,6	2	2,8	2	1,2	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0
CELKEM	720	100	71	100	164	100	143	100	72	100	20	100	12	100

3.4.4 MAJÍ UCHAZEČI O STUDIUM V PLÁNU BÝT UČITELI?

Graf 64 je koláčový graf a ukazuje, zda uchazeči o studium na vysoké škole mají v plánu studovat takový obor, který by je připravil na profesi učitele. Pouze třetina z nich (33 %) uvedla rozhodně a spíše ano. Zbýlé dvě třetiny uchazečů o studium (66 %) jsou však přesvědčeni, že spíše nebo rozhodně ne.

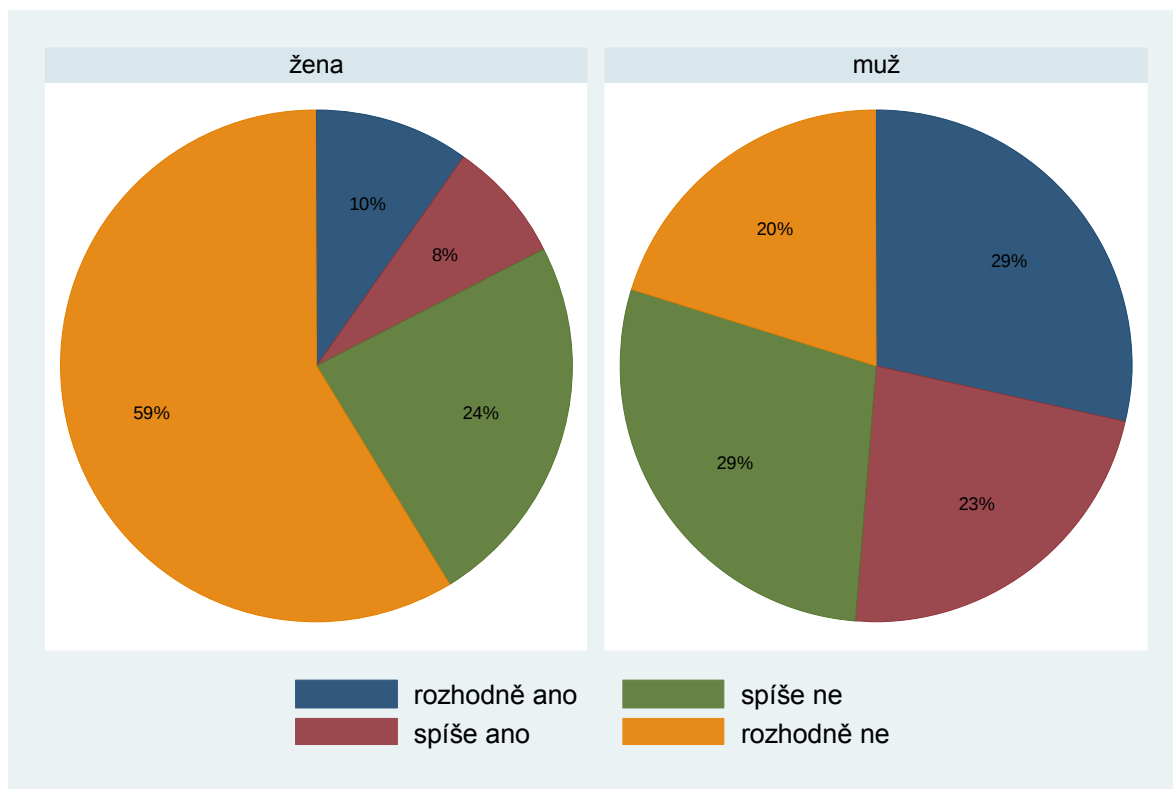
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 64 – Plán studovat učitelství.

Graf 65 ukazuje, zda uchazeči o studium na vysoké škole mají v plánu studovat učitelství podle pohlaví. Mnohem více mužů než žen uvádí, že rozhodně a spíše ano. Naopak drtivá většina žen (83 %), které se hlásí na vysokou školu, ve srovnání s muži, zájem studovat učitelství nemá.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

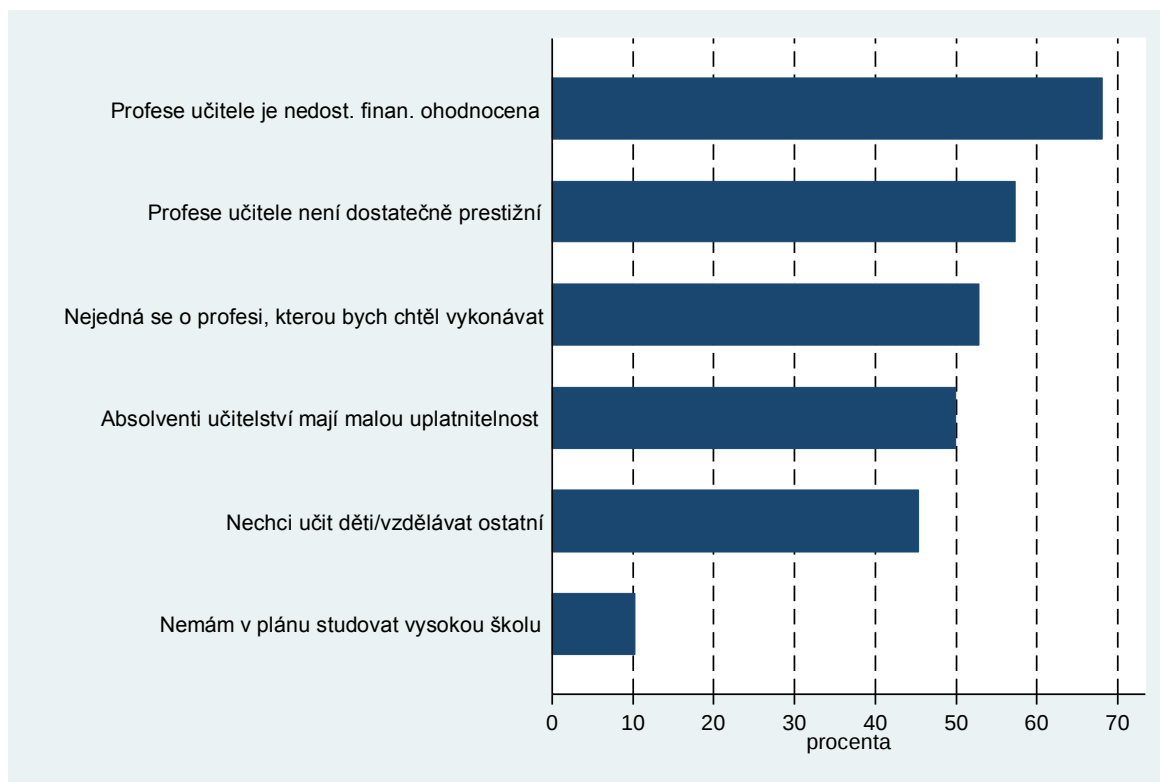

Graf 65 – Plán studovat učitelský obor pro uchazeče podle pohlaví

Na otázku, proč uchazeči o studium ve výzkumu neuvažují o studiu oboru na VŠ, který by je mohl připravit na povolání učitele, odpovídá graf 66. Většina z těchto uchazečů je přesvědčena o tom, že profese učitele není dostatečně finančně ohodnocena (souhlasí s uvedeným důvodem). Tento důvod uvedlo téměř 70 % uchazečů o studium. O něco menší podíl z nich je přesvědčen, že profese učitele není dostatečně prestižní. Naopak nejmenší podíl uchazečů o studium uvádí, že nechtějí studovat VŠ nebo nemají v plánu vzdělávat ostatní.

Graf 68 ukazuje důvody toho, proč respondenti studují nebo mají v plánu studovat učitelský obor. Většina z nich (více jak 65 %) vypovídá, že prostě tento obor chtěl studovat – že se chtěli stát učiteli a učitelkami. Nicméně značná část z nich (více jak 30 %) souhlasí s tím, že je zajímavá aprobace, ale neplánují být učitelem nebo učitelkou. Nejméně z respondentů, kteří studují nebo mají v plánu studovat učitelský obor, souhlasí s důvodem, podle něhož to bylo přání rodičů nebo vliv vrstevnické skupiny na ně.

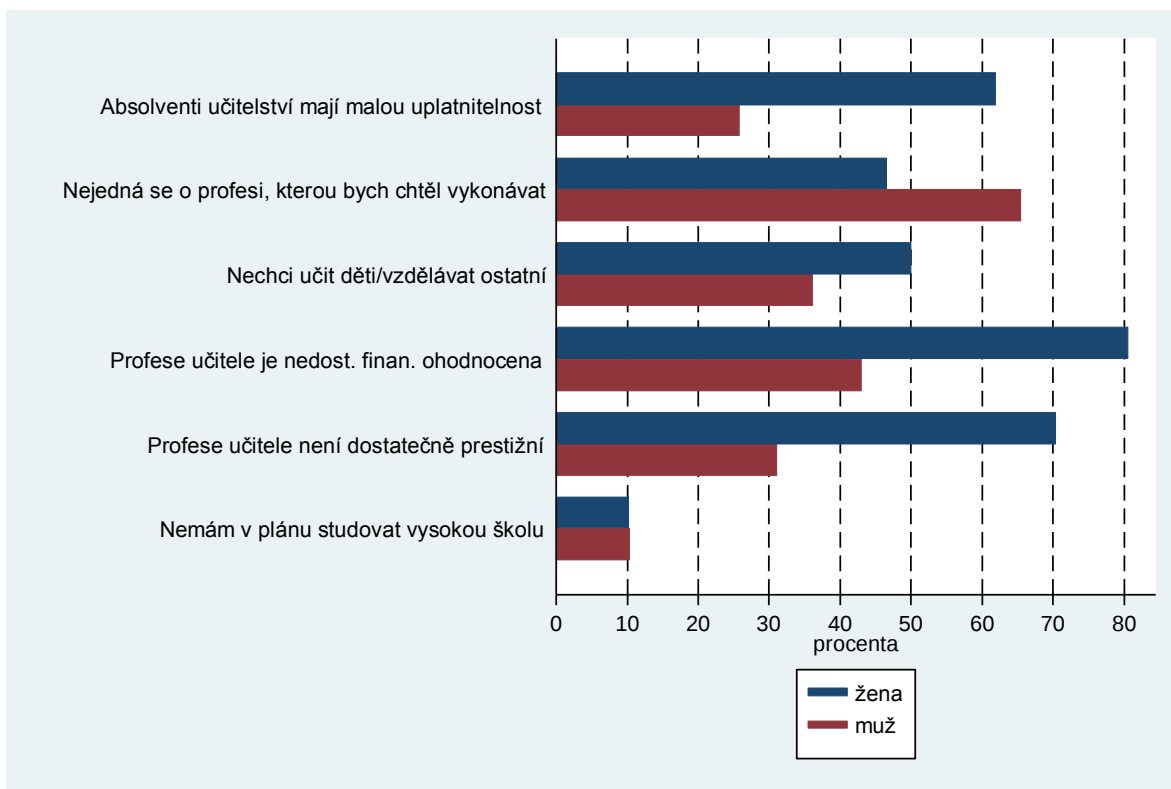
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

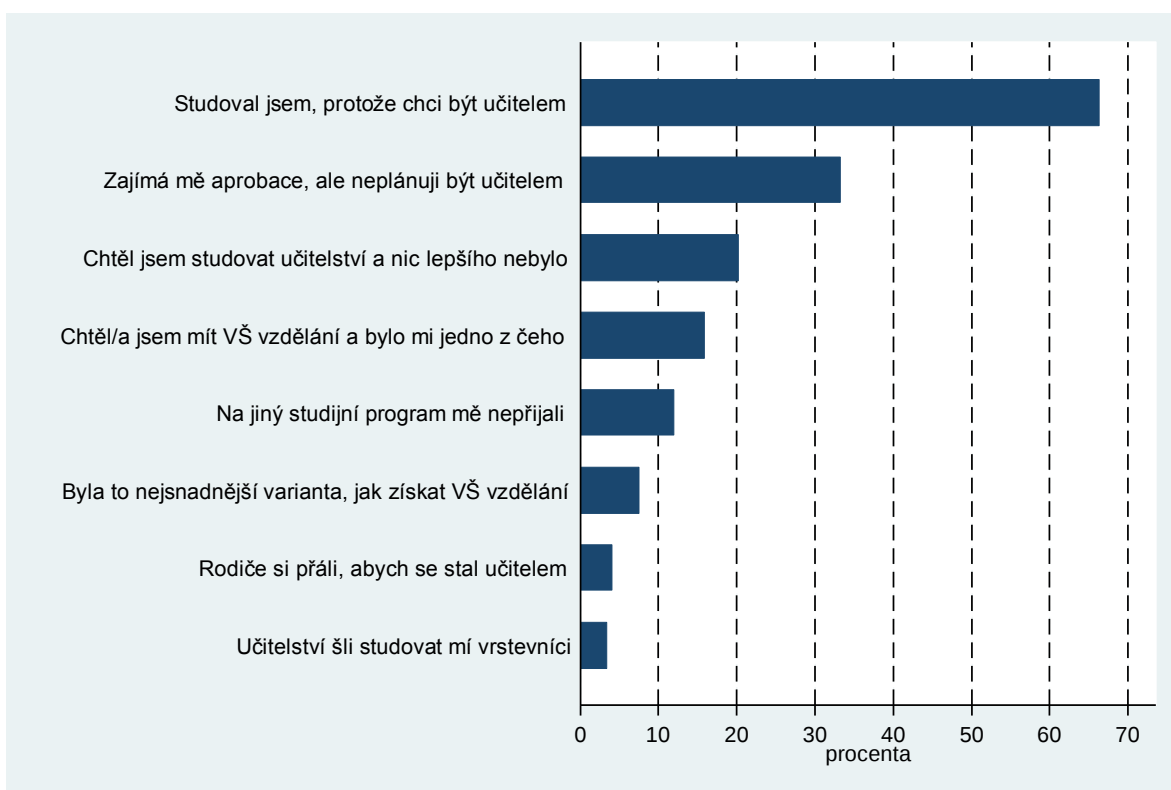
Graf 66 – Důvody neochoty studovat učitelský obor.

Na otázku, proč uchazeči o studium ve výzkumu neuvažují o studiu učitelství, nicméně podle pohlaví, odpovídá graf 67. Největší podíl žen se domnívá, že profese učitele není dostatečně finančně ohodnocena nebo že je málo prestižní. Také je poměrně značná část žen přesvědčena o tom, že absolventi učitelství mají malou uplatnitelnost. Největší část mužů je naopak přesvědčena o tom, že se nejedná o profesi, o kterou by stáli a kterou by chtěli vykonávat.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

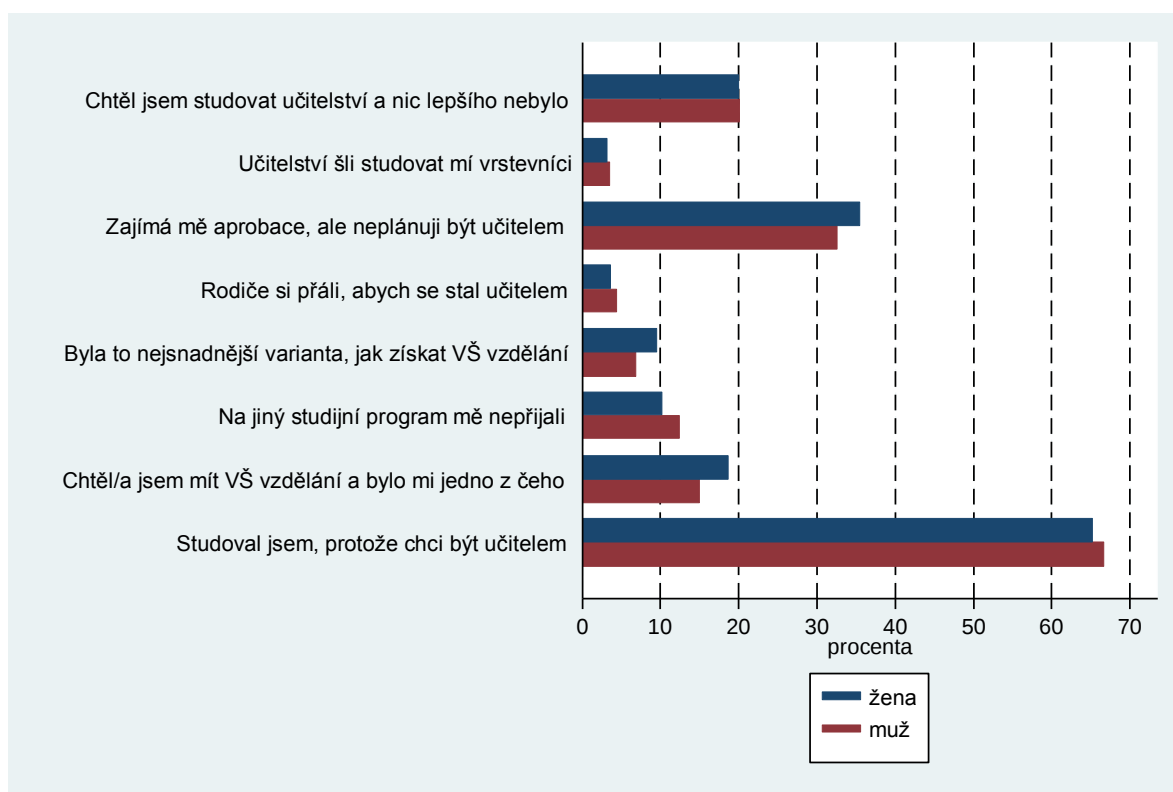
Graf 67 – Důvody neochoty studovat učitelský obor podle pohlaví.

Graf 68 – Důvody studia učitelského oboru.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 69 ukazuje důvody toho, proč respondenti studují nebo mají v plánu studovat učitelství obor podle pohlaví. Vidíme, že z hlediska mužů a žen zde výraznější rozdíly neexistují. Největší a prakticky stejný podíl mužů a žen (více jak 60 %) studují učitelství, protože chce být učiteli. Velký rozdíl podle pohlaví pak není ani s mírou souhlasu s tím, že je zajímavá aprobace, ale neplánují být učitelem nebo učitelkou. Nejméně z respondentů, opět bez rozdílu v pohlaví, souhlasí s důvodem, podle něhož studovat učitelství bylo přání rodičů nebo efekt vrstevnické skupiny.

Graf 69 – Důvody studia učitelského oboru podle pohlaví.

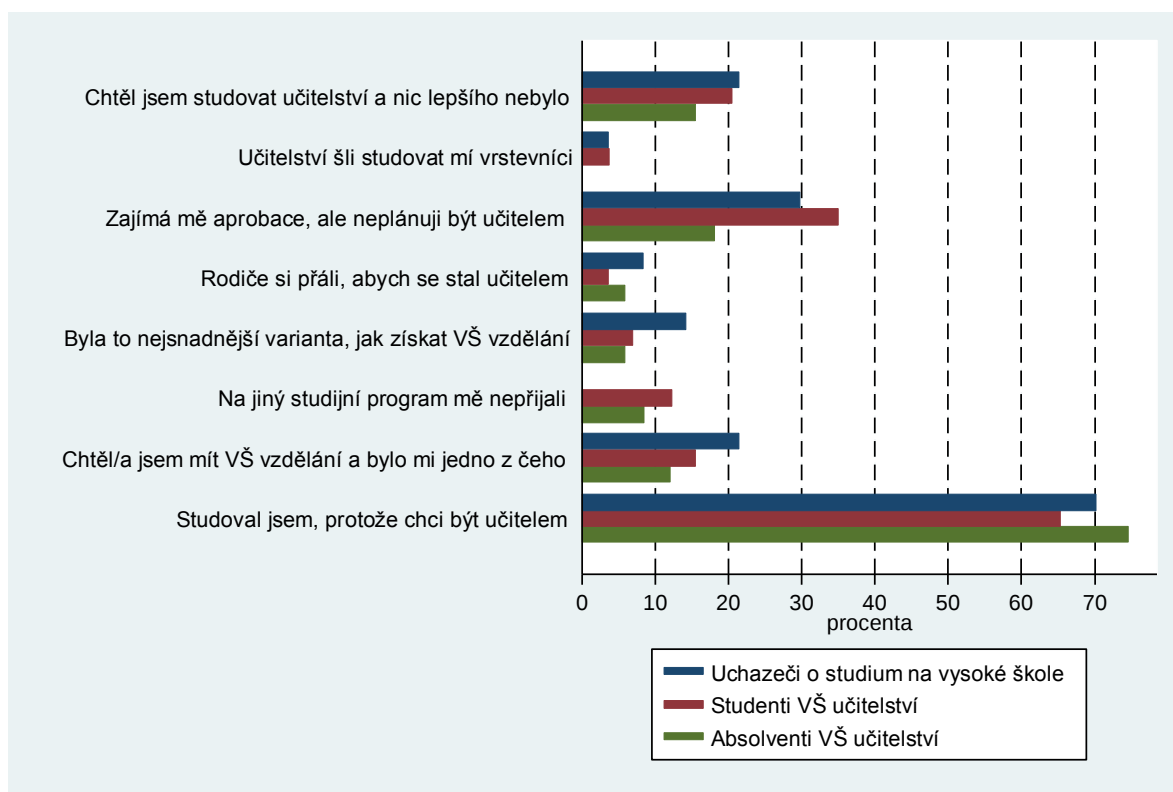
Poznámka:

Popisky grafů Graf 68 a Graf 69 odpovídají následujícím otázkám v dotazníku (řazeno dle popisků grafu Graf 68)

- Šel/šla jsem tento obor studovat, protože chci vykonávat učitelskou profesi.
- Zajímá mě vědní obor aprobačního předmětu, ale neplánuji pracovat jako učitel.
- Chtěl(a) jsem studovat učitelství obor, ale jiná kombinace, která by mi více vyhovovala, nebyla vysáána (popř. neexistuje).
- Chtěl(a) jsem mít vysokoškolské vzdělání a bylo mi jedno z jakého oboru.
- Na jiný studijní program mě nepřijali.
- Byla to nejsnadnější varianta, jak získat vysokoškolské vzdělání.
- Rodiče si přáli, abych se stal učitelem.
- Učitelství šli studovat mí vrstevníci, spolužáci (chtěl(a) jsem zůstat v kolektivu, podali jsme si přihlášku společně atd.).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 70 ukazuje to samé, co graf 68 (důvody, proč respondenti studují nebo mají v plánu studovat učitelský obor), nicméně podle skupin, kterých se tato otázka týká (tedy zvláště pro uchazeče o studium na VŠ, kteří vypovídají o svých studijních plánech, a zvláště pro vysokoškolské studenty učitelství a zvláště pro absolventy vysokoškolského studia učitelství). Rozdíly mezi těmito třemi skupinami v uváděných důvodech nejsou příliš výrazné. Ve všech skupinách je shoda na tom, že studují nebo budou studovat učitelství (v případě uchazečů o studium) proto, že chtějí být učitelem. Naopak nejmenší vliv měla na ně vrstevnická skupina nebo rodiče.

Graf 70 – Důvody studia učitelského oboru (odpovědi za skupiny).

Poznámka:

Popisky grafu odpovídají následujícím otázkám v dotazníku (řazeno dle popisků grafu)

- Existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů a učitelů z praxe.
- Existují rozdíly v dovednostech absolventů a učitelů s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu.
- Existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a institucemi zaměstnávajícími je.
- Značná část absolventů fakult vzdělávajících učitele po skončení školy pracuje ve školství.
- Systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních míst učitelů.

Uchazeči o studium a absolventi/ky uvedli jiný důvod než námi nabízené varianty jen v ojedinělých případech. Studenti/ky učitelských oborů tuto možnost využili častěji. Pokud pomineme námi vybrané důvody studia učitelského oboru, nejčastějším jiným důvodem byl prostý zájem studentů a studentek o obor nebo prohloubení znalostí o oboru (57 případů). Dalším častým důvodem pro studium učitelských oborů je lepší uplatnění na trhu práce po ukončení studia (18 případů) a studium učitelského oboru jako doplňkového oboru (např. druhá vysoká škola nebo tzv. vedlejší specializace) (14 případů). Studující vidí studium

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

učitelského oboru jako prostředek seberealizace, poslání nebo toho, jak si splnit svůj sen nebo dělat to, co by chtěli (14 případů).

Kategorizované odpovědi respondentů v jednotlivých zkoumaných cílových skupinách jsou uvedeny za pomoci absolutních četností v následující tabulce 24.

Tabulka 24 – Jiné důvody studia učitelského oboru.

	Uchazeč o studium	Student	Absolvent
Zájem o obor a prohloubení znalostí o oboru	-	57	5
Lepší uplatnění na trhu práce	1	18	1
Poslání, užitečnost, předávat znalosti (např. důsledek praxe v nízkoprahovém centru, asistence osoby s postižením)	1	14	3
Nezbytnost dosažení požadované kvalifikace na povolání učitele (např. nezbytnost doplnění kvalifikace stávajícího učitele)	2	13	1
Učitelský obor jako doplňkové vzdělání (např. vedlejší specializace k hlavnímu oboru)	-	14	-
Rozvoj osobních dovedností (prezentační, komunikační)	-	4	-
Snaha získat vysokoškolské vzdělání	-	4	1
Neotevření jiného oboru v magisterském stupni (např. shodného jako na bakalářském stupni)	-	4	-
Studium kombinace, která se mimo učitelské obory nevypisuje	-	3	-
Finanční situace (např. možnost podání jen jedné přihlášky, škola v místě bydliště, ubytování doma)	-	3	-
Zištěné zájmy – sport v průběhu studia	-	2	-
Výhody učitelského povolání (prázdniny, dobrá pracovní doba atd.)	-	2	-

Respondenti ze tří cílových skupin v otázce zjišťující plánovaný, současný nebo absolvovaný obor (popř. oborovou kombinaci) studia uvedli značné množství variant.

Uchazeči o studium učitelského oboru nejčastěji označili plánování studia na oboru popřípadě kombinaci oborů s českým jazykem, cizím jazykem, dějepisem nebo tělesnou výchovou.

Nejčastěji studenti a studentky učitelských oborů uvedli, že studují obor Cizí jazyk (74 studujících), a to zejména anglický jazyk, německý jazyk, francouzský a španělský jazyk. Výrazný počet studujících uvedl oborovou kombinaci Český jazyk – ZSV (OV) (27 studujících), obor Učitelství pro I. stupeň základních škol (52 studujících) a oborové kombinace Cizí jazyk – Český jazyk (48 studujících) a Biologie – Zeměpis (40 studujících).

Absolventi a absolventky nejčastěji uvedli, že studovali cizí jazyky a český jazyk v kombinaci s jinými předměty. Poměrně výrazný počet absolvujících studoval také učitelský obor Učitelství pro I. stupeň základních škol.

Tabulka 25 – Studium učitelského oboru/oborových kombinací.

	Uchazeč o studium	Student	Absolvent
Biologie - Matematika	1	14	-
Biologie	1	13	-
Biologie – Chemie	1	32	4
Biologie – Zeměpis	3	40	1
Biologie – Rodinná výchova, výchova ke zdraví	1	-	-
Biologie – Tělesná výchova	-	2	-
Biologie – Výpočetní technika, informatika	-	2	-
Biologie – Cizí jazyk	-	1	-
Biologie – Český jazyk	-	1	-
Biologie - Dějepis	-	1	-

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cizí jazyky (angličtina, němčina, francouzština, španělština)	6	74	4
Cizí jazyk – Dějepis	1	7	-
Cizí jazyk – ZSV (OV)	2	25	-
Cizí jazyk – Český jazyk	3	48	6
Cizí jazyk – Hudební výchova	-	3	-
Cizí jazyk – Výtvarná výchova	1	3	1
Cizí jazyk – Matematika	-	10	1
Cizí jazyk – Psychologie	-	8	1
Cizí jazyk – Rodinná výchova, výchova ke zdraví	-	-	1
Cizí jazyk – Speciální pedagogika	-	-	2
Cizí jazyk – Tělesná výchova	-	17	1
Cizí jazyk – Vizuální kultura	-	1	-
Cizí jazyk – Výpočetní technika, informatika	-	9	1
Cizí jazyk – Zeměpis	-	11	3
Český jazyk	4	23	-
Český jazyk – ZSV (OV)	3	57	4
Český jazyk – Hudební výchova	1	14	3
Český jazyk – Tělesná výchova	1	6	1
Český jazyk – Výtvarná výchova	1	5	1
Český jazyk - Psychologie	1	6	-
Český jazyk – Dějepis	1	32	4
Dějepis	4	11	-
Dějepis – Tělesná výchova	-	2	1
Dějepis – Výtvarná výchova	-	1	1
Dějepis – Zeměpis	2	11	-
Dějepis – ZSV (OV)	3	7	3
Dějepis – Matematika	-	3	-
Ekonomie	2	25	-
Fyzika	-	1	-
Fyzika – Chemie	-	1	-
Fyzika – Výpočetní technika, informatika	1	5	-
Fyzika – Matematika	1	10	3
Fyzika – Tělesná výchova	-	2	-
Fyzika - Zeměpis	-	1	-
Hudební výchova	1	12	-
Hudební výchova – Tělesná výchova	-	1	-
Hudební výchova – Zeměpis	1	1	-
Hudební výchova – ZSV (OV)	-	3	-
Chemie	-	3	-
Chemie – Matematika	1	12	1
Chemie – Tělesná výchova	-	2	-
Chemie – Výpočetní technika, informatika	-	1	-
Chemie – Zeměpis	-	1	2
Chemie – ZSV (OV)	-	1	-
Matematika	1	3	1
Matematika – Hudební výchova	-	3	1
Matematika – Speciální pedagogika	-	4	-
Matematika – Tělesná výchova	2	7	-
Matematika – Výtvarná výchova	1	1	1
Matematika – Výpočetní technika, informatika	2	12	2
Matematika – Zeměpis	-	11	1

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Matematika – ZSV (OV)	-	1	-
Pedagogika	-	2	-
Pedagogika volného času, mimoškolní pedagogika	1	6	-
Psychologie	1	9	-
Psychologie – Speciální pedagogika	-	1	-
Psychologie – Tělesná výchova	-	1	-
Psychologie – Výtvarná výchova	1	2	1
Rodinná výchova, Výchova ke zdraví	1	5	-
Rodinná výchovy, Výchova ke zdraví – Tělesná výchova	-	2	-
Sociální práce	1	2	-
Speciální edukace bezpečnostních složek	1	-	-
Speciální pedagogika (logopedie, surdopedie, asistentství)	5	16	6
Tělesná výchova	2	19	2
Tělesná výchova – Zeměpis	3	15	2
Tělesná výchova – Výpočetní technika, informatika	1	2	-
Tělesná výchova – ZSV (OV)	2	9	1
Učitelství pro mateřské školy	2	14	-
Učitelství pro I. stupeň základních škol	3	52	12
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	3	19	2
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování – ZSV (OV)	-	2	-
Učitelství pro střední školy	-	4	-
Vizuální kultura	-	3	-
Vychovatelství	-	2	-
Výpočetní technika, informatika	2	10	-
Výpočetní technika, informatika – Zeměpis	-	2	-
Výpočetní technika, informatika – ZSV (OV)	-	1	-
Výpočetní technika, informatika – Výtvarná výchova	-	1	-
Výtvarná výchova	2	10	2
Výtvarná výchova – ZSV (OV)	-	-	1
Zeměpis	1	10	-
Zeměpis – ZSV (OV)	-	6	-
Zdravotně sociální práce	1	-	-
ZSV (OV)	-	1	-

Pokud provedeme přepočtení respondentů v jednotlivých cílových skupinách na jednotlivé obory, zjistíme, kolik respondentů by po absolvování mělo kvalifikaci na učení jednotlivých předmětů.²³

Uchazeči a uchazečky o studium učitelství by nejčastěji chtěli studovat obor Dějepis (17) a Český jazyk (15), popřípadě oborovou kombinaci s tímto předmětem.

Studenti a studentky, kteří se účastnili výzkumu, nejčastěji studují obory, popřípadě oborové kombinace předmětů Cizí jazyk (217) a Český jazyk (192). Třetím nejčastěji studovaným předmětem je Základy společenských věd (Občanská výchova), avšak se 113 studujícími se jedná o velký skok od prvních dvou oborů. Více než sto studentů a studentek v našem vzorku studuje také Zeměpis a Biologii.

U skupiny absolventů je situace podobná. Nejvyšší počty absolvujících jsou u předmětů Cizí jazyk a Český jazyk. Následuje obor Učitelství pro I. stupeň základních škol a Matematika.

²³ Pokud respondent, který chce studovat/studuje/studoval oborovou kombinaci Cizí jazyk – Český jazyk, započítali jsme jej jedenkrát do předmětu Cizí jazyk a jednou do předmětu Český jazyk.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 26 – Studium učitelského oboru (přepočteno na jednoobory).

	Uchazeč o studium	Student	Absolvent
Biologie	7	106	5
Cizí jazyk	13	217	21
Český jazyk	15	192	19
Dějepis	17	75	9
Ekonomie	2	25	-
Fyzika	2	20	3
Hudební výchova	3	37	4
Chemie	2	53	7
Matematika	9	91	11
Pedagogika	-	2	-
Pedagogika volného času, mimoškolní pedagogika	1	6	-
Psychologie	3	27	2
Rodinná výchova, výchova ke zdraví	2	7	1
Sociální práce	1	2	-
Speciální edukace bezpečnostních složek	1	-	-
Speciální pedagogika (logopedie, surdopedie, asistentství)	5	21	8
Tělesná výchova	11	87	8
Učitelství pro mateřské školy	2	14	-
Učitelství pro 1. stupeň základních škol	3	52	12
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	3	21	2
Učitelství pro střední školy	-	4	-
Vizuální kultura	-	4	-
Vychovatelství	-	2	-
Výpočetní technika, informatika	6	45	3
Výtvarná výchova	6	22	8
Zeměpis	10	109	9
Zdravotně sociální práce	1	-	-
ZSV (OV)	10	113	9

Ve vzorku uchazečů o studium mají respondenti zájem o studium učitelských oborů zejména na Masarykově univerzitě (17), Technické univerzitě v Liberci (14), Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (12) a Západočeské univerzitě v Plzni (11).

Nejvyšší počet respondentů v době dotazování studoval na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (200), Technické univerzitě v Liberci (191) a Západočeské univerzitě v Plzni (169). Ostatní vysoké školy byly zastoupeny výrazně menšími počty respondentů v této cílové skupině.

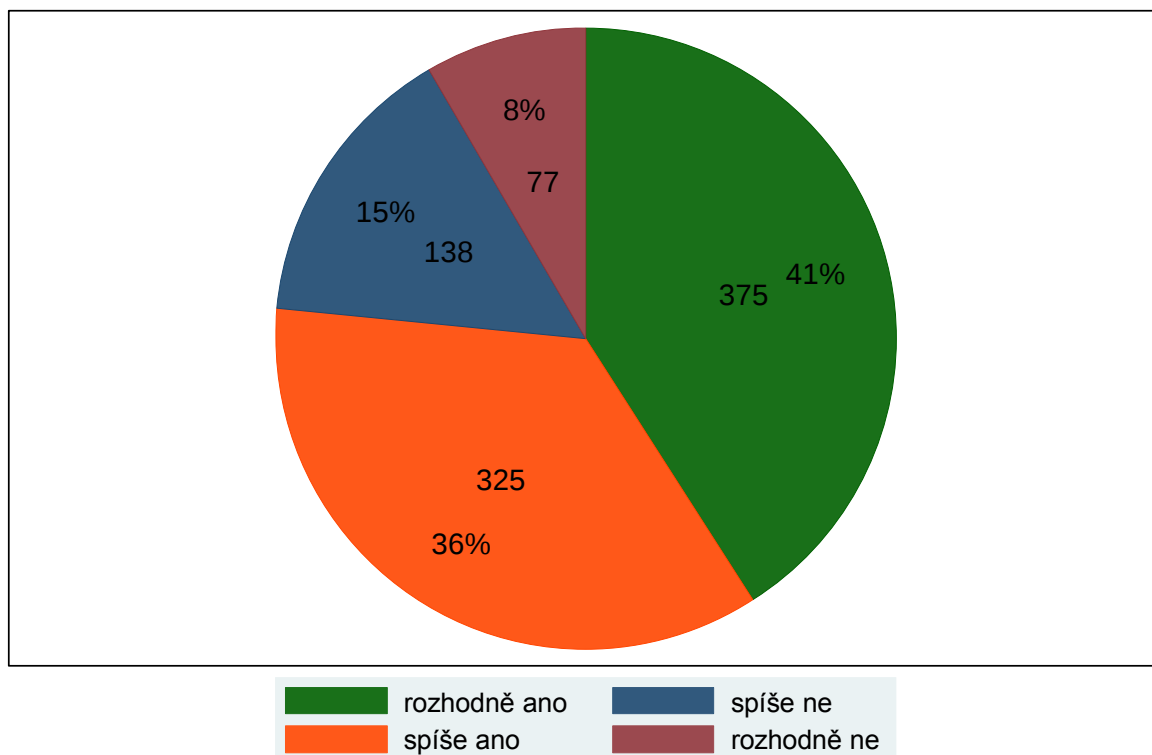
Absolventi a absolventky studovali a ukončili své studium učitelského oboru nejčastěji na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (15) a Univerzitě Palackého v Olomouci (15).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 27 – Vysoká škola studia učitelského oboru.

	Uchazeč o studium	Student	Absolvent
Univerzita Karlova v Praze	7	73	4
Univerzita Jana Amose Komenského Praha	-	2	-
Vysoká škola ekonomická v Praze	1	26	-
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	3	9	3
Masarykova univerzita	17	97	10
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	-	3	1
Univerzita Hradec Králové	5	53	9
Technická univerzita v Liberci	14	191	11
Ostravská univerzita v Ostravě	3	1	2
Slezská univerzita v Opavě	-	-	1
Univerzita Palackého v Olomouci	4	4	15
Univerzita Pardubice	-	14	1
Západočeská univerzita v Plzni	11	169	10
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	12	200	15
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	-	12	-
Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava	1	-	1

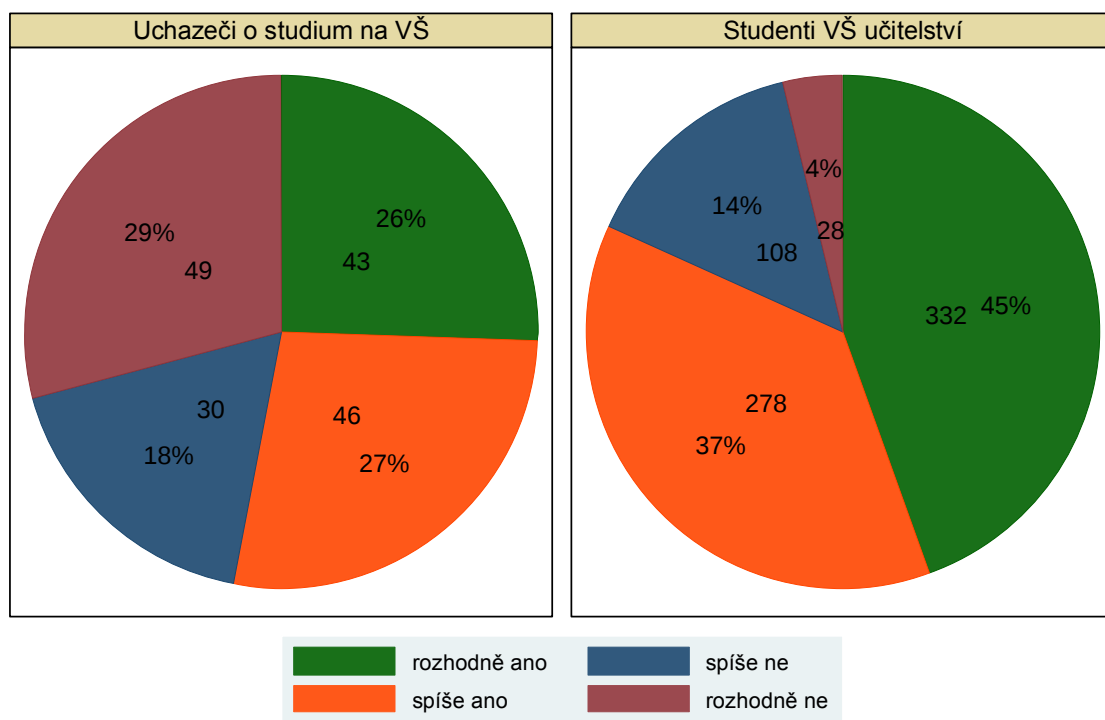
Graf 71 je opět koláčový graf a ukazuje, zda uchazeči o studium učitelství a studenti učitelství na vysoké škole mají v plánu po absolvování studia zůstat v oboru, tedy vykonávat učitelské povolání. Vidíme, že drtivá většina z nich odpovídá, že rozhodně či spíše ano (77 %). Pouze malá část z nich, tedy 23 % spíše nebo rozhodně o tom neuvažuje.

Graf 71 – Plán vykonávat po absolvování učitelské povolání.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 72 ukazuje to samé, co graf 71 (tedy, zda uchazeči o studium učitelství a studenti učitelství na vysoké škole mají v plánu po absolvování studia zůstat v oboru), nicméně zvláště pro skupinu uchazečů o studium na VŠ a zvláště pro studenty učitelství na VŠ. Když srovnáme obě skupiny, vidíme, že vysokoškolské studenty učitelství v daleko větší míře uvažují o tom, že zůstanou v oboru ve srovnání s uchazeči o studium učitelství na VŠ.

Graf 72 – Plán vykonávat po absolvování učitelské povolání (odpovědi podle skupin).

Respondenti ucházející se o studium na učitelských oborech nebo studující tyto obory měli uvést, zda plánují po absolvování studia zůstat v oboru a věnovat se učitelkému povolání. Ti, kteří na otázku odpověděli variantou spíše ne a rozhodně ne, měli uvést důvod, proč neplánují po absolvování vykonávat povolání učitele. Uchazeči a uchazečky o studium učitelského oboru uvedli jako důvod nezájmu o učitelské povolání zejména nízké finanční ohodnocení, náročnost práce a neochotu pracovat jako učitel/ka.

Nejvýraznějším důvodem, proč se studující nechtějí po absolutoriu stát učiteli/kami, je nedostatečné finanční ohodnocení práce (41 studujících). S touto odpovědí respondenti často spojovali také náročnost práce, která je v nepoměru s platem učitelů/ek. Studenti a studentky se domnívají, že práce učitelů je náročná (jak časově, tak psychicky) a špatně placená. Povolání učitele je ve společnosti vnímáno jako neprestížní, neperspektivní pro budování kariéry a nejisté. Studující v několika případech poukazovali na současnou morálku a způsoby chování mládeže (žáků a studentů), kteří projevují vůči učitelům despekt, a to za podpory svých rodičů.

Dotázaní studenti a studentky učitelských oborů tak raději budou volit cestu uplatnění ve studovaném oboru mimo učitelkou sféru. Někteří se domnívají, že na povolání učitele nemají povahové rysy a dostatečné kompetence. Tato práce by je nebavila a nepřinesla by jim uspokojení.

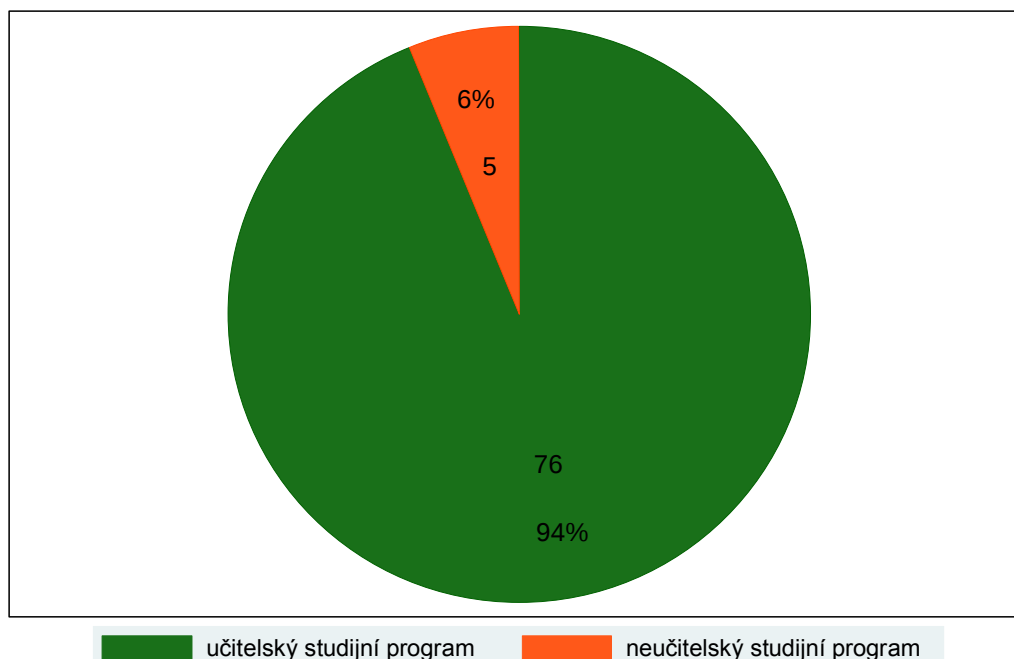
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 28 – Důvody neochoty vykonávat po absolvování učitelské povolání.

	Uchazeč o studium	Student
Povolání učitele by mě nebavilo, nepřineslo by mi uspokojení	2	10
Nevím, nedokážu říci	1	-
Chci se věnovat studovanému oboru, ovšem ne v učitelské praxi	1	23
Nemám povahu ani nezbytné osobnostní charakteristiky na povolání učitele	-	14
Nechci být učitelem, chci dělat jinou práci	3	17
Nedostatečné finanční ohodnocení	4	41
Náročná práce (zejména psychicky)	3	6
Chování mladých lidí, jejich přístup a despekt vůči učitelům, omezená pravomoc učitelů	1	8
Učitelství je vedlejší obor, jde o rozšíření kvalifikace	-	4
Neperspektivní povolání pro vytváření kariéry	-	5
Nepřipravenost absolventů na profesi	-	1
Nulová motivace	-	1
Odchod do zahraniční nebo snaha v zahraničí studovat	-	4
Nejistota zaměstnání (nedostatek míst, propouštění)	-	6
Povolání s nízkou prestiží	-	6
Obava ze zodpovědnosti	-	3
Nesouhlas s trendy ve vyučování (snižování rozpočtů, přeplněné třídy)	-	3
Jednotvárnost práce	-	2
Nevděčná práce	-	2

3.4.5 ABSOLVENTI UČITELSTVÍ

Graf 73 ukazuje, jaký typ studia absolventi učitelství studovali. Zdali to byl učitelství studijní program či obor, nebo neučitelství studijní program/obor s absolvováním „pedagogického minima“. Drtivá většina z nich absolvovala učitelství studijní program.

Graf 73 – Typ absolvovaného studijního programu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Celkem 81 absolventů a absolventek odpovědělo na otázku, jaký obor popřípadě oborovou kombinací vyučují v rámci své praxe na škole. Z toho osm respondentů uvedlo, že nevyučují. Nejvyšší počet respondentů (10) učí na škole předměty pro I. stupeň základních škol a cizí jazyky (8).

Poměrně značný počet absolventů a absolventek (celkem 14) vyučuje na škole více než dva předměty (kombinace těchto vyučovaných předmětů je na konci tabulky). Lze tedy předpokládat, že tito respondenti nemají pro všechny předměty dostatečnou kvalifikaci, jelikož vysoké školy umožňují studium pouze dvou oborů.

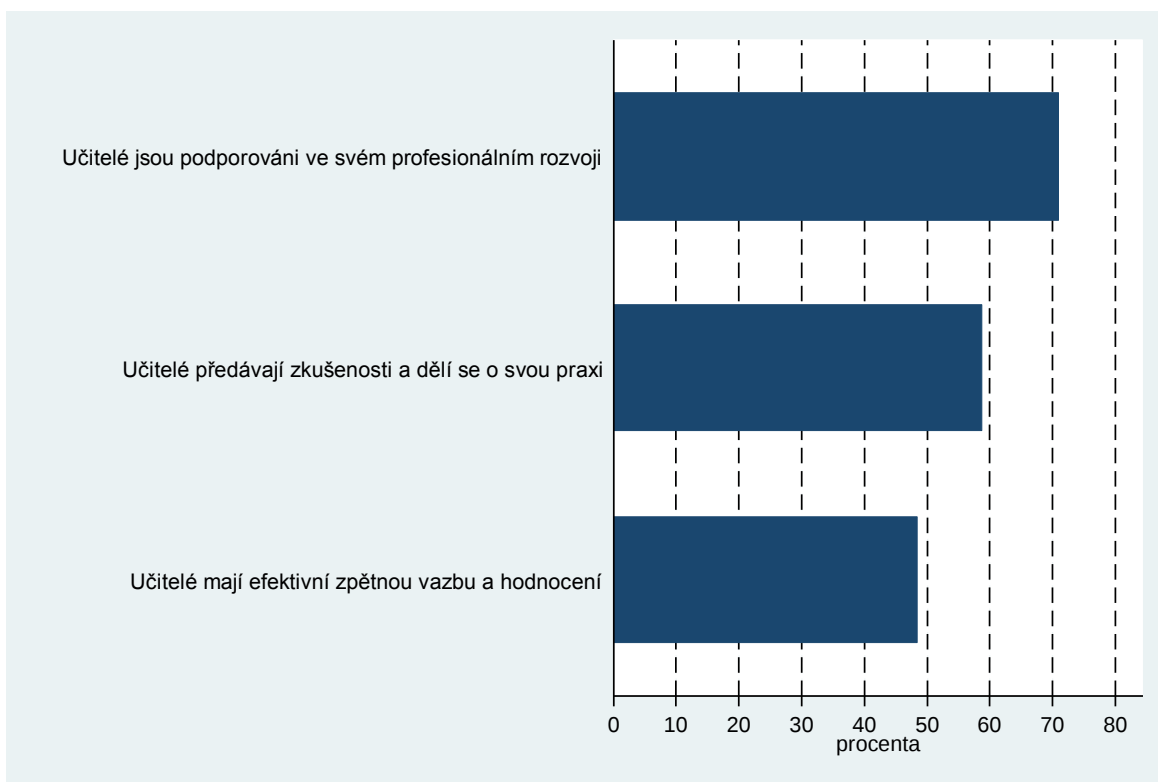
Tabulka 29 – Vyučované obory/oborové kombinace v rámci praxe.

	Počet
Biologie – Chemie	1
Biologie - Zeměpis	1
Biologie – Tělesná výchova	1
Cizí jazyky (angličtina, němčina, francouzština, ruština)	8
Cizí jazyk – ZSV (OV)	2
Cizí jazyk – Český jazyk	3
Cizí jazyk – Výtvarná výchova	1
Cizí jazyk – Tělesná výchova	1
Český jazyk	3
Český jazyk – ZSV (OV)	2
Český jazyk – Hudební výchova	2
Český jazyk – Dějepis	1
Dějepis – Tělesná výchova	1
Dějepis – Výtvarná výchova	1
Dějepis – ZSV (OV)	2
Ekonomie	2
Hudební výchova	2
Chemie	1
Chemie – Matematika	1
Matematika – Výpočetní technika, informatika	4
Matematika – Zeměpis	1
Speciální pedagogika (logopedie, surdopedie, asistentství)	3
Tělesná výchova	2
Tělesná výchova – Zeměpis	1
Učitelství pro I. stupeň základních škol	10
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	1
Výpočetní technika, informatika	1
Biologie – Chemie – Zeměpis	1
Biologie – Chemie – Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	1
Biologie – Fyzika – Chemie	1
Cizí jazyk – Český jazyk – ZSV (OV)	1
Cizí jazyk – Český jazyk - Dějepis	1
Cizí jazyk – Učitelství pro I. stupeň základních škol	2
Cizí jazyk – Český jazyk – Dějepis – ZSV (OV)	1
Cizí jazyk – Matematika – ZSV (OV)	1
Český jazyk – Psychologie – Tělesná výchova – ZSV (OV)	1
Český jazyk – Dějepis – Výpočetní technika, informatika – ZSV (OV)	2
Fyzika – Chemie – Matematika – Výpočetní technika, informatika	1
Hudební výchova – Matematika – Výpočetní technika, informatika	1
Nevyučuje	8

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3.4.6 NÁZORY ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ, ODBORNÍKŮ NA VZDĚLÁVÁNÍ A ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ

Graf 74 ukazuje míru souhlasu s předloženými výroky u absolventů učitelství, u odborníků pro oblast vzdělávání a zaměstnavatelů učitelských absolventů (vedení základních a středních škol a vedení vyšších odborných škol). 70 % z nich souhlasí s výrokem, že učitelé jsou podporováni ve svém profesionálním rozvoji. Méně pak souhlasí s tvrzením, že učitelé předávají zkušenosti a dělí se o svou praxi. A konečně nejméně z nich (necelých 50 %) je přesvědčeno o tom, že učitelům se dostává efektivní zpětné vazby a hodnocení jejich práce.

Graf 74 – Podpora rozvoje, předávání zkušeností a zpětná vazba.

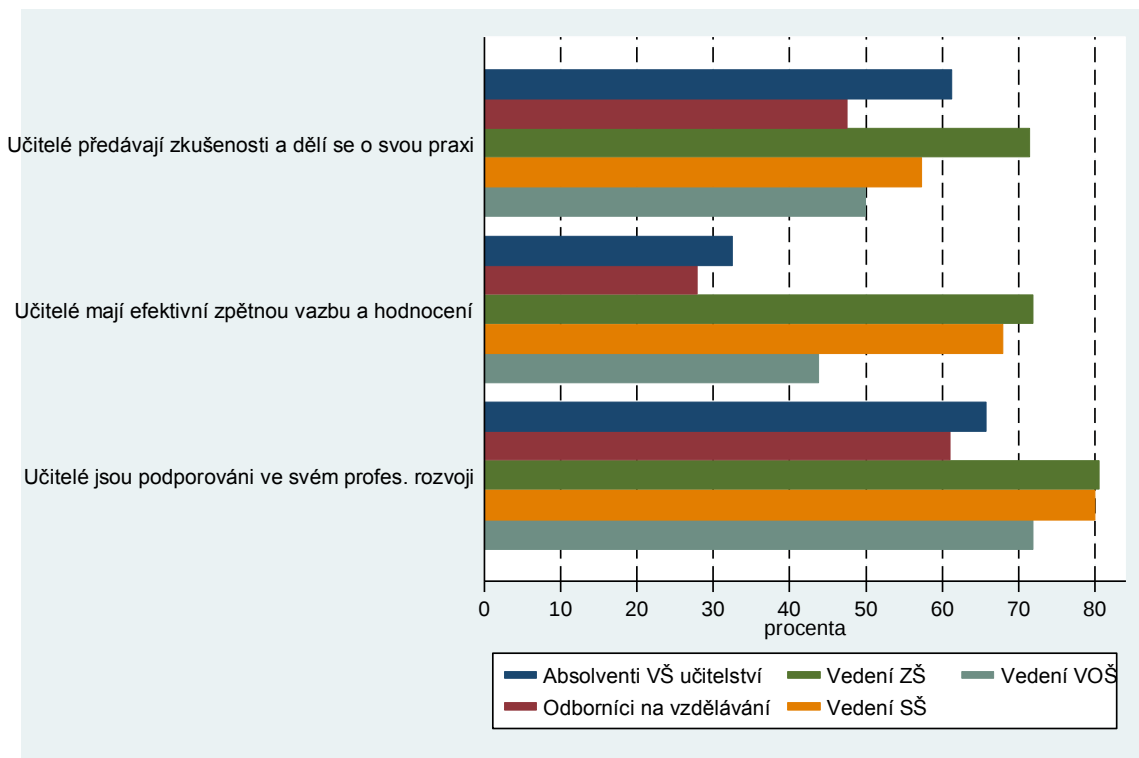
Poznámka:

Popisky grafu odpovídají následujícím otázkám v dotazníku (řazeno dle popisků grafu)

- Učitelé jsou podporováni ve svém profesionálním rozvoji (uvádění do profese, podpora ze strany zkušenějších učitelů, oficiální školení).
- Učitelé si se svými kolegy předávají zkušenosti a dělí se o své příklady nejlepší praxe (napr. hospitace, nácvikové hodiny, spolupráce s mentory, koučování ze strany ředitelů atd.).
- Učitelům se dostává efektivní zpětná vazba a hodnocení jejich práce.

Graf 75 ukazuje stejnou věc jako graf 74, tedy míru souhlasu s předloženými výroky u absolventů učitelství, u odborníků pro oblast vzdělávání a zaměstnavatelů učitelských absolventů (vedení základních a středních škol a vedení vyšších odborných škol), nicméně nyní pro každou tuto skupinu zvlášť.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 75 – Podpora rozvoje, předávání zkušeností a zpětná vazba (odpovědi podle skupin).

Respondenti ze skupiny Absolventi, Odborníci, Vedení ZŠ, Vedení SŠ a Vedení VOŠ měli možnost okomentovat míru svého souhlasu s danými třemi výroky v grafu 17, popřípadě uvést svůj názor na tato tři zkoumána témata.

Podpora učitelů a učitelek v profesionálním rozvoji je omezena disponibilními finančními prostředky škol a téměř žádnou motivací ze strany školy. Současně někteří učitelé o další vzdělávání neprojevují zájem, jelikož je dobrovolné, obvykle v době jejich volna nebo v čase výuky, na kterou musí domluvit zástup nebo tuto výuku nahradit. Účast na školeních představuje pro vyučující spíše nevýhody a žádné benefity. Pro některé není snadné rozpoznat kvalitu nabízeného vzdělávání.

Na druhou stranu někteří respondenti a respondentky uvedli, že školy učitele a učitelky motivují a podporují jejich snahy o profesní rozvoj.

Tabulka 30 – Komentáře k výrokům v grafu 75 týkající se podpory učitelů v profesionálním rozvoji.

Podpora učitelů v profesionálním rozvoji	Absolventi	Odborníci	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ
Na další vzdělávání učitelů nejsou finance.	2	5	1	1	-
Škola nepodporuje motivaci k profesnímu růstu a dalšímu vzdělávání.		3		-	1
Škola podporuje motivaci k profesnímu růstu a dalšímu vzdělávání.	3	-	5	-	-
Systém dalšího vzdělávání učitelů není propracovaný a systematický (nezbytnost zástupu učitele, náhrada vyučovacích hodin, rušení Pedagogických center atd.)	-	1	-	2	-
V dalším vzdělávání učitelů chybí podpora metodiky, didaktiky, diagnostiky.	-	2	1	-	-
Oficiální školení jsou odborná, nikoliv prakticky zaměřená.	1			-	-
Učitelé nejsou dostatečně proškoleni, jak pracovat s kolektivem žáků (jak žáky motivovat, jak odhalit šikanu a jak s ní zacházet)	2	-	1	-	-
Učitelé povětšinou necítí potřebu ani tlak se dále profesně rozvíjet.	-	2	3	2	1

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Komentáře respondentů a respondentek poukázaly na neexistenci kvalitně fungujícího systému kooperace učitelů v rámci škol. Většina škol nemá systémový přístup k předávání zkušeností a zpětné vazby. Pokud respondenti a respondentky komentovali zpětnou vazbu a předávání zkušeností, vždy se zabývali interními zaměstnanci a zaměstnankyněmi, nikoli možnosti spolupráce s kolegy a kolegyněmi z jiných škol. Ani v jednom případě neuváděli možnost hospitací na jiných školách nebo seminářích s kolegy z jiných škol.

Respondenti a respondentky se shodli na tom, že pracovní prostředí ve školství funguje na podobné bázi jako v jiných institucích. I zde ve velké míře závisí na kvalitě kolektivu a na mezilidských vztazích na pracovišti. Předávání zkušeností a pomoc mohou očekávat pouze od tzv. „spřátelených“ kolegů či kolegyně. Někteří členové učitelského sboru s několikaletou praxí nechtějí předávat své těžce nabyté zkušenosti začínajícím učitelům a učitelkám. I ve školských zařízeních se lze setkat s konkurenčním bojem a individualistickým přístupem k učitelskému povolání.

Z tohoto důvodu se někteří respondenti a respondentky domnívají, že zkušenosti nejsou dostatečně předávány, a že závisí zejména na vedení školy a řediteli/ce, jaký systém hodnocení a přenosu informací a zkušeností nastaví. Vedení školy by mělo zavést systematický program hodnocení učitelů, motivovat učitele ke sdílení zkušeností a organizovat setkání, která by poskytla zpětnou vazbu nebo diskutovala příklady dobré praxe. Mezi nejvýraznější způsob, jakým na školách probíhá zpětná vazba a hodnocení učitelů a učitelek jsou hospitace. Ty však podle některých respondentů a respondentek probíhají nepravidelně a sporadicky a jsou často vnímány učiteli a učitelkami jako kontrola a nástroj k pokárání než metoda zpětné vazby a prodiskutování problematických aspektů výuky, popřípadě prostředek pomoci. Jako problém se v tomto ohledu jeví časová zaneprázdněnost učitelů a učitelek a nedostatek síly a motivace k těmto aktivitám.

V některých komentářích byly uvedeny také případy kvalitní spolupráce mezi kolegy a kolegyněmi při předávání zkušeností a zpětné vazbě. Ve většině případů se však jednalo podle vyjádření respondentů a respondentek o malé školy co do počtu učitelů i žáků.

Významná je podle mnoha dotázaných osob úloha mentora (zavádějícího učitele/ky) pro začínající učitele i nové učitele v rámci školy. Mentor by měl být zkušený vyučující stejného předmětu jako nový učitel. Tato funkce by měla být podle jejich názoru významně posílena a zavedena na všech školách.

Tabulka 31 – Komentáře k výročkám v grafu 75 týkající se zpětné vazby a hodnocení práce učitelů a předávání zkušeností mezi učiteli.

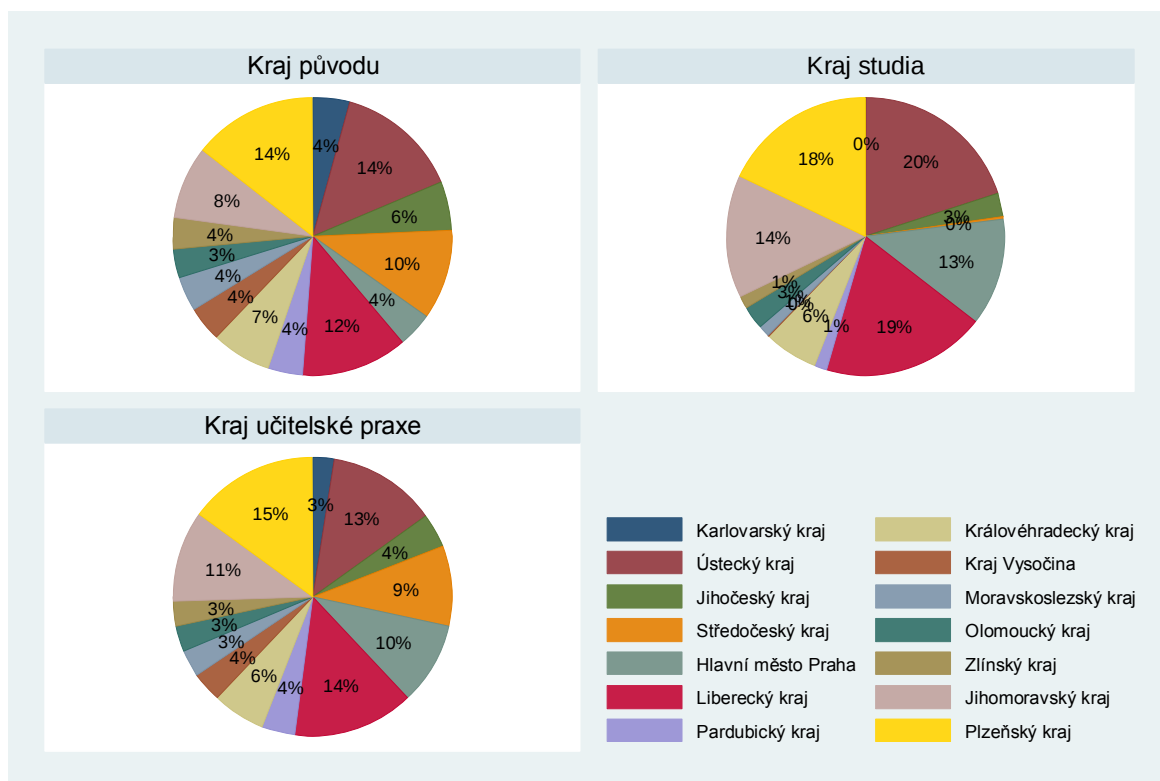
Zpětná vazba a hodnocení práce učitelů a předávání zkušeností mezi učiteli	Absolventi	Odborníci	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ
Školy mají podobné pracovní prostředí jako v jiných institucích – předávání zkušeností, hodnocení a pomoc probíhá mezi „spřátelenými“ kolegy, někteří své nabyté zkušenosti nechtějí sdílet (probíhá konkurenční boj). Záleží na kvalitě kolektivu.	5	17	11	8	-
Záleží na vedení školy, zda vede učitele k týmové práci, poskytuje zpětnou vazbu a motivuje ke vzdělávání.	-	7	9	4	-
Na výměnu zkušeností a zpětnou vazbu nezbývá čas a energie.	2	4	6	3	-
Invenční prostředí ve školách téměř neexistuje (jsou unavení, neví o moderních metodách a formách práce).	-	2	-	-	-
Zpětná vazba a hodnocení práce se učitelům nedostává.	1	8	-	2	-
Zpětná vazba a hodnocení probíhá formou hospitací starších kolegů nebo vedení (v mnoha případech jsou sporadické zejména z důvodu nezbytnosti zástupu, nejsou systematické)	4	5	8	3	-
Zpětnou vazbu poskytuje ČŠI.	-	2	-	-	-
Zpětná vazba pouze z výsledků práce žáků.	2	-	-	-	-
Nejsou stanovena kritéria hodnocení kvality práce učitelů.	-	1	1	-	-
Ředitelé škol nekoučují, vykonávají klasickou kontrolní a administrativní činnost.	-	7	1	-	-

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Předávání zkušeností mezi kolegy téměř neprobíhá (nárůst individualizace)	-	4		2	2
Mladší kolegové (začínající učitelé) jsou většinou starším kolegům na obtíž.	I	2	I	I	I
Zkušenosti jsou předávány spíše v neformální rovině, a to zřídka.	I	I	I	-	-
Rady získávány od učitelů s delší praxí (většinou po zeptání)	I	3	3	-	-
Kolegové se rádi dělí o své zkušenosti mezi sebou (většinou případ menších škol).	3	2	8	-	-
Zkušenosti by měly být předávány formou diskusí nad problémem, konfliktní situací ve třídě, nácvikovými hodinami.	I	-	-	I	-
Začínající učitel by měl mít mentora (nejlépe staršího učitele stejného předmětu, který ho provede většinou úskalí v komunikaci se žáky, rodiči, administrativou a vyučovacím a výchovným procesem).	I	2	3	-	2
Nový učitel dostane k sobě staršího kolegu, který mu radí.	2	3	5	3	-
Mentorování je na českých školách výjimečné, uvádění je spíše formální (zaměřené na administrativu).	-	7	3	2	-

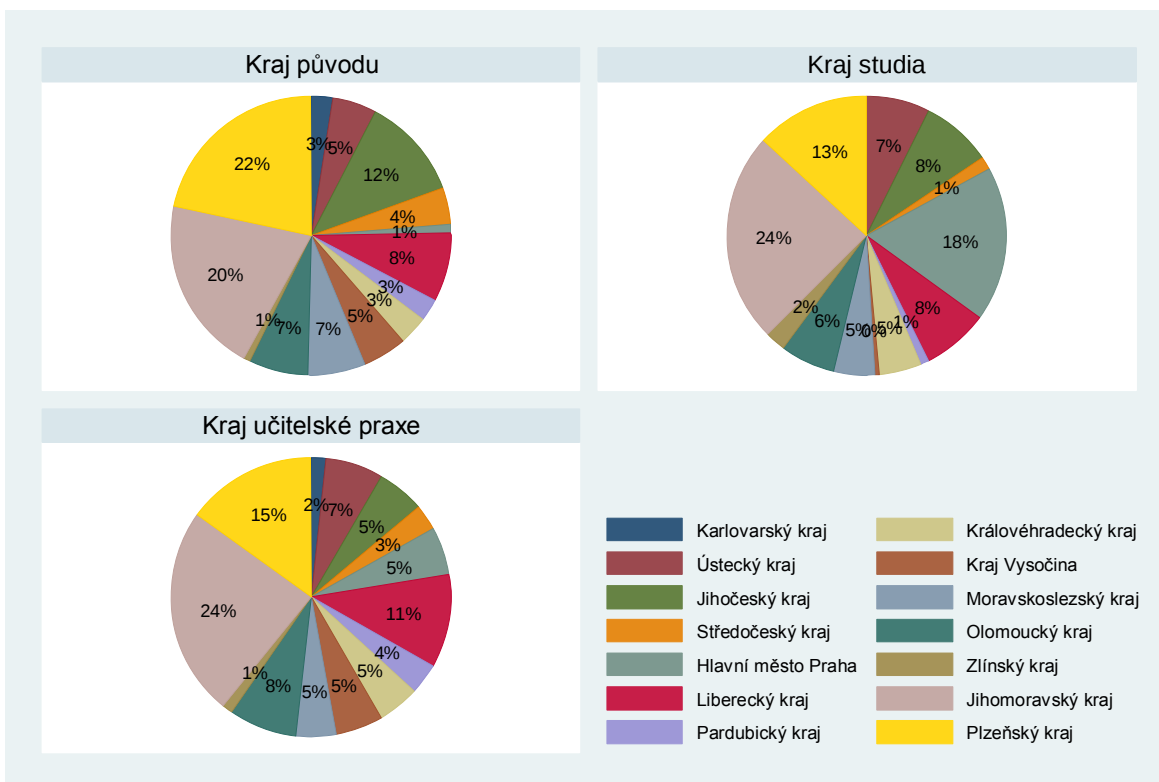
3.4.7 KRAJ PŮVODU, KRAJ STUDIA A KRAJ VÝKONU UČITELSKÉ PRAXE

Graf 76 jednak ukazuje, z kterého kraje respondenti pocházejí. Dále ukazuje, ve kterém kraji studují, nebo vystudovali, nebo pokud ještě nestudují, tak mají v plánu studovat. A dále ukazuje, ve kterém kraji by respondenti chtěli vykonávat nebo již vykonávají učitelskou praxi. Vidíme, že mezi těmito třemi otázkami v dotazníku existuje poměrně silná souvislost. To dokazují i korelační koeficienty, které jsou velmi silné. Pro souvislost mezi krajem původu a krajem studia je velikost korelačního koeficientu 0,58, pro souvislost mezi krajem studia a učitelskou praxí je tento koeficient 0,59 (přitom platí, že pozitivní korelace se pohybuje mezi číslem 0 a 1; číslo 0 označuje neexistenci korelace/souvislosti a číslo 1 znamená absolutní korelaci). Na základě toho můžeme uzavřít, že kraj původu silně předurčuje kraj studia a stejně tak kraj výkonu učitelské praxe.

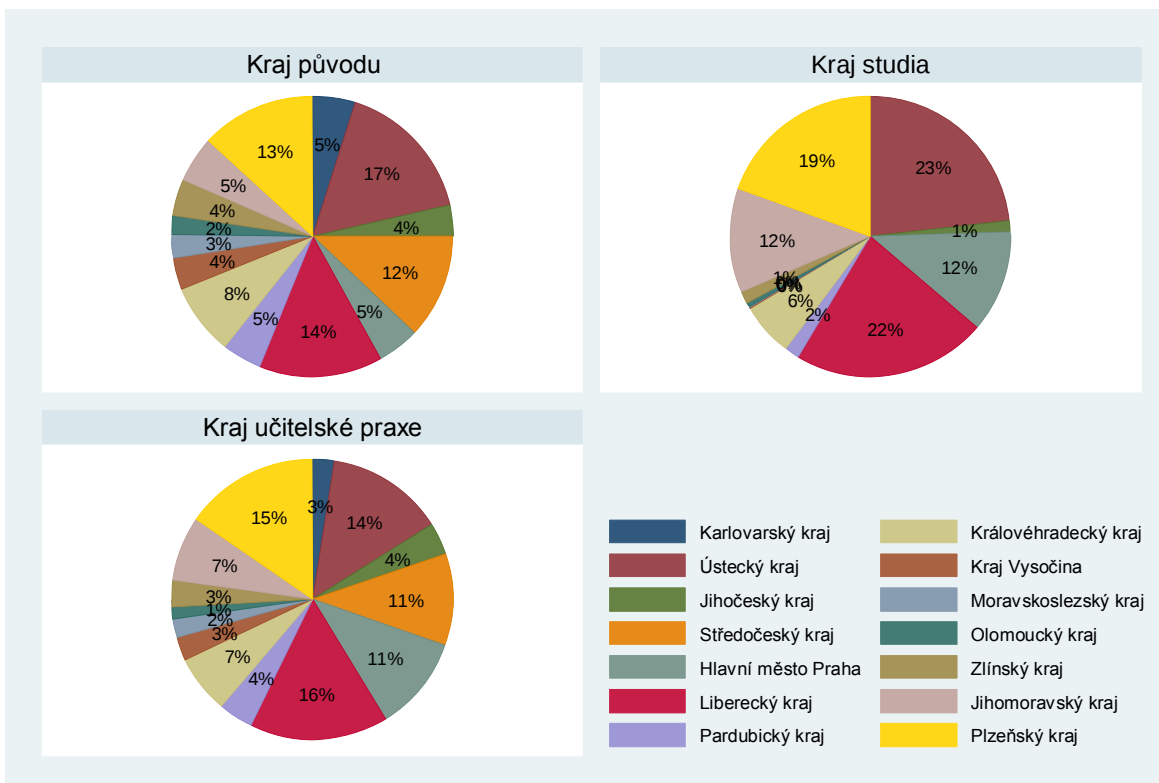

Graf 76 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe pro celkový počet respondentů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

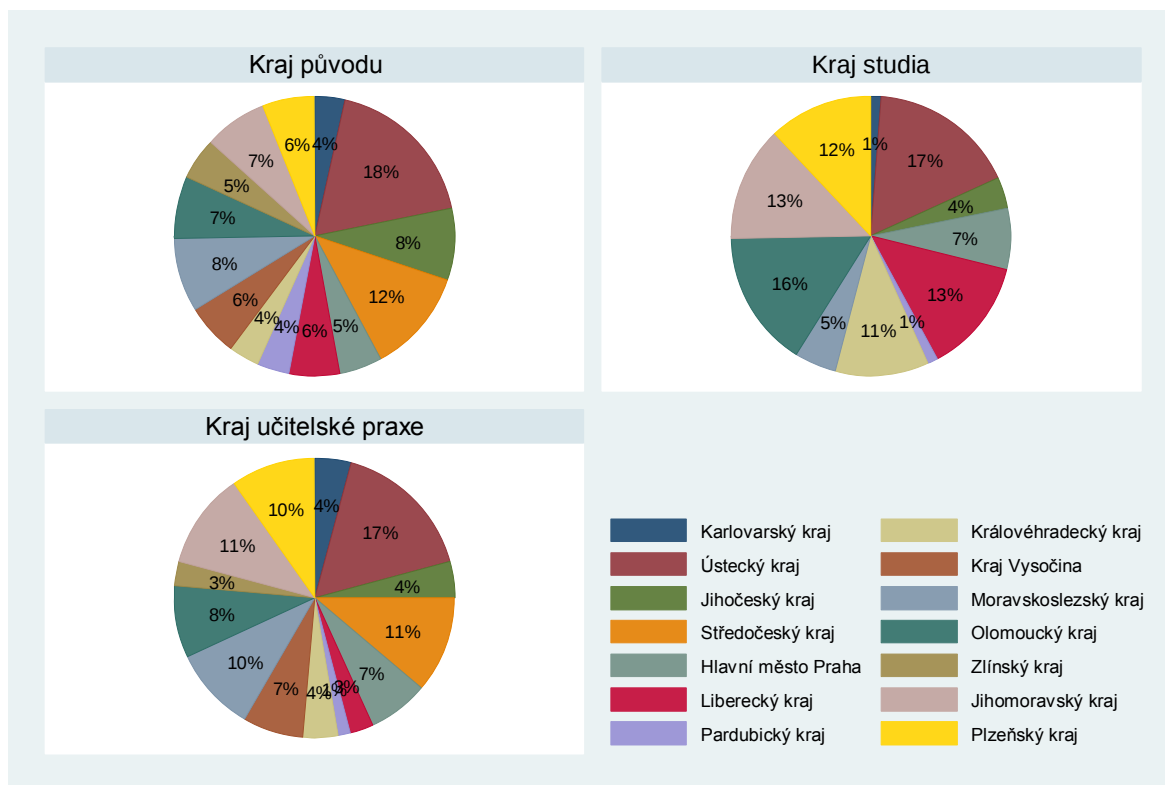

Graf 77 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe pro cílovou skupinu uchazeči o VŠ studium.

Graf 78 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe pro cílovou skupinu studenti FVU.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

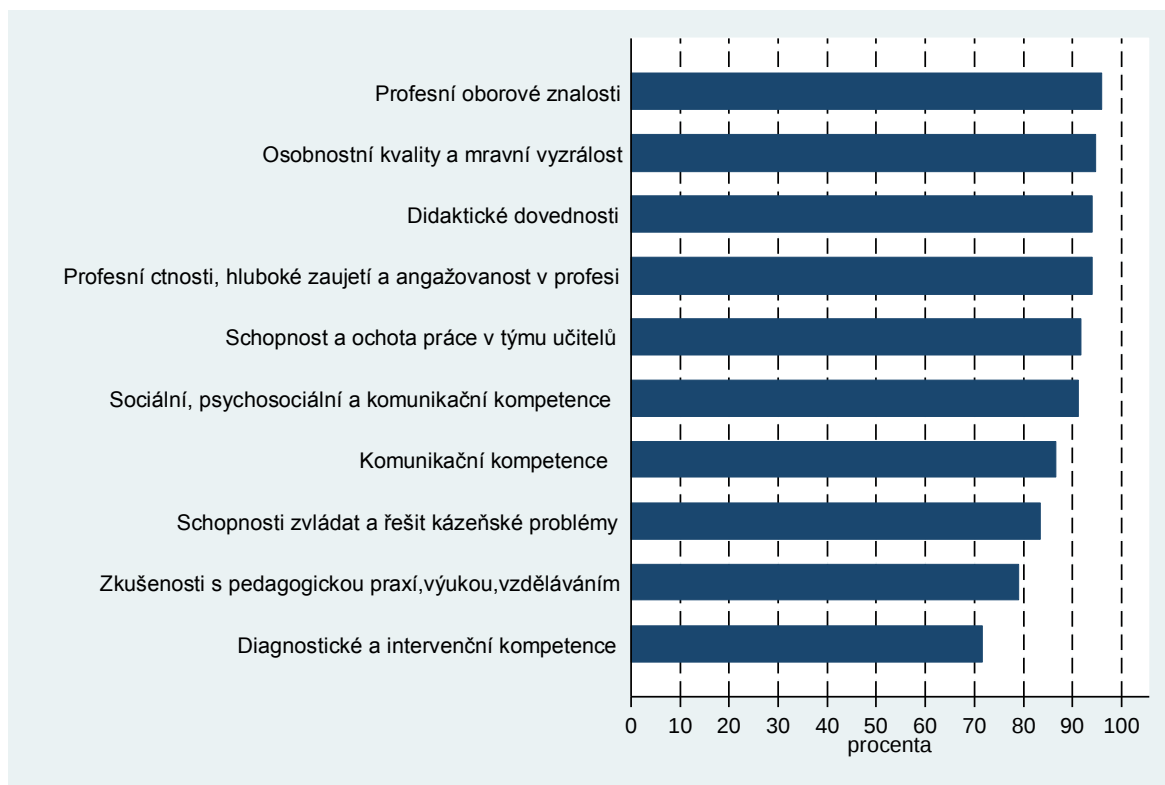
Graf 79 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učitelské praxe pro cílovou skupinu absolventi VŠ.

Ve všech grafech je velmi silná pozitivní korelace. Platí tedy to samé, co bylo konstatováno v obecné rovině také pro jednotlivé skupiny. Existuje korelace mezi krajem původu, krajem studia a krajem, v němž je vykonávána učitelská praxe. Nejsilněji tento vztah platí pro vysokoškolské studenty učitelství (korelace mezi krajem původu a krajem studia je 0,62 a mezi krajem studia a krajem učitelské praxe 0,52). Uchazeči o studium na VŠ mají pak korelaci mezi krajem původu a krajem studia 0,38 a mezi krajem studia a krajem praxe 0,52. A pro absolventy VŠ učitelství platí korelace mezi krajem původu a krajem studia 0,52 a krajem studia a krajem učitelské praxe 0,34.

3.4.8 NA ZÁKLADĚ ČEHO SE ZAMĚSTNAVATELÉ ROZHODUJÍ PŘI PŘIJÍMÁNÍ NOVÝCH UČITELŮ?

Graf 80 ukazuje na základě jakých kvalifikací a dovedností rozhodují zaměstnavatelé učitelských absolventů (vedení základních, středních škol a vedení vyšších odborných škol) o přijetí nového učitele/učitelky. Nejvíce z nich se rozhoduje na základě profesní oborové znalosti, osobnostních kvalit a mravní vyzrálosti člověka, jeho didaktických dovedností, profesních čtností, schopností a týmové práce a komunikačních kompetencí. V těchto kritériích není mezi zaměstnavateli učitelských oborů rozdíl a všechny tyto kritéria drtivá většina z nich (90 %) zohledňuje. Nejméně jsou pak zohledňovány zkušenosti s pedagogickou praxí, výukou a vzděláváním a diagnostické a intervenční kompetence.

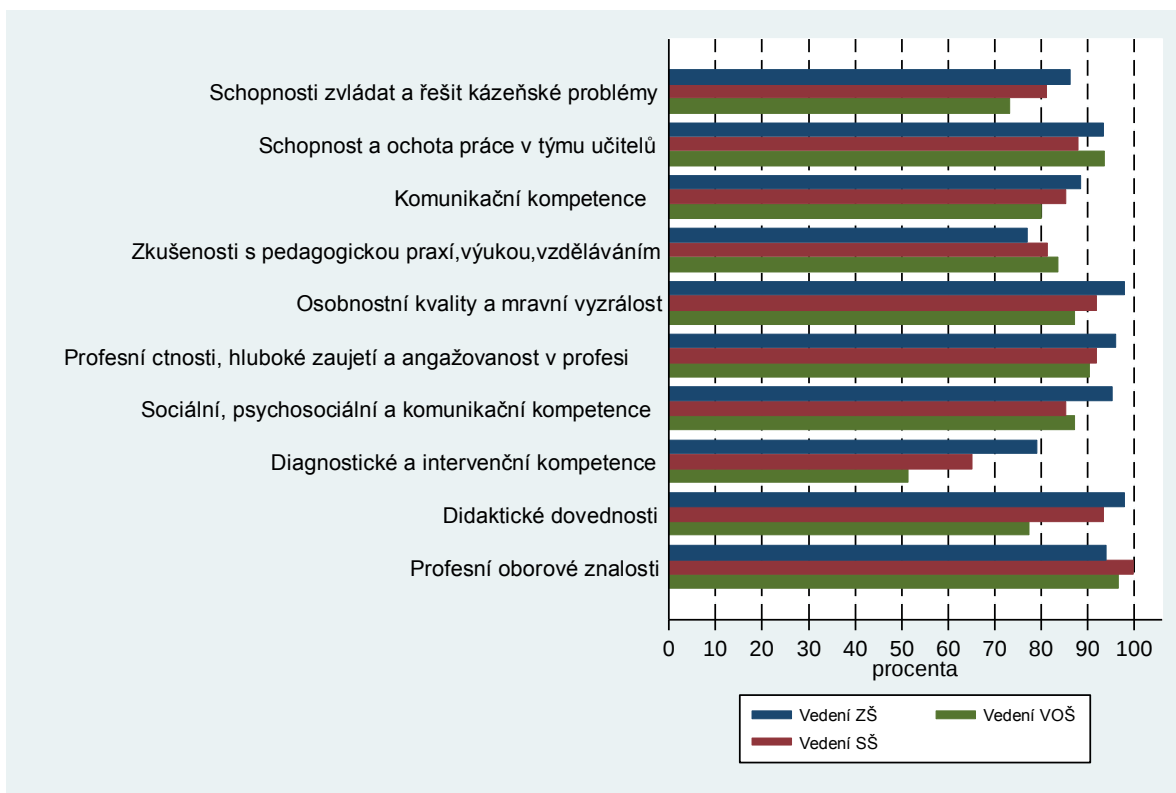
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 80 – Faktory ovlivňující přijetí učitele/učitelky.

Graf 81 pak ukazuje na základě jakých kvalifikací a dovedností se rozhodují konkrétní zaměstnavatelé učitelských absolventů, tedy co volí vedení základních škol, vedení středních škol a vedení vyšších odborných škol.

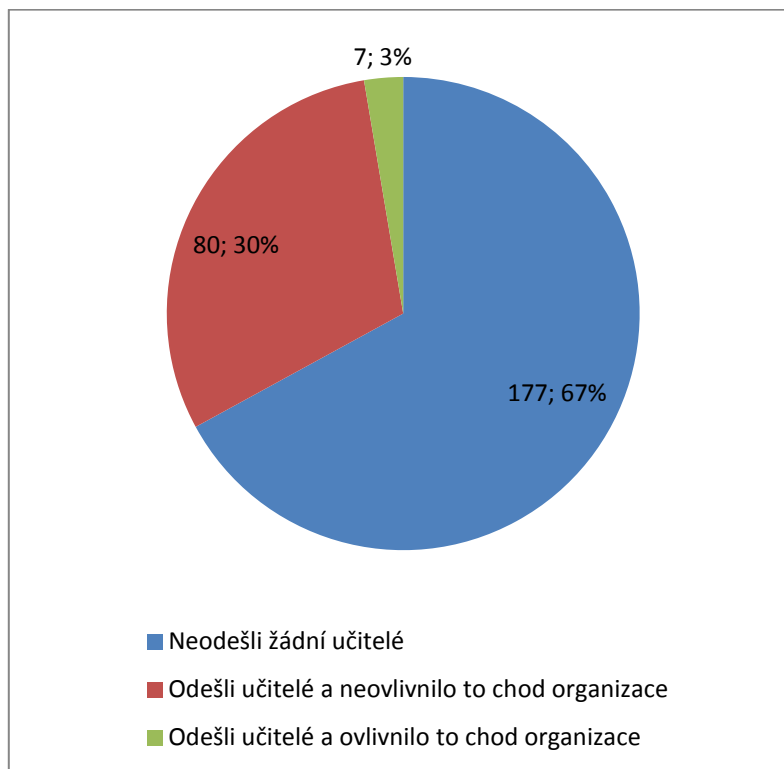
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 81 – Faktory ovlivňující přijetí učitele/učitelky (odpovědi podle skupin).

Graf 82 je koláčový graf a odpovídá na otázku, zdali zaměstnavatelé učitelských absolventů zaznamenali v posledních pěti letech významný odchod učitelů z organizace. U převážné většiny z nich (67 %) k tomuto odchodu nedošlo. Pouze 3 % zaměstnavatelů učitelských absolventů uvádí, že jim učitelé odešli a že to ovlivnilo chod celé organizace. U 30 % sice učitelé odešli, nicméně chod organizace to neovlivnilo.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 82 – Odchod učitelů/ek z organizace.

V případě, že zaměstnavatelé učitelů (vedení ZŠ, SŠ, VOŠ) zaznamenali odchod určitého počtu učitelů, měli uvést, jaké byly hlavní důvody odchodů učitelů z jejich školy.

Mezi výrazné důvody odchodu učitelů a učitelek u všech tří typů škol (ZŠ, SŠ, VOŠ) patří nadbytečnost jako důsledek reorganizace škol (zejména kvůli nižšímu počtu žáků a žákyň), odchod učitelů a učitelek do starobního důchodu nebo na mateřskou/rodičovskou dovolenou. Dalšími zmiňovanými důvody byla například změna pracovní činnosti kvůli lepším platovým podmínkám nebo vyšší flexibilitě práce, nekvalitní učitelé a učitelky, přestěhování nebo rodinné a zdravotní důvody učitelů a učitelek.

Tabulka 32 – Důvod odchodu učitelů/ek z organizace.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ
Reorganizace, nadbytečnost (zejména důsledek snižování počtu žáků)	14	14	3
Odchod do starobního důchodu (i předčasného)	15	9	1
Změna pracovní činnosti (lepší finanční podmínky, flexibilita nové práce, zklamání povoláním učitele)	7	9	3
Nekvalitní učitelé v oblasti výuky a pracovní náplně (nedobře odvedená práce, kázeňské nezvládnání žáků, neovládání PC, vyhoření)	6	4	2
Odchod na mateřskou/rodičovskou dovolenou	9	2	-
Rodinné a zdravotní důvody	6	2	1
Přestěhování	6	2	-
Nesplnění kvalifikačních požadavků (např. neochota učitelů/ek dodělat si kvalifikaci)	2	2	-
Neshody s vedením	3	-	-
Chování žáků a přístup jejich rodičů k učitelům	2	-	-
Nejistota zaměstnání ve školství	1	-	-
Nízká prestiž povolání	1	-	-
Nezapadli do kolektivu	1	-	-

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zástupci vedení ZŠ, SŠ a VOŠ měli uvést prostřednictvím otázky s volnou odpovědí předměty nebo předmětové kombinace, ve kterých je podle jejich názoru přebytek nebo nedostatek absolventů a absolventek. Současně se měli zamyslet nad tím, ve kterých předmětech nebo předmětových kombinacích bude v následujících pěti až deseti letech přebytek nebo naopak nedostatek absolventů a absolventek.

Značný počet respondentů nedokázal odpovědět na tyto otázky nebo nevěděl odpověď na to, ve kterých předmětech, popřípadě předmětových kombinacích, je v současné době absolventů a absolventek přebytek/nedostatek a nedokázal odhadnout budoucí situaci.

3.4.9 EXISTUJE PŘEBYTEK ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ PODLE ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ?

Vedoucí základních škol pocítují přebytek absolventů a absolventek zejména u předmětů Český jazyk, Učitelství pro I. stupeň základních škol, Základů společenských věd (Občanské nauky) a Dějepisu.

Respondenti a respondentky z vedení středních škol pocítují nadbytek absolvujících zejména u předmětu Základy společenských věd, Český jazyk, Dějepis.

Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že přebytek absolventů a absolventek je v předmětech Dějepis, Český jazyk, Cizí jazyky a obecně v humanitních předmětech.

Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému pocítují přebytek absolventů a absolventek u humanitních oborů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 33 – Přebytek absolventů/ek v aprobačních předmětech v současné době.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ	Celkem
Andragogika	-	-	1	1
Biologie	9	3	1	13
Biologie - Zeměpis	1	-	-	1
Cizí jazyky (zejména němčina)	5	11	4	20
Cizí jazyk – Český jazyk	-	1	-	1
Český jazyk	37	18	4	59
Český jazyk – ZSV (OV)	2	1	-	3
Dějepis	25	14	5	44
Dějepis – ZSV (OV)	1	-	-	1
Dějiny umění (estetika)	-	-	2	2
Etika	-	-	1	1
Fyzika	1	1	-	2
Fyzika – Matematika	1	-	-	1
Hudební výchova	-	3	-	3
Humanitní vědy obecně (ČJ, ZSV (OV), cizí jazyky, dějepis)	10	8	4	22
Chemie	2	3	1	6
Matematika	5	4	1	10
Pedagogika	-	-	1	1
Pedagogika volného času, mimoškolní pedagogika	-	1	-	1
Přírodovědné obory	1	1	-	2
Psychologie	-	1	-	1
Rodinná výchova, Výchova ke zdraví	5	-	-	5
Speciální pedagogika (asistentství)	6	-	-	6
Tělesná výchova	10	8	2	20
Tělesná výchova – Zeměpis	1	1	-	2
Tělesná výchova – ZSV (OV)	-	1	-	1
Učitelství pro 1. stupeň základních škol	34	1	-	35
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	2	1	-	3
Všeobecně vzdělávací předměty	-	4	1	5
Výpočetní technika, informatika	2	1	-	3
Výtvarná výchova	5	1	1	7
Zeměpis	5	6	-	11
Zdravotně sociální práce	-	-	1	1
ZSV (OV)	25	23	3	51
Nevím, neumím posoudit	43	5	7	55
Přebytek je ve všech oborech	1	4	-	5
V žádných oborech není přebytek	3	1	-	4

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Konkrétní rozdělení přebytku učitelů jednotlivých oborů a zaměření v jednotlivých krajích je následující:

Přebytek:

Karlovarský – I. stupeň základní školy.

Ústecký – společensko-vědní obory.

Jihočeský – I. stupeň základní školy, společensko-vědní obory.

Středočeský – humanitní obory.

Praha – I. stupeň základní školy, dějepis, český jazyk.

Liberecký – humanitní obory.

Pardubický – učitelé I. stupně.

Královehradecký – učitelé I. stupně.

Vysočina – český jazyk, občanská výchova, přírodopis, učitelé I. stupně.

Moravskoslezský – humanitní obory.

Olomoucký – humanitní a společenskovední předměty.

Zlínský – humanitní, občanská výchova.

Jihomoravský – český jazyk, občanská výchova, dějepis, zeměpis, učitelé I. stupně.

Plzeňský – český jazyk, dějepis, učitelé I. stupně.

Vedoucí základních škol se domnívají, že v následujících pěti až deseti letech bude přebytek absolventů a absolventek zejména u Učitelství pro I. stupeň základních škol, u předmětu Český jazyk, Dějepis, Cizí jazyky a Základů společenských věd (Občanské nauky). Někteří respondenti se domnívají, že přebytek absolvujících bude ve všech učitelských oborech.

Respondenti a respondentky z vedení středních škol uvedli, že nadbytek absolventů a absolventek bude v následujících letech zejména u předmětu Základy společenských věd, Cizí jazyky, Český jazyk, Dějepis a obecně v humanitních vědách.

Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že přebytek absolventů a absolventek bude v předmětech Cizí jazyk, Český jazyk, Dějepis a obecně v humanitních předmětech.

Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému předpokládají přebytek absolventů a absolventek u humanitních oborů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 34 – Přebytek absolventů/ek v aprobačních předmětech za cca 5 až 10 let.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ	Celkem
Biologie	1	3	-	4
Biologie - Zeměpis	1	-	-	1
Cizí jazyky (zejména němčina, angličtina)	12	14	4	30
Cizí jazyk – Český jazyk	1	-	-	1
Český jazyk	16	12	3	31
Český jazyk – ZSV (OV)	-	1	-	1
Dějepis	12	11	3	26
Dějiny umění	-	-	1	1
Ekonomie	-	1	1	2
Hudební výchova	-	1	-	1
Humanitní vědy obecně (ČJ, ZSV (OV), cizí jazyky, dějepis)	5	10	3	18
Chemie	1	3	-	4
Matematika	2	2	1	5
Pedagogika	1	-	-	1
Přírodovědné obory	3	1	-	4
Rodinná výchova, Výchova ke zdraví	1	-	-	1
Speciální pedagogika	5	-	-	5
Tělesná výchova	7	8	1	16
Učitelství pro 1. stupeň základních škol	17	-	-	17
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	-	2	-	2
Všeobecně vzdělávací předměty	-	5	1	6
Vychovatelství	-	1	-	1
Výpočetní technika, informatika	8	4	1	13
Zeměpis	2	-	-	2
Zeměpis – ZSV (OV)	-	2	-	2
ZSV (OV)	13	16	3	32
Nevím, neumím posoudit	71	12	8	91
Přebytek bude ve všech oborech	11	6	-	17
V žádných oborech nebude přebytek	3	1	-	4

3.4.10 EXISTUJE NEDOSTATEK ABSOLVENTŮ UČITELSTVÍ PODLE ZAMĚSTNANCŮ UČITELŮ?

Respondenti a respondentky v cílové skupině Vedení ZŠ pocítují v současné době nedostatek absolventů a absolventek zejména u předmětů Cizí jazyk, Fyzika, Matematika, Chemie a Výpočetní technika a informatika.

Dotázaní zástupci vedení středních škol pocítují nedostatek absolvujících zejména u předmětů Chemie, Fyzika, Učitelství odborných předmětů a Výpočetní technika a informatika.

Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že mají nedostatek absolventů a absolventek pro předmět Cizí jazyky a také vyučujících odborných předmětů nebo praktického vyučování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému pocítují nedostatek absolventů a absolventek u přírodovědných oborů (fyzika, chemie, matematika), u cizích jazyků a odborných předmětů.

Tabulka 35 – Nedostatek absolventů/ek v aprobačních předmětech v současné době.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ	Celkem
Biologie	7	-	-	7
Cizí jazyky (angličtina, španělština)	63	26	6	95
Český jazyk	1	2	-	3
Dějepis	1	-	-	1
Ekonomie	-	3	-	3
Fyzika	48	19	-	67
Fyzika – Chemie	1	-	-	1
Fyzika – Výpočetní technika, informatika	-	1	-	1
Fyzika – Matematika	2	1	-	3
Hudební výchova	7	-	-	7
Chemie	37	9	1	47
Matematika	45	22	1	68
Pedagogika	1	-	-	1
Přírodovědné obory	7	4	2	13
Rodinná výchova, Výchova ke zdraví	2	-	-	2
Speciální pedagogika	2	-	-	2
Technické obory	2	6	2	10
Tělesná výchova	5	1	-	6
Učitelství pro 1. stupeň základních škol	2	-	-	2
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování	2	16	5	23
Výpočetní technika, informatika	26	12	1	39
Výtvarná výchova	5	-	-	5
Zeměpis	2	1	-	3
ZSV (OV)	3	-	-	3
Nevím, neumím posoudit	27	3	6	36
Všech oborů je dostatek, nepocítujeme nedostatek	8	4	1	13

Konkrétní rozdělení nedostatku učitelů jednotlivých oborů a zaměření v jednotlivých krajích je následující:

Nedostatek:

Karlovarský – chemie, fyzika, jazyky, hudební výchova, výtvarná výchova.

Ústecký – přírodní vědy - matematika, fyzika, chemie, hudební výchova, výtvarná výchova.

Jihočeský – Matematika, odborné předměty.

Středočeský – matematika, fyzika, ICT.

Praha – přírodní vědy – matematika, chemie, fyzika, jazyky.

Liberecký – odborné předměty - matematika, fyzika, chemie, přírodopis.

Pardubický – anglický jazyk, matematika, fyzika.

Královéhradecký – anglický jazyk, matematika.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vysočina – odborné předměty přírodovědného zaměření.

Moravskoslezský – PŘ, CH, M, F, HV, odborné předměty.

Olomoucký – všechny odborné předměty - strojírenství, elektrotechnika.

Zlínský – cizí jazyky, anglický jazyk, informatika.

Jihomoravský – matematika, fyzika, chemie a informatika.

Plzeňský – technické, přírodovědné, odborné předměty.

Vedoucí základních škol se domnívají, že v následujících pěti až deseti letech bude nedostatek absolventů a absolventek zejména u předmětů Fyzika, Cizí jazyky, Chemie a Matematika.

Respondenti a respondentky z vedení středních škol uvedli, že nedostatek absolventů a absolventek bude v následujících letech zejména u předmětů Cizí jazyky, Matematika, Fyzika a vyučujících odborné předměty a praktické vyučování.

Dotázaní zástupci vedení VOŠ nejčastěji uvedli, že nedostatek učitelů a učitelek bude pro odborné předměty a praktické vyučování.

Všeobecně se dá konstatovat, že respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému se domnívají, že nedostatek absolventů a absolventek v následujících pěti až deseti letech bude zejména u přírodovědných oborů (Fyzika, Chemie, Matematika) a také bude nedostatek učitelů cizích jazyků a odborných předmětů popřípadě praktického vyučování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 36 – Nedostatek absolventů/ek v aprobačních předmětech za cca 5 až 10 let.

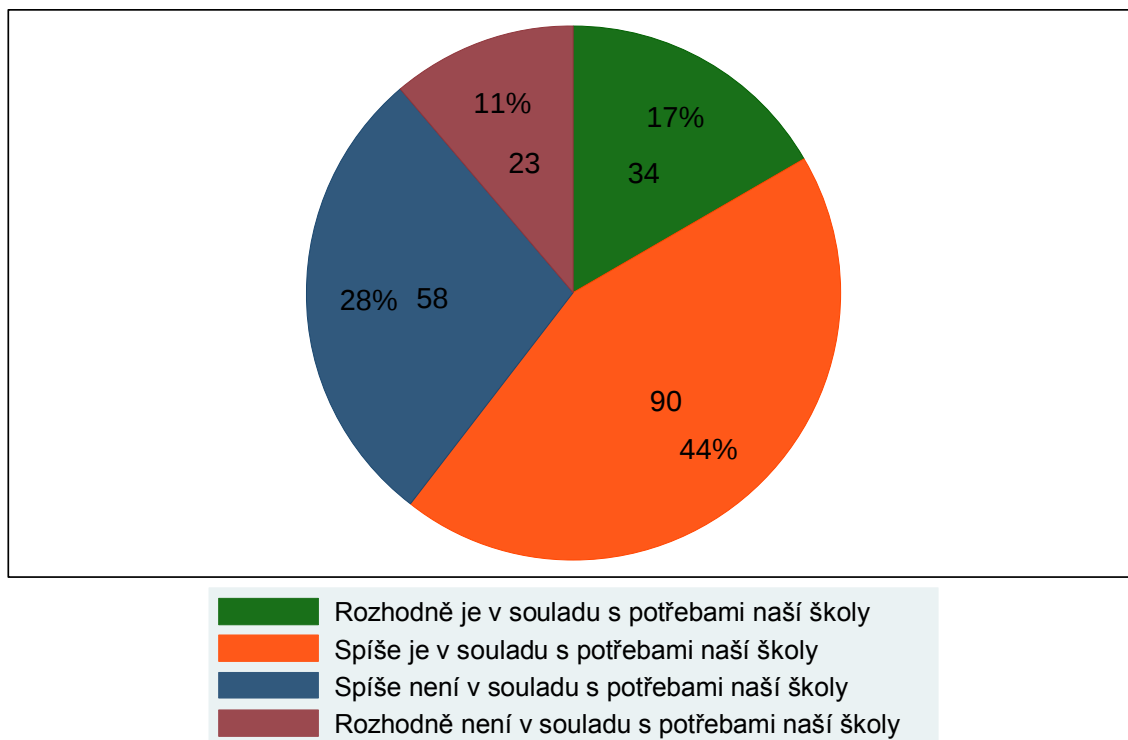
	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ	Celkem
Biologie	9	-	-	9
Cizí jazyky (angličtina, ruština, španělština)	29	16	2	47
Český jazyk	-	3	-	3
Dějepis	2	-	-	2
Ekonomie	-	1	1	2
Fyzika	31	15	1	47
Fyzika – Chemie	1	-	-	1
Fyzika – Matematika	2	-	-	2
Hudební výchova	2	-	-	2
Chemie	28	8	1	37
Matematika	28	16	2	46
Matematika – Výpočetní technika, informatika	-	1	-	1
Přírodovědné obory	7	4	2	13
Speciální pedagogika (logopedie, surdopedie, asistentství)	3	-	-	3
Technické obory (strojírenství, elektrotechnika, stavebnictví)	4	4	1	9
Tělesná výchova	2	-	-	2
Učitelství pro 1. stupeň základních škol	1	-	-	1
Učitelství odborných předmětů a praktického vyučování (např. řemesla)	1	14	4	19
Výpočetní technika, informatika	12	8	1	21
Výtvarná výchova	2	-	-	2
Zeměpis	2	-	-	2
Zeměpis – ZSV (OV)	1	-	-	1
Nevím, neumím posoudit	60	15	8	83
Nedostatek bude ve všech oborech	2	-	-	2
Nebude nedostatek v žádných oborech	6	5	-	11

Podíváme-li se na odpovědi týkající se přebytku a nedostatku pedagogů cizích jazyků, vidíme, že odpovědi ředitelů jsou rozporuplné. Někteří si myslí, že v této oblasti je či bude přebytek, jiní naopak soudí o současném i budoucím nedostatku. Je tedy pravděpodobné, že v této oblasti jsou zkušenosti jednotlivých ředitelů odlišné.

3.4.11 JE NABÍDKA PŘEDMĚTŮ NA FAKULTÁCH PŘIPRAVUJÍCÍCH UČITELE S POTŘEBAMI ŠKOL?

Graf 83 prezentuje odpovědi pouze těch zaměstnavatelů učitelských absolventů (vedení ZŠ, vedení SŠ a vedení VOŠ). Tento graf osvětluje, zdali je stávající nabídka předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele v souladu s potřebami jejich školy. Je vidět, že podle většiny zaměstnavatelů je rozhodně a spíše v souladu (61 % volí tyto varianty). 28 % uvádí, že spíše není v souladu a pro 11 % rozhodně není v souladu.

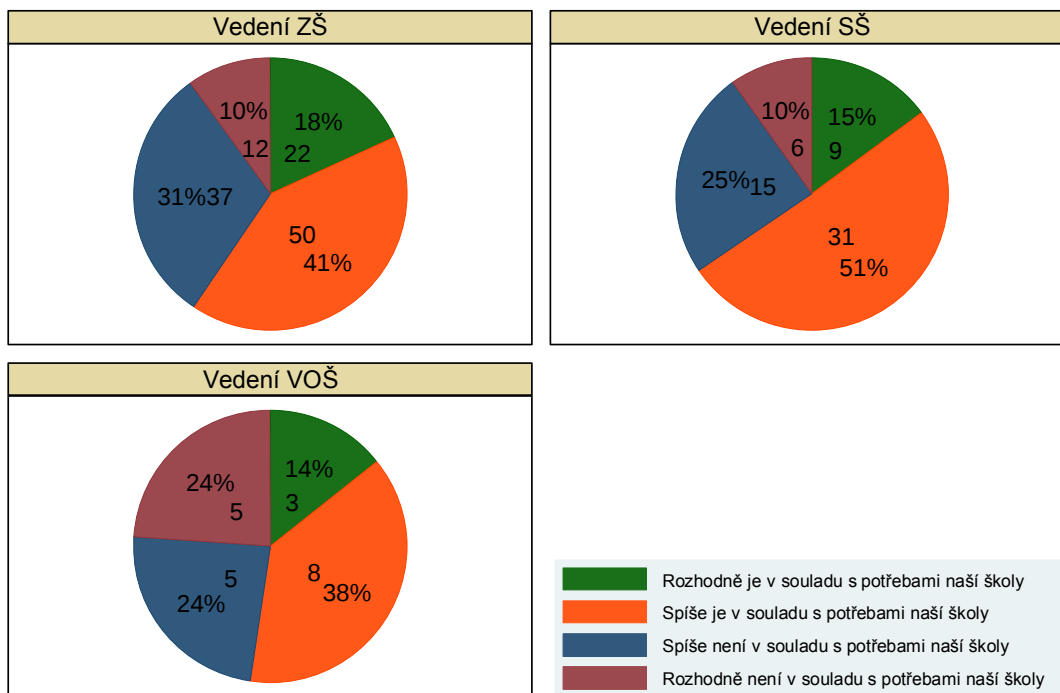
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 83 – Soulad nabídky předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele s potřebami školy (odpovědi za celou populaci).

Graf 84 prezentuje to samé, co graf 83 (odpovědi pouze zaměstnavatelů učitelských absolventů, kteří v posledních pěti letech zaznamenali významný odchod učitelů) z organizace, ale podle jednotlivých zaměstnavatelů. Odpovídá tedy na otázku, zdali je stávající nabídka předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele v souladu s potřebami jejich školy podle vedení ZŠ, vedení SŠ a vedení VOŠ. Když srovnáme tyto tři koláčové grafy, významné rozdíly nepozorujeme. Ve všech třech vedeních je rozložení odpovědi prakticky totožné. Dominuje rozhodně a spíše v souladu s potřebami školy nad tím, že spíše není nebo rozhodně není v souladu s potřebami školy.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 84 – Soulad nabídky předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele s potřebami školy (odpovědi podle skupin).

Respondenti a respondentky z vedení ZŠ, SŠ a VOŠ, kteří uvedli, že stávající nabídka předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele je spíše v souladu a spíše nebo rozhodně není v souladu s potřebami jejich školy, měli uvést důvody nesouladu.

Vedení VOŠ a SŠ se ve svých odpovědích na volnou otázku shodla, že nesoulad spočívá v nedostatku učitelů odborných předmětů. Dotázaní zástupci vedení středních a vyšších odborných škol se domnívají, že vysoké školy nepřipravují studující na povolání učitele odborných předmětů (např. na technicky zaměřené obory, učitelství práva, učitelství uměleckých řemesel atd.), ale zaměřují se pouze na vzdělávání učitelů na základní školy a gymnázia.

Vedení základních škol vidí v nabídce předmětových kombinací na vysokých školách jiné problémy. Značná část respondentů z této skupiny uvedla, že fakulty vzdělávající učitele nereagují na nedostatek absolventů a absolventek určitých předmětů nebo předmětových kombinací. Neexistuje podle nich propojenost mezi učitelskou praxí (poptávkou) a vzděláváním (nabídkou). Respondenti z vedení základních škol kritizují, že vysoké školy vypisují takové obory a jejich kombinace, které jsou populární a oblíbené, čímž přitáhnou velké množství zájemců o studium. Avšak již nepřemýšlí nad jejich uplatnitelností.

Druhý nesoulad spočívá v nedostatku předmětových kombinací nabízených fakultami vzdělávajícími učitele. Vysoké školy by měly v rámci své nabídky studijních programů a oborů reflektovat požadavky základních, středních a vyšších odborných škol. Měly by vzniknout nové kombinace, které by odpovídali nově sestaveným školským vzdělávacím programům, a které by pokryly zcela poptávku po předmětových kombinacích. S tímto souvisí také nevhodnost a nepraktičnost některých předmětových kombinací. Některé kombinace předmětů (např. ZSV a HV) neumožňují získání plného úvazku na škole. Současně někteří respondenti z vedení základních škol se vyslovili pro vytvoření víceoborových kombinací, které by pokryly zejména požadavky

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

malých škol. Mohly by tak například vzniknout kombinace tří předmětů (aprobací). Po možnosti třetí aprobace volala Česká školní inspekce již v roce 2002²⁴.

Nabídka možností vysokoškolského vzdělávání je podle vedení základních škol nedostatečná v oblasti doplnění potřebné kvalifikace učitelů a učitelek. Dotázaní respondenti z této skupiny se domnívají, že vysoké školy nemají dostatečnou nabídku kombinovaného studia, která by plně pokryla všechny potřebné obory a oborové kombinace. Učitelé a učitelky, kteří nemají možnost navštěvovat vysokou školu v prezenční formě, nemají možnost doplnit si odbornou kvalifikaci kombinovaným magisterským studiem.

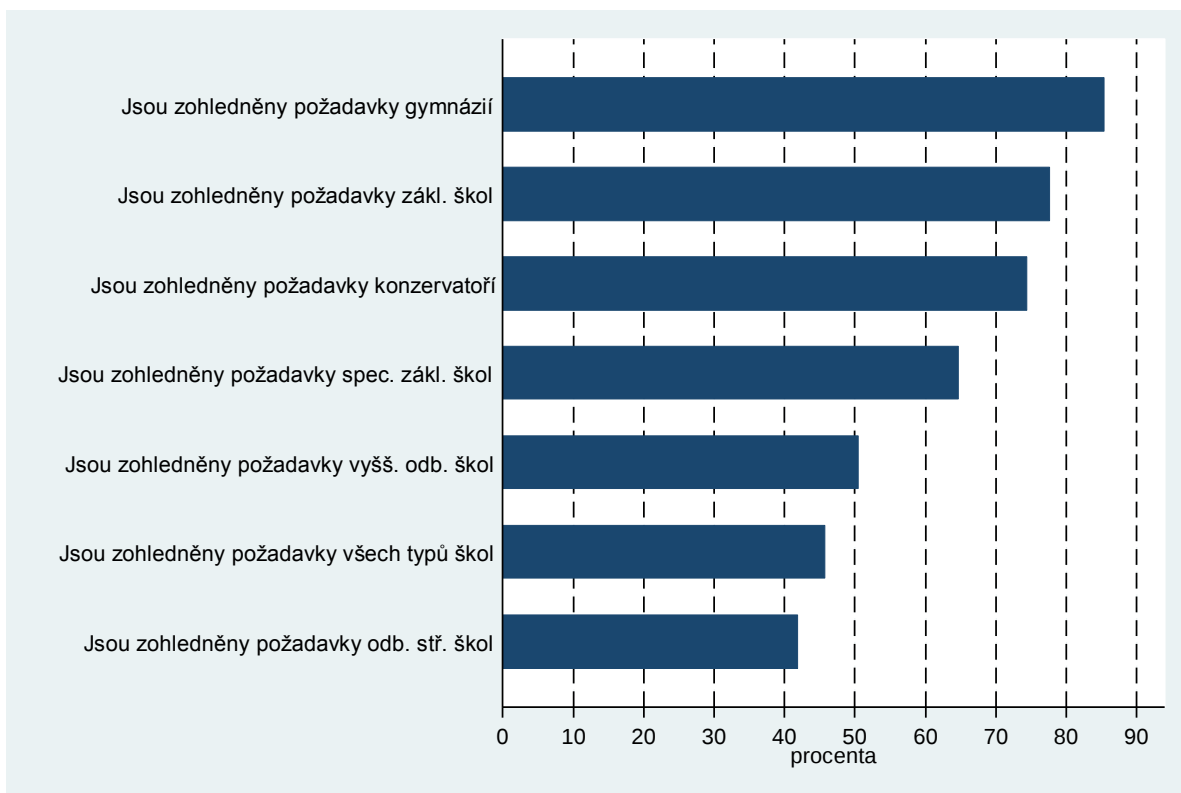
Tabulka 37 – Důvod nesouladu nabídky vysokých škol s požadavky školy.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ
Učitelé nejsou dostatečně připraveni na profesi učitele (nemají o profesi zájem, nezvládají aprobaci kvalitně)	3	-	-
Problémem je členění aprobací na 1. a 2. stupeň – školám by vyhovovala prostupnost	2	-	-
Nepřipravenost absolventa na výuku v malotřídce (výuka spojených ročníků)	3	-	-
Nedostatek možností doplnění si kvalifikace učitelů a učitelek (nejsou nabízena kombinovaná studia všech předmětů ŠVP)	9	-	-
Některé školy (např. malé) by uvítali absolventy/tyky s více než dvěma aprobacemi.	5	-	-
Chybí vysoce kvalifikovaní absolventi, kteří by měli jak výborné teoretické znalosti, tak výborné znalosti z praxe.	1	1	-
Fakulty vzdělávající učitele nereagují na nedostatek učitelů určitých oborů (např. cizích jazyků, matematika, fyzika), vysoké školy reagují pouze na zájem studujících o tzv. lehké obory (ZSV, dějepis atd.)	21	3	-
Nezbytnost nových kombinací (např. přebytek absolventů český jazyk – ZSV, avšak chybí Informatika pro 1. stupeň, možnost studia Speciální pedagogiky v kombinaci s aprobací, ŠVP členění předmětů zcela jinak, avšak vysoké školy na to nereagují), některé kombinace jsou zcela nevhodné a nepoužitelné.	15	2	-
Pro absolventy některých jednooborů nebo i dvouoborů je problém sestavit úvazek (např. studijní kombinace předmětů s nízkou časovou dotací podle RVP – ZSV + HV).	6	1	-
Je nedostatek učitelů odborných předmětů, pedagogické školy nepřipravují studenty na povolání učitele na odborných školách (např. na technicky zaměřené obory – elektro a strojírenství, uměleckořemeslné zaměření). Fakulty nevzdělávají učitele pro střední odborné školy. Zaměřují se na gymnázia a základní školy.	-	15	7
Nedostatek praxe absolventů/ek	3	1	3
Nevím, nedokážu posoudit	2	2	3

Graf 85 ukazuje, jak moc podle zaměstnavatelů učitelských absolventů pokrývají obory vzdělávající učitele požadavky jednotlivých typů škol. Vidíme, že podle největší části zaměstnavatelů učitelských oborů jsou zohledněny požadavky gymnázií. Podle nejmenšího podílu zaměstnavatelů jsou zohledněny požadavky odborných středních škol. Graf 86 ukazuje pak to samé, co graf 85, nicméně nyní podle konkrétních typů zaměstnavatelů učitelských absolventů (podle vedení ZŠ, vedení SŠ a vedení VOŠ).

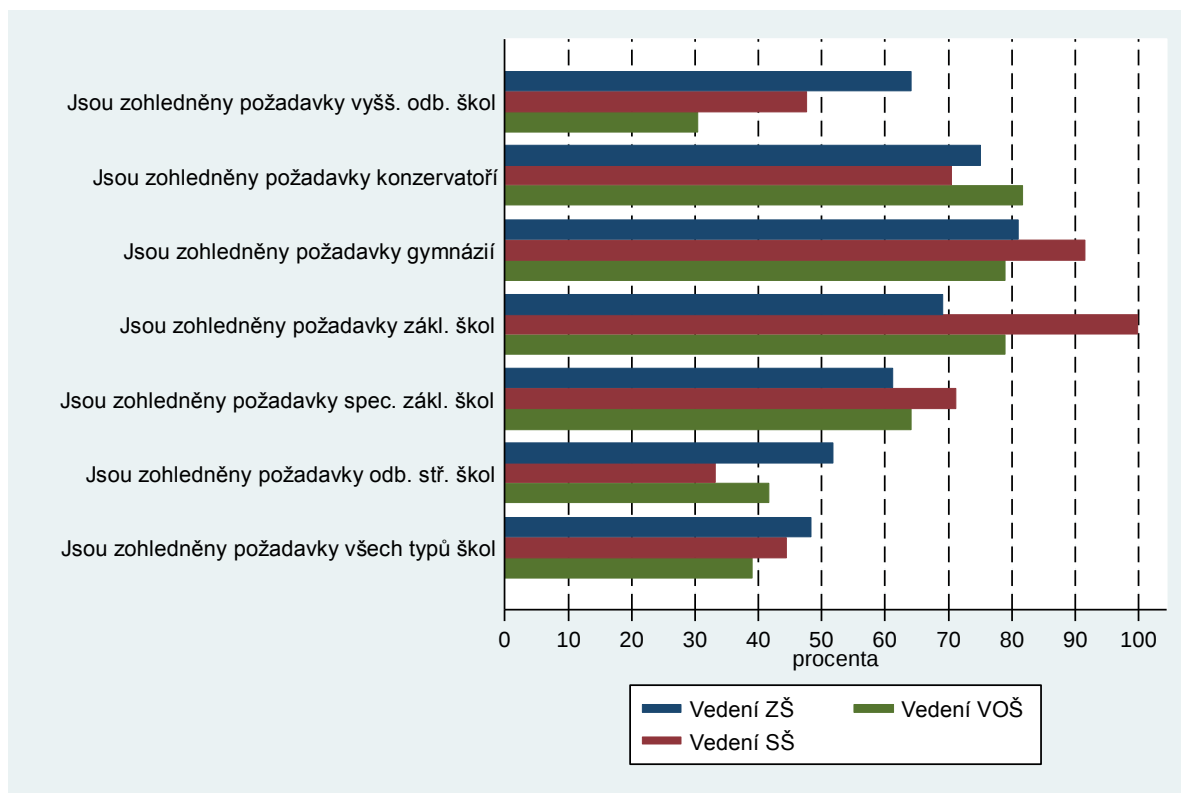
²⁴ <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3847>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 85 – Pokrytí požadavků všech typů škol nabízenými obory/oborovými kombinacemi.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 86 – Pokrytí požadavků všech typů škol nabízenými obory/oborovými kombinacemi (odpovědi podle skupin).

V případě, že respondent uvedl, že obory vzdělávající učitele nepokrývají požadavky některého z uvedených typů škol, měli zaznamenat, v čem nedostatek spočívá.

Respondenti z vedení vyšších odborných a středních škol se shodli, že nesoulad spočívá zejména v nedostatku oborů připravujících učitele odborných předmětů. Kvalitní absolventi těchto oborů se podle jejich názoru chtějí uplatnit mimo školský systém. Pro odborně zaměřené školy je tak těžké získat na výuku kvalitní odborníky, kteří mají kvalifikaci jak odbornou, tak pedagogickou. I když takoví odborníci jsou, školy si je nemohou dovolit zaplatit.

Na základních školách nesoulad spočívá zejména v pedagogické a odborné nepřipravenosti absolventů a absolventek na učitelské povolání. Podle respondentů z vedení základních škol nemají absolventi/ky dostatek praktických zkušeností s výukou, neumí řešit kázeňské problémy a neumí komunikovat s rodiči. Druhý nesoulad je mezi nabídkou vysokoškolských studijních oborů a oborových kombinací a poptávkou základních škol po nových učitelích. Dotázaní zástupci vedení škol se domnívají, že neexistuje propojenost a komunikace mezi těmito dvěma úrovněmi – mezi těmi, kdo vzdělávají mladé lidi a těmi, kdo je následně mají zaměstnávat. Dochází tak k výraznému přebytku mladých absolventů/ek určitých oborů a značný nedostatek absolventů/ek jiných oborů. Podobný problém spočívá v nabízených kombinacích předmětů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 38 - Důvody nedostatku.

	Vedení ZŠ	Vedení SŠ	Vedení VOŠ
Všeobecně chybí pedagogické a odborné předpoklady u absolventů (motivace, zájem, praxe, komunikace s žáky a rodiči, přesah do jiných oborů) – absolventi mají znalosti, ale nevědí, jak je použít	11	3	2
Kvalitní absolventi odborných oborů (např. informatika, elektrotechniky, strojní atd.) nehledají uplatnění ve školství, ale v prestižnějších a lépe placených zaměstnáních.	2	4	4
Nedostatek oborů připravující učitele odborných předmětů (mechanika, elektrotechnika, elektronika).	-	16	3
Chybí orientace na odborné předměty	-	1	2
Fakulty vzdělávající učitele nereagují na požadavky škol (velké množství absolventů humanitních oborů)	10	1	2
Zastaralý a nevhodný systém vzdělávání na pedagogických fakultách.	-	1	-
Nevhodně nastavené kombinace oborů (např. pro sestavení úvazku, potřebnosti kombinace ve škole – aprobeace + speciální pedagogika, potřebnost více kombinací pro malotřídky)	7	2	-
Příprava na základní školy by měla probíhat na pedagogických fakultách, na jiné stupně vzdělávání by již měla být odborná příprava na příslušných fakultách (filozofická, přírodovědecká atd.)	-	2	-
Nedostatek možnosti doplnění si potřebné kvalifikace (např. kombinované studium, doplňkové studium)	5	-	-
Chybí specializace na vzdělávání žáků s těžkým postižením	1	-	-

4 NÁZORY VYBRANÝCH ODBORNÍKŮ NA PROBLEMATIKU VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ

Pro prohloubení porozumění výsledkům šetření byla zorganizována polostrukturovaná focus group²⁵, jíž se zúčastnili odborníci na problematiku vzdělávání učitelů.

Diskuze se zúčastnilo 13 zástupců těchto zainteresovaných stran:

- Členové Rady vysokých škol
- Zástupci Akreditační komise VŠ a Akreditační komise VOV
- Zástupci vedení fakult vzdělávající učitele
- Zástupce studentů pedagogických fakult
- Odborníci MŠMT (IPn Kvalita)
- Osoby zastupující zájmy základních a středních škol
- Zástupce České školní inspekce (ČŠI)

Debata probíhala 2 hodiny a byla vedena formou řízené diskuze nad otázkami, které položil moderátor. Odpovědi na všechny otázky byly různorodé, někde však účastníci našli shodu. Odpovědi jsme se snažili seskupit do logických celků tak, jak z debaty vyplynuly. Výsledky názorů k jednotlivým otázkám debaty a jejich souhrn je následující:

Otázka „Jaké jsou největší problémy v oblasti přípravy a vzdělávání budoucích učitelů?“

- Počet fakult a oborů, které připravují budoucí učitele, je příliš velký. S tím souvisí nepružnost celého systému, kde tyto fakulty nejsou schopny reagovat na změny, které se v oboru objevují. S počtem fakult dále souvisí problém jejich financování (tento problém byl rozebrán v dalších otázkách).
- Není formulován standard toho, jak má absolvent pedagogického oboru vypadat. Není jasné, jaké by měl mít kompetence a dovednosti. Většina účastníků diskuze se shodla, že absolvent FVU není a asi ani nemůže být hotový učitel. Chybí však postup, jak by se měl dále rozvíjet. Možná by také mohly fakulty více zdůrazňovat a více komunikovat (studentům během studia, veřejnosti, apod.), že student, který vystudoval fakultu, je začínající učitel, který se musí ještě dále pod supervizí rozvíjet. Absolventům pedagogických oborů chybí především praxe, dále komunikační dovednosti. Nejsou schopni udržet pozornost svých žáků a studentů, ale také mají problém komunikovat se svými staršími kolegy. Tento problém by mohly pomoci odstranit neobvyklé formy výuky na pedagogických fakultách (dílny, ateliéry). Negativní by také mohla být masovost výuky.
- Dalším velkým problémem je vnímání celého vzdělávání ve společnosti. Povolání učitele je v očích veřejnosti málo uznávané a atraktivní. Rodiče by ze svých dětí měli raději právníky nebo lékaře než pedagogy. To se také odráží na tom, že na pedagogické obory jdou spíše průměrní studenti. Řada z nich pak často studuje proto, aby měla titul, než aby poté doopravdy učila.
- Další velkou překážkou je přístup samotných žáků a studentů, kteří nemají zájem o studium (na střední a vysoké škole nemají vztah ke svému oboru). Tím je situace pedagoga, zvláště mladého a nezkušeného, velmi ztížena, obzvláště v oblasti motivace.
- V neposlední řadě je problémem to, že pedagogové, kteří učí budoucí učitele, sami neumí učit, případně nemají žádné zkušenosti s praxí a řešením problémů, které mohou učitele potkat.

²⁵ Focus group je název pro kvalitativní výzkumnou metodu. Spočívá v diskuzi, řízené školeným profesionálem, která má za cíl prozkoumat postoje, názory, mínění účastníků. Vzhledem k tomu, že se jedná o kvalitativní metodu, výstupem z focus group nejsou číselná data, ale spíše informace. Je možné zjistit, jak lidé smýšlejí o nějakém problému, jaké názory se mezi lidmi objevují atd.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Otázka „Na základě čeho by se měla měřit kvalita učitele?“

- Hodnocení by mělo být multikriteriální a otevřené. Problém je možná u ředitelů škol. Dobrý ředitel má své interní hodnocení již dávno. Velká část ředitelů v současné době plní především roli administrativních pracovníků, kteří nemají na sledování kvality svých podřízených čas. Zde by měla být klíčová role zřizovatele, inspekce atd. ČŠI však v současné době může dělat pouze to, co je jejím úkolem ze zákona. Nejsou bohužel standardy, podle čeho by se kvalita mohla hodnotit, není žádný kariérní řád, žádné indikátory.
- Kariérním řádem se zabývá IPn „Kariérní systémy“²⁶. Je připravován jeho návrh, kde by mladý učitel po dvou letech po vysoké škole skládal „zkoušku učitelské způsobilosti“ a až poté by se stal kvalifikovaným učitelem. Dále jsou rozpracovávány jednotlivé etapy jeho dalšího růstu.

Otázka „Jak by měl vypadat kvalitní absolvent VŠ, který by měl učit?“

- Základním problémem je, jak vůbec můžeme kvalitu měřit. Měl by se vytvořit určitý standard, dle kterého by pak byl učitel hodnocen. V předchozích letech se již tato problematika zpracovávala, bylo by tedy dobré vzít již hotové výsledky a pokračovat v nich. Další možností je navázat hodnocení kvality (na projekt Q-RAM).
- Standard by měl být otevřený a měl by se přizpůsobovat aktuálnímu dění v problematice. Neměl by být řízen politicky, ale podle poptávky „zákazníků“. Měl by obsahovat části odborné, oborově didaktické, sociálně psychologické z pohledu pedagogiky, obecnou rovinu psychologie se zaměřením na žáka. Nezbytnou částí by měla být praxe. Deklarována by v něm také měla být odpovědnost jednotlivých aktérů vzdělávání. Standard by měl být definován v obecné rovině, ne jako mnohostránkový dokument, který by se nedal přizpůsobit konkrétním požadavkům (například jednotlivé specializace pedagogů). Většina účastníků se shodla na tom, že standard nesmí být míchán s kodexem učitele. Garantem tohoto standardu by měla být instituce, u které absolvent získá dané vzdělání.
- Pro začínajícího učitele je pak nezbytné, aby dostával zpětnou vazbu od svých kolegů, vnější hodnocení může přijít až v pozdějších letech jeho kariéry. Bylo by dobré pro začínající pedagogy zavést systém supervizora nebo zavádějícího učitele.

Otázka „Jakými kritérii hodnotit kvalitu fakulty vzdělávající učitele?“

- V současné době běží IPn „Kvalita“, jejíž součástí je i tento průzkum. Cílem je nastavit určitý systém hodnocení kvality. Do teď hodnocení probíhá na emotivní rovině, která je ohýbána, jak se komu hodí. Nyní je šance na vytvoření, případně doplnění kritérií kvality, která budou zohledňovat specifika pedagogických fakult.
- Byla položena otázka, zda by se mohla kvalita hodnotit tím, kolik absolventů dané fakulty půjde opravdu učit. Tento názor se setkal s velkými výhradami. Nelze ovlivnit kvalitu uchazečů na vstupu (aby na PdF šli jen ti kvalitní) a těžko se v současné době, kdy učitelé jsou špatně finančně i společensky hodnoceni, ovlivní to, kdo půjde učit. Tyto problémy by možná vyřešilo zmenšení počtu FVU, a tím nárůst konkurence.
- Pro hodnocení FVU by bylo potřeba definovat jejich hlavní cíl. Nelze fakultu hodnotit, když není jasné, jestli je jejím hlavním cílem špičkový výzkum nebo pedagogická činnost zaměřená na určitý směr či obor. Souvisí to s tím, jak pojmeme roli učitele a pro jakou praxi ho budeme připravovat (jak moc nám půjde o to, aby uměl realizovat rámcový vzdělávací program a uměl do praxe uvádět kurikulární reformu). Jakmile budeme vědět, jakého absolventa chceme a jakmile budeme vědět, jak

²⁶ Kariérním řádem učitelů se zabývají v současné době dva IPn – „Kariérní systémy“ a „PROROK“.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

se má dále rozvíjet, a budeme mít definováno, jakým učitelem se má posléze stát, můžeme lépe definovat cíl(e) fakult vzdělávajících učitele.

- Zatím nejsou definována specifika hodnocení pro pedagogické fakulty. Nelze je hodnotit úplně stejně jako filozofické nebo přírodovědecké fakulty. Pedagogické fakulty jsou svébytné, dala by se použít základní kritéria hodnocení na vysokých školách a „naroubovat“ je na pedagogické fakulty.
- Dalším problémem při hodnocení FVU je to, že není jasné „Co je dobrý učitel?“. Na tomto se neshodnou ani samotné FVU. Každý učitel je jiný (ať už osobností, tím, ve kterém stupni vzdělávání učí, nebo který obor učí) a každá fakulta ho připraví jinak. Mělo by se tedy definovat určité minimum, které učitel musí v jednotlivých kompetencích mít a teprve pak může být mezi učiteli diverzifikace.
- Samostatným problémem při hodnocení kvality pedagogických fakult je jejich výzkumná činnost. Dobrá fakulta by měla provádět potřebný výzkum v pedagogické oblasti. V současné době spousta fakult provádí výzkum v oblasti fyziky, biologie a dalších oborech, protože výzkumy jsou lépe placeny. Je nutné, aby jako výzkumné výstupy byly uznány např. metodické materiály nebo učební pomůcky.
- Otázku ostatní tvůrčí činnosti (kterou mohou FVU provádět) se podařilo vyřešit v uměleckém prostředí pomocí Registru uměleckých výstupů, kde tvůrčí výstupy jsou hodnoceny z několika hlediska a také lidmi, kteří jsou na daném prostředí nezávislí. U pedagogických fakult by něco takového bylo také možno zavést.
- Pokud jde o konkrétní kritéria hodnocení FVU, bylo by možné uvažovat o následujících – schopnost připravit absolventy na vstup do profese, aby z nich za určitou dobu byli dobří učitelé. Dát jim tedy určitý dobrý základ. Dalším kritériem by mohlo být, zda fakulta reaguje na potřeby regionu, tedy, zda, je schopná připravit absolventy v oborech, které chybí. Nesmí se také zapomínat na celkovou provázanost celé přípravy budoucího učitele, tedy na pedagogickou, psychologickou a didaktickou přípravu.

Otázka „Co zásadního by se mělo u fakult vzdělávajících učitele v následujících 10 letech změnit (z hlediska způsobu výuky, struktury předmětů, počtu studentů)?“

- Zvýšit podíl praxe ve studiu budoucích pedagogů. Nestačí však pouze zvýšit hodinovou dotaci, ale praxe musí být smysluplně provázána s teorií. Navíc by měla být zpětná reflexe toho, co na praxi studenti zažijí. Praxe by měla být vedena zkušeným učitelem, který má zkušenosti s výukou na základních či středních školách.
- Nutná je emancipace pedagogického sboru na fakultách, aby se nestávalo, že učí lidé, kteří sami neumějí učit.
- Podporovat mladé kantory v jejich růstu, poskytovat jim kariérní poradenství a dále s ním pracovat.
- Zmenšit počet fakult vzdělávajících učitele. Udělat odhad, kde se co učí, vybrat nej kvalitnější pracoviště a tam dané zaměření dále učit a rozvíjet.
- Návrat k modelu fakultních základních škol. Možnost studentům ukázat vlastní praxi pedagogů (jejich učitel z vysoké školy bude učit na střední škole).
- Posílit další kompetence absolventů, zejména v oblasti manažerských dovedností, soft skills a sebezkušenostního rozvoje.

5 ZKUŠENOSTI ZÍSKANÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ STUDIE

5.1 MOŽNÁ SLABÁ MÍSTA STUDIE

Vzhledem k rozsahu studované problematiky je možné, že v naší práci došlo k jistým zjednodušením či nepřesnostem. Níže uvádíme možná slabá místa studie, která jsme identifikovali.

Při zpracování kvantitativní studie jsme se potýkali s nedostatkem informačních zdrojů. V případě, že data nebyla veřejně dostupná, museli jsme se spoléhat na vyjádření zástupců organizací, které jsme oslovili s žádostí o poskytnutí dat. V této části studie se jako nejproblematictější ukázalo určení pedagogických oborů, které zahrnout do popisovaného vzorku. Při podrobnějším zkoumání bylo zjištěno, že akreditační komise nevede databázi pedagogických oborů, ani neposkytuje data, která by k jejich určení pomohla. Na základě konzultace s experty IPn Kvalita jsme se rozhodli stanovit pedagogické obory podle názvu studijního programu, případně studijního oboru. Jsme si plně vědomi toho, že tento výběr s sebou nese jisté nepřesnosti. Pro zajištění větší uplatnitelnosti absolventů totiž vysoké školy, zejména u bakalářských studijních programů, často volí názvy, které nelze jednoznačně spojit s přípravou na povolání učitele. Jiným způsobem výběru mohlo být například třídění podle kódu KKOVA/AKVO, který Akreditační komise ke každému oboru zveřejňuje, tam jsme však také našli velké množství nepřesností²⁷. Ocitli jsme se tak ve stejné pozici jako ředitelé základních, středních i vyšších odborných škol, kteří se někdy musejí rozhodovat, zda je pedagog kvalifikovaný či nikoliv, na základě názvu studijního programu uvedeného na vysokoškolském diplomu příchozího učitele. Další nepřesnosti způsobila skutečnost, že z názvů pedagogických oborů často nelze určit, pro který stupeň výuky, ani na výuku jakého předmětu se připravují.

V oblasti průzkumu názorů je nutné reflektovat, že vzhledem k tomu, že dotazování bylo postaveno především na sebehodnocení či subjektivním hodnocení zkušeností (což umožňuje případné zkreslení respondentem), vzhledem k získanému vzorku respondentů a způsobu jejich oslovení, lze ze sociologického hlediska na základě našich výsledků usuzovat o vlastnostech základního souboru jen částečně. Při zkoumání názorů v tak široké oblasti, ale odlišný postup není podle našeho názoru možný. Do dotazování také nebyly zahrnuty názory učitelů dlouhodobě působících v praxi, rodičů a žáků (nebylo to požadováno v zadávací dokumentaci), kteří by mohli mít na zkoumanou oblast odlišný pohled.

Naše zjištění mohou mít omezenou platnost, protože popisují současný stav. Od 1. 9. 2012 má vejít v platnost novela zákona o pedagogických pracovnících, která by měla usnadnit možnosti získání pedagogické kvalifikace a zvýšit prostupnost mezi jednotlivými vzdělávacími stupni. Teprve čas ukáže, jaký to bude mít vliv například na nedostatek či přebytek učitelů určitých oborů či jiné zkoumané skutečnosti.

5.2 CO SE OSVĚDČILO

Byli jsme příjemně překvapeni poměrně velkou návratností dotazníků a jsme přesvědčeni, že k této skutečnosti přispěl individuální přístup při získávání respondentů (speciální oslovovací dopisy pro zástupce odlišných cílových skupin, telefonická komunikace s respondenty), přijatelná délka vyplňování dotazníku (do 15 minut), elektronická podoba dotazníku (respondenti mohli vyplnit dotazník v práci i doma, bez zbytečné byrokratické zátěže) i skutečnost, že respondenti mohli vyplněním dotazníku přispět na dobrou věc (za každý vyplněný dotazník Akademické centrum studentských aktivit přislíbilo 10 Kč na projekt Pomozte dětem!). Celé akci jistě pomohlo, že průzkum realizovala nezisková organizace s rozsáhlými zkušenostmi v oblasti vzdělávání i v oblasti sociologických studií, která je na poli vysokých škol poměrně známá.

²⁷ Naleznete např. studijní program s názvem „Učitelství pro střední školy“, jehož KKOVA kód však patří „filozofii“ a nikoliv „učitelství“.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jako přínosné se ukázalo interdisciplinární a různorodé složení výzkumného týmu (psycholog, pedagog, sociolog, informatik atd., z různých částí ČR apod.), které umožnilo sledovat problematiku z odlišných úhlů pohledu a zachovat jistý nadhled. Opět se potvrdilo, že není možné něco zkoumat bez dobrého pochopení studované oblasti – např. výsledky pilotního testování dotazníku přispěly k jeho tvorbě.

Pozitivní bylo zjištění, že většina aktérů v oblasti vzdělávání je ochotna poskytovat data (pokud jimi disponuje) a připravena spolupracovat na aktivitách, jejichž cílem je zlepšit situaci v oblasti. Většina lidí v poměrně krátké době odpověděla na naše e-mailové dotazy, většina oslovených souhlasila s účastí na focus group apod. Věříme, že je možné s touto energií jednotlivých osob pracovat a využít ji pro realizaci skutečně potřebných změn.

6 SHRnutí HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ

6.1 SHRnutí HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ KVANTITATIVNÍHO POPISU ZÁKLADNÍHO A STŘEDNÍHO ŠKOLSTVÍ I FAKULT VZDĚLÁVAJÍCÍCH UČITELE

6.1.1 GENDEROVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU

- Genderovanost jednotlivých stupňů vzdělávacího systému je diferencovaná. Základní školství je po mateřských školách druhou nejvíce feminizovanou sférou školství (84 % učitelek ku 16 % učitelů v roce 2010). Zatímco nejvyšší podíl mužů-učitelů na základních školách nalezneme v Jihočeském kraji (18 % v roce 2010), nejnižší podíl je ve Středočeském kraji (13,2 % v roce 2010).
- Na 1. stupni základních škol bylo v roce 2010 zaměstnáno 94,8 % učitelek a 5,2 % učitelů. Zatímco nejnižší podíl učitelů v roce 2010 je v Ústeckém kraji (2,7 %), nejvyšší podíl zastoupení učitelů vidíme v Jihočeském kraji (7,4 %).
- Na druhém stupni základních škol bylo v roce 2010 zaměstnáno 74,3 % učitelek a 25,7 % učitelů. Mezikrajové rozdíly v genderové struktuře nejsou výrazně rozdílné. Nejnižší podíl učitelů v roce 2010 byl ve Středočeském kraji (22,3 %) a nejvyšší podíl vidíme v Jihomoravském kraji (27,9 %).
- Na středních školách bylo v roce 2010 zaměstnáno 41,2 % učitelů a 58,8 % učitelek. Mezi jednotlivými kraji nenalezneme žádné výrazné difference. Nejvyšší podíl učitelů v roce 2010 nalezneme v Královéhradeckém kraji (44,7 %) a nejnižší v Moravskoslezském kraji (38,0 %).
- Koncentrace mužů na vedoucích pozicích ve vzdělávacím systému je proporcionálně vyšší než jejich zastoupení mezi všemi vyučujícími (a to jak na horizontální, tak vertikální úrovni). Platí, že čím vyšší stupeň školství, tím větší zastoupení mužů nalezneme na vyšších postech a současně platí, že nejnižší zastoupení žen na vedoucích pozicích je na středních odborných učilištích a učilištích, přičemž přes gymnázia stoupá až ke středním odborným školám.

6.1.2 KVALIFIKAČNÍ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU

- Celková míra nekvalifikovanosti se během posledních let výrazně neměnila. Míra kvalifikace je ve vzdělávacím systému diferencovaná jak podle typu školy, tak podle její velikosti, zřizovatele školy, lokality i podle demografických charakteristik učitelů a učitelek a zaměření vyučovaného předmětu.
- Na 1. stupni základních škol představuje v roce 2010 učitelský sbor bez potřebné kvalifikace 13,2 %. V meziročním porovnání můžeme sledovat postupné snižování podílu nekvalifikovaných vyučujících. Na 1. stupni speciálních základních škol je nekvalifikovaná přibližně čtvrtina učitelů a učitelek, 2. stupeň již vykazuje téměř třetinovou míru nekvalifikovanosti (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). V mezikrajovém porovnání byly zjištěny výrazné rozdíly. Zatímco nejvyšší podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek v roce 2010 nalezneme v Jihočeském kraji (92,8 %), nejnižší zastoupení kvalifikovaných vyučujících jsme zjistili v Karlovarském kraji (71,8 %).
- Na druhém stupni základních škol dochází k postupnému zvyšování podílu kvalifikovaných vyučujících. V roce 2010 bylo zjištěno 13,1 % nekvalifikovaných učitelů a učitelek. Byly zjištěny výrazné difference v zastoupení kvalifikovaných vyučujících v jednotlivých krajích – nejvyšší podíl kvalifikovaných nalezneme v roce 2010 v Jihočeském kraji (93,1 %) a nejnižší zastoupení v Karlovarském kraji (65,5 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Ve středoškolském systému vzdělávání dochází ke snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek. V roce 2010 bylo na středních školách 87,3 % kvalifikovaných vyučujících. Mezikrajové rozdíly jsou velmi výrazné. Nejvyšší podíl nekvalifikovaných vyučujících najdeme v roce 2010 v Karlovarském kraji (28,7 %), naopak nejnižší podíl najdeme v Moravskoslezském kraji (8,4 %). Míra kvalifikovanosti na konzervatořích je na vysoké úrovni. Podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek se v průběhu let 2008 až 2010 pohybuje okolo jednoho procenta. Zatímco na gymnáziích je nekvalifikovaných pouze 5 % učitelského sboru, u speciálních škol pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami je nekvalifikovaný téměř každý druhý vyučující (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). Vysokou míru kvalifikovanosti najdeme tedy na gymnáziích a na konzervatořích. Na středních školách se míra kvalifikace liší podle zaměření předmětu, který učitelé a učitelky vyučují. Zatímco mezi učiteli a učitelkami všeobecně vzdělávacích předmětů bylo v roce 2010 pouze 7,8 % nekvalifikovaných, u vyučujících odborné předměty se již jedná o dvojnásobek (14,2 %). Mezi učiteli a učitelkami vedoucími praktické vyučování je nejvýraznější podíl nekvalifikovaných – více než pětina vyučujících takto zaměřených předmětů.
- Míra nekvalifikovanosti je diferencovaná podle regionů. Nejvíce nekvalifikovaných učitelů a učitelek je v Karlovarském, Středočeském a Ústeckém kraji. V Karlovarském kraji se nekvalifikovanost učitelů na obou stupních základních škol a na středních školách pohybuje přibližně mezi 30–35 % (2x – 3x více než činí celorepublikový průměr).
- Kvalifikovanost učitelského sboru souvisí také s velikostí školy. V rámci základních škol platí, že čím menší škola, tím menší podíl kvalifikovaných učitelů a učitelek (Analýza kvalifikovanosti učitelů... 2010). Přímá úměra neplatí univerzálně pro všechny typy středních škol, jelikož například ve skupině největších středních škol je vidět mírný nárůst nekvalifikovanosti učitelského sboru.

6.1.3 VĚKOVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU

- Populace učitelského sboru na základním a středoškolském stupni vzdělávacího systému stárne v důsledku vzrůstajícího podílu učitelů a učitelek ve starších věkových skupinách a také kvůli snižování zastoupení mladých učitelů a učitelek.
- Věková struktura je výrazně diferencovaná podle pohlaví. Věková struktura učitelů je starší než struktura žen. Zatímco většina učitelek (přibližně dvě třetiny) je ve věku od 36 do 55 let, u mužů se jedná o přibližně polovinu (Konrádová 2011b). Ve věkové skupině do 35 let učitelky tvoří přibližně 22 % a učitelé o tři procentní body více. Učitelky starší 56 let tvoří 14 % v rámci sboru učitelek, avšak u mužů se jedná o dvojnásobnou míru zastoupení (27 %). Mezi 66letými a staršími bylo v roce 2010 celých 41 procent učitelů, mezi 56–65letými 32,6 % a mezi 26–35letými 26 %. V ostatních věkových kategoriích se podíl mužů pohyboval pouze okolo 15 procent.
- Nejvyšší podíl učitelek starších 56 let (téměř 17 %) je podle autorky mezi učitelkami odborného výcviku a ve středních školách, vyšších odborných školách a konzervatořích. Učitelů odborného výcviku je ve věku 56 let a více dokonce dvě pětiny. Nejvyšší podíl zastoupení mladých učitelů nalezneme podle Konrádové (2011b) na základních školách, a to jak ve srovnání se zastoupením učitelek, tak ve srovnání s jinými stupni a druhy škol.
- Největší část vyučujících na základních školách je ve věku od 36 do 55 let. Ti tvoří více než tři pětiny učitelského sboru. Učitelé a učitelky do 35 let tvoří necelou čtvrtinu učitelského sboru na základních školách (24,1 %), starší 56 let představují 13,9 % učitelského sboru za celou Českou republiku. Nejnižší podíl mladých učitelů a učitelek do 35 let v Jihočeském kraji (21,2 %) a nejvyšší podíl je

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

v Jihomoravském kraji (26,8 %). Nejvyšší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme v Hlavním městě Praha (17 %) a naopak nejnižší v Pardubickém kraji (10,9 %).

- Věková struktura základního školství je z genderového hlediska diferencovaná. Dochází ke snižování procentuálního zastoupení učitelek do 35 let věku a k postupnému nárůstu podílu učitelek starších 56 let. Učitelé mají oproti učitelkám vyšší zastoupení v nejmladších věkových skupinách, avšak současně i v těch nejstarších. Struktura sboru učitelů zůstává i při postupném procesu stárnutí výrazně mladší než struktura učitelek. Učitelů mladších 35 let je v roce 2010 o téměř 14 procentních bodů více než učitelek ve stejné věkové kategorii. Vyšší podíl učitelů než učitelek v rámci základního školství v roce 2010 je také ve věkové skupině starších 56 let. Rozdíly ve věkové struktuře vyučujících v jednotlivých krajích jsou značné. Podíl vyučujících do 35 let se pohybuje od 29,8 % (Zlínský kraj) až po 41,6 % (Moravskoslezský kraj). Zastoupení vyučujících starších 56 let je nejvyšší v Jihočeském kraji (20,5 %) a nejnižší v Pardubickém kraji (12,9 %).
- Věková struktura středoškolského systému je z genderového hlediska značně diferencovaná. Zatímco ve starších věkových kategoriích dochází k postupnému nárůstu podílu učitelek, v mladších věkových kategoriích (do 45 let) dochází k poklesu podílu učitelek. Mezi učiteli vidíme vyšší podíl zastoupení ve starších věkových skupinách. Podíl učitelů starších 56 let je o dvanáct procentních bodů vyšší než podíl učitelek. V průběhu let dochází k růstu podílu učitelů v nejmladší věkové skupině (do 35 let) a ve dvou nejstarších věkových skupinách (56-65 a starší 66 let).
- Největší podíl vyučujících na středních školách, konzervatořích a VOŠ je ve věku od 36 do 55 let. Ti tvoří téměř dvě třetiny učitelského sboru (58,5 %). Učitelé a učitelky do 35 let tvoří zhruba pětínový podíl učitelského sboru na těchto školách (20,7 %), starší 56 let představují další pětinu (20,8 %) učitelského sboru za celou Českou republiku. Nejnižší podíl mladých učitelů a učitelek do 35 let nalezneme ve Středočeském kraji (16,9 %) a naopak největší zastoupení je v Olomouckém kraji (23,7 %). Nejvyšší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme v Hlavním městě Praha (27,3 %) a naopak nejmenší podíl učitelů a učitelek starších 56 let nalezneme v Olomouckém kraji (16,3 %).

6.1.4 OBOROVÁ STRUKTURA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU

- Na středních školách v roce 2010 převažuje vyučování všeobecně vzdělávacích předmětů (54,2 %). Více než čtvrtina vyučovaných předmětů jsou odborné předměty (29 %) a pouze 16,8 % z celkového množství vyučovaných předmětů na středních školách je praktickým vyučováním. Dochází k růstu podílu všeobecně vzdělávacích předmětů a poklesu podílu předmětů praktického vyučování.
- Nejnižší podíl všeobecně vzdělávacích předmětů najdeme ve Zlínském a Ústeckém kraji (shodně 51,8 %) a nejvyšší podíl učitelů a učitelek vyučujících předměty se všeobecným zaměřením je v Karlovarském kraji (55,5 %). Hlavní město Praha má výrazně nejnižší podíl učitelů a učitelek věnujících se praktickému vyučování (10,3 %).
- Učitelky tvořily v roce 2010 přibližně dvě třetiny učitelského sboru vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty a přibližně polovinu učitelského sboru vyučujícího odborné předměty. V předmětech zahrnutých pod kategorii praktické vyučování učitelky tvořily pouze třetinu učitelského sboru.
- Mezi učiteli a učitelkami všeobecně vzdělávacích předmětů bylo v rámci celé České republiky v roce 2010 7,8 % nekvalifikovaných. Nejlépe je na tom s podílem nekvalifikovaného učitelského sboru Jihočeský kraj (4,5 %) a nejhůře Karlovarský kraj (19,5 %).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Na středních školách v České republice bylo v roce 2010 14,2 % nekvalifikovaných učitelů a učitelek odborných předmětů. Nejvyšší podíl nekvalifikovaných učitelů a učitelek odborných předmětů opět připadá na Karlovarský kraj (39,0 %) a nejnižší podíl připadá na Moravskoslezský kraj (8,4 %).
- V rámci České republiky je více než pětina učitelského sboru (22,0 %) vedoucího praktické vyučování nekvalifikovaná. Zatímco v Moravskoslezském kraji je podíl nekvalifikovaných vyučujících něco přes deset procent, v případě Karlovarského o více než dvě pětiny nekvalifikovaného učitelského sboru.

6.1.5 MOŽNOSTI A STRUKTURA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V UČITELSKÝCH OBORECH

- V roce 2011 studovali studenti a studentky na 412 učitelských bakalářských oborech, na 643 magisterských oborech a 28 postgraduálních oborech.
- V roce 2011 studovali studenti a studentky vysokoškolské obory zaměřené na získání učitelské kvalifikace v 11 krajích České republiky. Karlovarský kraj, Středočeský kraj a kraj Vysočina jsou třemi kraji, ve kterých ve všech sledovaných letech žádná vysoká škola nenabízí ke studiu obor s tímto zaměřením.
- U bakalářských učitelských oborů došlo od roku 2001 do roku 2011 k výraznému nárůstu jejich počtu. Největší nabídku těchto oborů má Masarykova univerzita s počtem 63 oborů (v roce 2001 měla pouze 4 obory). K výraznému nárůstu došlo také na Univerzitě Palackého v Olomouci a na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.
- U magisterských programů učitelských oborů můžeme sledovat dva výrazné trendy. Prvním je postupné narůstání počtu oborů (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzita Karlova v Praze, Slezská univerzita v Opavě). Druhým trendem je výrazný nárůst počtu učitelských oborů do roku 2009, avšak s kritickým snížením v roce 2010 (Univerzita Palackého v Olomouci, Ostravská univerzita v Ostravě, Západočeská univerzita v Plzni). Ostatní univerzity se těmito trendům vymykají.
- Nejvíce učitelských oborů s počtem 167 oborů nabízela v roce 2011 Univerzita Palackého v Olomouci. Masarykova univerzita v tomto roce nabízela ke studiu 157 oborů a Univerzita Karlova v Praze 145 učitelských oborů. Po 126 oborech připravujících studující na učitelské povolání najdeme na Ostravské univerzitě v Ostravě a Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.
- Největší kumulace učitelských oborů je v rámci jednotlivých vysokých škol zejména na pedagogických fakultách, filozofických a přírodovědeckých fakultách a také na fakultách sportovních.
- V roce 2011 bylo 16 oborů zaměřeno na učitelství v mateřských školách, 277 oborů se zaměřením na základní školy a 306 oborů pro střední školy. U 58 oborů bylo zaměření jak na základní, tak na středoškolský stupeň. Od roku 2001 značný nárůst počtu oborů, u kterých není možné identifikovat, na jaký stupeň vzdělávacího systému jsou zaměřeny. Zatímco v roce 2001 se jednalo pouze o 52 oborů, v roce 2011 celkem o 426 oborů.
- Nejvíce učitelských oborů bylo v roce 2011 zaměřených na cizí jazyky (166 oborů), technickou výchovu a informatiku (90 oborů) a matematiku a deskriptivní geometrii (88 oborů).
- Od roku 2001 nárůst počtu oborů zaměřených na výuku technické výchovy a informatiky, českého jazyka, cizích jazyků, společenských věd (zejména Základy společenských věd a Občanská výchova) a matematiky a deskriptivní geometrie.
- V roce 2001 studovalo obor v bakalářském programu 2 051 studujících, v roce 2009 bylo studujících 23 012, přičemž počty se stále zvyšují. Mezi lety 2001 a 2011 se výrazně snížil počet studentů

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: Shrnutí hlavních zjištění kvantitativního popisu základního a středního školství i fakult vzdělávajících učitele

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

a studentek v magisterských oborech (z 38 899 snížení na 17 133). Studujících v postgraduálním programu od roku 2001 do roku 2009 přibyl téměř dvojnásobek.

- Všechny úrovně vysokoškolského studia učitelských oborů jsou feminizovány. V bakalářském studijním programu nekleslo zastoupení studentek pod 73 %, v magisterském pod 72 % a v postgraduálním studiu pod 64 %.
- V roce 2001 absolvovalo učitelské obory v bakalářském programu 549 studujících, v roce 2011 počet vzrostl na 4 470. V magisterských oborech dochází ke snižování počtu absolventů a absolventek. Absolvujících v postgraduálním programu od roku 2001 do roku 2011 přibyl více než dvojnásobek, což je však dáno nárůstem možností studia.
- Feminizace učitelských oborů je umocněna vyšší úspěšností studentek při absolvování učitelských oborů. U absolvujících bakalářské obory je zastoupení žen v průběhu zkoumaných let 81–83 %, na magisterské úrovni 81 % a u postgraduálního studia 70 % v roce 2011.
- Počet studujících oborů zaměřených na učitelství pro mateřské školy vzrostl z 640 studujících v roce 2001 na 2 260 v roce 2011. U dalších třech zaměření (MŠ, ZŠ, ZŠ/SŠ) spatřujeme od roku 2001 klesající tendenci. Avšak mezi lety 2001 a 2009 došlo k enormnímu nárůstu počtu studujících v kategorii „Nezařazeno“.
- V oborech zaměřených na učitelství v mateřských školách je zastoupení žen v roce 2011 téměř stoprocentní, v učitelských oborech pro základní školy je studentek 82 % a pro střední školy již 75 %.
- Vyrůstá podíl absolventek učitelských oborů podle zaměření. V roce 2011 byl podíl absolventek na oborech zaměřených na učitelství pro mateřské školy 99%, u oborů zaměřených na základní školy vzrostl od roku 2001 z 80 % na 84 % v roce 2011 a u oborů zaměřených na střední školy došlo mezi lety 2001 a 2011 k nárůstu o šest procentních bodů.
- Nejvíce studujících v roce 2011 jsme zaznamenali v oborech speciálních pedagogiky, cizích jazyků, učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů a českého jazyka.
- K největšímu poklesu studujících došlo mezi lety 2001 a 2011 u oborů zaměřených na učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů, na tělesnou výchovu a matematiku a deskriptivní geometrii.
- Nejvyšší zastoupení žen je mezi studujícími obory zaměřenými na učitelství v mateřské škole (99 %), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (93 %) a na speciální pedagogiku (90 %). Naopak nejnižší podíl jsme zaznamenali v oborech technické výchovy a informatiky (25 %), fyziky (35 %) a tělesné výchovy (43 %). U většiny sledovaných odborných zaměření došlo ve sledovaném období spíše k nárůstu podílu žen mezi studujícími.
- Nejvíce absolvujících v roce 2011 jsme v rámci námi vybraných oborů zaznamenali v oborech speciálních pedagogiky, cizích jazyků, učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů a učitelství odborných předmětů.
- Nejvyšší podíl absolventek v roce 2011 jsme zaznamenali u oborů se zaměřením na učitelství v mateřských školách (99 %), speciální pedagogiku (91 %), učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů (91 %) a výtvarnou výchovu (91 %). Naopak nejnižší podíl absolventek je u oborů zaměřených na učitelství technické výchovy a informatiky (24 %), fyziky (45 %) a tělesné výchovy (52 %).
- K největšímu nárůstu počtu absolvujících došlo mezi lety 2001 a 2011 u oborů zaměřených na speciální pedagogiku, na učitelství odborných předmětů a na výuku společenských věd. K výraznému poklesu došlo mezi lety 2001 a 2011 pouze u dvou zaměření – učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů a náboženství.
-

Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele: *Shrnutí hlavních zjištění kvantitativního popisu základního a středního školství i fakult vzdělávajících učitele*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6.2 SHRNTÍ HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ Z PRŮZKUMU NÁZORŮ

- Začínající učitel je vnímán především jako akční, inovativní, zapojující se, komunikativní a otevřený. Určité vybočení můžeme sledovat u dvou kategorií – pedagogicky kvalifikovaný a předávající morální hodnoty, u kterých již nevidíme tak výrazné pozitivní hodnocení. Respondenti z cílových skupin studentů/ek a absolventů/ek učitelských oborů častěji než ostatní cílové skupiny hodnotí začínající/ho učitele/ku v pozitivní rovině.
- Učitel s několikaletou praxí je vnímán respondenty ve vzorku především jako odborně a pedagogicky kvalifikovaný, předávající morální hodnoty a schopný. Méně je pak vnímán jako nadšený, akční, inovativní, zapojující se a vzdělávající se. Tedy ve srovnání se začínajícím učitelem je zde poměrně ostrá diference.
- Respondenti z cílové skupiny zástupců vedení základních škol hodnotí častěji než ostatní cílové skupiny učitele/ky s několikaletou praxí v pozitivní rovině ve všech zkoumaných kategoriích. Naopak dotázaní studenti/ky a absolventi/ky (v některých případech společně s vedením vyšších odborných škol a odborníky na oblast vzdělávání) vnímají vyučující s několikaletou praxí méně pozitivně (vyšší hodnoty průměrných skóre).
- Téměř všichni respondenti se shodli, že absolventi/ky jsou připraveni zejména v oblasti profesních oborových znalostí, dovednostech sebereflexe, osobnostních kvalitách a mravní vyzrálosti. Nejmenší podíl souhlasných odpovědí jsme zaznamenali v oblasti dovedností řešit kázeňské problémy, dovedností motivovat rodiče ke spolupráci a jednat s nimi a dovedností pro prevenci a zvládání šikany.
- Většina respondentů souhlasí s tvrzeními, že existují rozdíly v úrovni pedagogických kompetencí absolventů/ek a učitelů/ek z praxe a že existují rozdíly v dovednostech absolventů/ek a učitelů/ek s delší praxí vybrat podstatné a praktické informace z vyučovaného předmětu. Přibližně pouze čtvrtina všech respondentů souhlasí s výroky – „systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních učitelských míst“ a „existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a zaměstnávajícími je“. Pouze čtvrtina respondentů souhlasí s výrokem, že značná část absolventů vzdělávajících učitele/ky pracuje po absolvování ve školství.
- Většina studentů učitelských oborů, absolventů těchto oborů a odborníků se domnívá, že odborně kvalifikovanější jsou noví absolventi. Vedení základních, středních a vyšších odborných škol se přiklání spíše k variantě učitelů s delší praxí.
- Většina všech dotázaných z jednotlivých cílových skupin se domnívá, že kvalifikovanější v oblasti pedagogických kompetencí jsou učitelé s delší praxí.
- Pouze třetina uchazečů o studium na vysoké škole plánuje studovat učitelský obor. Zbylé dvě třetiny to neplánují. Většina z uchazečů neuvažujících o studium učitelského oboru je přesvědčena o tom, že profese učitele není dostatečně finančně ohodnocena a není dostatečně prestižní. Důvody studia učitelských oborů jsou zejména touha být učitelem/kou a zájem o studovanou aprobaci (obor).
- Uchazeči o studium učitelského oboru nejčastěji označili plánování studia na oboru popřípadě kombinaci oborů s českým jazykem, cizím jazykem, dějepisem nebo tělesnou výchovou. Studenti a studentky nejčastěji uvedli, že studují obor cizí jazyk, Český jazyk – ZSV (OV), Učitelství pro I. stupeň základních škol a Cizí jazyk – Český jazyk. Absolventi a absolventky nejčastěji uvedli, že studovali cizí jazyky a český jazyk v kombinaci s jinými předměty a učitelství pro I. stupeň základních škol.
- Ve vzorku uchazečů o studium mají respondenti zájem o studium učitelských oborů zejména na Masarykově univerzitě a Technické univerzitě v Liberci. Nejvyšší počet respondentů v době

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

dotazování studoval na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Technické univerzitě v Liberci a Západočeské univerzitě v Plzni (169). Absolventi a absolventky studovali a ukončili své studium učitelského oboru nejčastěji na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem Univerzitě Palackého v Olomouci.

- Vysokoškolští studující učitelství v daleko větší míře uvažují o tom, že zůstanou v oboru ve srovnání s uchazeči o studium učitelství na VŠ (82 % k 53 %). Uchazeči a uchazečky o studium učitelského oboru uvedli jako důvod nezájmu o učitelské povolání zejména nízké finanční ohodnocení, náročnost práce a neochotu pracovat jako učitel/ka. Nejvýraznějším důvodem, proč se studující nechtějí po absolutoriu stát učiteli/kami, je nedostatečné finanční ohodnocení práce, náročnost práce, neprestižní a neperspektivní práce.
- Poměrně značný počet absolventů a absolventek vyučuje na škole více než dva předměty.
- Většina absolventů/ek učitelství, odborníků a odbornic pro oblast vzdělávání a zaměstnavatelů/ek učitelských absolventů/ek souhlasí s výrokem, že učitelé/ky jsou podporováni ve svém profesionálním rozvoji. Méně pak souhlasí s tvrzením, že učitelé/ky předávají zkušenosti a dělí se o svou praxi. A konečně nejméně z nich (necelých 50 %) je přesvědčeno o tom, že učitelům/kám se dostává efektivní zpětné vazby a hodnocení jejich práce.
- Podpora učitelů a učitelek v profesionálním rozvoji je omezena disponibilními finančními prostředky škol a téměř žádnou motivací ze strany školy. Současně někteří učitelé/ky o další vzdělávání neprojevují zájem.
- Většina škol nemá systémový přístup k předávání zkušeností a zpětné vazby. Pracovní prostředí ve školství ve velké míře závisí na kvalitě kolektivu a na mezilidských vztazích na pracovišti. Existuje konkurenční boj a individualistický přístup k učitelskému povolání.
- Zkušenosti nejsou dostatečně předávány. Závisí na vedení školy, jaký systém hodnocení a přenosu informací a zkušeností nastaví. Vedení školy by mělo zavést systematický program hodnocení učitelů, motivovat učitele ke sdílení zkušeností a organizovat setkání. Zpětná vazba a hodnocení učitelů a učitelek probíhá formou hospitací, které v současné době nefungují. Významná je úloha mentora (zavádějícího učitele/ky) pro začínající učitele i nové učitele v rámci školy.
- Zaměstnavatelé absolventů/ek se rozhodují při výběru nového učitele/ky zejména na základě profesní oborové znalosti, osobnostních kvalit a mravní vyzrálosti člověka, jeho didaktických dovedností, profesních ctností, schopností a týmové práce a komunikačních kompetencí. Nejméně jsou pak zohledňovány zkušenosti s pedagogickou praxí, výukou a vzděláváním a diagnostické a intervenční kompetence.
- U převážné většiny zaměstnavatelů (67 %) nedošlo za posledních 5 let k významnému odchodu učitelů/ek. Pouze 3 % zaměstnavatelů učitelských absolventů uvádí, že jim učitelé odešli a že to ovlivnilo chod celé organizace. U 30 % sice učitelé odešli, nicméně chod organizace to neovlivnilo. Mezi důvody odchodu učitelů a učitelek u všech tří typů škol (ZŠ, SŠ, VOŠ) patří nadbytečnost jako důsledek reorganizace škol (zejména kvůli nižšímu počtu žáků a žákyň), odchod učitelů/ek do starobního důchodu nebo na mateřskou/rodičovskou dovolenou.
- Respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému pocítují přebytek absolventů a absolventek u humanitních oborů. Jedná se zejména o obor učitelství pro I. stupeň základních škol, český jazyk, základů společenských věd (občanské nauky) a dějepisu. Ve stejných oborech bude přebytek i v následujících pěti až deseti letech, navíc se objevila obava z přebytku absolventů cizích jazyků.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Respondenti napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému pocítují nedostatek absolventů a absolventek u přírodovědných oborů, u cizích jazyků a odborných předmětů. Jedná se zejména o obor fyzika, matematika, chemie, výpočetní technika a informatika, cizí jazyk, učitelství odborných předmětů nebo praktického vyučování. Ve stejných oborech bude nedostatek i v následujících pěti až deseti letech. Respondenti poměrně často zmiňovali absolventy pro výuku cizích jazyků, jak v otázce na přebytek, tak i na nedostatek. Zkušenosti jednotlivých ředitelů škol jsou v této oblasti zřejmě odlišné.
- Podle většiny zaměstnavatelů (61 %) je stávající nabídka předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele rozhodně a spíše v souladu s potřebami jejich školy. Více než čtvrtina (28 %) uvádí, že spíše není v souladu a pro 11 % rozhodně není v souladu. Vedení VOŠ a SŠ se domnívá, že nesoulad spočívá v nedostatku učitelů odborných předmětů. Vedení základních škol vidí problém v neexistenci propojenosti učitelské praxe (poptávkou) a vzděláváním (nabídkou). Vysoké školy vypisují takové obory a jejich kombinace, které jsou populární a oblíbené, avšak již nepřemýšlí nad jejich uplatnitelností. Druhý nesoulad spočívá v nedostatku předmětových kombinací nabízených fakultami vzdělávajícími učitele.
- Podle největší části zaměstnavatelů učitelských oborů jsou zohledněny požadavky gymnázií. Podle nejmenšího podílu zaměstnavatelů jsou zohledněny požadavky odborných středních škol. Nesoulad spočívá podle respondentů z vedení vyšších odborných a středních škol zejména v nedostatku oborů připravujících učitele odborných předmětů. Na základních školách nesoulad spočívá zejména v pedagogické a odborné nepřipravenosti absolventů a absolventek na učitelské povolání. Druhý nesoulad je mezi nabídkou vysokoškolských studijních oborů a oborových kombinací a poptávkou základních škol po nových učitelích.

6.3 SHRnutí HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍ Z ODBORNÉ DISKUZE

Na základě názorů odborníků, kteří se zúčastnili focus group, můžeme shrnout jejich postřehy do následujících bodů:

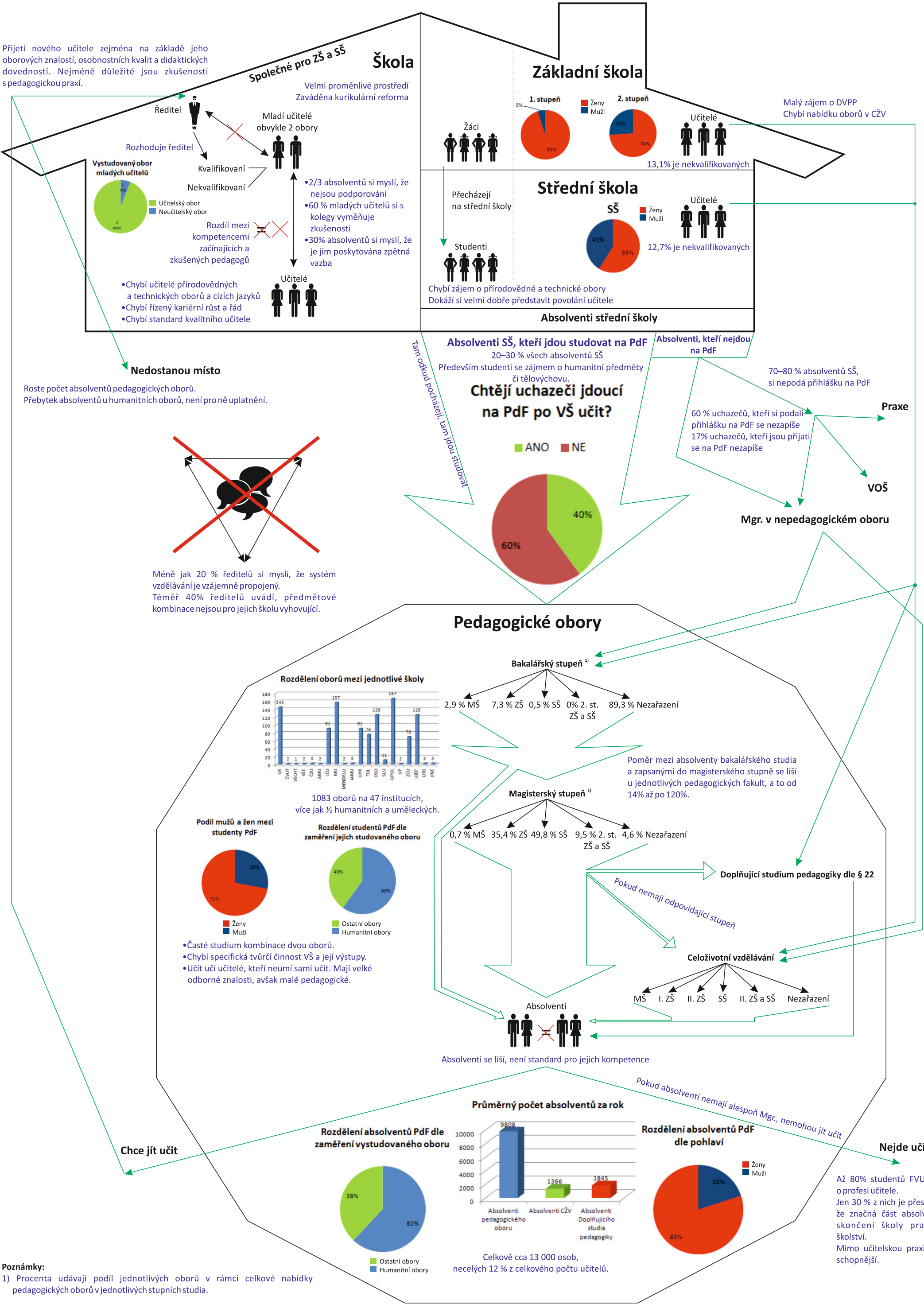
- Fakulta a pracoviště, které vzdělávají budoucí pedagogy, je příliš mnoho.
- Není formulován standard, podle kterého by bylo řečeno, jaké minimální požadavky musí splňovat absolvent pedagogického oboru.
- Není definován způsob, jak změřit kvalitního absolventa FVU.
- Studentům pedagogických oborů chybí ve škole praxe a její propojení s teorií, včetně zpětné vazby. Zároveň by potřebovali více znalostí a dovedností v oblasti managementu, soft skills a sebezkušenosti (sebereflexe).
- Motivace studentů, kteří jdou studovat pedagogiku, leckdy není jít poté učit, ale dosáhnout lehce diplomu.
- Mladým učitelům chybí podpora ze strany jejich starších kolegů a jasný plán a možnost kariérního růstu. Bylo by dobré zavést systém supervizí a/nebo zavadějícího učitele.
- Chybí multikriteriální a otevřený standard, jak hodnotit učitele. Není jasné, kdo by je měl hodnotit. Chybí také „kariérní řád“ pro učitele.
- Při hodnocení FVU není přihlédnuto k jejich svébytnosti. Nyní je však šance toto změnit a zavést hodnocení pedagogických fakult a pracovišť na základě standardních kritérií hodnocení, které budou přizpůsobeny jejich specifikům.
- Pedagogické fakulty se potýkají s finančními problémy, těžko se u nich provádí potřebný specifický výzkum. Řešením by bylo zavést podobný systém, který je v uměleckém prostředí (RUV), a rozvíjet tak specifickou tvůrčí činnost.
- Řada učitelů, kteří na FVU působí, neumí sama učit.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI**7.1 ROLE VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ A JEDNOTLIVÝCH AKTÉRŮ V TÉTO OBLASTI**

Z předchozí kapitoly, která shrnovala zjištění našeho průzkumu, vyplývá, že faktorů ovlivňujících vzdělávání učitelů je v současné době velké množství a vzájemně spolu interagují. Pro lepší pochopení dynamiky celého systému jsme proto vytvořili schematický popis situace a zvýraznili v něm základní problémy v této oblasti. Při grafickém zpracování jsme museli přistoupit k určitým zjednodušením – přesné hodnoty a popisy naleznete v předchozích kapitolách. Na následující straně se nalézá grafické znázornění celého problému, jeho popis je uveden na stranách, které následují.

Přijetí nového učitele zejména na základě jeho oborových znalostí, osobnostních kvalit a didaktických dovedností. Nejméně důležité jsou zkušenosti s pedagogickou praxí.

Poznámky:
1) Procenta udávají podíl jednotlivých oborů v rámci celkové nabídky pedagogických oborů v jednotlivých stupních studia.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7.1.1 POPIS SCHÉMATU

Uchazeči o studium

Záměr jít na vysokou školu na učitelský obor se u studentů a studentek formuje již na základní a střední škole. S povoláním učitele se setkávají téměř denně již od útlého věku. Díky tomu si dokážou velmi jasně představit všechna pozitiva i negativa této profese (na rozdíl od jiných povolání jako např. chemik, manažer, právník apod.). Podle našeho průzkumu uvažuje o učitelském povolání pouze 1/3 maturantů a maturantek, ze statistik ÚIV vyplývá, že přihlášky na pedagogické obory tvoří 20 % ze všech přihlášek na VŠ. Z průzkumu vyplývá, že studenti a studentky neuvažují o povolání učitele, jelikož jsou přesvědčeni, že tato profese není dostatečně finančně ohodnocena a není dostatečně prestižní. Zajímavé je, že značná část maturantů a maturantek je přesvědčena, že absolventi a absolventky učitelství mají malou uplatnitelnost, při tom se ukazuje, že nezaměstnanost absolventů pedagogických fakult patří k těm nejnižším.

Motivace těch, kteří o studiu učitelského oboru uvažují, je také komplikovaná. 30–50 % uchazečů a uchazeček o studium učitelství nejde studovat s cílem, aby se pak stali pedagogy. Jejich motivací je vystudovat daný obor či oborovou kombinaci nebo prostě získat VŠ vzdělání. Zkušenosti osob pohybujících se ve školství toto potvrzují – často se stává, že si pedagogický obor vybírají ti méně nadaní studenti a studentky, kterým jde především o získání vysokoškolského diplomu, a pedagogický obor považují za poměrně snadnou cestu k němu.

Ukazuje se, že učitelství chtějí studovat především dívky a osoby se zájmem o humanitní předměty (jazyky, dějepis, ...) či tělovýchovu. Je otázkou, zda k většímu zájmu dívek o učitelství nepřispívá i fakt, že základní a střední školství v ČR je vysoce feminizováno. Je možné, že chlapcům chybí mužské vzory v tomto povolání, se kterými by se mohli identifikovat.

Šance na přijetí ke studiu na pedagogických fakultách jsou přibližně průměrné (ve srovnání s průměrem všech vysokých škol), mezi jednotlivými fakultami jsou ovšem rozdíly. Zhruba 17 % z těch, kteří se dostavili k přijímacímu řízení, uspěli a byli přijati, se ke studiu na pedagogický obor nezapiše.

Studium pedagogických oborů na vysokých školách

Možností, kde a jak studovat učitelský obor, existuje obrovské množství (1083 oborů). Pedagogické obory se nevyučují pouze na pedagogických fakultách, ale velkou měrou také na fakultách přírodovědných, filozofických, sportovních a dalších. Zástupci akreditační komise hovoří o 25 fakultách nabízejících pedagogické obory. Naš postup identifikoval v současné době až 47 fakult či pracovišť. Za posledních 10 let došlo ke značnému nárůstu počtu nabízených oborů i počtu fakult a krajů, které takové studium umožňují. V uvedeném období došlo v souladu s boloňským procesem také k nárůstu počtu bakalářských oborů. Snaha MŠMT, aby jen část bakalářů pokračovala v magisterském studijním programu, však není v souladu s českou legislativou. Dle zákona o pedagogických pracovnících je, zjednodušeně řečeno, kvalifikovaným učitelem na ZŠ, SŠ i VOŠ pouze absolvent magisterského studijního programu. Absolventi a absolventky bakaláře v oblasti pedagogických věd, tak v podstatě nemohou pracovat jako kvalifikovaní učitelé ZŠ či SŠ (snad s výjimkou praktického vyučování), pokud si jiným studiem nedoplní magisterské vzdělání.

Podíváme-li se podrobněji na zákon o pedagogických pracovnících, můžeme při jisté míře zjednodušení říct, že čím starší osoby pedagog učí, tím menší vzdělání mu stačí a zejména tím méně potřebuje pedagogických znalostí. Zatímco na základních školách by měly působit pouze osoby s VŠ vzděláním, na středních školách je určité předměty možné učit i se SŠ vzděláním. Od VOŠ výše mohou učit osoby bez jakéhokoliv pedagogického vzdělání. Pro systém je také typická poměrně malá propustnost učitelů a učitelek mezi jednotlivými stupni. Při vystudování magisterského akreditovaného programu přípravy učitele pro určitý

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

stupeň je pro výuku na jiném stupni v mnoha případech nezbytné doplnit si ještě další vzdělání v bakalářském stupni či v rámci celoživotního vzdělávání. Chystaná novela zákona o pedagogických pracovnících má tento stav zlepšit.

Překvapující je ve sledovaném období enormní nárůst oborů, u kterých nelze z názvu určit, zda připravují na učitelství na MŠ, ZŠ či SŠ (v roce 2011 se jedná o 39 % ze všech oborů). Tento trend je patrný především u bakalářských oborů. Je možné, že se jedná o krok vysokých škol, kterým chtějí „obcházet“ zákon o pedagogických pracovnících, a usnadňovat tak svým absolventům získání kvalifikace a možnost učit na různých stupních.

Nabídka pedagogických oborů je velmi široká, přesto o jejich počtu akreditační komise neshromažďuje přesná čísla. Je potřeba si navíc uvědomit, že kvalifikovaný učitel nemusí dle zákona o pedagogických pracovnících vystudovat pouze pedagogický obor, ale má i jiné možnosti (v našem průzkumu však drtivá většina mladých učitelů byla absolventy a absolventkami učitelství). Roztříštěnost pedagogických oborů je potvrzena neexistencí jednotného standardu požadavků na absolventa těchto oborů. Jelikož školy nemají etalon, ke kterému by se měly přibližovat, každá rozvíjí absolventa v trochu jiných kompetencích podle svého nejlepšího přesvědčení.

To však bohužel často neodpovídá skutečným potřebám na základních a středních školách. Méně než 20 % ředitelů a ředitelky škol souhlasí s názorem, že existuje komunikace a propojenost mezi fakultami vzdělávajícími učitele a školami a že systém na VŠ reflektuje stav nabídky a poptávky pracovních míst učitelů. Téměř 40 % ředitelů a ředitelky škol uvádí, že nabídka předmětových kombinací není v souladu s potřebami jejich školy. Nejméně spokojeni jsou ředitelé a ředitelky VOŠ, naopak nejvíce je nabídka v souladu s potřebami gymnázií. Fakulty by měly připravovat více učitelů a učitelek odborných předmětů, nabízet vhodnější kombinace předmětů (pro možnost získání plného úvazku, ...) a méně se soustředit na oblíbené humanitní obory. Chybí také nabídka kombinovaného vzdělání v magisterském stupni. Dalším výrazným problémem je nedostatečná praxe absolventů a jejich neschopnost komunikovat s rodiči i problémovými žáky. Nejsilnější stránkou absolventů a absolventek jsou jejich oborové znalosti, dále jejich nadšení a inovativnost. 90 % ze zainteresovaných osob je přesvědčeno, že existují rozdíly v pedagogických kompetencích absolventů a učitelů z praxe.

Neexistence standardu se také promítá do problematického hodnocení kvality výuky na fakultách připravujících učitele. Není-li jasně daný cíl vzdělávání společný pro všechny pedagogické obory, není možné měřit úspěšnost jednotlivých škol v dosažení požadovaného směru. Obecně podle odborníků mohou být pro hodnocení kvality učitelských oborů použita stejná kritéria jako pro jiné fakulty, ale jejich vyhodnocování musí odpovídat specifikům pedagogických oborů. Situace pedagogických fakult je dále ztížena nedostatečnou výzkumnou aktivitou škol v této oblasti a nemožností ohodnocovat výstupy jejich specifické tvůrčí činnosti.

Zkušenosti odborníků i studentů samotných upozorňují na jednu závažnou skutečnost – i na pedagogických fakultách nalezneme velké množství přednášejících, kteří sice mají rozsáhlé odborné znalosti, avšak velmi malé pedagogické schopnosti. Je nezbytné položit si tedy otázku, jak se mají studenti a studentky naučit učit, když je učí učitelé, kteří sami učit neumějí nebo s praxí učitele nemají žádné zkušenosti.

Pedagogické fakulty se profilují jako regionální a podporující celoživotní vzdělávání.

Více než 50 % nabízených pedagogických oborů je zaměřeno na humanitní či umělecké vědy a studuje je více než 60 % ze všech osob na pedagogických oborech. Mezi studujícími výrazně převažují ženy (jejich podíl neklesá pod 72 %). U studentů a studentek je obvyklá kombinace dvou předmětů, méně často se objevuje studium pouze jednoho předmětu. Kombinaci více než dvou oborů jsme neidentifikovali, přestože v praxi absolventi více předmětů často vyučují a i ředitelé škol po této možnosti volají.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úspěšnost ve studiu na pedagogických fakultách je srovnatelná s průměrem v ČR. V posledních třech letech produkují pedagogické obory v bakalářském, magisterském a doktorském stupni průměrně 9 808 absolventů a absolventek za rok (z toho 6 065 v magisterském stupni). Zhruba 1 845 osob získá pedagogickou kvalifikaci a 1 366 si ji rozšíří v rámci celoživotního vzdělávání. Celkem se tedy jedná až o 13 000 osob, které získaly vzdělání potřebné pro profesi učitele. Jedná se při tom o množství odpovídající 12 % z celkového počtu učitelů a učitelek pracujících na základních, středních a vyšších odborných školách. Nalezneme jistý nesoulad v tom, že přes klesající počet učitelů v České republice v posledních letech počet absolventů pedagogických oborů roste.

Lze těžko usuzovat, kolik absolventů a absolventek těchto oborů opravdu nalézají uplatnění v profesi učitele. Přestože až 80 % studentů a studentek pedagogických oborů v našem průzkumu uvažuje o profesi učitele, jen 30 % z nich je přesvědčeno, že značná část absolventů a absolventek po skončení školy pracuje ve školství. Podobně pesimistické zkušenosti mají i ostatní zainteresované strany. Odborníci z této oblasti navíc předpokládají, že mimo učitelskou praxi obvykle končí právě ti schopnější studenti. Důvodem, proč absolventi nechtějí vykonávat povolání učitele, je především nedostatečné finanční ohodnocení práce, její obrovská psychická i fyzická náročnost a nízká prestiž. Často se také objevil názor, že studenti a studentky se chtějí věnovat vystudovanému oboru, nikoliv však v učitelské praxi. Je možné, že neochotu pracovat v učitelství podporuje i nespokojenost s kvalitou výuky na pedagogických fakultách. Z Národního šetření studentů (Akademické centrum studentských aktivit, 2006) vyplynulo, že studenti a studentky pedagogických fakult byli druzí nejméně spokojení se studiem na své fakultě. V Indexu celkové spokojenosti dosáhli hodnoty 3,73 na škále 1–6, kde 6 je nejlepší výsledek.

Situace na základních, středních a vyšších odborných školách

Obecně se vedení základních, středních a vyšších odborných škol nepotýká s nedostatkem učitelů (jen 3 % ředitelů a řaditelek uvedli, že zaznamenali odliv učitelů, který by ovlivnil chod organizace). Potýkají se však s nedostatkem učitelů a učitelek určitých předmětů. Napříč zkoumanými stupni vzdělávacího systému pocítují ředitelé nedostatek absolventů a absolventek u přírodovědných oborů, u cizích jazyků a odborných předmětů. Jedná se zejména o obor fyzika, matematika, chemie, výpočetní technika a informatika, cizí jazyk, učitelství odborných předmětů nebo praktického vyučování. Zajímavé je, že mnoho jiných ředitelů však u učitelů cizích jazyků pocítuje zároveň přebytek (stejně jako u humanitních předmětů jako dějepis a český jazyk).

Dalším problémem z hlediska počtu učitelů je skutečnost, že populace učitelského sboru stárne v důsledku vzrůstajícího podílu učitelů a učitelek ve starších věkových skupinách a také kvůli snižování zastoupení mladých učitelů a učitelek. Diskutabilní je i genderová struktura učitelského sboru, v níž výrazně převažují ženy (ZŠ 1. stupeň – jen 5 % učitelů-mužů, ZŠ 2. stupeň – jen 26 % učitelů-mužů, SŠ – 41,2 % učitelů-mužů). Můžeme odhadovat, že není náhodou, že ve feminizovaném školství chybí učitelé a učitelky právě v oborech, které bývají na základě genderových stereotypů považovány za mužskou doménu. Je také možné, že i další genderový stereotyp „muže jako živitele rodiny“ přispívá k nízkému počtu učitelů-mužů v platově nedostatečně ohodnoceném školství.

Ředitelé se rozhodují o přijetí nového učitele zejména na základě jeho oborových znalostí, osobnostních kvalit a didaktických dovedností. Pro absolventy je pozitivním zjištěním, že nejméně důležité jsou zkušenosti s pedagogickou praxí (přesto jsou důležité pro více jako 70 % ředitelů). V současném systému je plně na zodpovědnosti ředitele školy, kterým pedagogům v souladu se zákonem o pedagogických pracovnících uzná kvalifikaci. Praxe ukazuje, že se někdy ředitelé rozhodují na základě odlišných kritérií a že občas pro toto

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

rozhodování nemají dostatečné informace. Přesto mnoho ředitelů rozhodování o kvalifikovanosti za problém nepovažuje, informace si ve velké většině případů umějí dohledat.

Odborníci v oblasti vzdělávání se shodli, že chybí standard, který by popisoval kvalitního učitele. Dále upozornili, že není možné absolventa pedagogického oboru považovat za plně připraveného vykonávat pedagogickou praxi, a měl by proto být vytvořen jakýsi kariérní řád, jenž by stanovoval základní požadavky na další vzdělávání a na kompetence dle zkušeností pedagoga. Dobře nastavený kariérní řád by mohl přirozeně reflektovat odlišné vnímání mladých učitelů ve srovnání s těmi zkušenými. Začínající učitel je vnímán především jako akční, inovativní, zapojující se, komunikativní a otevřený. Učitel s několikaletou praxí je vnímán především jako odborně a pedagogicky kvalifikovaný, předávající morální hodnoty a schopný. Většina všech dotázaných se domnívá, že kvalifikovanější v oblasti pedagogických kompetencí jsou učitelé s delší praxí.

Nedostatky v oblasti dalšího vzdělávání a kariérního růstu náš průzkum potvrdil. Pouze dvě třetiny absolventů a absolventek si myslí, že učitelé jsou podporováni ve svém profesionálním rozvoji (uvádění do profese, podpora ze strany zkušenějších učitelů, oficiální školení). Podpora učitelů a učitelek v profesionálním rozvoji je omezena disponibilními finančními prostředky škol a téměř žádnou motivací ze strany školy. Současně někteří učitelé a učitelky o další vzdělávání neprojevují zájem, jelikož je dobrovolné, obvykle v době jejich volna nebo v čase výuky, na kterou musí domluvit zástup nebo tuto výuku nahradit. Účast na školeních představuje pro vyučující spíše nevýhody a žádné benefity. Jen 60 % mladých pedagogů souhlasí s výrokem, že učitelé a učitelky si se svými kolegy předávají zkušenosti a dělají si o své příklady nejlepší praxe (např. hospitace, nácvikové hodiny, spolupráce s mentory, koučování ze strany ředitelů atd.). Pracovní prostředí ve školství ve velké míře závisí na kvalitě kolektivu a na mezilidských vztazích na pracovišti. Setkáme se i s konkurenčním bojem a individualistickým přístupem k učitelskému povolání. Dokonce pouhých 30 % absolventů a absolventek zastává názor, že se učitelům a učitelkám dostává efektivní zpětná vazba a hodnocení jejich práce. Podle zástupců zainteresovaných stran by vedení škol mělo zavést systematický program hodnocení učitelů, motivovat učitele a učitelky ke sdílení zkušeností a organizovat setkání. Zpětná vazba a hodnocení učitelů a učitelek by měla probíhat formou hospitací, které v současné době nefungují. Významná je úloha mentora (zavádějícího učitele/ky) pro začínající učitele i nové učitele v rámci školy. Jako problém se v tomto ohledu jeví časová zaneprázdněnost učitelů a učitelek a nedostatek síly a motivace k těmto aktivitám.

7.2 VYBRANÉ PROBLÉMOVÉ OBLASTI

7.2.1 PROBLÉMY NA VYŠŠÍ ÚROVNI

7.2.1.1 NEEXISTENCE STATISTIKY O STRUKTUŘE UČITELSKÉHO SBORU VE VZTAHU K VYUČOVANÝM PŘEDMĚTŮM

Ústav pro informace ve vzdělávání bohužel neshromažďuje data o struktuře učitelského sboru ve vztahu k vyučovaným předmětům, ale sleduje pouze rozdělení vyučujících dle zařazení vyučovaných předmětů mezi všeobecně vzdělávací předměty, odborné předměty, nebo praktické vyučování. Informace o struktuře učitelského sboru ve vztahu k vyučovaným předmětům zřejmě nesleduje ani žádná jiná organizace. Ověřili jsme si to oslovením Skupiny všeobecného, odborného a dalšího vzdělávání MŠMT, České školní inspekce a Odboru školství, mládeže a sportu náhodně vybraného kraje.

Podle slov ředitele odboru rejstříku a péče o pedagogické pracovníky MŠMT tento odbor bohužel žádné informace o počtech učitelů na základních a středních školách v ČR rozdělených dle vyučovaného oboru/předmětu nemá k dispozici a takové šetření (průzkum) nikdy nerealizovali. To potvrzují i slova

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

zástupce osloveného kraje i ČŠI: „Tato data podle našich zkušeností nejsou součástí žádného ze statistických výkazů v resortu školství, resp. aprobovanosti. Informace o počtech učitelů na základních a středních školách v ČR rozdělených dle vyučovaného oboru/předmětu nejsou celostátně sledovány, přehled je pouze o celkovém počtu učitelů, z toho o počtu kvalifikovaných, případně z toho o počtu žen“.

Jediná statistická data jsou tedy pro členění učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů, odborných předmětů a praktických předmětů. Lze nalézt statistiky o počtu učitelů cizích jazyků. Zajímavou je skutečnost, že přesná definice těchto druhů předmětů (všeobecně vzdělávací, odborné, praktické) však v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, kde jsou definovány podmínky splnění kvalifikace pro výuku těchto předmětů, uvedena není. Pokud bychom tedy chtěli rozdělení lépe pochopit, můžeme se podívat do Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCED 97, kde je odlišena příprava učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů a příprava učitelů odborných předmětů (pod ty jsou zahrnuty i předměty praktické).

Pokud by byl zájem, aby nabídka VŠ více odpovídala poptávce ZŠ a SŠ, bylo by potřebné mít statistické informace o tom, kolik učitelů jakých předmětů na jednotlivých školách je, resp. kolik jich ředitelé potřebují. Statistické sledování by se případně nemuselo týkat jen konkrétních předmětů, ale mohlo by být více navázáno na terminologii používanou v rámci rámcových vzdělávacích programů.

7.2.1.2 POJMY APROBOVANOST A KVALIFIKOVANOST

V zadávací dokumentaci realizované zakázky byl požadavek na stanovení počtu aprobovaných a neaprobovaných učitelů. Tato čísla nemohla být zjištěna, protože v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb. se sleduje pouze „odborná kvalifikace“ učitelů, pojem „aprobovanost“ není zaveden.

Mnohé publikace i zaměstnanci ÚIV doporučují, aby byla sjednocena terminologie vztahující se k problematice odborné způsobilosti pedagogických pracovníků a pracovníků pro účely statistického vyhodnocování dat. Debata poukazuje na nesrovnalosti ve vymezení a používání pojmů ne/kvalifikovanost a ne/aprobovanost. Učitelé a učitelky mohou být aprobovaní, ale ne kvalifikovaní a současně kvalifikovaný/á učitel/ka může učit na škole předmět, pro který nemá kvalifikaci. Statistické analýzy mohou pracovat již od počátku se zcela jinými definicemi toho, kdo je „kvalifikovaný/á učitel/ka,“ čímž mohou být jednotlivé výstupy výrazně diferencované.

Z tohoto hlediska jsou poměrně zajímavé výsledky Analýzy kvalifikovanosti učitelů z roku 2009 (plné znění viz seznam použitých zdrojů):

- Nekvalifikovaný učitel je ten, který nemá požadovanou odbornou kvalifikaci pro konkrétní pedagogickou pozici ve smyslu zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění.
- Je třeba vzít v úvahu skutečnost, že vykazovaná kvalifikovanost učitelů se může i významněji lišit od skutečné kvalifikovanosti výuky. Někteří učitelé, kteří jsou statisticky vykazováni jako kvalifikovaní, vyučují totiž část svého úvazku nekvalifikovaně, čímž se kvalifikovanost výuky snižuje.
- Je potřeba oddělovat odbornou kvalifikaci podle zákona od tzv. aprobovanosti. Za aprobovaného lze označit učitele, jehož vysokoškolské magisterské vzdělání, případně rozšířené v rámci programu celoživotního vzdělávání, odpovídá svým charakterem vyučovaným předmětům. Na rozdíl od kvalifikovanosti však není aprobovanost terminologicky zakotvena v žádné z platných legislativních norem. Často s ní však ve svých tematických zprávách (byť terminologicky odlišně) pracuje Česká školní inspekce (ČŠI), neboť z hlediska kvality výuky jde o významně relevantnější faktor, než pouhá kvalifikovanost.

Podle aktuálního vyjádření ČŠI je však situace o něco pozitivnější: ČŠI postupuje podle zákona a zjišťuje pouze podíl vyučovacích jednotek, v nichž vyučovali „kvalifikovaní“ učitelé. V jednotlivých školách, případně

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

regionech, jsou zjišťovány rozdíly, v souhrnných analýzách však podíl tzv. kvalifikované výuky odpovídá podílu kvalifikovaných učitelů zveřejněnému v celostátních statistikách.

V současné situaci je ředitel školy osobou odpovědnou za posouzení kvalifikovanosti či nekvalifikovanosti pedagoga dle uvedeného zákona. Zejména v minulých letech docházelo k tomu, že za kvalifikované byly označovány odlišné skupiny učitelů²⁸:

- Učitelé, jejichž vzdělání odpovídá vyučovanému předmětu a druhu školy
- Učitelé, kteří získali požadovanou odbornou kvalifikaci pro výuku daného předmětu
- Učitelé s příslušnou odbornou kvalifikací
- Učitelé, kteří získali odbornou kvalifikaci pro výuku daného předmětu vysokoškolským studiem
- Ideálně kvalifikovaní učitelé

To, že je stanovení, zda učitel je, či není kvalifikovaný, problematické, lze ilustrovat i nalezenými případy, kdy se pedagog obrací na internetovou poradnu s tím, že je přesvědčený, že je kvalifikovaný, avšak ředitel mu tvrdí, že nikoliv. Často dává poradna za pravdu pedagogovi.

Práci ředitelům škol neulehčují ani fakulty vzdělávající učitele. Jelikož neexistuje jednotný seznam pedagogických oborů, musí ředitel podle názvu studijního programu a oboru uvedeném na vysokoškolském diplomu usoudit, zda se jedná o obor připravující učitele a jakého stupně. Vzhledem k narůstajícímu počtu oborů VŠ, z jejichž názvu nelze stanovit, na který stupeň výuky připravují, je pro ředitele občas problematické rozhodovat se v souladu se zákonem o pedagogických pracovnících. Naštěstí je tento trend patrný především u bakalářských oborů. Někdy ředitelům pomůže prostudování dodatek k diplomu, který má jasně danou strukturu a sekce 5 popisuje profesionální postavení absolventa. Jednotlivé vysoké školy se však liší podrobností popisu sekce 5²⁹, a tak někdy ředitelé dokonce žádají vysokou školu o potvrzení, na jaký stupeň výuky má daný obor akreditován. Někteří ředitelé pak v případě jakýchkoliv pochybností raději učitele vyšlou na doplňující pedagogické studium. Nakonec je tedy vždy na řediteli, jaká konkrétní kritéria použije pro stanovení toho, zda je daný učitel kvalifikovaný, či nikoliv. Přesto mnoho ředitelů rozhodování o kvalifikovanosti za problém nepovažuje, informace si ve velké většině případů umějí dohledat.

7.2.1.3 PROBLEMATIKA DEFINOVÁNÍ STUDIJNÍCH OBORŮ PŘIPRAVUJÍCÍCH NA POVOLÁNÍ UČITELE

Podle slov ředitele odboru rejstříku a péče o pedagogické pracovníky MŠMT nelze přesně říci, „které všechny studijní programy připravují učitele základních či středních škol“, neboť učitelem 2. stupně ZŠ a učitelem všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů SŠ může být de facto absolvent jakéhokoliv magisterského studijního programu, který si (v případě, že jde o „neučitelský“ studijní program) doplní pedagogickou způsobilost.

Ukázalo se však, že je problematickým i jednoznačně určit, které obory spadají pod definici dle zákona o pedagogických pracovnících, tedy které obory jsou „akreditovanými studijní programy v oblasti pedagogických věd“. Neexistuje totiž seznam nebo alespoň možnost identifikace studijních programů a oborů, jejichž absolvováním by studující získali odbornou a současně i pedagogickou kvalifikaci. Nejsou stanoveny

²⁸ Informace převzaty z Analýzy kvalifikovanosti učitelů.

²⁹ Jednotlivé školy se liší v tom, jak má být vzorově vyplněn dodatek ke studiu. Univerzita Karlova v Praze např. v sekci 5 podrobně popisuje postavení absolventa (<http://www.cuni.cz/UK-3082.html>), ale jiné vysoké školy mají v profesním postavení vyplněno jen „Magistr“ či „Bakalář“ (např. <http://www.uhk.cz/cs-cz/veda/zahranicni-spoluprace/DS-label/Documents/vzor%20dodatku%20k%20diplomu.pdf>, http://www.osu.cz/dokumenty/diploma_supplement.pdf, https://www.tul.cz/dodatek-k-diplomu_114, http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/studenti/Diploma_supplement_2011_web.pdf).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

pravidla pro pojmenování tzv. učitelských oborů. Z názvů studijních oborů tak není možné v některých případech určit, zda se jedná, nebo nejedná o pedagogicky zaměřený obor.

Na náš dotaz nám tajemník Akreditační komise (AK) sdělil, že samostatný přehled studijních programů, jejichž výstupem je uplatnění v profesi učitele, Akreditační komise nesestavuje, nevede ani databázi profilů absolventů. Akreditační komise při tom jistě informacemi o jednotlivých studijních programech disponuje. Usuzujeme tak ze skutečnosti, že v požadavcích na Žádost o akreditaci musí VŠ vyplnit profil absolventa i cíle studia³⁰.

Na tento problém dlouhodobě naráželo i ÚIV. Jeho pracovníci nás upozornili, že ÚIV má přesné počty studentů v jednotlivých studijních programech a dokonce v jednotlivých studijních oborech a že ví o každém studentovi, od kdy do kdy studuje, kde studuje, jaký studijní program, popřípadě studijní obor studuje, ale neví, CO studuje. Nepřekonatelnou překážkou je podle jejich slov nedostupnost informací o samotných studijních programech a oborech. Pouhé názvy a kódy jsou pro podrobnější analýzy nedostatečné a vlastní obsah se nedá mnohdy ani odhadnout. Potřebné informace (např. o znalostech a dovednostech absolventů) jsou v podkladech pro udělení akreditace vysokým školám. ÚIV uvedlo, že přes veškeré žádosti AK tyto informace ÚIV nikdy neposkytla (nikdy = od začátku platnosti zákona č. 111/1998 Sb., tj. od 1. 1. 1999). Zaměstnanci ÚIV se domnívají, že dokud sekretariát Akreditační komise informace o obsahu jednotlivých studijních programů a studijních oborů neuvolní, nelze s tím nic dělat. Uvádění KKOV/AKVO kódu také není dostačující vzhledem k identifikovaným nepřesnostem (podrobněji viz kapitola 5.1).

Tato skutečnost se nejvíce jeví jako problematická jen vzhledem k neexistenci údajů, na základě kterých by stát mohl dělat kvalifikovaná rozhodnutí, ale dokonce často ani uchazeči o studium nevědí, co přesně budou studovat. Musejí se spoléhat na informace uváděné v informačních systémech VŠ, v učitelských novinách apod. Každá škola se však liší v rozsahu uváděných údajů. Také proto doporučujeme, aby školy musely informovat o svých studijních programech podle jednotné strukturované šablony, kde by byly uvedeny konkrétní body a otázky, na které by musela fakulta při představování svých programů odpovědět a vše to pak zveřejnit. Tím bychom pomohli i veřejnosti, aby mohla porovnávat fakulty a obory mezi sebou (a nesrovnávat pověstné „hrušky s jablky“).

Z výše uvedeného vyplývá potřeba jednotného postupu Akreditační komise, který by mohl spočívat buď ve vytvoření systému sledování kompetencí absolventů jednotlivých oborů, či alespoň v doplnění informace u každého programu nebo oboru, zda jde či nejde o přípravu na učitelské povolání.

Jako jedno z možných řešení navrhujeme sladění a sjednocení systému názvů studijních programů a studijních oborů. Sladěním máme na mysli logickou strukturu a propojenost studijního programu a nabízených oborů tak, aby učitelské obory pro ZŠ nebyly nabízené pod studijním programem pro SŠ. Například na Univerzitě Karlově v Praze na Pedagogické fakultě najdeme studijní program Učitelství pro střední školy, pod kterým je veden obor Učitelství pro 2. stupeň základní školy. Sjednocením názvů studijních programů a oborů myslíme vytvoření základních pravidel pro pojmenovávání učitelských oborů pro jednoznačnou identifikaci jejich zaměření. Učitelské programy a zejména obory by měly obsahovat jednotící slovo (např. učitelství), název předmětu (popř. předmětové kombinace) či zaměření (obsah) a stupeň vzdělávacího systému, pro který získá osoba absolvováním oboru kvalifikaci. Názvy oborů by pak měli následující podobu: učitelství dějepisu pro 1. stupeň ZŠ, učitelství dějepisu pro SŠ, učitelství českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ a SŠ atd.

³⁰ <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/nalezitosti-zadosti.html>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7.2.1.4 PEDAGOGICKÉ OBORY A STRUKTURACE STUDIA

Zaměstnanci ÚIV nás upozornili na zajímavou problematiku, která by si možná zasloužila další zkoumání, a tou je dopad strukturace studia na pedagogické obory. Jedním ze směrů podporovaných MŠMT³¹ je změna poměru absolventů bakalářského a magisterského studia. Snahou VŠ by mělo být, aby jen část bakalářů pokračovala v magisterském studijním programu. Vzhledem k zákonu o pedagogických pracovnících je však pro kvalifikaci učitele na základní či střední škole požadován magisterský stupeň vzdělání. Absolventi bakaláře v oblasti pedagogických věd, tak v podstatě nemohou pracovat jako kvalifikovaní učitelé ZŠ či SŠ (snad s výjimkou praktického vyučování), pokud si magisterský stupeň nedoplní jiným studiem. Vzhledem k tomu, že vysoké školy jsou nuceny rozdělit původní magisterský program na bakalářský a navazující magisterský, snaží se, aby absolvent bakalářského programu mohl najít nějaké uplatnění v praxi, která je u bakalářského stupně předpokládána mimo oblast vzdělávání. VŠ to někdy řeší např. změnou názvu studijního programu a jeho zařazení i úpravou jeho obsahu.

Tato skutečnost je na druhou stranu možná řešením faktu, že nezanedbatelné procento studentů pedagogických oborů nechce jít učit, chce vysokoškolský diplom (často relativně obecný, např. znalost cizího jazyka či geografie pro potřeby cestovního ruchu apod.). Nebylo by pak právě vhodné, aby až magisterské studium bylo výrazně zaměřeno na získávání pedagogických prakticky orientovaných znalostí, odborných kompetencí a obecnějších dovedností? Sem by se hodila psychosociální studia, ale i praxe na školách zaměřená jak na výuku a formativní hodnocení výkonů kandidáta učitelského studia (kterému předcházela dostatečný počet náslechnů a jejich rozborů s pedagogy z VŠ i příslušné ZŠ, SŠ), tak na praxi třídního učitele, školskou administrativu, řešení kázeňských problémů apod. Vlastní odbornost, získanou v bakalářském stupni, by pak stačilo prohlubovat v úžeji zaměřeném studiu, kde by se opět vzdělávání zaměřilo na získávání obecnějších kvalit absolventa magisterského programu – propojení s výzkumem ve vybrané specializaci. Navíc by bylo možné již ve třetím ročníku bakalářského studia se u těch, kteří nepůjdou učit na bakalářskou práci, zaměřit na prohloubení odborných znalostí a kompetencí. U studentů, kteří budou pokračovat v magisterském studiu, by se naopak více soustředilo na pedagogicko-didaktické předměty, bakalářskou práci by šlo zaměnit rozbořením náslechnů, přípravou vyučovacích hodin, které v NMGr. studiu odučí apod. Zde není cílem autorů doporučovat uvedené řešení, spíše naznačit další možné směřování. Domníváme se totiž, že boloňský proces a strukturované studium nabízejí možnosti, které dosud nebyly plně využity.

7.2.1.5 VLIV TRANSFORMAČNÍCH KROKŮ NA CHOD MŠMT

Náš průzkum byl realizován v období, kdy bylo ÚIV transformováno na součást MŠMT. Není snahou autorů jakkoliv hodnotit rozhodnutí o této změně, považujeme však za důležité upozornit, že způsobila výpadky v poskytování dat v řádu týdnů. Z našeho úhlu pohledu se tedy ukázalo, že každá transformace vyžaduje dobrou přípravu a analýzu všech možných rizik.

7.2.1.6 PRŮZKUMY MEZI STUDENTY VYSOKÝCH ŠKOL

Akademické centrum studentských aktivit má poměrně velké zkušenosti s prováděním rozsáhlých šetření na vysokých školách. V průběhu realizace tohoto průzkumu se však setkalo s poměrně novým problémem. Mnozí zástupci fakult VŠ zdůrazňovali, že dotazníků s žádostí o přeposlání (včetně těch od MŠMT) chodí mnoho a nelze je všechny přeposílat dál. Politikou některých fakult je nerozesílat žádné hromadné e-maily. Tyto fakulty považují rozesílání hromadných zpráv za zneužití e-mailových adres.

---

³¹ Snaha omezit pokračování v magisterském studijním programu je vtělena do pravidel financování VŠ a dohodnutých počtů magisterských studentů, které bude MŠMT financovat. Škrty jsou podle našeho názoru bohužel prováděny poměrně plošně, což paradoxně penalizuje velké mnohooborové univerzity, které vzdělávají lékaře, právníky, učitele...

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pokud by to bylo alespoň trochu možné, bylo by vhodné dotazníky směřované na studenty VŠ ze strany MŠMT nějakým způsobem koordinovat, aby nedocházelo k tomuto zahlcování fakult.

7.2.2 PŘÍPRAVA BUDOUCÍCH UČITELŮ

7.2.2.1 ZÁJEM O STUDIUM UČITELSTVÍ

Asi by bylo užitečné zamyslet se nad tím, co studenty vede k tomu, že jdou studovat učitelství a jak jejich motivaci posílit. Studenti často ve výzkumu uvádějí, že mají zájem o studium učitelství cizího jazyka, což by mohlo korespondovat s výše uvedeným malým zájmem o profesi učitele (pokud jdu na VŠ získat titul a nechci učit, bude se mi jazykové vzdělání, byť učitelské, hodit takřka v jakémkoliv oboru. Někteří uvádějí, že podobně vnímají studenti i studium zeměpisu, kdy tento předmět studují ne proto, že chtějí jít učit, ale proto, aby se pak uplatnili jako pracovníci v cestovním ruchu³²). VŠ samozřejmě nemohou ovlivnit motivy, s kterými studenti na školu přicházejí. Je však možné, že motivující a podnětné studium by u části z nich mohlo vzbudit zájem o vykonávání učitelské profese. Tento předpoklad by však samozřejmě měl být podrobněji prověřen.

Studium by zřejmě atraktivnělo větší množství kvalitně reflektované praxe, praktické zaměření studia (studenti si často stěžují, že studium pedagogických a psychologických předmětů je odtržené od praxe a příliš teoretické a že poznatky zde získané nedokáží propojit s praxí). K větší důvěře studentů učitelství ke svým učitelům by přispělo, kdyby vyučující na VŠ učili na část úvazku i na ZŠ či SŠ a měli tak zkušenosti z praxe. Pokud by studenti učitelství nebo čerství absolventi mohli např. během studia či po něm projít zadarmo či za nízký poplatek několikaset hodinovým sociálně psychologickým výcvikem se seberefektivní (sebezkušenostní) částí, atraktivnili bychom tím výrazně pedagogické vzdělání a zvýšili výrazně kvalitu učitelek/lů. Pokud bychom navíc např. účast na takovém výcviku podmínili tím, že absolvent musí alespoň 5 let učit, zvýšili bychom příliv mladých absolventů do školství.

7.2.2.2 KVALITA VÝUKY

Pokud se zaměříme na přípravu učitelů, můžeme konstatovat, že většinou existuje shoda mezi učiteli z praxe, učiteli, absolventy i fakultami připravujícími učitele, že jsou čerství, noví učitelé dobře připraveni po profesně odborné stránce, tj. znají dobře svůj předmět (své předměty). To bychom asi měnit neměli, otázkou stále zůstává, nakolik má být učitel odborníkem v oboru předmětu a nakolik má být praktikem/učitelem.

Absolventi už méně dokážou řešit kázeňské problémy, motivovat rodiče ke spolupráci, komunikovat s nimi, řešit šikanu a pracovat s třídním kolektivem. Na všechny tyto dovednosti proto doporučujeme, aby se fakulty připravující učitele zaměřily. Myslíme si, že by tyto oblasti a to, jak na ně školy studenty učitelství připravují, měly být jedním z kritérií kvality. Nedomníváme se ale, že by pomohlo „pouhé“ navýšení dotace na psychologické a pedagogické předměty. Studenti si velmi často stěžují, že se těmito předměty učí pohříchu teoreticky, bez provázanosti s praxí. Učí se o psychologii a pedagogice, ne (aplikovanou) psychologii a pedagogiku. Vyučujícími těchto předmětů by měli být praktici, kteří komunikovali z pozice učitele s rodiči, řešili kázeňské problémy se žáky z vlastní zkušenosti, vyšetřovali a řešili šikanu. Obáváme se, že bez těchto zkušeností pedagogů uvedených předmětů a praktického způsobu výuky, se mnoho nezmění. Dále pak bude nutné, aby tyto dovednosti mohl učitel rozvíjet dále pod supervizí. Vytvořit systém skutečně fungujícího, efektivního, systematického, praktického a v rámci daných možností levného dalšího vzdělávání učitelů považujeme rovněž za klíčový úkol.

³² článek v Učitelských novinách 41/2002.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Z našeho výzkumu vyplynulo i to, že respondenti považují za důležité, aby učitel předával „morální hodnoty“. Domníváme se, že to se naučí nejlépe a nejvíce praxí a tréninkem, nikoliv na přednáškách o etice. Práce s morálními hodnotami je postojová věc, a je proto důležité, aby učitelé sami takové postoje měli a aby uměli takové postoje kultivovat u druhých. Opět se tedy nabízí, zda by učitelé během studia neměli projít komplexním sebereflektivním výcvikem, kde by měli možnost kultivovat a rozvíjet sami sebe a učit se, jak předávat tyto hodnoty žákům.

Učitelé z praxe a vedení základních a středních škol si někdy stěžují, že absolventi, kteří přicházejí do praxe, často nejsou připravováni v souladu s rámcovými vzdělávacími programy. Neznají terminologii kurikulární reformy, nejsou připraveni na tvorbu školních vzdělávacích programů, neumí pracovat s průřezovými tématy. V rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je deklarováno, že „základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání“. To je změna, protože dosavadní kurikulární dokumenty akcentovali převážně obsah. Změna cílů by měla být však doprovázena i změnou metod. Otázkou je, na kolik se výuka a příprava učitelů proměnila i metodicky, tj. zda a jak se učitelé učí, jak rozvíjet kompetence a dovednosti, a tedy zda mají metodologickou a metodickou výbavu pro tento úkol. Zkrátka a dobře: nakolik se změna v obsahu a cílech vzdělání projevila v přípravě učitelů. Ne všude se tak stalo, někde došlo pouze k přijetí verbálních vnějších znaků toho, že se něco mění, ale neodrazilo se to v praxi. A to může být příčinou toho, že si učitelé stěžují, že je vysoká škola nepřipravila na praxi, kde školy tvoří školní vzdělávací programy, pracují s očekávanými výstupy a do výuky vkomponovávají průřezová témata. Řešení je nasnadě: Ve vzdělávacích programech fakult vzdělávajících učitele více akcentovat principy a metody (i didaktiku) podporující implementaci rámcových vzdělávacích programů. K většímu propojení přípravy budoucích učitelů s praxí by mohlo přispět ustanovení tzv. fakultních základních a středních škol (tedy jakási obdoba fakultních nemocnic).

S kvalitou výuky úzce souvisí standard absolventa pedagogických oborů, který by popisoval minimální úroveň jednotlivých kompetencí. Každá vysoká škola se jistě snaží, aby jí nabízené studium mělo jasně stanovený cíl a absolvent byl uplatnitelný v praxi. Navíc to po ní vyžaduje Akreditační komise při udělování akreditace³³. Zůstává sice otázkou, jak důsledně pracuje ohledně cílů a profilů absolventa s vlastními dokumenty Akreditační komise a jak fungují ze zákona dané vnitřní systémy hodnocení kvality na vysokých školách, za podstatné však považujeme především to, že neexistence standardního profilu absolventa vede k tomu, že cíle vzdělávání a profily absolventů různých pedagogických oborů se mohou značně lišit jak navzájem mezi sebou, ale i ve vztahu k požadavkům základních a středních škol. Při tvorbě standardu by při tom bylo možné využít již započaté práce a také výstupů projektů Q-Ram³⁴.

7.2.2.3 HODNOCENÍ KVALITY

Otázka, jak hodnotit kvalitu na fakultách připravujících učitele, je bezesporu velmi obtížná a komplexní. Odborníci uvedli, že by bylo možné použít základní kritéria hodnocení používaná i na jiných vysokých školách, avšak jejich vyhodnocování musí odpovídat specifikům pedagogických oborů.

³³ Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci uvádějí mimo jiné tyto náležitosti akreditačních spisů: „Cíle studia, profil absolventa, možnosti uplatnění absolventa, nabídka povinných předmětů, obsah státní zkoušky a návrh témat kvalifikačních prací musejí být ve vzájemném souladu, a vytvářet tak logický celek.“ V pokynech pro posuzovatele studijních programů se pak dočteme, že profil absolventa a jeho možnosti uplatnění, povinné předměty, obsah státní závěrečné zkoušky, témata bakalářských prací musí tvořit logický celek a že je vhodné případně i zhodnotit smysl oboru. Každý akreditovaný studijní program má mít tedy tyto náležitosti, dokonce formulované jako výsledky učení. Podrobněji byla tato situace rozebrána ve studii Štátní, Roskovec, 2010.

³⁴ Projekt Q-Ram stanovuje deskriptory pro oblasti vzdělávání. Jedna z oblastí je učitelství: <http://qram.reformy-msmt.cz/soubory-ke-stazeni/oblasti-vzdelavani/Strana-3>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení by mělo být bezesporu multikriteriální. Na základě našich zjištění se ukazuje, že různými hlavními či pomocnými kritérii by mohly být tyto ukazatele³⁵:

- poměr teoretické výuky ku praktické výuce (příčemž výše uvedený standard absolventa by měl určovat rozumné minimum, podstatně vyšší a pestřejší zkušenost než dnes),
- množství kvalitní reflektované praxe pro studenty během studia,
- možnost kvalitního dlouhodobého sociálně psychologického výcviku během studia (se seberefektivní/sebezkušenostní částí),
- formy a metody výuky (např. možnost zkoušet si pomocí videotréninku řešení situací z praxe, metodická supervize),
- příprava na situace, které učitele potkají (řešení šikany, jednání s rodiči apod.),
- podpora další supervizní práce na školách v praxi,
- praktičnost výuky „učitelských předmětů“, jako jsou didaktiky, pedagogické disciplíny či výuka psychologie (tzn. množství praktických příkladů, aplikace teorie na reálné situace, to, kolik z vyučujících učí alespoň na částečný úvazek na ZŠ či SŠ apod.).

Celkově by měla být při hodnocení kvality ověřována schopnost připravit absolventy na vstup do profese tak, aby z nich za určitou dobu byli dobří učitelé. Vhodné je zamyslet se nad tím, zda fakulta odpovídá na potřeby regionu, tedy zda je schopná připravit absolventy v oborech, které chybějí.

Současné studie hodnotí pedagogické fakulty jako regionální, nikoliv výzkumně zaměřené. Za přínosné se ukázalo upravit kritéria pro vykazování a hodnocení osobitě tvůrčí činnosti pedagogických fakult. Například hodnotit i to, kolik vydaly učebnic (které prošly kvalitním recenzním řízením), jaké pomůcky a didaktické postupy vyvinuly a ověřily v praxi, jaký dělají praktický výzkum ve školské praxi či vytváření učebních jednotek/příprav do výuky (opět, které prošly kvalitním recenzním řízením). Inspirací může být řešení, které se podařilo prosadit na uměleckých fakultách. Využili bychom tak plně sousloví výzkum a inovace - tam, kde je menší schopnost provozovat výzkum, nastupují inovace (např. právě nové učebnice, metodiky apod.)

Hodnocení kvality by také pomohlo vytvoření výše uvedeného standardu absolventa pedagogických oborů, který by popisoval minimální úroveň jednotlivých kompetencí a způsob jejich ověřování. Tento požadavek nalezneme i v boloňském procesu – pokud by byl plně implementován, pak by měl být program i jeho části vyjádřen ve výsledcích učení, které by správně měly mít svůj „hodnotící standard“.

Oproti tomu se nepřikláníme k tomu hodnotit fakulty připravující učitele například tím, kolik jejich absolventů se dostane do praxe (motivace absolventa k tomu, aby se stal učitelem, může být různá). Proto nám toto kritérium nepřijde jako příliš vhodné.

7.2.2.4 SETKÁVÁ SE NABÍDKA A POPTÁVKA?

Pedagogická veřejnost (učitelé z praxe) často žehrají na fakulty vzdělávající učitele s tím, že vysoké školy málo připravují pro život a pro praxi. V našem výzkumu se to potvrdilo, neboť jen čtvrtina všech respondentů souhlasila s výrokem, že „systém vzdělávání na vysokých školách reflektuje stav poptávky a nabídky pracovních učitelských míst“. Respondenti byli skeptičtí i k výroku „existuje propojenost a komunikace mezi institucemi vzdělávajícími učitele a zaměstnávajícími je“. Co z toho můžeme vyvozovat? Pedagogická praxe a terén si tedy zjevně nemyslí, že fakulty učí to, co je třeba, a dokonce se domnívá, že spolu obě strany nekomunikují. Je otázka, nakolik je to pravda. Dostáváme se totiž k problému, na který zde narážíme často. Pokud neexistují přesně definované cíle (či existují jen vágní a obecné cíle), nevíme, jak měřit kvalitu, podle čeho stanovit, zda fakulty vzdělávající učitele připravují dobré či nedobré učitele. V obecných tvrzeních se asi

³⁵ V žádném případě se nejedná o úplný výčet.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

shodneme. Učitel má mít oborové (předmětové) kompetence, kompetence didaktické, pedagogicko-psychologické, diagnostické, sociální a lečjaké další³⁶, má být připravovaný pro praxi a tím, že získá potvrzení o absolvování vysoké školy, se z něj ještě nestal dobrý učitel (podobně jako ten, kdo získá řidičské oprávnění, ještě není dobrým řidičem). Jakmile však začneme kompetence konkretizovat a bavit se o tom, co to znamená pro výuku učitelů, narazíme. Zde vzniká asi ten problém. Školy vnímají jako důležité často „to oborové“ a říkají, že praxe naučí učitele nejvíc. Pedagogové z praxe namítají, že je mrzí, že je škola nenaučila řešit prakticky kázeňské situace, zvládat třídu, řešit šikanu apod. Pokud se však nedomluvíme na profilu absolventa, neurčíme, jak hlubokou míru jednotlivých kompetencí má mít a co to přesně znamená či v jakém teoreticko-praktickém poměru, nedostaneme se dále. Moc by se nám líbilo, kdyby se takový profil absolventa zformuloval. Na nutnost takového profilu narážíme na více místech této zprávy. A vhodné by bylo, kdyby na formulaci profilu měli vliv i učitelé z praxe.

Jen na okraj dodáváme, že by bylo přínosné rovněž posílit složku komunikace fakult vzdělávajících učitele s pedagogy na základních a středních školách, tj. aby vysokoškolští učitelé chodili do škol a do hodin komunikovat s učiteli a aby i učili na školách ukázkové či normální hodiny. To považujeme rovněž za velmi důležité.

7.2.2.4.1 NEDOSTATEK A PŘEBYTEK ABSOLVENTŮ

Zejména respondenti, kteří působí ve vedení základních škol, pocítují nedostatek absolventů a absolventek učitelství v oblasti přírodovědných předmětů a cizích jazyků. Podobně to vidí i vedení středních škol. Na odborných školách negativně pocítují nedostatek učitelů odborných předmětů.

Neřekneme zde nic nového, když se budeme zasazovat za podporu vzdělávání učitelů přírodovědných předmětů, případně jazyků. Vedení základních škol se domnívá, že zejména učitelů fyziky, chemie a matematiky bude nedostatek. Podobně to vidí i vedení středních škol. Domníváme se, že i za cenu nejrozumnějších studijních úlev, stipendií a další podpory je vhodné podpořit, aby studenti studovali tyto předměty.

7.2.3 JAK SE POZNÁ KVALITNÍ UČITEL

Jak se pozná kvalitní učitel? Na tuto otázku je obtížné odpovědět, protože nemáme zformulovaný profil absolventa pedagogických fakult, nemáme standard učitele, není tak zcela jasné, kam chceme žáky vést, k čemu (k jakému vzoru) je chceme rozvíjet a utvářet. Obáváme se, že v pedagogické veřejnosti ani neexistuje shoda nad kurikulární reformou a její většinová podpora. Potom je obtížné pít se po kompetencích a vlastnostech kvalitního učitele. Navíc je otázka, jak vymezit samotné slovo „kvalita“. Existuje totiž mnoho definic kvality. Asi nejčastěji používané vymezení kvality ve firemním světě, které by mohlo být inspirativní, je toto: můžeme říci, že jsme kvality dosáhli, „když zákazník, ať už přímý nebo nepřímý, je spokojený“. Pokud budeme za zákazníka pokládat stát, mohli bychom říci, že kvalitní učitel je takový učitel, který rozvine žáky v jejich znalostech, dovednostech a postojích k jejich osobnostnímu optimu.

Náš výzkum odpovídá na to, čeho si lidé na učitelích váží. (O tom v zásadě referuje celá kapitola 3.4.) Pokud si tuto otázku přesto položíme i za současného stavu věcí, mohou nás inspirovat odpovědi a názory, které vznesli jiní.

³⁶ Zajímavé podněty k tomu přináší text Martina Bílka a kolektivu „Kompetence a standardy v počáteční přípravě učitele přírodovědných předmětů (biologie, fyziky, chemie) a matematiky pro střední školy“, vydaný Univerzitou Palackého v Olomouci v roce 2007.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výčet pedagogických kompetencí je např. přehledně uveden v již zde citované práci Martina Bílka a kolektivu „Kompetence a standardy v počáteční přípravě učitele přírodovědných předmětů (biologie, fyziky, chemie) a matematiky pro střední školy“, vydaný Univerzitou Palackého v Olomouci v roce 2007. Tam se dočteme, že kvalitní učitel má rozvinuty kompetence od odborných (oborově předmětových) a obecně pedagogických, přes didaktické a psychodidaktické až po diagnostické, intervenční, sociální, psychosociální a komunikativní. Nezapomínají ani na manažerské a normativní kompetence a kompetence profesně a osobnostně kultivující.

Zpráva OECD o hodnocení vzdělávání v České republice konstatuje, že mezi důležité kompetence učitele patří dovednost formativně hodnotit, dále pak umění individualizovat výuku, dovednost sebereflexe (a také uvádí, že tyto dovednosti často českým učitelům chybí). Zajímavé je, že dovednost sebereflexe vnímají respondenti našeho průzkumu u učitelů jako velmi vysokou (např. Graf 60). Bylo by to zajímavé ověřit výzkumně, tj. v dotazníku se zeptat, jak vnímají učitelé svou sebereflexi, a pak je nechat popsat, jak by řešili určité problémy. Mohli bychom tak porovnat, jak koresponduje jejich mínění s realitou. Zpráva OECD také konstatuje, že dnes není shoda na tom, co to znamená kvalitní výuka.

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2010/2011 uvádí v kapitole shrnující silné a slabé stránky vzdělání, že kvalitní učitelé umí mimo jiné diagnostikovat nadané žáky a pracovat s nimi a umí zvládat rizikové chování žáků.

Studie společnosti McKinsey & Company z roku 2009 s názvem „Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení“ uvádí, že mezi kompetence a dovednosti dobrého pedagoga patří schopnost spolupracovat a sdílet nejlepší praxi a reflektovat ji, tj. dívat se na hodiny ostatních učitelů a rozebírat je, vést reflexi k tomu, co bychom dělali stejně a co jinak. Tyto dovednosti reflexe považujeme rovněž za velmi důležité.

7.2.3.1 CHYBĚJÍCÍ STANDARD³⁷

Jak je vidět, můžeme se na kvalitu a připravenost učitele dívat z různých úhlů pohledu a asi každý z těch pohledů bude mít svůj smysl. Proto by bylo vhodné stanovit několik málo hlavních kompetencí, na které se zaměříme na začátku pedagogické dráhy, a ty pak budeme dále kultivovat, doplňovat a rozvíjet. Toto základní minimum však musí někdo posvětit. Vybrat a definovat ho mohou odborníci (nepříliš vhodná cesta) nebo může být definován na základě širší odborně veřejné diskuse (vhodnější varianta), ale rozhodnutí a posvěcení, že toto je ten model, kterému chceme směřovat, je rozhodnutí MŠMT a tedy do jisté míry politické rozhodnutí. Věříme, že tato práce poskytuje vodítko pro takové úvahy a k takovému rozhodnutí.

I mnozí odborníci (včetně např. „Závěrečné zprávy OECD o hodnocení vzdělávání v České republice“) volají po vytvoření standardu učitele a po dosažení shody v tom, co to je kvalitní výuka a jak má vypadat profil absolventa základní školy.

Nabízí se otázka, co je to standard kvality profese učitele. V diskusi, která probíhala v pedagogické veřejnosti v roce 2009, bylo definováno, že „standard je nástroj pro dosahování, udržování a zvyšování kvality. Umožňuje rozpoznání kvality a tedy i její ocenění“ a „standard kvality profese učitele“ je „popis žádoucích kompetencí a činností učitele ve zvolených ukazatelích“ a že „vystihuje takovou úroveň kvality, kterou by měli dosahovat všichni učitelé po několika letech praxe“. Více (včetně toho, jaké by mělo výhody, pokud ho vytvoříme, jaká by mohlo mít rizika, kdybychom ho nevytvořili a doporučení, jak ho tvořit – že je dobré to udělat např. zdola, můžeme nalézt např. zde: <http://www.msmt.cz/standarducitele/standard-v-otazkach-a-odpovedich>).

³⁷ Problematika chybějícího standardu je zmíněna také v kapitolách 7.2.2.2 a 7.2.2.3.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Současně se standardem či v jeho rámci by měl také vzniknout „kariérní řád“, který by popisoval profesní dráhu učitele v praxi, stanovoval by požadované kompetence a vzdělání. Možností by bylo vytvořit systém jakýchsi atestací, vypůjčíme-li si názvosloví v oboru lékařství. Aktuálně stanovený kariérní systém ve vyhlášce č. 317/2005 Sb. tedy již požadavkům odborníků nevyhovuje.

S definicí standardu není vhodné otálet. Výše uvedená studie upozorňuje: „Situace je alarmující, protože rané vzdělávání je důležité a odkládání řešení znamená vysoké náklady. Většina rodičů je však spokojena, což pravděpodobně snižuje možnost politického mandátu ke změně. Např. čtenářské dovednosti studentů základních škol do značné míry předurčují jejich budoucí akademické výsledky i příjmy, a tedy i dopad na ekonomiku země. I kdyby se dnes dosavadní pokles zastavil, zhoršení výsledků od r. 1995 by zemi do r. 2050 stálo v ekonomickém vyjádření odhadem až 11 % HDP ročně. To představuje v dnešní situaci cca 400 miliard Kč. Přesto je s českými základními a středními školami spokojeno 81 % rodičů a 71 % učitelů.“ (Studie McKinsey & Company str. 3).

7.2.4 SOUČASNÁ SITUACE NA ZŠ, SŠ A VOŠ

7.2.4.1 GENDEROVÁ NEVYVÁŽENOST

Z výzkumu vyplynulo, že základní školství je po mateřských školách druhou nejvíce feminizovanou sférou školství (84 % učitelek k 16 % učitelů v roce 2010). To považujeme za velmi alarmující. Pokud připustíme, že děti potřebují stejně tak mužské jako ženské vzory, že muži ošetřují vztahy poněkud jinak než ženy (ne lépe či hůře, ale jinak) a že v dnešních neúplných, rozvedených a jinak roztržštěných rodinách také často chybí mužský vzor, můžeme konstatovat, že u mnoha dětí chybí, ve velmi důležité fázi života, podstatná zkušenost s jedním z typů lidského chování. Děti se ve velké míře učí sociálním učením, tedy nápodobou. Pokud do svého chování budou přebírat zejména chování ženských vzorů (stejně riziko by hrozilo, pokud by měly převážně jen mužské vzory), snižuje se tak výrazně jejich sociální kompetence a omezuje se tak možnost řešit např. konfliktní situace některými strategiemi. To se může ukázat být velmi důležité v jejich dalším životě, kdy je navíc možnost sociálního učení už poněkud oslabena oproti dětství. Proto považujeme za velmi důležité trend feminizace zvrátit a všemožně podpořit příchod učitelů do školství (možná doporučení viz níže).

Podobně, když se zamyslíme nad tím, že ve výrazně feminizovaném českém školství je koncentrace mužů na vedoucích pozicích ve vzdělávacím systému proporcionálně vyšší než jejich zastoupení mezi všemi vyučujícími (a to jak na horizontální, tak vertikální úrovni), pak se nutně musíme ptát, proč tomu tak je. Zde jsme odsouzeni spíše na domněnky. Je to proto, že muži se více hlásí do konkurzů a mezi ženami je menší zájem – o vedoucí funkci? Nebo je důvodem (možná i plně neuvědomovaným), že výběrová komise chápe, že v tradičním pojetí je tím, kdo má živit rodinu muž, a proto vedoucí a lépe placenou pozici upřednostní mužského kandidáta, když ženskou kandidátku může přece finančně podpořit manžel? Náš výzkum na tento fakt prostě poukázal a přijde nám hodný zřetele. Nějaká výraznější rizika zde nevidíme, nicméně doporučujeme se soustředit na to, aby výběr kandidátů na pozice vedoucích pracovníků probíhal spravedlivě, systémem „padni komu padni“.

7.2.4.2 POZITIVNÍ TREND SNIŽOVÁNÍ NEKVALIFIKOVATELNOSTI UČITELŮ

Zjištění, které vnímáme jako velmi pozitivní, se týká snižování nekvalifikovatelnosti učitelů. To, že „v meziročním porovnání můžeme sledovat postupné snižování podílu nekvalifikovaných vyučujících“ a že „na 2. stupni základních škol dochází k postupnému zvyšování podílu kvalifikovaných vyučujících“ je jistě pozitivní trend. Určitě v něm doporučujeme pokračovat. Může to svědčit o tom, že vedoucí pracovníci ve školství se

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

tomuto problému opravdu odpovědně věnují a zaměřují se na to, aby u nich na škole učili kvalifikovaní učitelé. Může to souviset i s tlakem ze strany rodičů na kvalitu, i s „konkurenčním“ bojem mezi školami, kdy škola, která má více kvalifikovaných pedagogů se může prezentovat jako „lepší“. Platí i pro střední školy, protože i „ve středoškolském systému vzdělávání dochází ke snižování podílu nekvalifikovaných učitelů a učitelek“, což je dobrá zpráva. Z tohoto trendu poněkud vybočuje míra nekvalifikovatelnosti učitelů a učitelek vedoucích praktické vyučování na středních školách. Více než pětina vyučujících takto zaměřených předmětů není kvalifikována, a to může být z dlouhodobého hlediska problém. Zde to může souviset s tím, co ukázal náš průzkum, totiž, že „zástupci vedení středních a vyšších odborných škol se domnívají, že vysoké školy nepřipravují studující na povolání učitele odborných předmětů (např. na technicky zaměřené obory, učitelství práva, učitelství uměleckých řemesel atd.), ale zaměřují se pouze na vzdělávání učitelů na základní školy a gymnázia.“ Navíc podle respondentů platí, že „kvalitní absolventi těchto oborů se podle jejich názoru chtějí uplatnit mimo školský systém. Pro odborně zaměřené školy je tak těžké získat pro výuku kvalitní odborníky, kteří mají kvalifikaci jak odbornou, tak pedagogickou. I když takovíto odborníci jsou, školy si je nemohou dovolit zaplatit.“ Tento trend by bylo dobré zvrátit. Je také nutné soustředit se na regiony se stále vysokým podílem nekvalifikovaných pedagogů.

7.2.4.3 STÁŘÍ UČITELSKÉHO SBORU

Z výzkumu také vyplynulo, že klesá procento „mladých učitelů“ (viz kapitoly 2.2.4 a 2.3.4 této zprávy). To považujeme za rizikový faktor. Pokud se profese nebude přirozeně omlazovat, bude docházet k odchodu zkušených profesionálů, nebude docházet k předávání zkušeností a kvalita pedagogických sborů bude klesat. V krajním případě hrozí, že nebude mít kdo učit a vzdělání budou zajišťovat důchodci či nekvalifikovaní učitelé v přeplněných třídách.

7.2.4.4 MOTIVACE PRO PRÁCI UČITELE

Jedno z důležitých zjištění, které jsme udělali (a které přesně odpovídá pozorováním a tomu, co říkají lidé z praxe), se týká zájmu, či spíše nezájmu o vykonávání profese učitele mezi VŠ studenty pedagogických oborů. (Zkušenost říká, že když se na pedagogické fakultě ve třídě plné studentů zeptáme, aby upřímně zvedli ruku ti, co půjdou učit, z 30–40 členné skupiny zvednou ruku dva až tři. Více rukou se objeví, pokud se zeptáme absolventů učitelství I. stupně – polovina či dvě třetiny studentů). Studenti učitelství pro 2. stupeň ZŠ a SŠ o práci učitele zkrátka nemají zájem a studium berou často jako bezpečnou cestu k vysokoškolskému titulu. Relativně velké procento studentů (30–50 %) uvádí, že se učitelské profesi nebude věnovat. Pouze čtvrtina respondentů z různých zainteresovaných stran souhlasila s výrokem, že značná část absolventů fakult vzdělávajících učitele/ky pracuje po absolvování ve školství. Důvody dále studenti a absolventi referují takto: studium učitelství není „dostatečně finančně ohodnoceno a není dostatečně prestižní“, případně, že se jedná o „náročnou a neperspektivní práci“. Pokud bychom se na tuto oblast zaměřili, bylo by dobré posílit různé další formy stimulace, než stimulaci hmotnou. Jinými slovy, určitě je dobré držet trend zvyšování platu učitelů, ale s ohledem na napjatý státní rozpočet určitě musíme uvažovat i o dalších nástrojích, které zvyšují motivaci, např.: další kvalitní vzdělávání pedagogů, možnosti rozvoje, které nemají jiné obory (např. možnost z toho titulu, že jsem student učitelství či učitel absolvovat zdarma či za malý peníz seberefektivní (sebezkušenostní) výcvik). Bohužel praxe ukazuje, že mnohé vzdělávání např. z Evropských fondů, kterým učitelé měli možnost projít, bylo podle jejich slov nekvalitní, teoretické či šlo po povrchu a v mnoha případech otřáslu ochotou mnoha učitelů se dále vzdělávat. Kurzy, které poskytují různé organizace zajišťující další vzdělávání pedagogů, jsou často izolované, nesystémové a vytváří až „klipový dojem“, apod.). Jak vyplynulo z našeho průzkumu, mnozí respondenti uvedli, že „pro některé učitele není snadné rozpoznat kvalitu nabízeného vzdělávání“. To

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

považujeme za varující. Možná by pomohlo vytvořit kritéria (standardy) pro nabízené další vzdělání pedagogických pracovníků, včetně nějakého hodnocení jeho kvality, aby si učitel z praxe, který nemá čas hledat v nabídkách, mohl vybrat kvalitní vzdělání bez obav, že se spálí.

Motivaci by mohl zvýšit i další prakticky zaměřený rozvoj a podpora formou supervize: možnost trénovat situace z praxe, nacvičovat, jak jednat s rodiči, se žáky, jak řešit začínající šikanu, možnost hospitací u kolegů (nastavit ale tak, aby školu nezruinovaly pro nutnost platit suplování), apod. Bohužel, v dotazníku mladí učitelé nesouhlasili s tvrzením, že „učitelé/ky předávají zkušenosti a dělí se o svou praxi“ (nesouhlasilo cca 40 % respondentů) a jen zhruba 30 % absolventů uvedlo, že není přesvědčeno, o tom, že učitelům/kám se dostává efektivní zpětné vazby a hodnocení jejich práce. Bezprostřední zpětná vazba k učení (ale sdělená popisně a bez hodnocení) je další důležitou věcí, která může podpořit motivaci. A její nedostatek naopak může motivaci výrazně oslabit. Bohužel, málokdo ji umí takto sdělovat. Proto považujeme za velmi důležité, nastartovat na školách systém supervizních setkání, podpory, koučování, uvádění nových učitelů do praxe, apod. Bez této podpory a s relativně nízkým platovým ohodnocením bude motivace učitelů pravděpodobně dále klesat a mohou ze svých míst odcházet. Navíc respondenti uváděli, že by mohlo pomoci, kdyby vedení škol ve výrazně větší míře zavedlo systematický program hodnocení učitelů, motivovalo učitele ke sdílení zkušeností a organizovalo setkání, která by poskytla zpětnou vazbu nebo diskutovala příklady dobré praxe. To považujeme i na základě naší zkušenosti za velmi důležité.

Za podstatné považujeme rovněž to, že někteří respondenti uvedli, že neexistuje „kvalitně fungující systém kooperace učitelů v rámci škol“ a že „většina škol nemá systémový přístup k předávání zkušeností a zpětné vazby“, a dokonce ani v jednom případě neuváděli možnost „hospitací na jiných školách nebo seminářích s kolegy z jiných škol.“ Z mnoha různých teorií motivace plyne, že spolupráce a týmová práce mají velký vliv na motivaci lidí a ochotu se podílet na společném díle. Pokud učitelé z praxe referují, že k tomu nedochází, je to alarmující. Klademe zde otázku, nakolik umí ředitelé prakticky pracovat se skupinovými dynamickými procesy. Možným řešením by bylo zařadit do vzdělávání ředitelů a vedoucích pracovníků ve školství prakticky laděné bloky, jak číst, ovlivňovat a řídit skupinovou dynamiku sboru. Ovšem ne žádné dlouhé přednášky, ale praktické seminární pojetí s videotréninkem a řešením konkrétních situací z praxe (situace, kdy sbor netáhne za jeden provaz, kdy někdo vystoupí na poradě a útočí na vedení, jak takové situace zvládat, jak je řešit apod.). V souladu s výsledky studie od společnosti McKinsey & Company upozorňujeme, že je nutné uvolnit ruce ředitelům od administrativy k řízení školy.

I možnost hospitací (náslechnů) kolegů z jiných škol je zásadní a důležitá. Zde bychom museli zjednodušit systém, aby to bylo možné. Komplikované suplování a nedostatek financí na rozvoj pedagogických kompetencí dusí pokusy o takové typy vzdělávání učitelů v zárodku. Navíc, tento typ rozvoje nebyl zvykem. Pokud by měl nastat, musel by být dobře podporován i metodicky. (Učitelé mají často obavu, když se jim jde do hodiny podívat někdo „cizí“. Obávají se nepopisné kritiky, negativních hodnocení a nepochopení. Bohužel s tím mají ze své praxe často minulou zkušenost.) Nastavit důvěru mezi tím, kdo se do hodiny jde podívat, a tím, kdo tuto hodinu učí, je velmi důležité. Mohl by pomoci prostředník (školní psycholog, metodik, mentor, supervizor, apod.)³⁸. Otázkou opět je, z čeho by ho školy zaplatily. Respondenti sami uváděli, že takový člověk je ve škole velmi důležitý, i např. pro uvádění nových kolegů do složité role učitele. Respondenti uváděli, že by to měl být „zkušený vyučující stejného předmětu jako nový učitel.“ Zůstává otázkou, na kolika školách je to tak zařízeno a role „uvádějího učitele“ vůbec funguje. Po tom, že by učitelé měli mít více příležitostí k rozvoji svých schopností prostřednictvím profesní spolupráce a sdílení nejlepší praxe, volají i autoři průzkumu „Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení“.

³⁸ Na podporu podobného systému by tak mohl být vhodný projekt „shora“, tedy z MŠMT.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Posouzení toho, jak vedení škol pracuje na tom, aby vytvářelo podmínky pro své učitele a motivovalo je, by mohlo být zahrnuto do hodnocení kvality škol. Motivovaní učitelé jsou pro veřejnost důležitým vodítkem.

Mohli bychom se také zamyslet nad dalšími, i když na první pohled problematicky realizovatelnými, výhodami pro učitele tak, abychom posílili jejich motivaci. Pokud by např. měli učitelé možnost různých výhod a benefitů, např. garantován vstup zdarma do muzeí, výhody při nákupu jízdného (slevy na městskou a další dopravu), případně možnost dalších slev (za divadelní představení, za poplatek v knihovně, za internet apod.), mohli bychom tím učitelskou profesi více atraktivnit bez dalšího navyšování platů. Pokud by na to byla politická vůle a prostředky, doporučujeme, aby se stát např. věnoval i podpoře hypoték pro mladé začínající učitele. U vědomí, že ve školství převažují zejména ženy, by podpora bydlení mohla být to, co přitáhne do školství muže. (Vycházíme z toho, že pokud na mateřské zůstane matka, zůstává často muž tím, kdo musí rodině zajistit příjem a bydlení.)

7.2.5 NEDOSTATČNÁ SPOLUPRÁCE INSTITUCÍ

Již výše jsme uvedli, že pedagogický terén příliš pozitivně nehodnotí spolupráci a komunikaci mezi učiteli z praxe a fakultami vzdělávajícími učitele. Tento trend potvrdil náš výzkum a to na celé ose mezi základními, středními a vysokými školami. Bylo by zbytečné podrobněji to rozvádět rozvádět: jednotlivé složky systému spolu nekomunikují, nesdílejí důležité informace, učitelé z jedné složky systému často nepůsobí v jiné složce, apod. I zde se tedy nabízí řešení, jak tomuto trendu čelit. Všemožně posílit (např. odbourat administrativní zábrany) možnost, aby mohl jeden učitel působit na více školách (jak horizontálně, tak vertikálně). Pořádat různé debaty a diskuse napříč školským systémem. V organizacích řízených ministerstvem určit zodpovědné osoby, jejichž úkolem bude propojovat (doslova síťovat) mezi sebou vyučující jednotlivých škol. Všemožně podporovat školy, které se o to snaží a takřkají „jdou zezdola“. Tyto příklady dobré praxe vyzdvihovat a prezentovat. To by mohlo pomoci tomuto trendu čelit.

Pro systém je také typická poměrně malá propustnost učitelů a učitelek mezi jednotlivými stupni, při vystudování magisterského akreditovaného programu přípravy učitele pro určitý stupeň je pro výuku na jiném stupni ve většině případů nezbytné doplnit si ještě další vzdělání v bakalářském stupni či v rámci celoživotního vzdělávání. Chystaná novela zákona o pedagogických pracovnících má tento stav zlepšit. K zlepšení situace by také mohlo přispět navázání celoživotního učení na nově vytvořený kariérní řád.

Bylo by zbytečné podrobněji to rozvádět rozvádět: jednotlivé složky systému spolu nekomunikují, nesdílejí důležité informace, učitelé z jedné složky systému často nepůsobí v jiné složce, apod. I zde se tedy nabízí řešení, jak tomuto trendu čelit. Všemožně posílit (např. odbourat administrativní zábrany) možnost, aby mohl jeden učitel působit na více školách (jak horizontálně, tak vertikálně). Pořádat různé debaty a diskuse napříč školským systémem. Zde zvažujeme dva možné směry, jak síťování podpořit. Jednou z možností je v organizacích řízených ministerstvem určit zodpovědné osoby, jejichž úkolem bude propojovat (doslova síťovat) mezi sebou vyučující jednotlivých škol. Na druhou stranu je možné, že kvalitní oborové vzdělávání či kurzy v oblasti psychologie, didaktiky apod., by tyto sítě vytvořily zcela přirozeně. Navíc lektor může velmi dobře pomoci i učitelům, pokud budou kurzy spojeny např. se vzájemnými následky a následnou diskusí frekventantů. To vše ale lze budovat postupně (pomalu pěstovat důvěru) a hlavně trochu koncepčně a dlouhodobě.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7.3 NÁVRHY MOŽNÝCH ZMĚN

Z výše uvedeného rozboru vyplývá řada změn, které by bylo možné aplikovat pro zlepšení kvality v oblasti výuky budoucích učitelů. Pro přehlednost jsou tato doporučení shrnuta v níže uvedené myšlenkové mapě. Nedovolujeme si odhadovat, která opatření by mohla způsobit právě ty zásadní a potřebné změny. Myslíme si dokonce, že to není ani možné. Díváme-li se na oblast vzdělávání učitelů jako na systém, můžeme aplikovat základní myšlenku systémového přístupu: Změna jednoho prvku systému vyvolává změny jeho dalších prvků, a tím i systému jako celku. Naopak systém jako celek působí zpětně na složky systému, mění je, vyvolává vznik nových či zánik starých složek. Významná změna jednoho prvku tak může vyvolat řetězovou reakci v celém systému. Z tohoto úhlu pohledu je tedy velmi obtížné odhadovat, jaké změny aplikace jednotlivých opatření přinese. Na druhou stranu to ukazuje, že i malé změny mohou přinést výrazné výsledky a vyplatí se je zrealizovat. Je zřejmé, že vzdělávací systém jednoznačně změny potřebuje, například z důvodu stabilně klesajících výsledků českých žáků a studentů v různých mezinárodních šetřeních.

Možné změny v systému

Uchazeči o studium

- Zvýšit zájem o pedagogické obory přírodovědného a technického směru
- Zvýšit zájem o studium pedagogických oborů u mužů
- Změnit pohled na pedagogické obory jako na snadnou možnost získání VŠ diplomu bez plánu jít po studiu učit

Výuka na fakultách vzdělávajících učitele

- Počet oborů
  - Zmenšit počet pedagogických oborů a studentů, ale zároveň zachovat regionální charakter pedagogických fakult s velkou nabídkou celoživotního vzdělávání bez překážek
    - Pokud by se zmenšil počet fakult nabízejících některé oborové kombinace, bylo by vhodné, aby fakulty soustředily celoživotní vzdělávání pro dané obory i do jiných regionů než své působnosti (pro učitele je problematické dojíždění v rámci ČŽV)
    - Rozšířit nabídku ČŽV a kombinovaného studia v krajích s vysokým počtem nekvalifikovaných pedagogů
- Struktura oborů
  - Umožnit studium více než dvou předmětů (trojkombinace)
  - Nabízet vhodnější kombinace oborů (které by umožňovaly přijmout učitele na plný úvazek)
  - Zmenšit počet humanitních oborů, navýšit počet přírodovědných a technických oborů
  - Zvýšit počet oborů připravujících učitele odborných předmětů (nikoliv jen všeobecně vzdělávacích)
  - Rozšířit nabídku ČŽV a kombinovaného studia pro speciální školy
  - Rozšířit nabídku ČŽV a kombinovaného studia pro praktické vyučování na SŠ
  - Nabízet magisterské obory v kombinované formě studia
  - Vytvořit DVVP v návaznosti na nově vytvořený "kariérní řád" učitelů
  - Využívat efektivně možnosti struktura studia (Bc. a Mgr.)
- Standard
  - Vytvořit standard, který by definoval nezbytné kompetence a znalosti absolventa pedagogických oborů a byl by závazný pro všechny pedagogické obory
  - Tvorbu standardu navázat na již vytvořenou práci a zapojit do ní zástupce všech důležitých zainteresovaných stran
  - Zajistit "apolitičnost" standardu
  - Tvorbu standardu provázat s projektem Q-RAM)
- Změny v obsahu výuky
  - Větší důraz na praxi absolventů
    - Větší množství praxe
    - Praxe lépe vyhodnocovány, napojeny na teorii
  - Větší důraz na pedagogické schopnosti, na schopnost komunikace s rodiči, řešit kázeňské problémy apod.
  - Větší důraz na sebezkušenost a sebereflexi
  - Větší flexibilita a přizpůsobenost praxi
    - Moderní metody výuky
    - Kurikulární reforma
    - Trendy mezi žáky a studenty
  - Důraz na morální hodnoty
- Změna ve formě výuky
  - Využívání nových metod výuky i výuku studentů na VŠ
  - Přednášející na VŠ mají pedagogické schopnosti a přímou zkušenost s výukou na školách
- Hodnocení kvality
  - Mohou být použita stejná kritéria jako pro jiné fakulty, ale jejich vyhodnocování musí odpovídat specifikům pedagogických oborů
  - Vytvořit systém pro specifickou tvůrčí činnost pedagogických oborů (obdoba RIV a RUV)
  - Na pedagogických fakultách by u akademických pracovníků měly být hodnoceny jejich pedagogické kompetence
- Více propojit a komunikovat se ZŠ a SŠ
  - Vytvořit platformu pro komunikaci mezi jednotlivými institucemi, která by usnadnila přizpůsobení se změnám v praxi
  - Existence tzv. fakultních škol
    - Školy, které by byly přímo napojeny na VŠ a umožňovaly by studentům adekvátně vedenou praxi

Základní, střední a vyšší odborné školy

- Nutnost kariérní gradace
  - Nebrat absolventa jako hotového učitele
  - Vytvořit "předepsaný" kariérní systém / kariérní řád
    - Možno doplnit o atestace
  - Kariérní řád nastavit tak, aby pedagogy motivoval k dalšímu vzdělávání
  - Kariérní řád podrobit organizované odborné diskusi
  - Tvorbu kariérního systému provázat s projektem Kariérní systém
  - Uvést kariérní řád do praxe
- Podpora pro absolventy i pedagogy s praxí
  - Podpořit předávání zkušeností od starších učitelů
  - Vytvořit systém supervizí a koncept tzv. zavádějícího učitele
  - Zvýšit množství a kvalitu hospitací
- Zavést jednotný systém poskytování zpětné vazby pedagogům
  - Tvorba standardu kvalitního pedagoga (v návaznosti na kariérní řád), včetně stanovení odpovědnosti za kvalitu v jednotlivých částech systému
- Zvýšit propustnost pedagogů mezi jednotlivými stupni
- Zlepšit vzájemnou oboustranně přínosnou spolupráci škol (jak mezi sebou, tak i se školami připravující studenty jiného stupně)
- Motivovat mladší učitele a učitelky, aby zůstávali v systému
  - Zvýšení prestiže učitelského povolání
  - Další vzdělávání pedagogů nesmí znamenat jen práci navíc - o víkendech
  - Zvýšení finanční odměny za práci či poskytnutí zvýhodnění pro tuto profesi (systém slev apod.), samozřejmě v návaznosti na priority státního rozpočtu

Na vyšší úrovni systému

- Data potřebná pro řízení systému
  - Aby byla nabídka v souladu s potřebami praxe, je nezbytné začít sledovat počty učitelů na ZŠ a SŠ podle výuky jednotlivých předmětů a také počty studentů učitelství těchto předmětů na VŠ
  - Akreditační komise by měla sledovat/stanovovat/zveřejňovat, které obory jsou pedagogické
  - Akreditační komise by měla důsledně požadovat profily absolventa, cíle učení (formulace ve výsledcích učení) a taktéž je zveřejňovat
- Zjednodušit a sjednotit systém určení kvalifikovanosti učitele

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

8 PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom poděkovali následujícím osobám, které nám s Průzkumem velmi pomohly:

Ing. Josef Beneš, CSc., CSVŠ, výzkumný pracovník,

Ing. Ivan Burian, správce SIMS,

Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc., RVŠ,

Mgr. Jaroslav Faltýn, Ředitel odboru metodik inspekční činnosti, Česká školní inspekce,

Mgr. Karolína Gondková, MŠMT, odbor vysokých škol,

RNDr. Stanislav Gottwald, SŠ,

Ing. Jan Hraba, dříve ÚIV, nyní součást MŠMT, oddělení K9

Mgr. Lenka Janalíková - Krajský úřad Zlínského kraje, Odbor školství, mládeže a sportu, vedoucí oddělení organizačního a správního,

Doc. RNDr. František Ježek, CSc., IPn Kvalita,

RNDr. Michaela Kleňhová, ÚIV, nyní součást MŠMT, oddělení K9,

Mgr. Kateřina Macháčková, IPn Kvalita,

Doc. Ing. Eva Münsterová, CSc., IPn Kvalita,

Doc. PhDr. Viléma Novotná, RVŠ,

Doc. Mgr. Jiří Nykodým, Ph.D., RVŠ,

Mgr. Iva Schlixbierová, PdF MU,

PhDr. Jiří Smrčka, Ph.D., Samostatné oddělení sekretariát Akreditační komise, vedoucí samostatného oddělení, tajemník Akreditační komise,

Prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc., AK VŠ,

Zbyněk Šolc, předseda Správní rady ASK ČR,

Mgr. et Mgr. Jakub Švec, ZŠ a SŠ,

RNDr. Věra Šťastná, UK,

Mgr. Michal Trunda, Odbor rejstříku a péče o pedagogické pracovníky, ředitel odboru,

Mgr. Petr Uherka, Dipl. Mgmt., AK VOV,

JUDr. Lenka Valová, IPn Kvalita.

Dále bychom rádi poděkovali všem, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření a všem jednotlivcům a institucím, kteří nám v tomto Průzkumu pomohli.

9 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Analýza kvalifikovanosti učitelů a návrhy doporučení pro podpůrné projekty ESF. [online]. Praha: MŠMT, 2009, s. 91 [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/5302_1_1/

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. Aplikace Agregovaná data. [online]. [cit. 2012-05-21]. Dostupné z: <http://stistko.uiv.cz/vo/>

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. Genderová ročenka školství. Praha, 2009.

KONRÁDOVÁ, Jitka. Genderové diference v regionálním školství. Praha: Týdeník Školství, 2011, roč. 2011, č. 21.

KONRÁDOVÁ, Jitka. Věková struktura pedagogických pracovníků v regionálním školství. Praha: Týdeník Školství, 2011, roč. 2011, č. 22.

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. Krajská ročenka školství 2008. Praha, 2009.

OTEVŘENÁ SPOLEČNOST. Genderová analýza českého školství. Praha, 2006.

PAVLÍK, Petr a Irena SMETÁČKOVÁ. Analýza odměňování žen a mužů ve školství: jak vzniká odlišnost v platech učitelek a učitelů?. 1. vyd. Praha: Otevřená společnost, 2006. Genderová rovnost. ISBN 80-903331-6-8. Dostupné z: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/download/files/analiza-odmenovani.pdf>

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. Ženy, Muži a Společnost

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. Rychlá šetření. Praha, 2009.

ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. Školství pod lupou. Praha, 2011.

KOUCKÝ, Jan a Aleš BARTUŠEK. Funkce a profily veřejných vysokých škol v ČR 2012 [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze [cit. 2012-05-23]. Dostupné z:

<http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Srovn%C3%A1n%C3%AD%20VV%C5%A0%20C4%8CR%202012%20-%20SVP%20PedF%20UK%202012-02-15.pdf>

Počet absolventů SŠ a VOŠ. [online]. [cit. 2012-05-23]. Dostupné z:

<http://www.infoabsolvent.cz/TematickyKatalog/SStranka.aspx?KodStranky=5.1.08>

Potřebují školy třetí aprobaci?. [online]. 2002, roč. 2002, č. 41 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z:

<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3847>

Sněmovní tisk 477. [online]. 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z:

<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=477&ct1=0&v=PZ&pn=2&pt=1>

MŠMT. Celkový přehled studijních programů. [online]. 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/15150/>

Ústav pro informace ve vzdělávání [online]. 2012 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.uiv.cz/>

MŠMT. Data o studentech, poprvé zapsaných a absolventech vysokých škol. [online]. [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. In: Sbírka zákonů. 2005, roč. 2005, č. 317, III. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-317-2005-sb>

MŠMT. Vývojová ročenka školství 2003/04–2010/11 [online]. 2010 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/statistika-skolstvi/vyvojova-rocenka-skolstvi-2003-04-2010-11>

Potřebují školy třetí aprobaci?. [online]. 2002, roč. 2002, č. 41 [cit. 2012-05-23]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3847>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

AKADEMICKÉ CENTRUM STUDENTSKÝCH AKTIVIT. Souhrnné tabulky výsledků. Souhrnné tabulky výsledků [online]. 2007 [cit. 2012-05-24]. Dostupné z:

<http://www.acsa.vutbr.cz/nasest/index.php?horiz=4&vert=491>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE VZDĚLÁNÍ: (ISCED 97) [online]. Praha, 2008 [cit. 2012-05-24]. ISBN 978-80-250-1723-4. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/klasifikace_isced_97/\\$File/isced_97.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/klasifikace_isced_97/$File/isced_97.pdf)

Metodika - Mezinárodní klasifikace vzdělání ISCES97. Mezinárodní klasifikace vzdělání (ISCED97) [online]. [cit. 2012-05-24]. Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/metodika_mezinarodni_klasifikace_vzdelani_isced_97

Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí. Akreditační komise ČR [online]. 2012 [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti.html>

ŠŤASTNÁ, Věra a Vladimír ROSKOVEC. Studie o terciárním vzdělávání pro projekt NCP-EQF A4. Studie o terciárním vzdělávání pro projekt NCP-EQF A4 [online]. [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/projekt-ncp-eqf?highlightWords=projektu+ncp>

ŠŤASTNÁ, Věra a Vladimír ROSKOVEC. Zajišťování kvality v českém terciárním vzdělávání. Studie o terciárním vzdělávání pro projekt NCP-EQF A4 [online]. [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/projekt-ncp-eqf?highlightWords=projektu+ncp>

MŠMT. Analýza kvalifikovanosti učitelů doporučení pro podpůrné projekty ESF. Analýza kvalifikovanosti učitelů doporučení pro podpůrné projekty ESF. s. 91.

BENEŠ, Josef et al. Rozvoj vysokého školství v ČR ve statistických datech Matriky studentů v letech 2000 – 2010. Praha: CSVŠ, 2012.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

10 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

10.1 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 – Genderová struktura učitelského sboru základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	13
Graf 2 – Genderová struktura učitelského sboru I. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	15
Graf 3 – Genderová struktura učitelského sboru II. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	17
Graf 4 – Kvalifikační struktura učitelů sboru I. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	19
Graf 5 – Kvalifikační struktura učitelů sboru II. stupně základních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	21
Graf 6 – Míra nekvalifikovaných učitelů a učitelek na I. a II. stupni základních škol podle věkových skupin v roce 2009 (v %).	23
Graf 7 – Vzdělanostní struktura učitelů a učitelek na základních školách za první pololetí roku 2011 (v %). Zdroj: ÚIV, zpracování vlastní.	23
Graf 8 – Věková struktura učitelů sboru základních škol v roce 2010 – ženy a muži celkem (týká se učitelů bez ředitelů/ek)	24
Graf 9 – Věková struktura učitelek základních škol v roce 2010 (týká se učitelek bez ředitelů/ek a zástupců/kyň ředitele/ek a bez vyučujících na ZŠ určených pro žáky se SVP). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	25
Graf 10 – Věková struktura učitelů základních škol v roce 2010 (týká se učitelů bez ředitelů/ek a zástupců/kyň ředitele/ek a bez vyučujících na ZŠ určených pro žáky se SVP). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	26
Graf 11 – Genderová struktura učitelů sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	28
Graf 12 – Genderová struktura učitelů sboru středních škol (bez konzervatoří) (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	30
Graf 13 – Genderová struktura učitelů konzervatoří (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	32
Graf 14 – Kvalifikační struktura učitelů sboru středních škol (bez konzervatoří), (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	34
Graf 15 – Kvalifikační struktura učitelů sboru konzervatoří (přepočtení na plně zaměstnané) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	36
Graf 16 – Míra nekvalifikovaných učitelů a učitelek na středních školách a vyšších odborných školách podle věkových skupin v roce 2009 (v %). Zdroj: Rychlé šetření ÚIV 2009, výpočet a zpracování vlastní.	37
Graf 17 – Oborová struktura učitelů sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	38
Graf 18 – Oborová struktura učitelů sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) v roce 2010 v jednotlivých krajích ČR (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	39

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 19 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v letech 2008–2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	40
Graf 20 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího všeobecně vzdělávací předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	41
Graf 21 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího odborné předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	42
Graf 22 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol vyučujícího prakticky zaměřené předměty (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle pohlaví v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	43
Graf 23 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	44
Graf 24 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	45
Graf 25 – Oborová struktura učitelského sboru středních škol (přepočtení na plně zaměstnané, pouze interní zaměstnanci a zaměstnankyně) podle kvalifikace v roce 2010 (v %). Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	46
Graf 26 – Vzdělanostní struktura učitelského sboru na středních školách, konzervatořích a vyšších odborných školách za první pololetí roku 2011 (v %). Zdroj: ÚIV, zpracování vlastní.	47
Graf 27 – Věková struktura učitelského sboru středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010. Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	48
Graf 28 – Věková struktura učitelek středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010. Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	49
Graf 29 – Věková struktura učitelů středních škol včetně konzervatoří a VOŠ v roce 2010. Zdroj: ÚIV, výpočet a zpracování vlastní.	50
Graf 30 – Počty učitelských oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	54
Graf 31 – Počty učitelských oborů podle odborného zaměření v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.	61
Graf 32 – Počet absolventů/ek podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	69
Graf 33 – Počet studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	70
Graf 34 – Vývoj počtu studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	71
Graf 35 – Podíl žen mezi absolventy/ky podle typu zaměření oboru.	71
Graf 36 – Počet absolventů/ek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	73
Graf 37 – Vývoj počtu absolventů/tek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	74
Graf 38 – Podíl žen mezi absolventy/ky podle typu zaměření oboru.	74
Graf 39 – Úspěšnost studentů na pedagogických fakultách.	79

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 40 – Relace počtu absolventů bakalářských programů a počtu studentů přijímaných do navazujících magisterských programů.	81
Graf 41 – Počet úspěšných studentů a studentek v celoživotním vzdělávání.	85
Graf 42 – Počet úspěšných absolventů a absolventek v celoživotním vzdělávání.	90
Graf 43 – Rozdělení vyplněných dotazníků uchazeči dle místa jejich bydliště.	105
Graf 44 – Rozdělení vyplněných dotazníků studenty pedagogických oborů dle sídla fakulty.	106
Graf 45 – Rozdělení vyplněných dotazníků mladými učiteli dle sídla jejich školy.	107
Graf 46 – Rozdělení odborníků pro oblast vzdělávání dle jejich instituce.	108
Graf 47 – Rozdělení vyplněných dotazníků odborníky pro oblast vzdělávání dle místa jejich působnosti.	109
Graf 48 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli základních škol dle místa jejich zřizovatele.	110
Graf 49 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli středních škol dle místa jejich působnosti.	111
Graf 50 – Rozdělení vyplněných dotazníků řediteli vyšších odborných škol dle místa jejich působnosti.	111
Graf 51 – Rozdělení vyplněných dotazníků vedoucími institucí, zabývajících se výchovou a vzděláváním mládeže ve volném čase dle místa jejich působnosti.	112
Graf 52 – Rozdělení vyplněných dotazníků dle cílové skupiny.	114
Graf 53 – Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání.	116
Graf 54 – Rozdělení respondentů dle jejich věku.	116
Graf 55 – Průběh plnění databáze v jednotlivých dnech.	117
Graf 56 – Vnímání začínajícího učitele/ky za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál).	118
Graf 57 – Vnímání začínajícího učitele/ky podle skupin (Sémantický diferenciál).	119
Graf 58 – Vnímání učitele/ky s několikaletou praxí za celou populaci vzorku (Sémantický diferenciál).	120
Graf 59 – Vnímání učitele/ky s několikaletou praxí podle skupin (Sémantický diferenciál).	121
Graf 60 – Přípravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání (odpovědi za celou populaci vzorku).	122
Graf 61 – Přípravenost nových absolventů/ek na učitelské povolání (odpovědi podle skupin).	123
Graf 62 – Názory na strukturu vzdělávání učitelů (odpovědi za celou populaci vzorku).	124
Graf 63 – Názory na strukturu vzdělávání učitelů (odpovědi podle skupin).	125
Graf 64 – Plán studovat učitelský obor.	128
Graf 65 – Plán studovat učitelský obor pro uchazeče podle pohlaví	129
Graf 66 – Důvody neochoty studovat učitelský obor.	130
Graf 67 – Důvody neochoty studovat učitelský obor podle pohlaví.	131
Graf 68 – Důvody studia učitelského oboru.	131
Graf 69 – Důvody studia učitelského oboru podle pohlaví.	132
Graf 70 – Důvody studia učitelského oboru (odpovědi za skupiny).	133
Graf 71 – Plán vykonávat po absolvování učitelské povolání.	138
Graf 72 – Plán vykonávat po absolvování učitelské povolání (odpovědi podle skupin).	139
Graf 73 – Typ absolvovaného studijního programu.	140
Graf 74 – Podpora rozvoje, předávání zkušeností a zpětná vazba.	142
Graf 75 – Podpora rozvoje, předávání zkušeností a zpětná vazba (odpovědi podle skupin).	143

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Graf 76 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učiteléské praxe pro celkový počet respondentů.	145
Graf 77 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učiteléské praxe pro cílovou skupinu uchazeči o VŠ studium.	146
Graf 78 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učiteléské praxe pro cílovou skupinu studenti FVU.	146
Graf 79 – Kraj původu, kraj studia a kraj výkonu učiteléské praxe pro cílovou skupinu absolventi VŠ.	147
Graf 80 – Faktory ovlivňující přijetí učitele/učitelky.	148
Graf 81 – Faktory ovlivňující přijetí učitele/učitelky (odpovědi podle skupin).	149
Graf 82 – Odchod učitelů/ek z organizace.	150
Graf 83 – Soulad nabídky předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele s potřebami školy (odpovědi za celou populaci).	158
Graf 84 – Soulad nabídky předmětových kombinací na fakultách připravujících učitele s potřebami školy (odpovědi podle skupin).	159
Graf 85 – Pokrytí požadavků všech typů škol nabízenými obory/oborovými kombinacemi.	161
Graf 86 – Pokrytí požadavků všech typů škol nabízenými obory/oborovými kombinacemi (odpovědi podle skupin).	162

10.2 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Počty učiteléských oborů v bakalářském (B), magisterském/magisterském navazujícím (M) a postgraduálním (P) programu v krajích a na vysokých školách v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	53
Tabulka 2 – Počty učiteléských oborů na jednotlivých fakultách vysokých škol v roce 2001, 2009, 2010 a 2011.	55
Tabulka 3 – Počty oborů se zaměřením studia na jednotlivé stupně vzdělávacího systému podle typu studijního programu vysokých škol v roce 2011.	57
Tabulka 4 – Počty učiteléských oborů podle odborného zaměření v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.	60
Tabulka 5 – Počty učiteléských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2001.	62
Tabulka 6 – Počty učiteléských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2009.	63
Tabulka 7 – Počty učiteléských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2010.	64
Tabulka 8 – Počty učiteléských oborů podle odborného zaměření v jednotlivých krajích v roce 2011.	65
Tabulka 9 – Genderová struktura studujících podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	67
Tabulka 10 – Genderová struktura absolventů/ek podle typu studijního programu v jednotlivých krajích v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	68
Tabulka 11 – Genderová struktura studujících podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	70
Tabulka 12 – Genderová struktura absolventů/ek podle typu zaměření oboru v letech 2001, 2009, 2010 a 2011.	73
Tabulka 13 – Počty studujících podle odborného zaměření oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.	75
Tabulka 14 – Počty absolventů/ek podle odborného zaměření oborů v letech 2001, 2009, 2010 a 2011 za Českou republiku.	77

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tabulka 15 – Úspěšnost studentů na pedagogických fakultách.	78
Tabulka 16 – Relace počtu absolventů bakalářských programů a počtu studentů přijímaných do navazujících magisterských programů.	80
Tabulka 17 – Počty studentů a absolventů v celoživotním vzdělávání v pedagogickém oboru.	81
Tabulka 18 – Počet úspěšných absolventů a absolventek v celoživotním vzdělávání, kteří získávali nebo si rozšiřovali svoji pedagogickou kvalifikaci v letech 2008–2011.	86
Tabulka 19 – Profil pedagogických fakult.	91
Tabulka 20 – Rozdělení respondentů podle sociodemografických charakteristik v souboru.	113
Tabulka 21 – Celkový počet dotazníků a jejich rozdělení.	115
Tabulka 22 – Rozdílnosti v kvalifikovanosti na úrovni znalostí vědních oborů mezi novými absolventy/kami a učiteli/kami s delší praxí.	126
Tabulka 23 – Rozdílnosti v kvalifikovanosti na úrovni pedagogických kompetencí mezi novými absolventy/kami a učiteli/kami s delší praxí.	127
Tabulka 24 – Jiné důvody studia učitelského oboru.	134
Tabulka 25 – Studium učitelského oboru/oborových kombinací.	134
Tabulka 26 – Studium učitelského oboru (přepočteno na jednoobor).	137
Tabulka 27 – Vysoká škola studia učitelského oboru.	138
Tabulka 28 – Důvody neochoty vykonávat po absolvování učitelské povolání.	140
Tabulka 29 – Vyučované obory/oborové kombinace v rámci praxe.	141
Tabulka 30 – Komentáře k výrokům v grafu 75 týkající se podpory učitelů v profesionálním rozvoji.	143
Tabulka 31 – Komentáře k výrokům v grafu 75 týkající se zpětné vazby a hodnocení práce učitelů a předávání zkušeností mezi učiteli.	144
Tabulka 32 – Důvod odchodu učitelů/ek z organizace.	150
Tabulka 33 – Přebytek absolventů/ek v aprobačních předmětech v současné době.	152
Tabulka 34 – Přebytek absolventů/ek v aprobačních předmětech za cca 5 až 10 let.	154
Tabulka 35 – Nedostatek absolventů/ek v aprobačních předmětech v současné době.	155
Tabulka 36 – Nedostatek absolventů/ek v aprobačních předmětech za cca 5 až 10 let.	157
Tabulka 37 – Důvod nesouladu nabídky vysokých škol s požadavky školy.	160
Tabulka 38 – Důvody nedostatku.	163

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

II AUTOŘI PUBLIKACE

Studii vytvořilo v roce 2012 Akademické centrum studentských aktivit v rámci realizace zakázky Průzkum problematiky fakult vzdělávajících učitele v rámci projektu MŠMT IPn Zajišťování a hodnocení kvality studia v systému terciárního vzdělávání.

Na tvorbě studie se podíleli:

- Ing. Petr Bílek
- Mgr. Zuzana Ježková
- Doc. Mgr. Tomáš Katrňák, Ph.D.
- Mgr. Zdeňka Lechnerová
- Mgr. et Mgr. Jakub Švec

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

12 PŘÍLOHY

- Platný Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících
- Novela Zákona o pedagogických pracovnících platná od 1. 9. 2012
- Screenshoty elektronického dotazníku
- Dotazník Průzkum názorů
- Úplný soubor dat (v elektronické podobě)